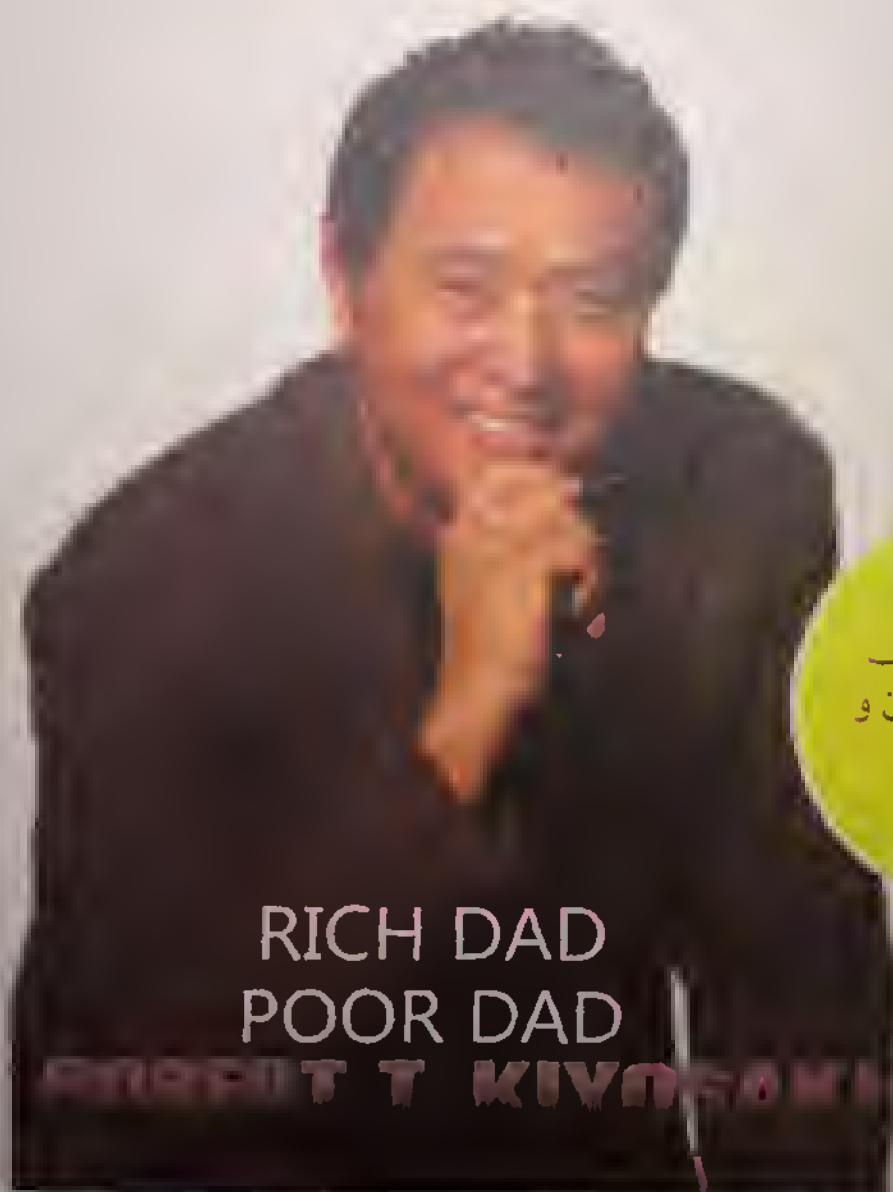

• رۆبیرت کیۆساکى

باوکی دهوله مه ند

باوکی هه ژار

وه رگيرانى له ئینگلیزییه وه:
• هوگر نهوزاد نوری

برفروشتري کتیب
له لیسنی ئە مارتۆن و
نیویورک تایمز

RICH DAD
POOR DAD

ROBERT T. KIYOSAKI

162

posts

11.8k

followers

5

following

Promote

Edit profile

پەرمەن فەرمەن PDF كتەبى

Private Profile

لێره

باشترین و بەسودترین و پڕ خوێنەرترین کتێبەکان

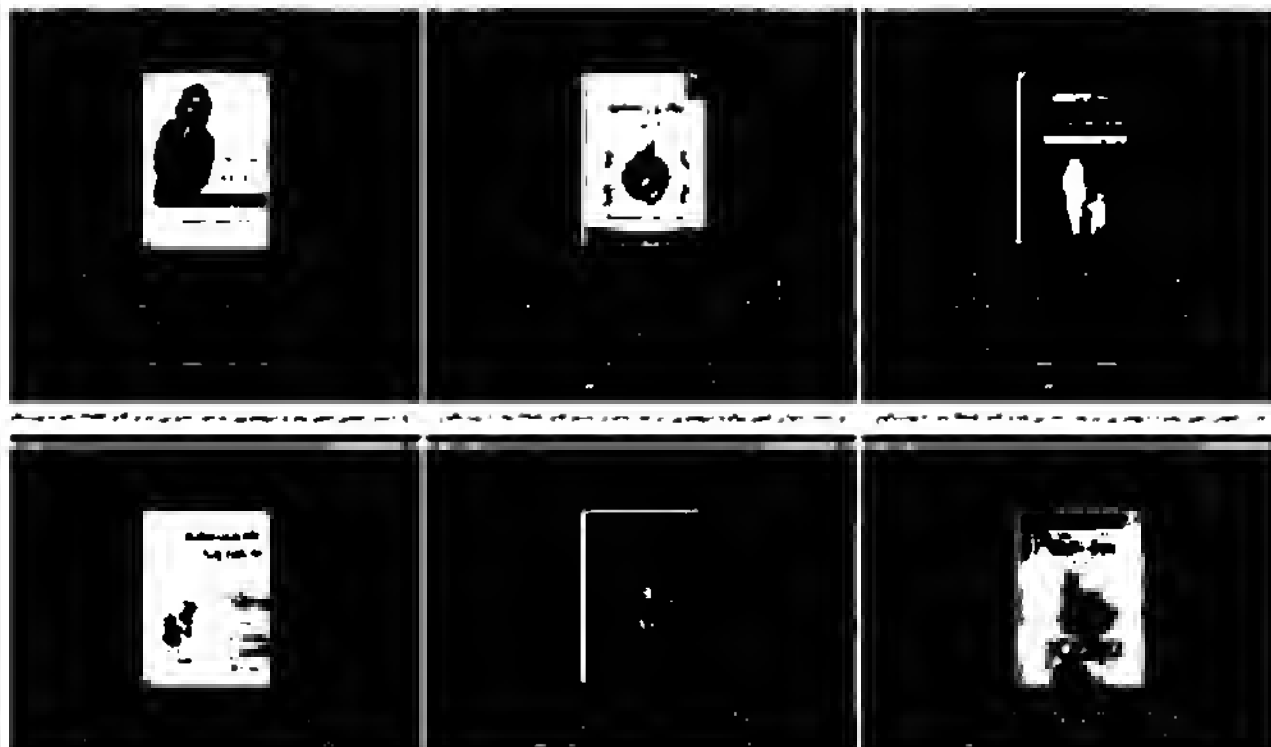
بە خۆراپی و بە شیوەی PDF داگرە

Ganjyna

لینکی کتێبەکان : ئەم لینکە بکەرەوه بۆ داگرتنی کتێبەکان

drive.google.com/folderview?id=1gk8e3nSJGLu36xeLUjwdbjgTSVsl

Hawraman, Slemani, As Sulaymaniyah, Iraq

باوکی دهولہ مہند

و

باوکی ھهزار

پؤبیرت کیؤساکی

وہرگیپان ھوگر نہ وزاد نوری

چاپی یہ کہ م

2018

سایه بوی چاپ و بلاگ کردن و ده

رۆيىرت كىيۇساكى

ناوی کتیب: باوکی دهوله‌مەند و باوکی هه‌ژار

نوسىنى: رۇبىرت كىۋساكى

بیابیت: رازی دھولہ مہند بھون

وهرگيرانى: هوگر نه وزاد نورى

دیزاین: فازیل کہلوسی

حایخانه: قاران

نۆرهی چاپ: چایی یه کهم 2018

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

فرخ: ۵۰۰۰ دینار

له ډیریو به رایحی گشتی کښیځانه گشتیه کان ژماره ی سپارښی (1979) سالی ۲۰۱۷ پیږلو.

بۇدەسكە ونى بىلەن كراۋەكانى ئاۋەندى ساپە بىناكو كۇ..

ناونیشان: سلیمانی - شہ قاسمی پیرمیڈ - بہرامپور اعلیٰ تعلیمی مرکز

Emil: nawandy.saya@yahoo.com 07512460583

ماڤى لە چاپدانى پارىزراوه بو ناوهندي سايه

پيرست

پيشه کی وەرگير ۵

پيشه کی ۶

نهوچه من تنها به دوايدا ده گريم؟ ۱۰

بهشی يه که م

باوکی دهللمند و باوکی هزار ۲۲

وانه يه که له پيرت کيسا کيهو ۲۹

بهشی دوو

وانه ي يه که

دهللمند کارناکات بؤ به ده سته تانين پاره ۳۰

کاری هاويهشی من و هاوري که م ده ستي پيگر ۳۱

بهشی دوو م ۷۵

وانه ي دوو م ۷۵

بؤچی نيتمه فيري زانستي دارايين؟ ۷۵

بهشی چواره م

وانه ي سنييه م

بازرگانی خوت به ره و پيش به ره ۱۱۴

بهشی پينجه م

وانه ي چوار

ميژوی باج و هيژي هاويهشی ۱۲۵

..... باوکی دونه مند و باوکی هزار .....

به شی شه ششم

وانه ی پنجه م

۱۴۰ ----- ده وله مند پاره دانتینیت

به شی حه ونه م

وانه ی شهش

۱۷۱ ----- کاریکه بۆ فیربویون نه ک بۆ پاره

به شی ههشت

۱۹۰ ----- زالبویون به سهر کۆسپه کان

۲۱۳ ----- به شی نو

۲۱۳ ----- ده ست پینیکه

۲۳۱ ----- فهره نگۆک

پیشہ کی وہرگیں

بہ ناوی خودا، زور سو پاس بؤ خودا کہ توانیم تہم کتیبہ بہ نرخہ لہ
زمانی ٹنگا بزیہ وہ وہرگیڑمہ سہر زمانی شیرین کوردی، خوینہری بہریز
کاتی تہم کتیبہم خویندہ وہ زور سرنجی راکیشام بویہ ہر یارمدا کہ
وہریگیڑمہ سہر زمانی کوردی، ناوہ پوکی تہم کتیبہ باسی تہ وہ دہکات
کہ چون بتوانی دہولہ مہند بیت و تہو نامرازانہ چین کہ وات لیدہکات
زانباریہ کی باشمان نہ بیت دہریارہی تابووری، وہک دہزانی کہ پارہ و
سامان کیشہی سہرہ کی تہم پویہ، یہ کی لہ خہ لٹہ کانمان تہ وہیہ کہ تہم
نازانی پارہ پیدابکہن یان تہ گہر پیدایکہن نازانین سہر فیکہین، لہم
کتیبہ دت باسی تہ وانہ ہہ مووی کراوہ زور بہ باشی. لہم کتیبہ دا باسی
دوہ باوک دہکات باوکہ ہہ ژارہ کہ باوکی راستہ قینہ کہی نوسہرہ کہیہ واتا
رؤبیرتہ. باوکہ دہولہ مہندہ کہ کہ سیکہ کہ یارمہ تی پؤبیرت دہدا کہ
دہولہ مہند بیت و زانباریہ تابووریہ کانی فیردہکات.

پیشه کی پیووستیه ک

نایا قوتا بخانه نه وه کانمان ناماده دهکات بو جیهانی نیستا؟
خیزانه کهم هه میشه ناموزگاری دهکردم که هه ولبه م خویندنه کهم ته و او
بکه م و نمره یه کی بهرز به دهست بینم بتوانم له زانکو وه ربگیریم و بیمه
خاوه ن پروانامه ی خۆم و که له ریگه یه وه بتوانم کارکی باشم دهست
که ویت. نامانجی خیزانه کهم له زیانیاندا بریتیبوو له وه ی من و
خوشکه کهم زانکو ته و او که یین، سه ره پای نه وه یش که نیمه ده رفه تی له وه
زیاترمان هه بوو بو سه رکه وتن له ژياندا، له سالی ۱۹۷۶ له زانکویه ک
له ولاتی فلوریدا توانیم زانکو ته و او بکه م، پروانامه یه ک به دهست بینم و
یه کیک بووم له ده یه که مه که. به پایی خیزانه کهم نامانجه راسته قینه که ی
ژیانیان به دهست هاوردوه و به ده سکه و تیکی گرنگی داده نین، به گویره ی
ماسته ر پلانه کهم من دامه زام له به شی ژمیریاری له کۆمپانیایی بیگ
نیت، کاتی که بیرم ده کرده وه له دامهاتووی خۆم ده رباره ی نه م
پیشه ییم هه روه ها خانه نشینبوونم له قوناغیکی سه رهتای ته مه نم.

من و خیزانه کهم هه مان پیکه مان گرتبوه بهر، نیمه هه ردوو کامان
له خیزانیکی مام ناوه نده وه هاتووین، میشل به سه رکه تی زانکوی
ته و او کرد، واتا دوو جار زانکوی ته و او کرد له به شی نه ندازیاری و به شی
یاسا، نه و زۆر به زووی دامه زرا له له واشنتون. د س. واتا له کۆمپانیایه ک

دامہ زرابوو کہ ھەموو مافە یاسایەکانی بۆ دابین کردبوو، واتا داھاتوویەکی پوونی ھەبوو گەرھەنتی خانەنشین بوونی بۆ دھکرا، کاریکی زۆر باشی دەستکەوتبوو، لەگەڵ ئەو شدا کہ ئێمە سەرکەوتوو بووین لە کارەکانمان، بەلام ھەمان ئەنجامان نەبوو وەك ئەو ھەی چاوەڕێمان دەکرد، زۆریەکی کات ئێمە شوێنمان دەگۆڕی. بەلام ئەو بێرە پارەیی وەرمان دەگرت تەنھا بەبێ کاریکردنمانبوو، پاش خانە نشین بوومان ئەو پارەییەکی وەرمان دەگرت بەگۆرەری کاریکردنمانبوو.

من و میشتیلی خێزانم لە ھاوسەرگیریدا سەرکەتوو بووین و خواوەنی سی مندال بووین، لەکاتی نووسینی ئەم کتێبەدا دووانیان لە گۆلیچ بوون. ئێمە سەرمايەکی زۆرمان سەرفکرد لە مندالکانمانە بۆ ئەو ھەی دُنیا بینووە کہ داھاتوویەکی پونیا دەبێت.

پۆرتیکیان لە ساڵی ۱۹۹۶ یەکی لە مندالەکانم گەرایووە لە قونابخانە، دیاربوو کہ زۆر نیگەرانبوو، ئەو دەیگوت "من زۆر ھیلاکم ناتوانم زۆر بخویم". دەیگوت "بۆ چی من ھەموو کاتەکانی ژیانم بە خویندەو ھەی بابەتیکەو بەفیرۆب دەم کہ لە ژبای پاستەقینەما ھەرگیز سودی لێوەر ناگرم؟" من بەبێ بیرکردنەو ھەلامم دایەو، وەم "ئەگەر تۆ نمرەبەکی باش بە دەست نەھێنی ناتوانیت لە زانکۆ بخوینیت"، لە ھەلما گوتی، "تۆ وای دابینی کہ من لە زانکۆ دەخوینم ئایە من دھولەمەن دەبم" لە ھەلامدا بە غەمباریەو گوتم "ئەگەر تۆ زانکۆ تەواو نەکەیت نیشیکی باشت دەست ناکەوێت"، ئەگەر تۆ کاریکی باشت دەست نەکەوێت چۆن دەتوانیت پلان دابینی بۆ ئەو ھەی کہ دھولەمەند بیت؟ کوپەکم لە ھەلامدا بە بزەبەکەو ھەتی "ئێمە پێشتر گفتوگومان کردووە

دەريارەي ئەم بابەتە، كۆپەكەم سەر دانەواندوو گوتى ئامۆزگارىيە
ژىراتەكەي دايكەم دەلىي بۆ بەردى دەكات."

زۆر بە گەشەينى و بەرپەزەو گوتى "دايكە ئەگەر تۆ سەيرىكى
چواردەورى خۆت بگەيت تىيىنى كەسانى دولەمەند بگەيت دەبينى كە
ئەوان دولەمەندەبوون لە بەر ئەوەي كە خويندنىكى باشيان ھەبوو، بۆ
نموونە (ميشىل جۆردن، مادۇنا، يان بىل گەيت كە زانكۆي ھارقارد بۆ
تەواو نەكرا، توانى مايكرو سۆفت دايپەننىت، كە ئىستا دولەمەنتىن
كەسە لە ئەمەريكا سەرەپاي ئەوەيش كە ئەمەنى لە خوارو ۳۰ سالەوہيە.
لە يارى بەيس بۆل ھاوئەزەرى تۆپەكە سالانە نزيكەي ۴ مليون دۆلارى
دەست دەكەويت كە بە كەسىكى مېنتال چالېنج لە قەلەمدراو، وانا
كەسىكى سەركىش.

بۆ ماوہيەكى زۆر بىدەنگبووين، مەن دركەم بەوہ كرد كە ئەو ئامۆزگارىيە
كە دەيكەم بۆ كۆپەكەم ھەمان ئەوہ ئامۆزگارىيە كە خىزانەكەم بۆيان
كردووم، وانا ئەو دنيايەي ئىمە تىيدا دەژىن گۆرانكارى بەسەردا ھاتوہ
بەلام ئامۆزگارىەگان نەگۆراون. بەدەست ھىنانى خويندنىكى باش و
نمرەيەكى بەرز سەركەوتنىكى دلىيەي بەردەوامت پىنا بەخشى بۆ ھىچ
كەسى تەنانەت بۆ مەدالەكانىشم. كۆپەكەم بەردەوامبوو لە قسەكانى
گوتى "مەنامەويت ئەو كارە قورسەربكەم كە ئىوہ ئەنجامتانداوہ، ئىوہ
پارەيەكى زۆرتان بەدەست ھىناوہ و لە خانوويەكى كەورەدا دەژىن.
ئەگەر مەن ئامۆزگارىەگانى ئىوہ جىبەجىبكەم ئەوا ھەمان ژيانى ئىوہ
دەبىت. كارى گران بكەم تەنھا بۆ ئەوہي باجى زيادەبەدەموو خۆم لە
قەرزارى پزگارىكەم. ھىچ جۆب سكوپرەتەك نىە، مەن دەزام دەريارەي

کۆمپانیاکان که کارمەندەکانم دەکەنەوە بۆ ئەو کەم بوونی تیچۆن هەروەها بە پێچەوانەشەوە. هەروەها زانیاریشم هەیە دەربارەی ئەواوکردنی زانکۆ که ئەوت دەست ناکەوێت که تێیدا خەرج دەکەیت، بۆ نموونە دکتۆری کاتی تەخەرۆج دەکات و دادەمەزرێ ئەو پارەییە دەست ناکەوێت که لە خۆیەندا خەرجی کردووە. هەروەها دەشزانم که ناتوانیت پشت بە پاره‌ی کۆمپانیا بیهستی بۆ خانه‌نشینێ. ئەو وەلامێکی نوێم دەوێت. ئەو بیهستی بە وەلامێکی نوێیە هەروەک خۆم.

نامۆزگاریکانی خیزانه که له وانایه بگونجی بۆ نهوانه ی که له سالی ۱۹۴۵ له دایک بوون، به لام بۆ نهوه ی ئیستا له وانیه نه گونجی نه و جۆره نامۆزگاریه چونکه ئیستا دنیا گۆرانکاری زۆر به سه رهاتووه. نه وه زۆر نیه که به منداله کانم ده لیم بچن بۆ قوتابخانه و نمره یه کی باش به ده ست بیهنن یا شان بگه رین بۆ نه وه ی کاریکی باش به ده ست بیهنن.

من دهم زانی که پیووستبوو ناموژگاری مندالکانم بکم به
 ږنگه یه کی جیاواز و نوی دهریاره ی خویندن. له گه لئ و شدا من وه کو
 دایکک که ژمیریاربووم ننگه رانن بوبووم دهریاره ی ئوه ی که قوتا بخان
 من منداله کانمان فیژناکات له به ده سته ټینانی دارای و خه رجکردنی. ئه مړو
 زوړیک له گه نجانی نیمه کریت کار دیان ه به پیش ئوه ی که زانکو
 ته واوکه ن به لان تائیستا کورسیکی پیگه یان دنیان نه بینووه دهریاره ی
 وه به ره ټینان و لایه نی دارای بابته ئابورییه گان. شه وان ته نها کاریه
 کارنه که یان ده که ن بیته وه ی هیچ زانیارییه کیان ه بیت دهریاره ی زانستی
 ئابوری و بواری وه به ره ټینان. شه وان نه وه کانمان ناماده ناکه ن بو ئه م
 جیهانه ی که تییدا ده ژین. به تاییه تی له سه رده می ئیستا که جیهان زیاتر

پشت دەبەستیت بە پارە پاشەكەوت كردن. كاتى كۆرە گەرەكەم بى
هەيوابوو دەريارەى قەرزى كرىت كاردیان، بەلام من نەم دەويست واز لە
كارەكەى بهینیت، بەلكو دەمويست كە بەدواى پرۆگرامیگدا بگەریت
بۆئەوى یارمەتیم بات لەوەى منداڵكانم هەم بخوینن و زانیاریشین هەبیت
دەريارەى لایەنى دارى ئابورى پارە بەدەست هێنان.

سالى پابردوو پۆتکیان، هاوسەرەكەم لە ئۆفیسەكەم پێى راگەیاندم
كەمن كەسێك دەناسم نۆ پێیوستە لەگەڵیا گفتوگۆبكەیت، كە ناوى
پۆبێرت كیۆساكیە ئەوپیاویكى بازرگانه و وەبەرھێنەرە داواى سیستەمى
نویى كردووە بۆ خویندنى بەرھەمھێنان، من پێم وابوو ئەو ئەوێە كە تۆ
بەدوایدا دەكەیت.

ئەوێەچىە من تەنها بەدوایدا دەگەریم؟

هاوسەرەكەم كاریگەر بوو بە بێۆكەكانى پۆبێرت دەريارەى
پەرۆردەى بەرھەمھێنانى و كاش فلەو، گەشە پیدان لەوبوارەدا. ئەمە
بۆ من و خێزانەكەم نامۆبوو كە بەژدارى بكەین لەم تاقیكردنەو
سەرەتایەدا لەبەر ئەوێ ئەمە وەك یاریكى پەرۆردەى وابوو، سەرەپای
ئەوێش من داوام لە كچە تەمەن ۱۹ سالەكەم كرد بۆ ئەوێ بەژدار بێت
لەگەڵمان كە لەقۇناغى سەرەتای زانكۆدابوو لە دوایدا پازى بوو.

لە تاقى كردنەوێكەدا نزیکەى ۵۰ كەس دەبووین كە دابەش ببوون بۆ
سى كروپ. هەيك بێۆكەكەى پاستبوو دەريارەى پەرۆردەى
بەرھەمھێنان كە پێشتر من بۆ بەدوایدا گەرابووم. ئەم سیستەمەى پۆبێرت
وەك ئەو یاریەوایە كە پێك هاتووە لە دوو پێكە پێگەیهکیان دەتبات بۆ

ناوہ وہ نہوی تریش دہ قبات بۆ دہرہ وہ جرجیٰ لہ ناوہ پاستی تہختہ کہیہ
 نگہ ربیت و جرجہ کہ خیراتر پاکات نہوا نہتوانیت بیتہ دہرہ وہ پۆبیرت
 نہم نمونہ یہ دہہینیتوہ بۆ لایہنی ثابوری مرقایہ تی و اتا نہوانہی کہ لہ
 ناو تہختہ کہ دہمینہ وہ ناتوانن دہربازین خہلگہ فہقیرہ کەن نہوانہی کہ
 نہتوانن بیتہ دہرہ وہ نہوانن کہ دہولمہنن و اتا پښگہ خیراکہ ناو نراوہ
 پاکہ پاکي جرج. ژيانی تو لہ پوی خویندن و کارکرنہ وہ ہرہمان پښگاہیہ
 کہ لہ یاریہ کا بہ کاریدہ ہینین۔ پاش نہوہی من دالہ کانمان لہ دایک دہبن
 پاشان لہ شہش سالی دہنیرین بۆ قوتا بخانہ پاش نہوہی نمرہ یہ کی
 باشی بہ دہست ہینا و لہ زانکو وەرگیرا دایک ویاوکی شانازی پیوہ دہ کەن
 پاش تہواوکردنی زانکو لہوانہ یہ ہندیکیان بۆ قوتاغیکی بہرتر بخوینن
 وەك خویندنی بالا، ہندیکی تریشیان پاش تہواوکردنی زانکو لہ وانہ یہ
 کاریکیان دہست بکہویت وەك دکتوری یان پاریزہر، بوون بہ سہرباز،
 بوون بہ فہرمانبہر، بہ گشتی مندالکامان ہولہی بہ دہست ہینانی پارہ
 دہدہن لہ وقوتاغہ دا پاشان دوا بہ دواي نہمہ کارتہی قہرزی دروست
 دہبیت، کرین دہست پیدہ کات۔

بہنہ بوونی نہم کارتہی قہرزہ خہلکی پښگاہیہ کی نوئیان دہگرتہ بہر
 نہوہش بریتہ لہ خہرجکردنی پاراکانیان بہ بہ سہربردنی کاتہکانیان
 لہ گہل ہاوپښکانیان، سہیران و گہشت و پاشان ہاوسہرگیری کردن۔
 نیستا ژیان زور سرنجراکیشہ چونکہ ژن و پیاو ہر دووکیان کاردہ کەن،
 دوو دہستکە وتی باشیان دہبیت، داہاتویہ کی پونیان دہبیت ہہستیکی
 بہختہ و ہریان لا دروست دہبیت۔ پاش نہوہی کہ داہاتیان زیادہی کرد
 خواستیان بہرزدہ بیتہ وہ ہولہ دہن خانو سہ پارہ و تہلہ فیزون بگوین

یان زیاتر گهشت بکهن یان مندالی زیاتریان بییت. خوشییه کی زۆر پویانقیده کات، خوستان زۆر زیاد ده کات، هر له بهر ئهم هۆکاره خیزانه کان هه ولده ده ن که کاریکی گرنکتر بکهن و به باشی نه جامی بدهن بۆ ئه وهی زیاتر داها تیان زیاد کات هه موو کات له زیاد بوونداییت، پاشان مندالکانیشیان هه ولده ده ن که خانوی تایبته به خۆیان هه بیته بۆ ئهم مه به سه زیاتر هه ولده ده ن کاری نوێ ده بۆزنه وه به شیوازی زۆر زیاتر له وهی که ئاماژه مان پێدا. پاشان ده گهرینه وه بۆ بواری خویندن و هه ولده ده ن که له بواریکدا شاره زای پهیدا کهن، بۆ ئه وهی زیاتر هه لی کاریان بۆ ده سه به ریته و داها تیان زیاتر بکات، به لام له گه ل زیاد بوونی داها ت و خانوبه ره و نه رزو به شه کانی تر باج زیاده کات، بۆ نموونه باجی خانوبه ره ئه گه ر پێشتر یه ک خانووی هه بوو بیته ئیستا له یه کی زیاتریته ئه و باجه که ی زیاده کات. له م دۆخه دا پێدان پاره به حوکمه ت زیاده کات کاری گه رییه کی زۆر ده کاته سه ر داها تمان به ره و نزمبوونه وه ده روات.

له پښتو کاري قهره که يانه وه سامانه که يان به کارده هينن بؤ دابين
کردنی پيدا يوستی پوژانه. مندا لانی شم خيزانانه هر له ته منی ه بؤ
ساليه وه هولييان بؤ ده دن که له داهاتودا له کوليجيکی باش بخوين
کاريکی باش به ده ست بينن له گه ل خانه نشيتيه کی باش له دوی
خانه نشين بوونیان. خيزانه کان به به رده وام بوونیان له سه ر نه مکاره
ژيانيان وه ک يار ييه که ی ليديت که با سمانکرد واتا پا که پاکی مشک
خولانه وه به ده وری باز نه که دا پوژانه. واتا کاتي کار ده کن بؤ کوميانيا

ده بیت باج بده نه به حوکه مت و دانه وهی بری پاره ی قه رزکراو به بانك
که ریگه ی به کارهینانی کارت ی قه رز قه زمان کردوه .

پاشان ناموزگاری مندالکانیان ده که ن که به باشی بخوینن نمره یه کی
باش به ده ست بهینن بۆ نه وه ی له کولنجیکی باش بخوینن و شاره زای
پیدا که له یه کیك له بواره نه کادمیه کان، بۆ نه وه ی کاریکی باش
به ده ست بهینن، به بی نه وه ی شاره زابن له بوازی پاره دان له وانه یه
قازانجیکی که م بکه ن به و کاره قورسه ی نه نجامی ده دن له زیانیاندا.
نه م پرۆسه یه دوباره ده بیت وه بۆ نه وه ی داهاتوو. نه م دروست بوونی
بارو دۆخه پیی ده گوتریت پات ریس وانا یاریه کی پیشوه که باسمان
کرد، بۆ نه وه ی توشی نه م بارو دۆخه نه بیت ده بیت رۆبه باشی له دوو
بواردا لیها توبیت وه ک ژمیاری و وه به رهینان، کاتی یه کی له به شی
ژمیاری له کۆمپانیانی بیگ نهیت نه واه سهرسام ده بیت به و کاره ی که
رۆبیرت بانگه سشی بۆ ده کات به تایبه تی دهره باره ی نه م دوو بابته که
هه ردووکیان هه سستیکی یزاواندنوو سهرم لادرست ده کات. پرۆسه که
به ته وای ده گۆری کاتیک ئیمه هه ولده دهین که له م بازنه یه بیینه دهره وه
واتا پت رهیس وانا نه وه له بیر ده کهین که فییری بووین.

له پاش نیوه پۆدا له کاتی تاقیکرنه وه که نه نه نجامم ده ده دهر
باره ی دهرچون له پت ریس، له که ل کچه که ما گفتوگۆمانده کرد دهر باره ی
نه وچه مکانه ی که له یاریه که دایه و لیلی تیینه ده گیششت به تایبه تی
پیداویستییه کانی یاریه که وه ک داهاته کان و بوجی هات و پۆشتو. من
له گروپه که یه که م که س بووم که تاقی کردنه وهم کرد بۆ نه وه ی له و
بازنه یه بیته دهره وه وانا رت رهیس که نزیکه ی سی کارگیری پیوستبوو.

لە لیستەکەم چەند شتێک ھەیە وەک بانکەوان و بزنس و خواھەنکار و کۆمپیتەر و پرۆگرامساز، بەلام ئەوەی من زیاتر ھۆرسدەکات ئەوەیە کە مێک لە خەلکی دەزانن دەربارەی وەبەرھێنا و ژمیریاری، چونکە ئەمە بابەتێکی گرنگە لە ژيانماندا. من بەو ھەرسامم کە چۆن خەلکی لایەنی ئابووریان بەرپۆوە دەبەن لە ژيانی راستەقینە یاندا. من لەو تێگەشتە کە بۆچی کچە ۱۹ سالە کەم لەم تێنە دەگەشتن، بەلام ئەمان لە نیووی تەمەنیاندا دەرفەتی زیاتریان ھەیە.

پاش دوو کارژێر من توانیم لە یاری رت پێس دەربازیم، من بیرم لە کچە کەم دەکردووە دەربارەی پەرەردە و خوێندنی دەربازبوونیان لەو یازنە داخراوە، من زۆر خوشحالبووم کە توانیم دوای ماوھە یەکی زۆر کچە کەم فێربکەم، من زۆر نیکە رانم دەربارەی ئەو ژمارە زۆرە کە نەجانی کە نازانن دەربارەی ژمیریاری و وەبەرھێنان.

ھەر ھەوھە زۆریک لە خەلکی پەریوەندی نیتوان (balance sheets, income statement) نازانن،

balance sheets ھەبەست لێی کاتی ئێستایە و اتا تو ئێستا چەنێک داھات ھەیە و چەنێک لە قەرزایە، بەلام income statement , و اتا تو چەندی داھات بە دەست دەھێنی لە ھەفتانە و مانگانە و سالانە.

کاتیەک ئەوان کرپن و فۆشتن بە سەرمايە کە یانەو دەکەن کێشە یەکیان بۆ دیتە پێش کە بریتییە لە ھەو کە نازانن چەندی تەم کرپن و فروشتنە کاری گەری ھەیە لە سەر کاش فلەوھە مانگانە یان. من پێم وایە ئەو کە سانە ی کە ملیۆن نۆن لە دەروەھە ئەمەن و اتا جیھانی بەرپەرەکانی ئابوورییە

و زانیڤن ئەم زانستە ئابووریە، چونکە لەبەر ئەوەی ئەوان ھەرگیز ئەم بابەتە فیئرنە کراون.

سوپاسی ئەوانە دەکەم کە توانیا یاریە کە بە باشی و بە خوشیو بە سەرکەتوی تەواوبکەن، پاشان دواى تاقى کردنەوێکە من دەم ویست ٥٠ خولە کە گفتگۆیکەین دەربارەى کیشەکانى کاش فلەوێکە لە نیتوان خۆماندا. خاوەنکارەکان کە لە تاقیکردنەوێکەدا بەژداربوون دلخۆش نەبوون، چونکە ئەمان ئەوانیان ئەنجام نەدابوو کە لە پۆبیرت باسی لێوە دەکرد، دەیان گوت "ئیمە پیوستمان بە مەنێە ئیمە ژمیریارمان دامەزاندوێ بۆ ئەوەی زانیاریمان بە دەنێ دەربارەى گشت شتەکان. لە وەلام دا پۆبیرت پیمان دەلێت ئایە ئیوێ تیبینی ئەو چینه زۆرەى ژمیریارو بانکەوان و پارێزەر و جامباز کردوێ کە دەلە مەند نین. راستە ئەوان زۆر دەزانن لە بواریەکانیان شارەزای باشیان ھەبە بەلام دەولە مەند نین. لەوکاتەوێ قوتابخانە نەوێکانمان فیئری ئەوێناکەن کە چۆن دەولە مەند بن ئیمە پیوستە ئامۆژگاری ئەو خەلکە بکەین دەربارەى ئەم زانستە.

ئەگەر روژێ تۆ لە شەقامەکان شو فیئری بکەیت لە پەر لە بەردەم ترافیک لایتیکدا بووستیت ترافیک لایتە کە بیئ بە سور ئەوا تۆ دەوستیت ھەول دەدەیت کاریک بکەیت بۆ ئەوەی دەربازبیت لە ھەمان کاتدا ئەگەر سەریکی لای راست بکەیت دەبینی کە ژمیریاریک وەک تۆ گیرى خواردوێ ئەگەر سەیری لای چەپ بکەیت دەبینن کە بانکەوانێ ھەروێک تۆ وەستاوێ خۆی لە خۆیدا ئەمە چەند شتی کمان پی دەلێت.

سەبارەت بەو پرۆگرام سازانەى بواری کۆمپوتەر که خوشحاله بوون به یاریه که. من دەتوانم بەرنامەیه بکرم و ئەوەم فێریگات. سەبارەت بە ژمیریاره که من لە بەشی ژمیریاری هەموو ئەویاسایانەمان خویندووە بەلام لە ژيانى راستەقینەیدا کاری پێناکەین، من دەمەوێت لە و بازنە داخراوە پزگارمان بێت وانا پت پێس. کچەکەم پێیوتم "که من زۆر دلخۆشم چونکه ئەمڕۆ من شتیکی نوێ فێربووم دەربارەى چۆن پاره به پاستى کاردەکات و چۆن وەبەرھێنان دەکریت". کچەکەم دەلیت ئیستا من دەتوانم پیشەیهك بۆ خۆم هەلبژێرم نەك لەبەر پارەکەى یان سودەکەى بەلکو بەوشیوازەى که یاریه که فێریکردم.

ئەوێ فێربووم لە یاریه که بریتیه لەوێ من ئیستا ئازادم لەوێ چى کارێک دەکەم و ئەو خویندنه بکەم که خۆم دەمەوێت. . . . . نەك بۆ ئەو بەخوینم بۆ ئەوێ پارەیهکی باشم دەست بکەوێت لە و شارەزایەى که هەمە دەبارەى بواریک. لە بەر ئەوێ چیتەر بیر لەوێ ناکەمەوێ که دواى تەواوکردن زانکۆ کارێکی باش پەیدا بکەم پارەیهکی باشم دەست کەوێت وەك گشت ھاوڕێکانم بیرى لێدەکەنوه.

من ناتوانم لەگەڵ پۆبێرت گفتوگۆ بکەم لە ئەوێ که تاقى کردنەوێکەم ئەنجامدا، بەلکو بۆ دواتر لە گەلیدا گفتوگۆ دەکەین دەربارەى پرۆژەکەى. من دەزانم که ئەو دەیهوێت لە پێگەى ئەم یاریه و یارمەتى کەسانى تەربىدات بۆ ئەوێ شارەزایەکی باشیان هەبێت دەربارەى بەدەست ھینانی داھات و پاراستن، بۆیه من پێم خۆشە زیاتر ببیستم دەربارەى پلانەکەى. من و خێزانەکەم ھێرماندا که ئێوارە

خوانىك لە گەل پۆبىرت دا بسازىنن لە هەفتەى داماتوو، پاش ئەوەى
ئەوە بۆ ماوەى سالىك دەبىت يەكتر دەناسىن.

لەكاتى دانىشتنماندا گفتوگۆکردنمان دەريارەى كىشەكان بىر
بۆچونمان لە يەكە و نزيك بوو بە تايبەتى لە بوارى كىشەكانى ئابورى.
ئيمە قسەمان كرد دەريارەى گۆپاكارىيەكانى جيهان و باسى ئەمەريكا كە
تائىستا نەيتوانىو كىشەى خانە نشينى وەك خۆى چارەسەريكا لە گەل
موفلىس بوونى دەولەت بە ئىنشورىنسى كۆمەلايەتى و مېدى كىر. ئايە
پيوسىت دەكات كە مندالكانم پارەبدەن بۆ خانە نشينبوونى ۷۵ ملیۆن
مندال ئەمەريكى كاتىك كە لە يەك كاتدا لە داىك دەبن. ئيمە سەرسامىن
بەوەى خەلكى بزائن بە مەترسى ئەم پلانى كە جىيەجى دەكرىت بە
بەهانەى مووچەى خانە نشينى.

پۆبىرت نىگەرانبوو سەبارەت بە و كىشانەى كە لە ئەمەريكا و جيهان
بوونى هەيە وەك خۆدى فيكردن و خۆدى وەبەرهيئان و وەبەرهيئەر
لە جيهاندا هەولى پيەكە و بەستنى وەبەرهيئان دەدەن. پۆبىرت خۆى لە
تەمەنى خانە نشين بووندايە بەلام ئەو ئەو قىولناكا كە خانە نشينى
وەرېگرىت چونكە پيى وايە هەمانشت بەسەر مندالكانما دىتەو. ئەو پيى
وايە كە دنياگۆپاوە بەلام سىستەمى خويئندن نەگۆپاوە شان بەشانی ئەو.
بەگوێرە بىرو پاكانى پۆبىرت مندالكانمان لە سەر سىستەمىكى كۆن
دەپۆن واتا لە قوتابخانە شتىكيان فيردەكەن كە هەرگىز بەكارى ناهيئ،
بۆ جيهانىك ئامادەيان دەكەن كە زۆر بەردەوام نابىت.

ئەمپۆ، مەترسى دارترىن ئامۆزگارى بۆ من دالكانمان هاندانىانە بۆ
ئەوەى بچن بۆ قوتابخانە و نەرمەيەكى باش بە دەست بيئن و كارىك

باشیان دەسکەوتت. بۆیە ئەمە ئامۆژگاریەکی کۆنە و خراپە. ئەگەر تۆ تیبگەیی لەوەی کە چی پۆدەدات لە ئاسیاو و ئەوروپاو ئەمەریکای باشوور وەک من نیگەرەن دەبیت. من بڕوام وایە ئەمانە ئاکۆگاریەکی خراپین لەبە ئەوەی ئەگەر تۆ بقتەوتت من دالەکەت ئابووریەکی باشی هەبێت نابێت بەم یاسا کۆنانە کاریکات، چونکە ئەمە تەنھا مەترسیە.

لیم پرسى مەبەستت چیه دەربارەى یاسای کۆن؟ خەڵکی وەک من چەند یاسایەکی جیاوازیان هەیە کە لەسەری دەپۆن هەروەک تۆ. چی پۆدەدات ئەگەر دامەزراوەیەك یان کۆمپانیایەك پای بگەیەنێت کە ژمارەى کارمەندەکانى کەمدەکاتەو لە بەر نەبوونی بازار پۆر ئاشکرایە خەڵکی زیانیان پێدەگات بیکاری زیاد ئەکات.

بەڵێ، ئەى چی پوودەدات دەربارەى ئەو کۆمپانیا گشتى و تاییبەتانه کاتى شتومەکەکانیان دەگۆپێ؟ کاتى کۆمپانیا کرێکارەکان و کارمەندەکان کەمدەکاتەو نرخی شتومەکەکان زیاد دەکات، هەروەکو مارکێت وایە کاتێک بەهای هیزی کارکردن کەم دەکەنەو لە سەوداو سوداگەیرى. واتا کاتى نرخی شتومەك بەرزبۆووە خواوەن پشکەکان و بازرگانەکان قازانجیكى زۆردەکەن بەلام کارمەندان توشى زیان دەبەن بەهۆى یاسای کەمکردنەوێ کرێکار. ئەمە ئەو یاسا جیاوازانە بۆو باسمانکرد.

بەپای پۆبێرت تەنھا ئەو نیه کە جیاوازی لە نێوان خواوەنکارو کرێکار دابگات بەلکو ئەو جیاوازی لە نێوان ئەو کەسەى کە چارەنوسی خۆى کۆنترۆڵکردووە و ئەو کەسەى کە کۆنترۆڵکردنى کەسانى کەى لە دەستداوە.

بەلام ئەمە گرانە بۇ زۆرىيە خەلگى لەمە تېيگەن كە بۇچى ئەمە پودەدات، چونكە ئەوان بە پونى بىرناكەنەۋە دەريارەى ئەم كۆپانكارىانە. لەبەر ئەۋە شتىكى زۆر كىلانەيە كە بەمنداكتە بلىت بېرۇ بۇ قوتابخانە، خويندەنەكەت بەسەرگەتۈى تەۋاكە.

مەرۋەھا كارىكى گەوجانەيە كە پىت واپىت كە سىستەمى قوتابخانە دەتوانىت نەۋەكانمان ئامادەبكات بۇ جىھانىكى نوئى. مەرمنداكتە پىيۈستى بە خويندەن مەيە لە بۈارە جىاۋازەكاندا. بۇيە پىيۈست دەكات كە ياساكان فىرېن، بېشى كەن بەكردار لە خۇياندا. كۆمەلى ياسا مەيە كە دەۋلەن لەسەرى دەپۋات و كۆمەلى ياسا مەيە كە لەسەدا ۹۵ خەك لەسەرى دەپۋات كە لەقوتابخانەۋ مالاۋە فىرې بوۋە، ئەمە كارەساتەكەيە كە خەلگى تەنھا بەمنداكتەى دەلىت بېرۇ بۇ قوتابخانە و بەباشى بخوينە بۇ ئەۋەى كارىكى باش ۋەدەست بەيىنى. ئەمپۇكە منداكتەكانمان پىيۈستىان بە كارامەى ۋ ئەزمۈون مەيە لە ژياندا نەك ئەمسىستەمەى ئىستا كە زۆرباشنىيە. ئەۋە گرنگ نى بەلامەۋە كە تاجەند كۆمپىوتەر بەكاردەھىنن لە قوتابخانەكەماندا، تاجەند پارە سەرفدەكەن لە بۇ سىستەمى خويندەن. چۆن سىستەمى خويندەن منداكتەكانمان فىرې بابەتەكان دەكات كاتى خۇى بىكەلكو بىسۈدبىت. ئەۋەى خىزانەكان فىرې منداكتەكانى دەكات خويندەنگە فىرېناكات. تۆ چۆن فىرې منداكتە دەكەيت دەريارەى ژمىريارى بەبى ئەۋەى بىزارىن. تۆۋ خىزانەكەت چۆن ئەتۈانن منداكتەكانتان فىرې خوينەۋارى بىكەن كاتى كە لايەنى ئابۋورىنان لەمەترسىدايە. لە بىرى ئەۋەى منداكتە فىرېكەيت فىرېبىت بۇ ئەۋەى خۇى بپارىزى فىرې بىكە كە بەتۈانابىت لەۋ بۈارەداۋ.

ئايە تۆ چۆن منداڭكەت فېردەكەيت دەربارەي بە دەست ھېنانى پارەو
ئەو شتانەي تر كە باسما نكرد؟ چۆن دەتوانن ئىيۈە ئەو كارە ئەنجامبەدن
كاتىك كە خۆتان تېنەگە يىشتوون لەو بوارە؟

بەتايىبەتى دواي ئەوەي ئەم كىتېبەم پېرۇشبوو. مەن كىتېبىكى تىرم
نوسىيە دەربارەي ئەم بوارە بەلام تانىستا بەباشى رېكەم نەخستە بۆ
ئەوەي چاپى كەم، ھەربە بەشكرامى ماوەتەو، باش ئەوەي چەند
بەشكىكى خويندرايەو، مەن بېيارمدا كە پىيۈستە ئەم كىتېبە بالاو بىكرتەو
بەتايىبەتى لەم سەردەمەدا. بۆيە پىمان باشبوو بۆ نوسەرى ئەم كىتېبە
پۆيىت ديارى بگەين.

مەن پىسيارم لە پۆيىرت كىرد كە ئايە منداڭكانمان تا چەند پىيۈستىيان
بەزانىارى لايەنى ئابورىيە؟ لە وەلامدا گوتى ئەو پىشت دەبەستى
بەمنداڭكە. مەن ھەندىگەنج دەناسم كە لەتەمەنى ھەرزەكارىدا دەيانەوئىت
بىن بەكەسىكى دەولەمەن. يان ئەو باوكانەي كە خاوەنى سەرمایەكى
باشن دەيانەوئىت منداڭكانيان سەركەوتوبىن لە بواری ئابورىدا بۆيە ئەوان
ھەولەدەن بۆ ئەوەي مەن دالكانيان بەباشى فېركەن. بەپاي پۆيىرت
خويندن بناغەي سەركەوتنە وانا كاتى فېرى چەند شارزايەكان دەكات
وەك لەبواری ئابورى و پىگەياندن.

لەم كىتېبەدا باسى چىرۆكۆككە دەكات بىرىتە لە باوکی فەقىر و باوکی
دەولەمەن كە پۆيىرت پونكردنەوە زۆرىداوە لەو بارەيەوە لە بەشەكانى
داماتوو. ئەم بەدرىژاي ژيان گىرنگى بەم لايەنە داو، ھېنانەوەي ئەم
نمۇنە بۆ زياتر بورژاا پونى بىت بۆ ئەو كەسانەي كە دەخويندەو.
زۆرىك لەو كەسانەي ئەم كىتېبەيان خويندەوئە بەكىتېبىكى سەركىتان

داوہ لە قەلەم و یارمەتی دەرژکی زۆریک لە خەلکی بوەوہ بە تاییبەتی لە
بواری ئابوری و وەبەرھێنان.

کاتیک ئیمە منداڵکانمان ئامۆژگاری دەکەین کە بچن بۆ قوتابخانە وەک
خوونەریتی لێھاتوہ بەلامانەوہ بە باشترین کاری دەزانین. کاتی من
لەگەڵ پۆبێرت چاپیکەتەمان کرد بپۆکەکانی کاری تیکردم دەربارەوی
سوونی دوویاوک کە ھەردانەیان و بەرەو ئامانجی پێشەری دەکات.
بۆنموونە باوکی فەقیر پیم دەلیت تۆ بخوینەو کاربکە بۆ دامەزراوہیەک،
بەلام باوکی دەولەت پیم دەلیت تۆ پێوستەدەکات خۆت خاوەنکاری
خۆت بیت. ھەردوولایەن پێوستی بەخویندە بەلام خویندنیکی جیاواز.
واتا ئامۆژگاری باوکی فەقیر دەربارەوی خویندن بریتیە لەوہی ببم بە
پیشەگەرێک وەک دکتۆر زیاتر بەلایەنی ناویانگیدا دەپوات بەلام
ئامۆژگاری باوکی دەلمەند بریتیە لەوہب خۆت خاوەنکاریت و خەلکی
پیشەگەر دامەزرێنی.

به شی یه که م باوکی دهوله مه ند و باوکی هزار

من دوو باوکم هه یه، به کیکیان دهوله مه ند و نه ویتیشیان هه ژار،
یه کی له باوکه کانم خویندنیکي باشی ته واو کردوه که سیتی پۆشنبیره،
خاوه نی دکتورایه ن له زانکوی ستاند فۆرد و شیکاگوو خویندوو یه تی.
به لام باوکه که ی ترم پۆلی هه شتی ته واو نه کردوه. هه ردوکیان
سه رکه توو بوون له کاره که یانادا، کاری گرانیان نه جامداوه له زیانیاندا،
هه ردوکیان داهاتیکی باشیان هه یه، به لام یه که میان واتا باوکی هه ژار
زۆد ئاستهنگی دیته پۆ بۆ باشتر بوونی لایه نی بژیوی، به لام باوکی
دهوله مه ند ده بیته دهوله مه ندترین که س له هه واوی. باوکی دهوله مه ند
نه گه ر بمریت نزیکه ی ده ملیۆن دۆلار جیدنیلت بۆ خانه واده که ی و لایه نی
خیرخوازی و په رزگه. به لام نه وی تر ده بیته وه ره قه ی قه رزه که ی دوی
خۆی بدهینه وه.

هه ردوکیان به هیزن و خاوه نی به هره یه کی سروشتین و شاره زان.
هه ردوکیان ئامۆژگاری من ده که ن، به لام ئامۆژگاریه که یان هه مان شت
نییه. هه ردوکیان برپایان وایه که خویندن گرنکه به لام له سه ر جۆری
خویندنه که هاوړانین. نه گه ر من یه ک باوکم هه بیته ته وا ده بیته ئامۆژگاری
دانه یه کیان وه رگرم و نه وی تریان وه لانیم. بوونی دوو باوک واتا پیتشکه ش

کردنی دوو ئامۆژگاری دوو بیرو بۆچونی جیاوازان، واتا باوکی هه‌زار و باوکی دهلەمەند. پێش ئەوێ من هه‌ر کامێکیان وه‌ربگرم و بیگه‌رێنمه‌وه ده‌بیته‌ بیرلێبکه‌مه‌وه به‌راوردیان بکه‌م پاشان دانه‌یه‌کیان هه‌لبژێرم.

کێشه‌که‌ له‌وه‌ دایه‌ که‌ تانیستا باوکی هه‌زار هه‌زارنیه‌ و باوکی دهلەمەند دهلەمەند نیه‌. واتا هه‌ردووکیان له‌ سه‌ره‌تای کاردان. هه‌ردووکیان له‌ سه‌ره‌تای سه‌رکێشی و مەملانیتی به‌ ده‌ست هێنانی خێزان و پاره‌دان. به‌لام بیر بۆچونی ئەوان زۆر جیاوازه‌ ده‌رباره‌ی بابته‌ی پاره‌. بۆنموونه‌ یه‌کێ له‌ باوکه‌کان ده‌لێته‌ خۆشه‌ویستی بۆ به‌ ده‌ست هێنانی پاره‌ی زۆر بنچینه‌ی هه‌موو شته‌ خراپه‌کانه‌، به‌لام ئەوی تریان ده‌لێته‌ که‌می پاره‌ بنچینه‌ی هه‌موو شته‌ خراپه‌کانه‌. بۆنموونه‌ وه‌ک کوپێکی گه‌نج، تۆش بته‌وێته‌ بیه‌ته‌ کوپێکی سه‌رکه‌ت و گوێرایه‌ له‌ کاتییدا ئەگه‌ر دوو باوکی به‌هێزته‌ ده‌بیته‌ هه‌ردووکیان ئامۆژگای جیاوازه‌ بکه‌ن ئەواگران ده‌بیته‌. واتا په‌یوه‌سته‌ به‌ جیاوازی بیروپاوه‌. که‌ زیاتر په‌یوه‌ند به‌ لایه‌نی پاره‌وه‌ هه‌یه‌. کاتی من گه‌وره‌ بورم به‌ په‌ڕی خۆشی و زانخوازیه‌وه‌. من بۆ ماوه‌یه‌کی زۆر ده‌بیته‌ بیرده‌که‌وه‌ ده‌رباره‌ی ئەو دوو بیرو بۆچون. زۆربه‌ی کاته‌کانی ژیا‌نم ده‌برده‌ سه‌ر ده‌رباره‌ی پرسیارکردن له‌خۆم ده‌رباره‌ی بۆچی ئەو واده‌لێته‌؟ واتا ده‌رباره‌ی هه‌ردوو ئامۆژگاریه‌که‌. بۆمن زۆر ئاسانه‌ که‌ دانه‌یه‌کیان هه‌لبژێرم و ئەوی تریشیان وه‌لانێم. بۆمن هه‌ردووکیان خۆشه‌یوسته‌ و پێیوسته‌ به‌ باشی بیر له‌وه‌ بابته‌ بکه‌مه‌وه بۆ ئەوێ بریاریده‌م که‌ باشت‌ترین هه‌لبژێرم.

یه‌کێک له‌ هۆکاره‌کان که‌ دهلەمەند دهلەمەند ده‌بیته‌ و هه‌زار ئەونه‌ی تر هه‌زار ده‌بیته‌ و چینی ناوه‌ندی ئەونه‌یتر توشی قه‌رزده‌بن،

ئەوێهێه که بابەتی پارە و ئابوری فێربوون لە ماله‌وه نەك لە قوتابخانە.
 زۆیه‌مان فێربوون دەربارەی پارە لە خێزانەکانمانەوه. ئایە چاوه‌ڕێی
 ئەوه دەکەیت خێزانیکی هه‌زار تۆ به‌باشی فێربکات دەربارەی پارە؟
 نەخێر ئەوان تەنها دەڵێن بۆ قوتابخانە و نمرەیه‌کی باش به‌ده‌ست
 بێنە و کارێک باش بۆ خۆت ده‌سته‌به‌رکه. که‌سه‌کان که لە چینی هه‌ژارن
 کاتی فێری پرۆگرامی ئابوری ده‌بن تەمه‌نیان لە منداڵی تیپه‌پێوه. بواری
 پارە لە قوتابخانە فێرناکرییت. قوتابخانە تەنها جه‌خت ده‌کاته‌وه سه‌ر
 پرۆفیشنالیوون لە پیشه‌ جیاوه‌زه‌کان، نەك لە بواری پیشه‌ی ئابوری.
 بۆنموونه‌ ئه‌گەر سه‌یری ئه‌و که‌سانه‌ بکه‌یت که خۆی‌ندنیان به‌ باشی ته‌واو
 کردوه‌ بوونه‌ ته‌ پیشه‌گه‌رێک وه‌ك دکتۆر و ئەندازیار و ژمی‌ریار و مامۆستا و
 هه‌موو ئەمانه‌ سه‌ره‌پای ئەوێهێه لە قوتابخانە سه‌رکه‌تووبوون به‌لام لە
 بواری ئابوریدا هه‌ر لە کێشه‌دان. هه‌روه‌ها ئه‌و کێشه‌ی قه‌رزە نه‌ته‌وه‌ی
 که توشمان ده‌بێت واته‌که‌مان توشی قه‌رزێکی زۆر ده‌کات به‌هۆی
 ئەوێهێه که تاکي ناو کۆمه‌لگامان لە قوتابخانە به‌ باشی فێرنه‌کراوه‌ن
 دەربارەی بواری ئابوری.

من زۆر به‌لامه‌وه سه‌یره کاتی ئێمه پلان داده‌نێین بۆ هه‌زاره‌ها سال،
 چی پوه‌دات؟ ئێمه ملوینه‌ها خه‌لمان هه‌یه که پێیوستیان به‌ ئابوری و
 هاوکاری ته‌ندروستی هه‌یه. ئایه ئەوان پشتده‌به‌ستن به‌ خێزانەکانیان یان
 به‌ پشگیری حوکمه‌ت بۆ به‌ده‌ست هه‌ینانی داماتییکی باش. چی پوه‌دا
 ئه‌گەر ئەو پارەیه‌ی که حوکمه‌ت ته‌رخانی کردوه‌ بۆ چینی هه‌زار
 بێدریټ؟ یان چۆن ده‌بێت ئه‌گەر منداڵکانمان شاره‌زابکه‌ین دەربارەی
 لایه‌نی ئابوری؟ ئایه ده‌وله‌مه‌ند ده‌بن یان هه‌زار؟ له‌به‌ر ئەوه‌ی من دود

باوكم هه به هه ردووكيان كارى گهري هه بووه له سهرم ولييانه وه
فيريوم، هه ميشه بير له ئاموزگار به كانيان ده كه مه وه له كاتى
نه جامدانى كار هه كاندا.

من توانيم هيژىكى كاريگر ناوهكى به هادار به ده ست بينم و كارى
گهري له سهر پر كردنه وهى ژيانم هه بيت. بۆ نمونه به كيك له باوكه كان
وهك خوييهكى پوزانهى هه ميشه ده لئيت "من ناتوانم نه م كاره بكه م"،
به لام نه م پرسته به لاي باوكه كه يتره وه ريگه پينه دراوه له برى نه وه
هه ميشه ده لئيت "كه چون نه و كار هه نه جام بده كم" نه و كه سانهى كه
زمانيان له سهر نه م وقيه راهاتوه واتا من ناتوانم نه م كاره بكه م، به و تنى
نه م هه ميشه كت ده وه ستيت له بير كردنه وه واتا تو ميشه كت
ئاگادار ده كه يتره وه كه ناتوانيت نه و كار هه نه جام بده يت. به لام بۆ نه وه
كه سانهى كه ده لئين چون نه و كار هه نه جام ده ريت هه ميشه ميشكيان له
راهيناندا به و پوز به پوز باشرده بن.

له گه ل نه وشدا هه ردو و باوكه كه كارى باشده كه ن، به لام به كيك له
باوكه كان نه ونه به من تيبينيم كرديت كار به ميشكى ناكات ميشكى
خه وانوه ده ريارهى وه به رهينان و بيرى نابورى و بازرگاني. به لام نه ويه
تريان وهك خوييهكى پوزانه به راهينان به ميشكى ده كات، به تيبه رپوونين
كات نه وهى راهينان به ميشكى ده كات توانا كانى زياتر ده بيت به تايبه تى
له لايه نين نابورى بازرگاني وه به رهينان، به لام نه وهى تر به
پنجه وانه وه به. نه م وهك نه و نمونه به وايه كه به كيك بچيت بۆ يارى
جوملاسيك راهينان بكات بۆ نه وهى لايه نى ته ندروستى باش بيت به لام له
هه مان كاتدا به كيك له سهر قه نه فه دانيشت بيت و سه برى نه و به رنامه

تەلەفیزۆن بکات لە پەڕی فکریە و پەڕەکان بۆ باشتر بوون
تەندروست و اتا تەنھا بە مێشک بەرام بەر ئەو کەسە خۆی بە جەستە لەو
ئامادەییە بێگومان لە پەڕی تەندروستیە و کێشەیی بۆ دروست دەبێت.
هەردوو باوکە کە دوو بێرکردنە وە پەڕە جیاوازیان هەیە یەکێک لەوان
پێیوایە کە سیستەمی باج پێیوستە دەبێت بدرێت لە کاتی خۆیدا چونکە
یارمەتی دەری کەسێ کەم دەرامەتە. بەلام باوکی دهلەمەند پێی وایە
کە سیستەمە باج یاسایەکی سەرکەوتوونیە و دەبێت هۆی سزایە ک بۆ
و بەرهێنەکان و پاداشتی بۆ و بەرنە هێنەکان. یەکێک لە باوکەکان
ئامۆگاریم دەکات کە بە باشی بخوینم و کاریک باش و دەست بێنم لە
کۆمپانیایە ک. دوو بە باوک پێم دەڵێت بە باشی بخوینە بۆ ئەو
کۆمپانیایە کە باش بدۆزیتە و بۆ ئەو پەڕە بیکریت، بێتە خواوەنکاری خۆت.
یەکێک لە باوکەکان دەڵێت بۆیە من دهلەمەند نیم لە بەر ئەو دەست
هەیه و اتا تۆی منداڵ. لە کاتی باوکە کە تر دەڵێت من بۆیە دهلەمەند
چونکە من تۆم هەیه. لە سەر مێزی نانخواردنە کە ئێمە گفتوگومان کرد
دەربارەییە چوونیەتی بە دەست هێنانی لایەنی ئابوری و بازرگانی
و بەرهێنانن پێگەری کردن لە و بابەتە کە پەڕەندی نیە بەم بۆیە.
یەکێک دەیکوت کاتی پەرە بە دەست دەهێنی دەبێت بپاریزی دوور لە
مەترسی بێت بەلام ئەوانین تر دەیانگوت دەبێت فێری بە پێوە بردنی
مەترسیەکان بێن. یەکێکی تر دەیکوت مەللی خۆمان گەورەترین
و بەرهێنانە سەرمايیە. یەکێک تر پێیوایە کە مەللی خۆمان گەورەترین
بە پەڕە سارییەتیە. و اتا ئەگەر مەللی تۆ گەورەترین لایەنین و بەرهێنان بێت
ئەوا تۆ لە کێشە دای.

هەردووکیان وەرەقەیی قەرزەکیان دەدەن لە کاتی خۆیدا، بەلام
لەوانەبە یەکیکیان زوو تر بیداتەو. یەکیک لە باوکهکان بپوای وایە که
کۆمپانیا و حوکمەت پێداوستیەکانمان دابین دەکەن. واتا تەنها پشت
بەوان دەبەستیت. یەکیک لە باوکهکان هەمیشە نیگەرانی دەریارەیه
(زیادبوونی باج، خانە نشینبوون، پلان، سودی پزیشکی، مۆلەتی
نەخۆشی، پۆژەکانی پشو، هتد) یەکیک لە باوکهکان هەمیشە
سەرسامبوو بەو دووخالەیی که خزمەتی سەربازیان تەواوکردبوو، پاشان
گەرپابوونەو و خانەشینیان بۆ کرابوو. هەرۆهاتو زیاتر سەرسام
بەسودە تەندروستیەکان، بەکارهێنانی کهلوپەلەکانی خۆپەندنگ و زانکۆ
واتا کاتی تۆلەوی وەرەگیریی وەک بەشە ناوخوازی هتد. ئەو زیاتر
خولایەتی که کاریکات بۆ ئەوێ سۆدیکی زۆری دەستکەوتی زیاتر
لەوێ که ئاسودەبێت بە کارەکەیی. کاتی ئەو کارەکات بۆ حوکمەت
هەمیشە بەباشی هەڵدەدات بۆ ئەوێ سودی زیاتر دەستکەوتی.

بەلام باوکهکەیی تر تەواو پێچەوانەیی ئەو پێی وایە ئەو سودانەیی
باسمانکرد هەندیکیان تەنها لاوازت دەکات، ئەو پێیوایە دەبێت خۆت
خاوەنی ئابوری خۆت بیت. یەکیک لە باوکهکان هەمیشە هەڵدەدات بۆ
پاراستنی دۆلاریک، بەلام ئەوێ تر هەول و بەرهێنان دەدات. یەکیکیان
فێرم دەکات که چۆن بەباشی فۆرمی کارکردن پڕبکەمەو بۆ ئەوێ
کاریکی باشم دەستکەوتی. بەلام ئەوێ تر فێرم دەکات که چۆن پلان
دابنیت بۆ ئەوێ بیتە خاوەن کاری خۆت و بازرگانی بکەیت. بۆبوون بە
بەرەمداری و دەستکەوتنی سەرمايه هەردوو باوکه که پێنیشاندەرم بوون
بە پێگی جیاوازی. پێم وایە بۆ خەلکی هەر هەمان شت دووبارە دەبێتەو.

له ژيانياندا. باوك هزار هه ميشه ده لټ من هه رگيز نابم به دهوله مند، بۆ
 يه هه ميشه ئه م بيره به سه ريا زالده بټ ده بټه راست. به لام باوکی
 دهوله مند هه ميشه پټی وايه كه ده بټه كه سيكي دهوله مند. پاش
 نه وهی توشي چنده ها زياني نابوري بوو به لام هه رله سر پای خويه تي.
 نه و خوی پاهيناوه له سر نه وهی كه بلټ له ده ستدانی سامان به هو
 زيانټك شتيكي كاتيه به لام بوون به هه ژاري هه ميشه ييه. باوکی هزار
 هه ميشه ده لټ كه پاره هيچ نيه زور گرنك نيه. بۆ باوکی دهوله مند
 پاره وهك هټي كوايه، هټي بير كرده وه مان هه رگيز ديارى ناكريت
 هه لئاسه نگی، به لام پټيوسه كه گه نجه كانمان درك به و هټي بير كرده ويه
 بكن، واتا چون من بۆ خومي نه وهه سته م لای خوم دروست كرده. من
 بوم ده ركه توه باوکی هزار هه ژارنيه له بهر نه وهی كه پاره ی كه م
 به ده ستدينټ به لكو له بهر لاوازی بير كرده وهی و كرداره كانيه تي.

بۆ نموونه توش نه و دوو باوكه وهه يه به لام ده بټ زور وريابيت كه به
 بيروكه ی كاميان قايل ده بيت. كوی له كاميان ده گريت. هه ردوو باوك پټز
 له خويندن و پروسه كه ی ده گرن به لام نه وان پټچه وانی به كترين له م
 بۆچونه دا كه ئايا چي زانستی گرنكه بخوينريت؟ به كيكيان پټيوايه
 ده بټ من بخوينم و هه ولبدم بۆ نه وهی نمره يه كي باش وه ده ست بټنم
 بۆ نه وهی له كاريكي باش دامه زريم، به لام به پټچه وانه وه نه وي تريان پټي
 وايه كه ده بټ من بخوينم بۆ نه وهی بيمه پشگه ر و وهك پاريزهرو
 ژميريار بۆ نه وهی بيمه خاوهن بازرگانی خوم واتا له ئيم بي نه يه
 بخوينم. زياتر هانم ده دات بۆ نه وي بخوينم بۆ نه وهی دهوله مند بم و
 تيبگه م كه چون پاره كارد هكات؟ هه روه ها كه چون پاره و خوينده كار

..... باوکی دهوله مەند و باوکی ههزار .....

بۆ تۆ ده کهن، وانا تۆ کار بۆ پاره ناکهیت. ئه مه ی دووباره ده کرده وه
هه مووگات که پاره کار بۆ ئیمه ده کات. من له ته مه نی ٩ سالی دا بپیارمدا
که گوئی بگرم و فیریم له باوکی ده وله مەند ده رباره ی ده وله مەندی. نه ک
گوئی له باوکی هه زار بگر که هه میشه هانی ده دام بۆ به ده ست هینانی
بپونامه.

وانه یه ک له پۆبیرت کیۆ ساکییه و

وانه یه یه که م: ده وله مەند کارناکات بۆ پاره

وانه ی دووه م: بۆ چی ئیمه وانه ی ئابوری فیرده بین

وانه ی سییه م:

وانه ی چواره م:

وانه ی پینجه م:

وانه ی شه شه م: کاربکه بۆ ئه وی فیربیت نه ک بۆ به ده ست هینانی پاره.

بہ شی دوو

وانہی بیک

دہولہ مند کارناکات بو بہ دہستہینانین پارہ

باوگہ، تو نہ توانیت پیہم بلایت کہ چون دہولہ مندیم. باوکم دانیشتر
پی گوتہ کوپم بوجی نہ تہ ویت دہولہ مندیت، لہ بہر نہ وہی نہ مرؤ
دایکی حیعی بہ سہ یارہیہ کی گرانہ ہا پوشتن بو سہ فرہ کردن بو نریک
کہ نار ٹاوٹک و سی لہ ہاوریکانمیان بانگردبوو بہ لام منیان بانگیش
نہ کردبوو کاتی پیہم گوتن بو بانگیشکراوہن، گوتیان کہ نیمہ مندالی
ہہ ژاری. باوکم بہ گومانہ وہ گوتی نہ وان نہ وہ یانکرد؟ من لہ وہ لامدا
بہ دہنگیکی زورہ گوتہ بہ لی نہ وان وایانکرد. لہ کاتیکہدا من چاوہ ری
وہ لامیکم دہ کرد باوکم سہ ریکی لہ قاندوو و چاویکہ کہی لہ چاوکردوو چو
بو نہ وہی لاپہرہیہ بخوینیتہ وہ.

نہو سالہ سالی ۱۹۵۶ بوو، تہ مہنم نزیکہیہ ۹ سالبوو.
چارہ نووسم وابوو کہ بچم لہ قوتابخانہیہ کی گشتی بخوینم کہ مندالی
دہولہ مندہ کان لہ وی دہیان خویند. نہ و ناوچہ بیہی نیمہ تییدا دہ ژیان
بہ ناوہیہ کی کشتوکالی بہ ناوبانگبوو، بہ لام لہ گہ لہ وہی جوتیاری لیبوو،
خہ لکانیتر لہ پیشیہ جیادا لہ وی دہ ژیان وک دکتور و خاوہ نکار و
بانکہ وان کہ مندالکانیان دہنارد بو قوتابخانہ. قوتابخانہ کہ لہ ۱ تا

شەشى بىنە پەتى تىدابوو، پاشان من مىندالەكانيان دەنارد بۆ قوتابخانە
تايىت نەگەر ھەبوايە. لەبەر ئىوھى من مالمان لە نزيك ناوھندى
شارەوھبوو دەچوم بۆ چەند قوتابخانەيەكى جياواز پاش تەواوکردنى ٦
سالى سەرھەتاي لەگەل ھاورپىكانم چويىنە قوتابخانەي نامادەي گشتى.

له کوټايدا باوکم وه ره قه يه کی دهره اوردوو، پيم وايټ نه و بيري ده کرده وه. له وه لامدا گوتی "زورباشه کورم" نه گهر تو ټه ويټ ده وه مندبيت نه و پټيوسسته چهند شتيک فيرييت دهر ياره ی به ده سته يټناني پاره. من پرسيارم ليکړد ثايه من چوټن بتوانم پاره به ده ست بټم؟ به پټکه نينه وه وه لامی دامه وه گوتی "به لي زورباشه کورم تو ده توانيت ميشکت به کار بټنيت". نه وه هه موو شتيکه که پټ بلټم دهر ياره ی به ده ست هيټناني پاره. هيچ وه لامیکی تر نيه له جيگه ی نه م پرسياره جگه له م وه لامه.

کاری هاوبه شی من و هاوریکه م دهستی پیکرد

به یانی داهاتوو، من به مایکم گوت که باشتین هاو پیمه ئایه باو کم چی گوتوو. ئه م باشتین شته من گوتبیتم. من و مایک ته‌ن‌ها منداآبووین که هه ژار بووین له قوتا بخانه. واتا هه مان چاره نووسمان هه بوو. کاتی منداآله کان یاریان ده‌کرد و رایانده‌کرد پاسکیلی تازه‌یان پی‌بوو، له‌گه‌ل پیداو یستیه‌کانی قوتا بخانه هه‌ره‌مووی به‌تازه‌ی. به‌لام من هاو ریکه م خیزانه‌که‌ی من ته‌ن‌ها شته بنچینه‌یه‌کانیان بۆ دابین کردبووین وه‌ک (خواردن و شوینی حه‌وانه‌و جلوه‌گ) نه‌وه هه‌مووی بوو که ئه‌وان بۆیان دابین کردبووین. باو کم هه‌میشه شتیکی ده‌گوت. ده‌یگوت نه‌گه‌رتو

بتهوئیت شتی به دهست بیئنی ده بیئت کاری بۆ بکهیت. به لام ئیمه له م
ته مه نه مانه شتی کمان دهوئیت که ناتوانین کاری بۆ بکهین. مایک پرسپاری
کرد گوتی ئایا ئیمه چی بکهین بۆ نه وهی پاره به دهست بیئین؟ من گوتم
نازانم چی بکهین. به لام ئایا تو نه تهوئیت له گه لم به ژداربیت و هاوبه شبیت؟
ئه و پازی بوو بیته هاوبه شم. مایک یه که م که سبوو بیئت هاوبه شم له م
کاره دا. ته وای به یانی من و ئه و بیرمان له وه ده کرده وه که چون پاره
به دهست بیئین. ههروه ها قسه شمان کرد ده رباره ی مندا له مسه قه فکان
که له که نار ده ریاکان خانوویان بۆ بنیادناون. توژی نیگه رانی ده کردین
به لام باشبوو بۆمان. ئه و ئیمه ی پیده گه یاند یارمه تی ده ربوو بۆ نه وهی
به رده وام بووین له سه ر بیرکردنه ومان ده رباره ی نه وهی که ده و له مه ند
بین. له پاشنییه پۆیه ک مایکی هاوړیم بیرۆکه یه کی نایابی باسکرد بۆم که
له کتیبیکی زانستی خویندبوویه وه. به پاستی ئیمه ی سه رسامکر که
ئیستا هاوبه شی ئیمه بۆته هاوبه شیه کی بازرگانی.

من و مایکی هاوړیم بۆ چه ندین هه فته مالبه مالی دراوسێکان ده گه پاین
داوامان لیده کردن نه گه ر کاریان به مه ئجونی دانو به رگه که ی نییه بیده ن
به ئیمه. به لام مندا لانی گه ره ک پیمان پیده که نین بۆ نه م کاره ی ئیمه
نه نجامی ده دهین. ده یان گوت نه وه ئیوه چی ده که ن؟ له وه لامدا ده مان
گوت ناتوانین پیتان بلین. نه مه نه ئینییه کی بازرگانیه.

دایکم به کاره که ی ئیمه زۆر نیگه رانبوو، چونکه ئیمه له نزیک غه ساله که ی
نه و کاره کانمان نه جامده دات وه ک کۆکردنه وه ی که لوپه لی ناومالو و
قوتوی دۆشاو له گه ل تیوبی مه ئجونو له ناو پاکه تی مقه بادا. له کۆتایدا
دایکم به ته واره تی نوڤه بوو هاو گوتی نه وه خه ریکی چی کاریکن؟ نه که ر

وازله م کاره نه هینن نه واهه موی فریده به مه دهره وه. من گوتم دایکه نه وه نهیننی بازرگانیه. نیمه به لیتماندا له ماوه به کی کورتا به ره مه که ی نیشان بده یں. نیمه وامن نیشاندا که نیمه چاره پتی به کیک له دراوسیکانین بو نه وه ی که تیوبی مه نجونه کانیا نمان بده نی. دایکم مۆله تی به ک هه فته ی پیداین. سه ره پای نه و په ستانه ی که نیمه له سه رمانبوو، توانیمان که وهرده وهرده له به ره مه که نزیک بینه وه. به لام هاو به شه که م نۆد ده ترسا له وه ی که دایکم بیت و بلی برونه دهره وه واز له و کارانه بینن. به کیک له نه رک ی هاو پیکم بریتیبوو له وه ی که دراوسیکان ناگاداریکاته وه که خیرا مه نجونیددانه کانیا ن به کاربین، چونکه دکتوری ددانه کان پتیوستی پییه تی. نیمه هه ردووکمان به په که وه ده ستمانکرد به کاره که مان.

کاتی کۆمه لی ماده مان کۆکرده وه بو نه وه ی بیکه ینه ناو تیوبی مه نجونه که که پیک ماتبوو له شیر پایده رو چه نهاده به کی تر بو نه وه ی بیکه ینه ناو تیوبه که وه له جیاتی مه نجوون بیفرۆشین. سه رقالتی نه م کاره بووین باوکامان پییزانین که نه مانه ویت چی کاریک نه نجام بده یں بۆیه پیکه نی گوته ی وازیبنن من پیم گوتم ده وله مه ندین به لام نه ک به مشیوه به. نه و کاریکی ساخته به. کاتی باوکم وای گوتم وتمان ته واو خه ونه که مان به کۆتا هاو، وتم باشه باوکه نه مه هه ربه راست کاریکی نایاساییه. له وکاته دا هاو پیکه ی باوکم گوته ی وازیان لیتینه به پتی تیپه ربوونی کات خویان به م کاره ده زانن. باوکم به توپه به وه گوته ی به لی نه مکاره نایاساییه. به لام نیوه ی مندال داهینانیکی نویتان نه نجامدا نه مه ده بیته بناخه ی کاره کانتان، من شانازی به نیوه وه ده که م. من و

هاوریکه دانیشتبووین به مات و مه لول بۆ ماوه ی ۲۰ خوله کتیک. پاشان
 نه و شتانه ی که پیسمانکردبوو پاکمانکردنه وه. بۆ نه و پۆژه کاری
 بازرگانی ته و او بوو. من به هاوریکه م گوت پیم وایه که جیمی هاوریمان
 راستی گوت که نیمه هزارین. باوکم له کاتی که نیمه ی جیده هیشت
 پییگوتین که نیمه به راستی سه رکه توون چونکه نیمه نه وه ی له
 توانا تاندا بووه نه نجام تاندا وه بۆ به ده ست هینانی نامانجه کانتان چونکه
 زۆر به ی خه ک هر خه و به وه ده بینن که چون بتوانیت ده وله مه ند بیت بی
 نه وه ی هیچ کاریکی بۆ بکات.

به راستی من شانازی به نیمه ده کم. دووباره پیتان پاده گه یه من که
 به رده و امجن له سه ر کاره کانتان. من و هاوریکه م بیده نگ بووین راستبوو
 وشه کانی باوکم زۆر جوانبوون به لام هه رنه مان ده زانی چیبکه یین. من
 پرسیارم له باوکم کرد وه تم باوکه نو چون ده وله مند نه بوویت؟ له
 وه لامدا گوتی کوپم له بهر نه وه ی من پیشه ی ماموستایه تیم هه لبارد و
 ماموستا بیرله وه ناکاته و که ده وله مند بینت. به لکو من مدال فیری
 زانست ده کات. من زۆر بیم خوشبوو که بتوانم هاوکاری نیمه بۆ نه وه ی
 ده وله مندین به لام خۆم به باشی نازانم ده رباره ی به ده ستهینانی پاره.
 له م کاته دا من و هاوریکه م به رده و ام بووین له پاکردنه وه ی نه وناوه. باوکم
 گوتی کوپم من ده زانم نه گه نیمه ده تانه ویت ده وله مندین و فیری
 نه وه بن که چون سامان کوکه نه وه نه و پیتیوسته له باوکی مایک بپرسی.
 مایک به سه رسامیه وه گوتی باوکی من؟ باوکم گوتی به لئ باوکی
 تو. چونکه پیش نیسته من و باوکت کاری بانکه وانیمان ده کرد نه و
 شاره زایه کی باشی هه ی له به ده ست هینانی پاره دا. مایک دووباره گوتی

به پراستی وایه نهی باشه چۆن نئمه سه یاره ی نوئی و خانوی نویمان نیه وهك گشت خه لکی ده وللمه ند؟ له وه لامدا باوكم گوتی سه یاره و خانوو نیشانهی كه سی ده وللمه ند نیه، به لكو شه وه گرنگه كه چۆن بته ویت ده وللمه ندیت. باوکی جیم كار بۆ كۆمپانیایه كه دهكات من كار بۆ حوكمهت ده كه م له وانه یه شه و كۆمپانیایه كه سه یاره ی بۆ دابین بكات به لام شه گر كۆمپانیایه كه شكستی هاورد شه و شه هیچی نامیتیت. به لام باوکی تۆ جیاوازه مايك وا ده رده كه ویت كه شه و بنچینه یه کی به هیز بنیات ده نیت واپیشبینین ده كه م له ماوه ی داهاتوو باوكت بیته كه سیکی ده وللمه ند.

دوباره خوشیه کی تر پوی تیکردین به بیستنی شه م هه والله، بۆیه نئمه بریارماندا زوكاری پاكرده وه كه ته وتوی كه یین و برۆین له گه ل باوکی مايك بدویین ده رباره ی ئامانجه كه مان. به لام كیشه یه كمان هه بوو كه باوکی مايك هه تا درهنگ كاری ده كرد چونكه باوكم خاوه نی چه د كارخانه یه كه و كۆمپانیایه كه و سی ماركیت و چه ندووكانیوو. بریارماندا كه مايك بكه پیته وه بۆ مالبه پاس و بۆ شه وه ی كاتی باوکی كه پایه وه بۆ مال شه م بتوایت پرسیارى لیبكا ده رباره ی كه چۆن ده وللمه ندبین. مايك به لئینیدا كه هه رچیه كه بوو په یوه ند به منه وه بكات به ته له فوون. مايك كاژیر ۸: ۲۰ پی راگه یاندم باوكم پازی بووه له گه لمان گفتوگۆبكات ده رباره ی شه و شته ی كه نئمه ده مانه ویت. شه مه ی داهات دیاریكرا بۆ كۆبوونه وه كه مان. به یانی پۆژی شه مه كاژیر ۷: ۲۰ من سه ر پاس كه وتم بۆ شارۆچكه هه ژاره كه.

وانه كه دهستی پیکرد.

"من ۱۰ سه نت ده دهم به تۆ بۆ هه ر كاژیرك"

له سالی ۱۹۵۶ بۆ هر سه عاتیک کارکردن ۱۰ سه نتيان دانابوو واتا
ستانداردبوو. کاتيک من و هاوپیکه م له گهل باوکیا کۆبووینه وه له کازیر
هه شتی به یانی. نه و زۆر سه رقالبوو و کاریکردبوو زیاتر له چه ند کازیر.
سه یاره ی کاره که ی جیهیشتبوو. من به وناوه دا پیاسه م ده کرد له نزیك
مالیکی شیواو، له وکاته دا من هاوپیکه م بینی پییگوتم که باوکم ته له فونی
بۆ کردووم گوتویه تی که ئیستا دیت. من چومه ناو خانه وه که وه کاتی
که درگا که م کرده وه جیره ی درگا که ی زۆر ناخو شیبوو، پاشان چومه
ناو خانه وه که وه. پارچه هه سیریکی ته نک داخرابوو له ته نیشت درگا که وه.
پارچه هه سیره که وادیاربوو که زۆر کۆنه جیکه ی چه ند شوینپییه کی
زۆری پیوه بوو. که پیوستبوو بگۆردریت. کاتی چومه ژوره وه هه ستم به
فۆبیا یه ک ده کرد، کاتيک بینیم که نه و هه موو که لوپه له به شیوه ی ناریک
دانراون و بۆنیککی ناخو شده هات لییان نه وه نه گه ر له نه مپۆدا بووایه
هه مووی کۆده کرانه وه. له سه رقه نه فه ی ژوره که دوو ژن دانیشتبوون
یه کیکیان به پوالت له دایکم گه وره تربوو. له ته نیشت نه وانه وه پیاوێک
دانیشتبوو که پانتۆلیکی خاکی و تیشیرتیکی خاکی له به ردابوو. به ته مه ن
نزیکه ی ده سال له باوکم گه وره تربوو. واتا ۴۵ سال ده بوو. من و مایک
تیپه رین به لایاندا بۆ چیشته خانه که له ویتوه بۆ هه یوانی لای باخچه که.
پاشان پرسیارم کرد که نه وانه کین بینیمان. هاوپیکه م گوتی نه وانه کار
بۆ باوکم ده که ن. نه پیاو هه ی بینیت کارخانه که به پیوه ده بات، ژنه که
به پیوبه ری پستورانته که یه، نه و سه ره رشتیاری برۆژه یه ت که بین
کارده کات له پرۆژه یه کی ریگاویان که نزیکه ی ۵۰ میل درۆژه.

ھەر وہا سەرپەرشتیارەکانی تر کار لە دروسکردنی خانودا دەکەن بەلام پێش ئەوێ تۆبیت ئەوان پۆشتبوون. من پرسیارم لیکرد کە ئایا ئەو ھەموو پۆژی بەردەوامە، گوتی نەخیر زۆربەى کات نییە. لەسەر کورسیکەى تەنیشتم دانیشتمو پرسیارم لیکرد کە ئایا ئەو ئیمە فێردەکات کە چۆن پارە بە دەست بێنێ؟ ئایا کە پێت گوت چى گوت؟ کاتى کە پێم گوت دەربارەى پلانى کەمان پێکەنیو گوتى ئۆفەرێکتان پێشکەش دەکەم. من گوتم ئایا تۆ دەزانى ئەو چى ئۆفەرێکە؟ نەخیر بەلام بەزوترین کات دەیزانین.

لەو کتاتەدا باوکی ماىک ھاتە ژورەوہ لە درگای ھەيەوانەکە من و ماىک خێرا پۆشتین بەرەو پۆى بەشلەژاویيەوہ. باوکی ماىک دانیشتم لەسەر کورسییەکان و گوتى کورپنە ئامادەن؟ ئیمە لە تەنیشتیەوہ دانیشتیو سەرێکتان بۆ لەقان کە وا ئیمە ئامادەین. ئەو پیاویکی کەتەبوو بالایە نزیکەى ٦ پێدەبوو، ٢٠٠ پاوەند کیشى دەبوو، باوکی ئەو بالای بەرزبوو جسمى پرپوو. بەتەمەن پێنج سال لە باوکم گەرەتربوو. پێى راگەیاندىن، ئایا ئێوہ ئەتەنەوێت فێربێ دەربارەى بە دەست ھێنانى پارە؟ لە وەلامدا گوتمان بەلى. باوکم گوتى زۆر باشە ئێستە من ئۆفەرى خۆمتان پێشکەش دەکەم. من فێرتان دەکەم، بەلام دەبیت کارم بۆ کەن ئەگەر وانەکەن من ھیچ تان پێنالیئم. ئەگەر ئێوہ بە باشى کاربکەن ئەوا بە خێرای فێرتان دەکەم. من کاتى خۆم بە فێرۆدە دەم ئەگەر ئێوہ دانیشن و کوئیگرن ھەر وہە قوتابخانە. ئەوہ ئۆفەرى منە ئەتوانن ھەلى بژێرن بیان پەتە کەنەوہ. ئیمە پێمان گوت تەنھا پرسیارێک دەکەین گوتى ھیچ شتێک مەلێن تەنھا ئەوہ بلێن کە ئێوہ پازین کارم بۆ بکەن یان نە.

ئەم کارەى ئۆۋە كاتىكى ئۆزلى بەفېرۆدەدات من كارى ئۆزىم ھەب
پېيۇستە ئەنجامى بەم. لەبەر ئەۋە ئۆۋە پېيۇست خېرا بېرار لەسەر
ئەم پېشنىارەم بەم. چونكە ئەگەر خاۋەن ئىرادەى خۆتان نەبن ئەۋا
ھەرگىز ناتوانن فېرى پارە بە دەست ھېنانېن. دەرفەت دېتو دەپوات.
يەككە لە كارە گرنگەكان ئەۋەيە كە لەكاتى خۆى بزانىت و بتوانىت
بېراربەدەيت. ئەمە دەرفەتتېكە بۆ ئۆۋە كە ئېمە داۋاتان كىردۈە. ئەتوانن
دەستكەن بەكار و ھەرپكەشم لەمەمانكانتادا پارىبوو. پاشان باوکی
گوتى ئىستا خانمىك دېت بەناۋى مارتىن. ئەتوانن لەگەل ئەۋدا
بېۋىكارىكەن. بۆ ھەر كاژىر من ۱۰ سەنتان دەدەمى واتا ھەمۇر پۆژىكى
شەمان دەبېت ئامادەبن و سى كاژىر كارىكەن. بەلام من گوتم يارىك
ھەيە ناتوانم ئەنجامى بەم. باوکی ھاورىكەم گوتى ئىستا كار دەكەيت
يان يارى دانەيەكيان ھەلېژىرە. من خېرا گوتم كارەكە دەكەم واز لە يارى
دېنم.

۳۰ سەنتى دواتر

كاژىر ۹: ۰۰ بەيانى پۆژى شەمەبوو. من ھاورىكەم چوین بۆ لای
خاتو مارتىن و دەستمانكرد بەكاركردن. ئەۋزۆر خانمىكى ھېمىن لەسەر
خۆبوو. ئەۋەمېشە دەيگوت كاتى تۆ ھاورىكەت دەبېنم كۆرەكانى
خۆمم بېردەكەۋىتەۋە كە گەۋرەم بوونوو من يان بەجى ھېشت. ئەۋبېۋاى
ۋابو كە كارەكان بە باشى ئەنجانەين خۆشمان بېارېزىن. واتا ھەمېشە
ھانى دەداين كە كارى باش بكەين. كارەكەمان بىرىتى بۆۋلە قتوبەندى
مۇئەلەبەتەكان و پېخستىيان لە سەر پەفەكان، پاكرىنەۋەۋى ھەمۇد

هەموو قەتو پەفەکان و سەرپەنە وەیان. پاشان بە جوانی پێکیان بخەین.
بە پراستی کارێکی بێزارکەربوو.

باوکی هاورێکەم من پێی دەلێم باوکی دهلەمەندن خاوەنی زیاتر لە نو
مارکیت و پارکی سەیارەبوو. دووکانەکانی زۆر لە سەر شێوازی تازەبوو.
هەروەها چەند دووکانێکی تری دراوسی هەبوو کە بە قالی و شیر و نان و
جگەرەیان دەفرۆشت. بەلام کێشەیه هەبوو ئەویش بریتی بوو لە
سیستەمی گەرم و ساردی ژورەکان کە نەکان کە نەمان دەتوانی درگار
ژورەکان داخەین لە بەرگەرما. واتا دايمە درگا کراوە بوو ئەمە وایکردبوو
کە تۆزی دەرەوێ بێتە ژورەوێ ئەوناوێ پيسکات. واتا هەر سەیارەیه
تێدەهێ بە وناوچەیا تۆزو خۆلێدەکرد.

ئێمە بۆ نزیکەی سی هەفتە کارمان دەکرد لەو مارکیتانەدا هیچ
سیستەمێکی ساردی تێدانەبوو. پاش ئەوەی من و هاورێکەم سی
کاژێرەکە ی خۆمان تەواودەکرد خاتو مارتە پارەکە ی دەخستی
دەستمانەو، کە یەك دیمسبوو واتا دە دۆلار. لەو تەمەنی ٩ سالیداو
لەسالی ١٩٥٠ ئەو بێ پارەیه زۆر کەمبوو. واتا بۆ هەر کاژێری ١٠ سەنت.
من زۆر بەی پارەکە ی کە وەرم دەگرت خەرجم دەکرد لە کرپینی کتیبی
کۆمیک. هەر کتیبەو بە ١٠ سەنت دەمکری. پاشان دەچومەوێ بۆ مال.
پاش چوار هەفتە لە کارکردن من دەم ویست وازیانم لە کارەکەم تەنها
شتی کە پێگربوولیم کە وازنەهێنم بریتی لەوەی کە فێری بە دەست هێنانی
پارەبین کە باوکی بەلێنی دابوو پێمان. ئێستا ئێمە کۆیلە ی ١٠ سەنتین بۆ
هەر کاژێری، لەوکاتەوێ کە هاتین بۆ کار تەنها پۆزی بەکەم باوکی
هاورێکەم بینین لەوکاتەوێ تانیستا نەم بینووەتەو. من زۆر بێزاربووم و

دهمگوت من شه مان کار ده کم و یۆژه کانی تر ده چم بۆ قوتا بخانه،
کاتی بیرم له مه ده کرده وه زۆر نیگه رانی ده کردم. بۆیه من به مایکم گوت
من واز دیتیم له م کاره. نه و بزه یه گرتی. من به تورپییه وه گوت به چس
پیده که نی؟ گوتی باوکم پیشبینی نه مه ی کردبو پویدات. چس؟ نه
چاوه ری نه وه بوو که من واز دیتیم؟ وایز انم باوک زۆر جیا وازه نه و چهنده ها
وانه له باوکی تو و دایکت فیژیووه. بۆیه نه و پیاویکی له سه رخۆر
نارامگره. به لام نارام بگره تا شه مه ی داهاتوو من پیی ده لیم که تو
ناماده ی. تو مه به سنت نه وه ی من دا ده مه زریم. زۆر دلتیا نیم به لام
له وانه یه.

من زۆر به باشی خۆم ناماده ده کرد بۆ نه وه ی له گه ل باوکی قسه بکم.
به لام باوکه راسته قینه که م زۆر توره بوو لیتی له بهر نه وی نه و زۆر کاری
گرانی پیده کردین. من به باوکه راسته قینه که م ده گوت باوکی سه زارم. نه و
مه میشه پییده گوتم که نه وه بکه که من پیتده لیم. نه و نامۆژگاری ده کردم
که نه گه ر پاره که یه بۆ زیاد نه کردن بۆ ۲۵ سه نت بۆ کارژیر واز دیتنه
له کاره که ت. باوکم زۆر به سه ربه رزییه وه گوتی تو پییستفاکات کاریکی وا
گران بکه یت به و بره پاره که مه. کاتی یه کتر بینینه که هات و من له سه نات
مه شتی به یانی چوم بۆ بینین باوکی له هه مان شوین که پیشتربه کتریمان
بین. کاتی باوکی هاته ژوره و گوتی دانیشه و چاوه ریکه پاشان چوه
ژوره که یتره وه. چاوده گیترا بۆ هاو پیکه م به لام نه م بین زۆر نیگه رانبووم.
پاشتن دانیشتن لای نه و دوو ژنه ی پیشتوتر که بینیم له ژوره که دا پشیان
بو کردم تا دانیشتن لایاندا له سه رقه نه فه که. ۴۵ خوله ک تیپه ری و زۆر
که رمابوو، دوو ژنه که چونه ژوره وه بۆلای یه کتر بینین نه وان ته ولوبوو.

پاشان پیاویکی تر هات و چوو بۆلای پاشان پۆیشت لەو کاتەوێ هەر من
چاوەرێم. ماکە تەواو کەسی تێدانهما، من چاوەرێبووم لە ژۆرە.
چاوەرێی کەسیک بووم کە منداڵەکانی دەچەوساندهوێ کەسیکی
دڵپەقبوو. گویم لێیبوو بە موبایل قسە ی دەکردو منی ئیهمالکردبوو. من
زۆر پێمباشبوو بپۆم بەلام لەبەر هەندێ مۆکار نەپۆیشتم.

پاش ٥٠ خولەک لە چاوەرێکردن باوکی دهلەمەندم هاتوو بە دەست
ئیشارەتی بۆ کردم کە بێمە ئۆفیسە کە یەوێ. کاتی چوومە ژۆرە کە ی،
باوکی گوتی من تێدەگەم تۆ دەتەوێت پێژە ی پارە کە تۆ زیادبکەم یان
وازیبێنی. زۆر باشە بەلام من گوتم تۆ بەلێنە کە ی خۆت جێبەجێنە کرد ئێو
زۆر ناخۆشبوو بۆ من کە منداڵێکی ٩ سال لە گەڵ کەسیکی واقسە بکات. تۆ
پێت گوتم نەگەر کارم بۆ بکە ی فێری بە دەست هێنای پارەت دەکەم. من
زۆر بە باشی کارم بۆکردی سەرە پای ئێو بپەر پارە کە مە. وازم لە یاریبەکی
خۆم هاورد لەبەر ئەم کارە. بەلام تۆ یەک وشەت فێرنە کردم. بە پاستی تۆ
کەسیک پاستگۆنیت وەک ئێوێ خەڵک دەربارەت دە یلێت لەم
شارۆچکە یە. تۆ کەسیکی چاوبرسی و چاوجنۆکی تەنها بیر لای بە دەست
هێنای پارە یە و خەمی کرێکارە کانت نییە کە کارت بۆ دەکەن. من زۆر
کاتیکی زۆر دەبێت چاوەرێی تۆم کەچی هیچ ریزیکت لێنەگرتم.
هەرچەندە من منداڵم بەلام هەست بەوێ دەکەم کە تۆ بپێزم
بەرامبەر دەکەیت. باوکی لە سەر کورسیکە دانیشیت و دەستی کردە ئێر
چە ناگە ی کە می گالتە ی بە من کرد، هەر وەک ئێوێ من فێری خوێندن
بکات. زۆر خراپنێە تۆ نزیکە ی نێو مانگ دەبێت کار دەکەیت بەلام وەک
کرێکارەکانی تر ناپەرەزای دەردەبڕیت. من لێیتێفە دەگەیشتم، و تەم چی؟

نه و هه ربه ده و ام يوو له قسه گردن به لام من زؤدر نيگه رانيووم ده مگوت تر
به لئنه که ی خؤت شکاندوه، له جياتی نه وه تو من نازارده ده يت، به پاستی
ثم من زؤدر نازارده دات. نه و زؤدر به هيمنييه وه پئی گوتم که من تر
فيژده که م. من به توپيه وه گوتم تو چيت فيژری من کردوه؟ من له و
کاته وه ی که کار بو تو ده که م تو ته نها يه ک جار منت بينيه وه. بو هه ر
کاژيژي ۱۰ سه نت داوه به من، من پيئوسسته ده سه لات له تو
تاگا داربکه مه وه. واو تو ناره زای ده رده بپی هه روه ک نه و که سانه ی کار بو
من ده که ن که من هه رگيز ده رم نه کردوون له کاره که يان و خويان
پويشتوون وازيان هاورده وه. گوتم تو پيئوست ده کات چي بليت؟ تو
دروت له گه ل من کرد. تو هيچت فيژری من نه کرد. چؤن ده زانی من تو م
فيژری هيچ نه کردوه. چونکه تو هيچ قسه ت له گه ل من نه کردوه. هيچ
فيژنه بووم. باشه فيک کردن ته نها هه ربه به وتوويزه. گوتم به لي.
به پيکه ننه و گوتی "هه روه ک چؤن له قوتا بخانه فيژده بن".

به لام ژيان به و شيوازه فيژرت ناکات. ژيان باشترين مامؤستايه بو تو.
زؤربه ی کات ژيان گفتوگو ناکات بو تو. ژيان ته نها جوړه ته کانیک
پيژده کات به چوارده وری خؤتا. هه ر ته کانیک شتيکت فيژده کات، هه لسه
له خه و نه وه نه و شته ی که من ده مه ويژت فيژتيکه م. له ده لي خو م دا گوتم
باشه نه و پياوه باسی چي ده کات؟ باشه مه به سستی چيه له ته کانه کانين
ژيان نایا نه وه قسه ی ژيانه؟ ئيستا من ده مه ويژت وازيبنم و له گه ل نه و
که سه دا بدویم که که خواستی شويني کاره که ی منی هه يه.

نه گه ر تو وانه يه ک فيژبوويت له ژيان، نه و کار يکی باشه، به لام نه گه ر
وانه بوو نه وه ته نها نه و کشتانه ی پوبه پووت ده بنه وه له ژيان شتيکی

کاتێه تێده پەرێت هیچ سودێکی نەبوه بۆت. هەمیشە خەلکی لە ژیاانیان دووکار دەکەن، یانە ئەواتا کە پووبە پوی گرفتەکانی ژیاان دەبنەوه و هیچ بەلایانەوه گرگنێه کە چیاان بەسەردیّت، لایەینن دووهم توپە دەبن و پووبە پوی ئەو شتانه دەبنەوه کە توشیاان دەبیّت. بۆنموونە بەپۆبەرە کە ی و هاوسەرە کە ی و کارە کە ی. ئەوان نازانن ئەم کێشه گرفتانه کە توشیاان دەبیّت وانه مان فێردەکەن بەسوده بەلام هەمیشە بیر لە لایەن نیکەتفە کە ی دەکەنەوه.

من نەمە زانی ئەو باسی چی دەکات. دەریارە ی ناخۆشییه کانی ژیاان و لە بەرامبەر ئەمە هەندیکەس وازدینن و هەندیکێ تر ئەتوانن خۆیاان پابگرن و وانه ی لێوه فێربن و بیکەنە ئەزموونێکی ژیاان و بەردهوام بن. ئەوان پیشوازی لەو جۆره شتانه دەکە کە بەسەر ژیاانیان دادیّت. بۆ ئەوان ئەمە وەك پێیوستسە وایە و پێیوستە فێربن. بۆیه ئەوان فێردەبن و بەردهوام دەبن. بەلام نۆیه ی نۆری ئەوان لە نیوه ی ریگە وازدینن و دەگەرێنەو. تەنها کەمێکی نەبیّت وەك تۆ بەربرەکانی دەکات لە گەڵ ژیاان. باوکی دهلەمەندم هەستاو پەنجەرە تەختە کە ی بە قایمی داخست. گوتی "ئەگەر تۆ لەمە وانه یە فیربوویت ئەوا تۆ کە سیك کە ژێردەبیّت و سەرۆت و سامان و زیادەکات و کەسیکی بەختەوه رده بیّت". بەلام ئەو تۆ هیچ فێرنەبوویت ئەوا تەنها ژیاانت بەفێرۆداوه و هەمیشە گلە ی لەکارەگەت دەکەیت بۆ کەمی پارە کە ی و بەپووبەرە کەت. تۆ لەژیاانتا بەشیوازیك دەژی کە هەمیشە ئاواتت ئەوەبیّت پارە بەدەستبێنی بۆ چارەسەرکردنی کێشه کانت. باوکی دهلەمەندم هەستاو سەیر ناوچەوانی منی دەکرد بۆ ئەوه ی بزانیّت من هیشقا هەرگۆییدەگرم. چاومان بپووه

ناوچاوییه ک گفت گومان پیده کرد. من زۆر پییکاری گه ربووم و ده مزانی ک
قسه کانی راسته و من هان ده دات، نه گه ر من به ویت داواکاری فیژیون
بکم ده بیت له گه ل ژیان بجه نگیم وانه ی لیوه غییریم.

باوکی ده وله مه نسدم به رده وامبوو، ده یگوت نه گه ر تق له و
جۆره که سانه ی که زۆر لاوازی و هه رشتیکی که مت به سه ریت ناره زای
بکه یت نه و خیرا وازد بنیت. به لام نه گه به پیچه وانه و ده بوو که سایه تبیت
نه و ژیان بۆ تق دیوکی جیاوازی هه یه هه موو شتیک له ژیاندا وه
وانه یه کی باش سه یرده که یت. نه گه ر تق هه میشه خۆت بیاریزیت له وه ی
هیچ بوداویکت به سه رنه هیت نه و تق ده مریت به پیری به لام به بی هیچ
وانه ییه و نه زمونیکی باش. کاتی تق زۆریه ی هاوړیکانست تۆیان
خۆشه ویت له بهر نه وه ی که سیک کار به باشی ده که یت و زۆرجدی نه و تق
له ژیاندا به سه لامه ژیاوی کاری لاشت کردوه به لام تق ریگهت به ژیانداوه تق
گوړیایه لی نه و بکه یت. ئیوه هه میشه ده ترستن له مه ترسی. به پراستی
ئیوه نه تانه ویت براو سه رکه وتوووبن به لام به بی شکست وانا نه و ترسه ی
تق هه ته بۆ شکست هینان زۆر زیاتر له وه ی بیوات به خۆت بیت بۆ نه وه ی
سه رکه وتوووبیت. نه گه ر زیاتر لی بکۆلینه وه نه و تق ده زنییت که هه ولی
سه رکه تنت نه داوه. ته نها تق نه وت هه لباردوه، که بژیت دوور له هه موو
کیشه یه. نه و سه یری چاوی منی ده کرد چاومان بریبوه ناوچاوی به کتر
بۆ نه وه ی به باشی نیم گه یه نی مه به سته که ی. من پیم گوت ئایا تق
به وکارهت منت تاقیکردۆته وه. نه و به پیکه نینه وه گوتی زۆر بهر خه لکی
واده لئین. به لام من ته نها ناشنام کردوی به شتیکی بچوکی ژیان و تامی
ژیانم پیداوی. من به توپبه وه گوتم نه و نه زمونه بچوکه چیه که داوته

بەمن؟ باوکی دهلەمەندم گوتی تۆ یەكەم كەسى كە لەلای من كارت كەردبێت و داواى ئەوەت لێكەردبێت كە دهلەمەندت فێر پاره پەیاكەردنەم. من زیاتر لە ۱۵۰ كریكار كارم بۆدەكەن هەتا ئێستا هیچیان ئەو داویان نەكردووە بەلام هەرداواى پارەى زیاتر دەكەن. ئەوان هەرگیز فێرنابن بۆ ئەوەى پارە بەدەست بێنن. زۆربەى خەلك هەموو ژيانى بەپێكەردووە بۆ ئەوەى كاریكات بۆ بەدەت هێنای پارە. بەلام بەپاستى ئەوان ئەوان تێنەگەشتموون كە كار بۆچى دەكەن.

من بەبێدەكى دانیشتبووم گویم لە باوكە دهلەمەندەكەم گرتبوو. دەيگوت كاتى كۆپەكەم ماىك پێى پاگەیاندم كە تۆ دەتەوێت لە بارەى بەدەست هێنای پارە و فێربیت. بۆیە من بپارمدا كە كۆرسى بۆتۆ دابنێم، كە دەلالەت لە ژيان پاستەقینەى ئێستاكات. بۆیە من زۆرەهەلمدا كە فێرتكەم بەلام تۆ هیچ تێنەگەشستى. بۆیە من بپارمدا كە تۆ تەكانى لەژيان وەربگریت وانا شتێك چەرمەسەرى بۆ تۆ بێشبیتم هەر بۆ ئەوە من ۱۰ سەنتم دەدات بەتۆ لە بەرامبەر یەك كاژێر كاركردن. من گوتم باشە من چى فێربووم دەربارەى كاركردن بۆ ۱۰ سەنت لە یەك كاژێدا؟ ئایا تۆ بەمكارە تەنھا كریكارەكان بێهواناكەى، خەدریان لێناكەیت. باوکی دهلەمەندم سەرى باداو پێكەنى و گوتى تۆ پێوستە بیرو بۆچونى خۆیت بگۆریت. من بەتورەییوە گوتى واز لە سەرزەنسشت كردن بێنە. ئەگەر تۆ پیتوایە من كێشەم یان ئەگەر تۆ پیت وایە من كێشەم. تۆ دەتوایت من بگۆریت. فێرى هەندیشتم كەیت بۆ ئەوەى ئەزموون زیادكات دەربارەى ئەو كێشەنە چارەسەر كردنیان.

له وه لامدا گوئی "زۆریه ی خه لکی شه یانه ویت هه موو نه وکه سانه ی که له
ژیانان بگهردرین به لام خۆیان نه" پێگه بدهم پێت بلێم که زۆر ئاسانه تۆ
بگهردم له خه لکانی تر. من گوتم له وه تێناگه م مه به سنت چیه؟ باوکی
دهوله مەندم به نیگه رانیه وه گوئی من سه رزه نشت مه که بۆ کێشه که ت.
"به لام تۆ ته نها ۱۰ سه نت ده دیت بۆ هه ر گاژێری"

باوکی ده له مەندم گوئی تۆ تانیستا چی فیرویت؟ من نه وه فیرووم که تۆ
زۆر پاره پیسی. پێم وایه تۆ وابیره ده گه یته وه من کێشه که م به لام خۆت
کێشه که ی. باوکی ده وله مەندم گوئی تۆ هیچ فیرونا بیت نه گه ر وا
هه لسه کوت بکه یه ت. باشه من پێز له خۆم ده گه رم به لام تۆ چی
چاره سه رتکت هه یه بۆ کێشه که ی من؟ زۆر باشه نه گه ر تۆ پاره ی زیاتر
ناده ی به من نه واهیه هیچ نه بی که مێک پێزم لیگره و فیروم بکه ده رباره ی
به ده ست هینانی پاره. من وازه ییم له کاره که م. باوکی ده وله مەندم
گوئی که مێک ئارامبگره نه و ده کاره یه که زۆریه ی خه لکی ده یکه ن واتا واز
له کاره که یان دینن و ده گه رین بۆ کاریکترو هه لیکی باشتر و پاره یه کی
زیاتر واتا واهه سته ده که ن که کار نوێ کێشه که یان بۆ چاره سه رده کات
به لام راستیکه ی وانیه. من به پێکه نینه وه گوتم شه ی باشه ۱۰ سه نت بۆ
هه ر گاژێری چاره سه ره؟ باوکی ده وله مەندم به پێکه نیه وه گوئی نه و نه و
کاره یه که زۆریه ی خه لکی ده یکه ت. واتا سه ره تا پازی ده بن به و بپه
پاره یه و هه مووکات چاوه پێی نه وه ن پاره که یان بۆ زیاد که یه ت و هه میشه
له ناو خێزانه کانیاندا کێشه ی دارایان هه یه. نه وان واهه ست ده که ن که
پاره ته نها کێشه که ن چاره سه رده کات. هه ندیکه تر یان کاری دووم
ده که ن زۆر به قورسی به لام هه ر له هه مان ئاستدان. من ورده ورده

ههستم بهوه دهكر كه خهريكه تیدهگه م له وانه كانی وتامو چیرۆی ژیان.
بهلام من هه ر سوربووم له سه ر پرسیاره كه م كه چسی كیشه كه م
چاره سه ر ده كات؟ نه و زۆر به سه راحت گوتی نه وه كیشه كه به كه تۆ
ناقه ویت تیبهگه پت.

نه وه نه و ساته بوو كه باوکی دهلەمەندم هه موو نه و نه زمونە ی هه میبوو
فیری كردم ده ریاره ی ژیان و چۆنیه تی به رگار بوونه وه ی كۆسپه كان. كه
نه مه نه و جیا كرده بووه له باوکی هه ژارم و خاوه نكاره كانی تر. هه ر نه و بوو
وای له من كرد بهمه دهلەمەندترین كه س له هه واوی و به زۆر ترین زانیاری
ده ریاره ی به ده ست هینانین پاره. به لام باوکی هه ژارم له هه موو ژیا نیدا
به ده ست كیشه ی ئابووریه ده ی نا لاند. نه وه خاله جیا كه ره وه به بوو كه
ژیانی هه ردوو كرمانی به ئاراسته به کی جیا وازدا گۆپی. باوکی دهلەمەندم
هه میشه نه م بۆ چونه ی خۆی دووباره و دووباره ی ده كرده وه، كه من پیم
ده گوت وانه ی به ك.

خه لك هه ژار و چین ناوه ندی كارد ه كه ن بۆ پاره، به لام خه لكی دهلەمەند
پاره یان هه به و کاریان بۆ ده كات:

له به یانی پۆژێك شه می پرشن گداردا. من به ته واوب فیڕبوو بووم ده ریاره ی
بیرو بۆ چونه جیا وازه كانی باوکی هه ژارم. كه فیری منی كرده بوو
له نعدالیه وه واتا له ته مه یین ۹ سالیه وه. هه ردوو باوكه كه م ده یانویست من
فیڕبكه ن، هه ردوو کیان منیان هانده دا بۆ خویندن به لام هه مان خویندن
نه بوو. نه و باوكه م كه خاوه ن بره وانه مه بوو هانی ده دام كه بخوینه وهك
نه وه ی من ده خوینم. واتا زۆر هه ولیدا و بخوینه و بۆ نه وه ی نمره به کی
به رز به ده سته بیی، بۆ نه وه ی كاریکی باشم ده سته ویت له كۆمپانیایه کی

گه وره. دهلایا به له وهی که زۆر پارهی باشت دهست ده که ویت. به لام باوکی دهلەمەندم دهیویست من فێریم که چون پارە کارم بۆ دهکات نهک من کار بۆ پارە بکەم. نه وانهی من فێریبوم له ژيانما بووبوو رهبریه له ژياندا له قوتابخانه فێرنه بوم. باوکی دهلەمەندم هه میشه بهرده وامبور له وانهی به کهم، دهیگوت من زۆر خوشحالم که تۆ توپه بهووی دهرباری ۱۰ سهنت بۆ هه رکارتیری. به لام نه که رتۆ توپه نه بوویتایه من نه ده توانین هیچ وانه یه کت فێرکه کهم. تۆ ئیستا بۆت ده رکه توه که فێریبونی راسته قینه پیوستی به وزه یه کی زۆره و ئارامگرتن و وه لانانی خواسته کانت. توپه بوون به شیکه له چاره سه ره که. نه که رتامه زۆری و توپه بوون یه ک بگرتت نه واکاریکه باشه بۆ به دهست هێنانی پارە. زۆر بهی خه لکی ده یانه ویت سه لامه تبین و دور له کیشه بن. به لام له م کاته دا تامه زۆری کارگه ری نیه له سه ر نه وان به لکو ترس کاری گه ری هه یه له سه ر نه وان. بۆیه نه وان کارێک هه لده بژێرن که موچه که شی که مبیّت.

به ئی. نه وان ده لێن که من خه درم لیکردوون چونکه پارهی زۆریان ناده می بۆ حوکمهت. من ده لێم نه وان خویان خه در له خویانده که ن، واکا ترسه که یانه نه ک من. من گوتم تۆ نه وتانیت وانه بیت و زۆر پارهیان بده یتی نه ی وانیه ؟ له وه لامدا گوتی "پیوست فاکات" چونکه پارهی زۆر کیشه که چاره سه رناکات. هه روه ک باوکت که سه ره پای نه وهی پارهی به کی زۆر وه رده گرتت، به لام پارهی باجی به باشی بۆ نادریت. چونکه نه که ر خه لکی پارهی زۆریان ده سته ویت نه واکا زیاتر قه رزارده بن. تۆ نه مه بۆیه تۆ ۱۰ سهنت ده دهی به من. نه مه به شیکه له وانه که. باوکی دهلەمەندم گوتی "زۆر راسته به ئی"

کۆپى خۆم ئەگەر سەيرى ژيانى باوكت بگەى كە چۆن چۆتە قوتابخانە و نەريەگى باشى بەدەستەينانە و پاشان چۆتە زانکۆ و کارىكى باشى بەدەستەينانە و پارەيكى باش وەردەگريٹ مانگانە، بەلام تائيسنا ئە وەر كيشەى ئابورى ەيە و وەك پئىوست كيشەكان چارەسەرنەبوو، ئەمە لەبەرچى؟ چونكە ئە وەرگيز فيرنەبوو دەربارەى پارە لە قوتابخانە، ئە وەرپرواى واىە كە ئە وەكارىكات بۆ پارە ئەك پارە كارىكات بۆ ئە وەر، مەن گوتم ئەى تۆ وانەبوويت؟ گوتمى وا ەستناكەم. ئەگەر تۆ دەتەويٹ كارىكەى بۆ پارە ئەوا لە قوتابخانە بمينەرەو چونكە لەوى باشت فيردەكەن. بەلام ئەگەر دەتەويٹ پارە كارت بۆ بكات ئەوا مەن فيرت دەكەم ئەگەر تۆ بتەويٹ فيرپيت.

من گوتم ئايا ھەموو كەسنىڭ نايە وىت فېرى ئەمەيىت؟ گوتمى "نەخىر"
چونكى زۆر ئاسانە ماربكەي بۆ پارەن ھەركاتى باسى پارە دېتە پېشەو
ئەوا ترس بەسەرتازالەدەيىت. من گوتم "زۆر با تېناگەم" گوتمى "نىگەرەن
مەبە ئەو شىتېكى ئاسايىيە" بەس تەنھا ئەو بزانە كە ئەو ترسە كە
زۆبەي خەلكى دەھىلەتەو لەسەر كارەكە، ھەروەھا ترس لە دانەوى
قەوالكەيان و ترس لە دەسەدەنى كارەكەيان و ترس لە نەبوونى پارەي
پېيوستوو. ئەمە ترسە كە ئەمانە دووبارە دەكاتەو. ئەمە بەھاي
خویندىنى پىسپۆرىيە و بازوگانىيە، كە كاردەكەن بۆ پارە. زۆرىك لە خەلكى
بوونەتە كۆيلەي پارە ھەمىشە لە بەرپۆبەرەكەيان توپەدەين. من
پرسىارمكرد ئايا خویندىن بۆ ئەوئەي پارەكارت بۆ بىكات ئەواو كۆرسىتېكى
خویندىنى جىياوازنىيە. لەوئەلام داگوتمى بەلئى "بەدلىبايىيەو". "من لەسەر

..... باوکی دهوله مه ند و باوکی هزار .....

به لنگه کی خۆم و تۆفیر ده کهم به وهی به لایتم پیدابووی به لام به

ماوه به یکی زۆر

باوکی دهوله مه ند گوتی "کۆپی خۆم تۆ له ته مه نی ۹ سالی وه
مه سنت به وه کردوه که خه لکی کار ده که ن بۆ پاره، به لام نه م دوومانگی
لای من کار ده که ییت نه وه نه دهی که سێکی . ۵ سالی به یرو بۆ چو تنه به
ده رباره ی نه وهی خه لکی چی ده کات". من گوتم له مه تینا که م ؟ گوتی
باشه تۆ مه سنت چۆن بوو کاتی له سه ره یا چاوه رییت ده کرد بۆ نه وهی که
ده ته زینم و وه کاتی کیش که داوای پاره ی زیاتر کرد بۆ به که م جار؟ "زۆر
سامنا کبوو". باوکی دهوله مه ند گوتی نه که ر تۆ کار به که ییت بۆ پاره نه وا
ژیانی تۆ مه روه ک زۆر به ی خه لکه ده ییت. باشه مه سنت چۆن بوو کاتی خاتو
مارتن ۲ دیمی ده خسته ده سته وه بۆ سێ کار ژیر کار کردن؟ تۆ من مه ستم
ده کرد نه مه به پێی پێی پیوست نه، هیچ نه، زۆر خه مبار ده بووم.
مه روه ک چۆن کار مه نه ده کانی تر مه ستیان چۆنه کاتی که پاره ی باجو و
که مکار وه به کی تر که له پاره مانگانه یان ده بر دیت، له کۆتایدا تۆ نه و
برپاره به به ده ست ده هی نی ٪ ۱۰۰.

من گوتم زۆر به ی کار مه ندان و کریکاره کان نه و بره پاره ی وه ر ده گرن
مه مو یان ده ستنا که ویت؟ باوکی دهوله مه ند گوتی نه خیر له سه ره تادا
حوکمه ت به شێکی لیده بات. چۆن نه مکاره ده که ن؟ باوکی دهوله مه ند
گوتی "له ریگی باجه وه. بۆ نمونه نه که ر تۆ پاره به ده ست بی نی ده ییت
باج ده ییت و یان کاتی تۆ خزمه تگوزاری به کا ده هی نی ده ییت باج ده ییت،
یان کاتی تۆ پاره که ت داده نیی له بانکا یان کاتی تۆ ده مریت بۆ نه مانه
ده ییت باج ده ییت".

من گوتم "باوکی من کیشی زوی هیه دهرباره ی باجدا ئەمە لەبەر ئەوەیە که ئەو لە پاره تیئەگە یشتو؟" گوتی "سەیرکە" باج یەکیکە لەو بەشەنە ی که دەبێت فیزی بیت سەریە و لقیە که دەبێت پاره کاربکات بۆ تۆ ئەک تۆ بۆ پاره. ئەمە بۆ من دەمەوێت بزائم که تۆ یەشتا تامە زوی زانیار فیزی بیت دهرباره ی پاره. بەلام زۆریە ی خەلکی وانین. بەلکو دەچن بۆ قوتابخانە و نەمرە یەکی بەرز بە دەستدین و دەچنە زانکو و فیزی پەسپۆریە دەبن لە بواریکدا و کاریک دەدۆزنەو و پاره یەکی باشیان دەست دەکەوێت پاشان کاتی بەخۆیان دەزانن لە کیشە یەکی پاره ی زۆر گەورە دان. پاشان ئەوان ناتوانن وازیان لە کارکردن. بۆیە لێرە دا بەهای ئەوە مان بۆ دەردەکەوێت که پاره کاربکات بۆتۆ یان تۆ کاریکە ی بۆ پاره. جاریکی تر پرسیری لیکرمەو و گوتی "تۆ تامە زوی بۆ فیزیوون دهرباره ی پار؟" سەرم بۆ لەقاند گوتم "بەلێ."

زۆرباشە بگەرێرەو و بۆ سەر کارەکەت بلم ئەم جارە هیچت نادەم. و من چی؟ گوتم "هیچت نادەم" تۆ دەبێت کاریکەیت وەک پیشو و اتا سی کارێرە شەماندا بەلام یەک سەنت نادەم. چونکە تۆ نەتگوت "کە من کارناکەم بۆ پاره" کەواتە من هیچت نادەم. بپروا بەوەناکەم که گویم تیوەیبوو. بەلام من پیشتر قسەم لەگەڵ ماک کردووە ئە پازی بوو که کارم بۆ بکات بە خۆپای. من بەدەنگی بەرز گوتم ئەو داتپەرەری نیە تۆ پیوستە شتی پاره م بدەیت. گوتی "تۆ نەتگوت دەمەوی فیزی ئەگەر تۆ ناتەوی فیزی بیت، کاتی گەرەبوویت تۆ وەک ئەو دووژن و پاوەت لێدیت که لە ژوری میوانە که مەدا دانیشتون و تەنها کار دەکەن بۆ پاره. من هیوای ئەوە دەخوازم که کەسی وا دەنەمە زینم. مەرۆک باوکت که پاره یەکی

زۆری بە دەست دێنیت بە لام ئیستا زۆربەى پاره‌كانى لە دەست دەدات و دەچیتە ژێربارى قەرزى زۆرەو. واتا ئەگەر تۆ بته‌وێت پاره‌ كێشەكات بۆ چاره‌سەر كات ئەوا من و تۆ دەگەڕێنەو. بۆ سەرمان رێكەوتنامەكەى پێشو، واتا ١٠ سەنت بۆ هەر كارێرى. تۆ ئەتوانیت ئەو بەگەى كە خەلكى دەيكات و لەسەر پاهاتوون بەلام چیتەر پێیوستناكات چیتەر سكالابكەیت دەربارەى كریكەت، ئەگەر بەكەمت زانى بچۆ كارێكىتر بۆ خۆت بدۆزەرەو. من گوتم "باوکی دۆلەمەندم ئیستا چىكارێك پێیوستەكات بىكەم؟ باوکی دۆلەمەندم بەسوكى دابەسەرمدا و گوتى "ئەمە بەكاربێنە" ئەگەر تۆ ئەمە بەكاربێن بەباشى ئەوا زۆر سوپاسى من دەكەیت بۆ ئەو دەرفەتەى پێمداوى. چونكە تۆ دەبیتە پاویكى دۆلەمەند. من سەرم لێشوابوو ئەمدە زانى چى بڵێم ئایا من بۆ ئەو نەهاتم كە پاره‌كەم بۆ زیادكات، كە چى ئیستا بێبەرامبەر كاردەكەم. دووبارە باوكم گوتى مێشكت بەكاربێنەن بچۆرەو. بۆ سەر كارەكەت.

وانه ی به که م

دهوله مەند کار ناکات بۆ پاره

من له بهر خۆمهوه ده مگوت خۆمن لای باوکی هه ژارم گوتم ده چم
بۆلای بۆ ئه وه ی پاره که م بۆ زیاد بکات، که چی به بی به رامبه ر کاری
بۆ ده که م، باشه من چون باوکم تیگه یه نم که خۆم به باشی
تیگه یشتووم. بۆ نزیکه ی سی هه فته من و هاوڕیکه م کارمانده کرد له
شه ماندا به بی به رامبه ر. کاره که مان نیگه ارنی نه ده کردین و پاها تبووین
له سه ری. به لام یاریه که و کرینی کتیبه کان له ده س چوو. بۆ سییه م
هه فته باوکی دهوله مەندم هات بۆلامان له مارکیته که، کاتی ئیمه
کارمانده کرد گویمان له دهنگی مه کینه ی سه یاره یه بوو گوژایه و باوکی
دهوله مەندم هاژوره وه و سلای له خاتو مارتینکرد. پاش زانی که چی
ده گوزه ریت له مارکیته که ن چوو بۆ لای مچه میده که و دوو ئاسکریمی بۆ
ده رهینایوو دای پیمان و گوتی "بابڕۆین پیاسه بکه یین"

من و هاوڕیکه م له گه لی پۆیشترین بۆ پیاسه بۆ شه قامه کان و پارکه کان
له نزیک پارکیک دانیشترین ئاسکریمه که مان ده رهینا و ده ستمانکرد
به خواردنی. باوکی دهوله مەندم گوتی: ئیستا چونن له گه ل کاره که تان ؟
مایک گوتی "من باشم" منیش سه رم پاوه شان وانا منیش هه روه ها. پاشان
گوتی "هیچ فیربوون؟" هه ردووکه مان واپیشانماندا که هیچ فیرنه بووین.

له داوه گه وده كهی ژيانت خۆت پزگار كه

زۆر باشه ئیستا ئیوه بیر کردنه وه یکی نویتانهیه، نه گهر ئیوه نه م وانیه
فیڕبوی نه و ئیوه شیوازی ژیان گۆپانی به سهردادیت بۆ ئازادی زیاتر و
ئاسایشی. نه گهر ئیوه تیغه گه یشتون له م وانهیه نه و ژیان به سهرده به ن
وهك خاتو مارتین و هاوریکان كه یاری دهكهن له و پاركه. نه وان کاری
باشده كه ن به لام پارهیهکی كه م وهرده گرن و زیارترگرنگی به کاری كه
بۆه میشه ی ژانیان بیت واتا موچه خۆری حوكمه تی لای خۆمان كه
خانه نشینین ده داتی پاش خانه نشین بوونت. نه گهر بوونی پشو له نیتوان
سی ههفته كه دا و پاره ی خانه شیین دلخۆشده كات نه و من بۆ ههركاژیری
٢٥ سهنت ده ده می. به لام نه مانه ده بیت کاری باش نه نجامبده ن. یان
ئیوه نه واتان به لاوه خۆشه ؟ من گوتم "به لای."

دووباره پێكه نین گه پایه وه بۆ ده موچاوی باوکی دهلەمەندم. خاتو
مارتین وهك دایکم وایه، من هه رگیز نه و بیزارناکه م. به لام له وانهیه له گه ل
ئیا و ابووبیتم چونكه ویستومه نه و ئامانجه ی هه مه بگه یه ن به ئیوه. بۆ
نه وه ی جواتر لێی تیپگه ن. زۆری خه لکی سود له بیرکردنه وه یان
وه رناگرن چونكه بیرکردنه وه یه کی ته سکیان هه یه. زۆری خه لکی نه و
دۆخه خراپه ی خۆیان نابینن كه تیپدان.

من و هاوریکه م زۆر دلنیا نه بووین له مه به سته كه ی، تانیستا وشه کانی
نه و ئیمه ی نیگه رانده کرد. چونكه نه و ده یویست به هه رپێگه یه بیت ئیمه
فیڕبكات. باوکی دهلەمەندم گوتم "٢٥ سهنت بۆ هه رکاژیریك به که م

دەزانى؟ ئايا بەيىستىن ئىم ھەۋاللىقانى دىلت زىيادى نەكرد؟ مەن سەر
پاۋەشاند و گوتىم "نەخىركە مە بۇ مەن ۱۵ سەنت ۋەك دۆلارنىكۋايە. "
پاشان گوتى "مەن دۆلارنىكە نەدەمى بۇ ھەر كارىرىك، كەنەۋەم بەيىست
مەن بىروم نەكردو دىم زۆر بەخىرى لىيىدەدات"، بەلام ھىچم نەگوت. بەلام
گوتى "۲ دۆلار" كاتى گويىمەۋە بوو خەرىبوو بىتەقىمەۋە لەخۇشىدا، پاش
ئەۋە مووكارە مەن تەۋانىم بۇ ھەر كارىرىك ۲ دۆلار ۋەرىگرم بىمە
دەۋلە مەندىرىم مەندال لە ناۋچەكە. مەن نەمدە تەۋانى وىنەي ئەۋەبكەم كە
ئەۋ بىرپارەيەكە دەست دەكەۋىت. بۇيە مەن دەۋىست بلىم بەلى.
پىكەتنى لەگەلبەكەم. چۈنكە مەن دەۋەنم پاسكىلى نوئى بىكەم وىارى
نوئىبەكەم و پىشانى ھورپىكانى بىدەم كە مەن دەۋلە مەندىبووم، بۇ نەۋە
جەمى ھورپىم كە چىتر پىيوسىت ناكات بە مەندالكى ھەژارم بزانىت. بلام مەن
چۈن تەۋانم كە زەمانم بىگرم بە ھەرپىگە يەك بىت دەرىارەي ئەۋىە بە دەستەم
ھوردوۋە. ۋە ھا ھەستەم دەكرد كە لەۋانەيە مەشكەم بە تەۋاۋى كورابىتەۋە
ۋ چۈنكە مەن زۆر بەخراپى ئەۋ ۲ دۆلارەم دەۋىست.

ناسکریتمه که توایه وه و نه م خوارد به ده ستما هاتبووه خواره وه. کائی
 باوکی دهوله مه ندم درکی به وه کرد که نیمه چاومان نه بلقبوو و میشکمان
 خالیبوو. نه و ده یزانی که دهیه ویئت تاقیمان بکاته وه و نه وه سته ی نیمه
 مه به ستلیی پازیبوونمانه به مامه لکه. نه و ده یزانی که هه ندی مروف زور
 لاوازه و ده توانی به پاره بیکریست. له هه مانکا تدا نه و ده یزانی که
 هه ندیکه س هه رگیز به پاره ناکرپین. پرسیاره که لیره دایه کی زور به هیژه؟
 نه و هه زاره ها که سی تاقی کردوته وه له ژیانیدا. واتا هه رکه سی بیویت
 کاری بۆ بکات تاقده کاته وه.

پاشان گوتى ۵ دۆلار

بىدەنگىيە لە ناخى مندا ھەبوون ھەستى دەکرد ھەندىشت گۆرپاۋە.
ئۆفەرەكەى زۆر گەرە و جىيىپوانە بوو. لەوتەمەنى مندا لىمدا كە تائىستا
من ھەر مندا لىكم و ۵ دۆلار ۋەردەگرم بەراست بۆ من زۆرىو. بەبىدەگى
دانىشتىن و سەيرى يەكترىمان دەکرد لەگەل ھاۋرىكەمدا. من ھەستم
دەکرد پۆحم زۆر لاۋازە بۆ پىيوسىستبوو بىدەنگىم. ھەستم دەکرد تەۋا
دلتىابوو مەتەۋە دەربارەى كرىى پۆرژانە كەمان. ھەستم دەکرد مايك
ھەمان ھەستىمنى ھەبوو. باوکی دەولەمەند بەنەرمىيەۋە گوتى " زۆر
باشە " زۆرىي كەسەكان خاۋەنى بەھاي خۆيانن چونكە ئەوان مەۋقۇن و
مەۋقۇش خاۋەن ھەستى خۆيەتى ھەر لەپوۋى ترس و تامە زۆرى و
چاۋبرىسيە. بۆ نەۋونە ترس بەبى بوۋنى پارە ھانتدەدات كارىبەشى
بەكەيت، پاشان كرىكەى خۆى ۋەردەگرىت. ھەروەھا ھەستى چاۋبرىسى و
تامە زۆرى ۋامان لىدەكات كە بىرىكەينەۋە لەۋشتە سىرنجىراكىشانەى كە
بەپارە دەكردىت. شىۋازىش پاش ئەۋ دەخوینرىت.

گوتى شىۋاز چىيە ؟ شىۋاز ۋاتا ھەستان و پۆيشتن بۆ كار و دانى باج و
كارگردن. زىانى ئىمە لەسەر دووشت دەپاوت يان ئەۋاتا دەترسىن يان يان
زۆر چاۋبرىسىن. ۋاتا ئەگەر پارەى زىادىيان بەدەيتى ئەۋا ئەۋان بەردەوام
دەبن لە سورپە پۆرژانەيە و پارەكانيان سەرفدەكەن لە شتىك كە سودى
زۆريان پىناگەيەنىت. بۆيە من ناوم ناۋە يارى رەيت رەيس. مايك گوتى "
ئاي ھىچ چارەسەرىكى تىرمان ھەيە ؟ باوکی دەولەمەندىم گوتى " بەلى
رىگەى تىرمان ھەيە بەلام كەمى لە خەلكى دركيان پىكردوۋە ". مايك
گوتى " ئەۋ چارەسەرە چەى ؟ لەۋەلام دا باوكم وتى " ئەۋە ئەۋشتىيە

كە ئاواتم پېدەخوازم و بەھیوای ئەو ھەم ئێو ھەم فێرین لە رێگە ی خۆمەو ھە بە
کارکردن و خویندن. ھەر لە بەر ئەو من لە سەرەتادا پارەم لێبڕین و بۆم
كە مردنەو ھە. ماڤك وتی "ئەمە ھەموو ئامانجە كە تێو؟" ئێمە زۆر بە باشی
كارمان دەكرد و خۆمان زۆر ماندوودەكرد. باوکی دەولەتمەندم وتی
بەكەم ھەنگاو بە پاستگزی وترا "ماڤك وتی" ئێمە درۆمان نەكردو ھە
باوكم گوتی "من نەم گوتو ھە ئێو درۆتان كردو ھە" وتم باشە راستی یانی
چی؟

باوکی دەولەتمەند پێیگوتم ھەستت چۆنە؟ مەبەستم ئەو ھە تەنھا بۆ
خۆت نەك بەكەسی كە بێتیت.

وتم "تۆمەبەستت ئەو كەسانە ی كە لە پاركەكاكە یاریان دەكرد ئەوانە ی
كە كار بۆ تۆدەكەن و اتا خاتو مارتن و ھەا ناكات؟ وتم "من گومانم
ھە یە" لەبەری ئەو ھە ئەوان بترسن لە نەبوونی پارە ئەتوانن بەرەنگاری
ئەو ترسەیان ببنەو ھە، وەلامم دانەو ھە ئەو زیاتر بەھەست و سۆزە نەك
بەبیركرنەو ھە و اتا مێشكیان بەكار ناھێنن". باوکی دەولەتمەندم بەسوکی
دەستی دا بەسەرماندا. گوتی "ئەوان كەمێ دۆلاریان دەست دەكەوێت
دووبارە ھەست و سۆز و چاوبرسیێتی بەسەریاندا زالدەبێت. دووبارە
ھەمان وەلامیان دەبێت. لە جیاتی ئەو ھە ی بێرەكەنەو ھە.

ماڤك وتی ئایا ھەست و سۆز بەكار دێنن لە جیاتی بێرەكەنەو ھە؟ زۆر
راستە بەلێ. لە جیاتی ئەو ی راستیکە ی بێن دەربارە ی ئەو ھە ھەستیان
چۆنە، ئەو كاردانەو ھەیان بە ھەستو سۆزە بێرەكەنەو ھە بەكار ناھێنن. زۆر
دەترسن، دەچن بۆ كارکردن بەھیوای ئەو ھە ئەو پارەییە ی وەری دەگرن
كێشە ی ترسەكەیان بۆ چارە سەركات. بەلام بەپێچەوانەو ھە یە. دووبارە

ترسە کۆنە کە نینگە رانیان دەکات. بەلام دووبارە دەچنەووە بۆ کارکردن بە هیوای ئەوێ پارە ترسە کە یان دامرکینیتەووە. بەلام دووبارە هەمان ئەنجامیم دەبێت. ترس بۆتە داویک بۆیان لە کاتی کارکردنیان. کاتی دووبارە دەچنەووە بۆ کار پارەیان دەستدەکەوێت بە هیوای ئەوێ ترسە کە یان بپێتەووە. هەموو پۆژی کە هەلدەسن لە خەو ترسە کە هەلیان دەسینیت. ئەم ترسە بۆ ملوینەها خەلکی وایە کە زۆربەی خەلکی نینگە ران دەکات تەنانەت وایان لێدەکات شەوان خەویان لێنەکەوێت. ئەوان هەلدەسن و دەچن بۆ کار بۆ ئەوێ پارەیان دەستدەکەوێت بۆ ئەوێ ترسە کە یان نەمینیت کە زۆر نینگە رانی کردوون، ئەو پارەێ بە دەستیان هاوردووە پۆژانە سەرفیدە کەن و پەتیی دەکەنەووە پاستیە کە ی بلێن دەربارە ی هەست و سۆزیان.

پارە ژیان و ناخی ئەوان کۆنترپۆلکردووە. بە ئارامییەووە باوکم دانیشیت و بەردەوام بوو لە قسەکردنی. بەلام بە پاستی ئێمە لێی تێنە دەگەشتین دەربارە ی ئەوێ دەبێت. بەلام تەها ئەو تێگەشتیم کە من سەرسامبووم بۆچی گەنجەکان کاتی گەرودەبن پەل پەل دەکەن بۆ ئەوێ کاربکەن. بەپای من ئەم کارە زۆر باشنیه و دلخۆشیان ناکات. بەلام هەندیک مۆکار والەوان دەکات کە پەل بکەن بۆ کرکردن. باوکیدەوڵەمەندم گوتی "من لە تۆ تێگەشتیم کە مەبەستە چی بلێی بەلام من دەمەوێت لە داو و تەلیە پزگارتان بکەم، چونکە بە پاستی ئامانجی من ئەمەیه. نەک تەنها دەوڵەمەندبێن چونکە دەوڵەمەندی هەموو کیشەکان چارەسەرناکات."

وتم "واتا پارە کیشەکان هەمووی چارە سەرناکات" وتی "بەلێ هەموو کیشەن چارەسەرناکات" بەلێ پێم بدە با باسی هەستەکانی

ترتان بۆ بکەم. وەك خەزپیکردن یان ویستن یان داخوای کردن
هەنیکەس بەمە دەلێن چلێسی. بەلام من پێیدەلێم خەزپیکردن. شتیکی
ناسیە ئەگەر تۆ ئارەزووی شتێک بکە ی بتهوێت و بتهوێت باشتەری بکە ی و
دلتخۆشکات و ئارامتکات زۆربە ی خەلک کار دەکەن لەبەر خەز
ئارەزوویان. ئەوان خەز دەکەن پارەیان هەبێت بۆ خۆشیگوزەرانیان ئەوان
وادەزانن ئەمە بە پارە دەکڕێت. بەلام ئەگەر هەرخۆشیەک پارە بپێتێت
ئەوا ماوەکی کەمدەبێت. هەر خێرازوو خەز یان زیادەکات و پێویستیان
بە پارە ی زیاتر دەبێت بۆ پرکردنەوه ی ئارەزووەکانیان و
خۆشگوزەرانیهکی زیاتر. هەروەها بەردەوام دەبن لەسەر کارکردن
وادەزانن پارە پۆحیان ناسودەدەکات. ئەم هەموو کێشەیه بە هۆی ترس
و خەزکردنەوه بەدیدیت. بەلام پارە نانوانیت چارەسەریکات.

مايک وتی "تەنانەت خەلکە دهلەمەندکانیش."

باوکی دهلەمەندم گوتی "خەلکە دهلەمەندەکە بەکێکن لەوان."

لەپراستیدا دهلەمەندەکان دهلەمەند بوون لەبەر ترسەکیان ئەک لەبەر
خەزەکانیان. ئەوان وابێردەکەنەوه بەبوونی پارە ترسەکیان لەسەر
کەمدەبێتەوه. بەلام لەپراستیدا ئەوان گەسە بە ترسەکیان ئەدەن ئەک
کۆتای پێهێنانی. وانا هەژاری لای ئەوا ترسیکی زۆرگەورەیه. من زۆرێک
لە خەلکی ملبۆنێر دەناسم کە ئێستا زیاتر دەترسێت لە رابردوو کە
هەژاربووه. ئەوان زۆر دەترسن کە ئەو سەرود و سامانە ی هەیهیانە لە
دەستی نەبێن. ئەم ترسە والەوان دەکات کە دهلەمەندین بەلام
نیکەرانیان زیاتر دەبێت. ئەوان نایانەوێت کە ئەو شتە هەیهیانە لەدەستی
بدهن وەك سەیارە و خان و پارە ئەرزەو کە بەدەستیان هاوردوه.

هەركاتى هاورىكانيان پارهيان له دهستدا ئەوا ئەوان زۆر نىگەرەن دەبن.
ئەوان بەو هەستەنەى دەگرنەبەر زۆر نىگەرەن دەبن و هەميشە بەدواى
پارەوێن.

من وتم " واتا هەزارەكان دڵخۆشن؟ " وتى " نا پێموانى " چونكە
ئەوانەى هەزارىن هەميشە بىر لە بەدەستەينانى پارە دەكەنە و
باشتر بوونى ژيانيان. باوکی دەولەتەم گوتى " ئەگەر ئێستا كەسێك هەزارا
بێرەدا تێپەرىت و بۆ خوارد بگەرىت و شەلە ژايبێت ئەوا هەرسێكمان
بەزەيمان پێیدا دێتەو بەلام لەوانى پێشتر گويان پێنەدايه "

لەكاتەدا باوکی دەوله مەندى كیفەكەى دەرھاورى و دۆلارىك دابە پياوێكى
پىر كە خەلكە هەزارەكەى ئەو ناوچەى ئەمەيانى خێراھاتن و داواى
پارەيان لىكرد و ئەم داى پێيان. زۆر سوپاسيانكرد.

باوکی دەوله مەندى وتى " ئەو زۆر جياوازيە لە ئەو كرىكارانەى لاى من
كاردەكەن " هەروەها دەيگوت من زۆر خەلكم بينەووە كە دەلێن ئێمە
زۆر بەدواى پارەوێن. كەچى ئەوان كاردەكەن بۆ نزیكەى هەشت كارێتر
و ئەو پاستى پەت دەكەنەو كە بۆ پارە كاردەكەن ئەو دالى پارەن.
باشە ئەگەر ئەوان پێوستيان بە پارەنى بۆچى كار دەكەن؟ پێم وابێت
ئەوانە شێتەن لە وانەى بەس پارەكۆدەكەنەو. من بەبێدەنگى
دانیشتبڕوم و گویم لە باوکی دەوله مەندى دەرگرت، لەكاتەدا من وتەكەى
باوكم بىركەوتەو كە كە زۆربەى كات دەيگوت من زۆر دڵخۆشنىم بە
پارە. ئەو هەميشە دەيگوت بۆيە كاردەكەم چونكە كارەكەى خۆم
خۆشدەوێت.

من وتم "ئىمە ئىستە چىيگەين؟" واتا كارنەكەين ھەتا وازلە ترس و

بەدواكوتنى ھەزەكانمان نەھىننى؟"

باوکی دەولەتە ھەندەكەم گوتى "نەخىر ئەمە كاتمان بەفېرۇدەبات"

ھەستەكانمان بەرىتن لە بەشىك لە مرقۇببونمان و شىتىكى راستىيە، بەلام

وشەي سۆز ھەستەكانمان بەگوڤرەي ھىزەكەيەتت، واتا تۆ ئەتوانىت ئەر

ھەست و سۆزانە بەكارىيىن لە بەرژەوندى خۆت نەك لەژى خۆت. مايك

وتى واو. باوکی دەولەتە ھەندەم گوتى "نىگەرەن مەبن دەربارەي ئەرەي

دەيلىم. " من زياترتان فېردەكەم بۆ سالانى داھاتوو. بەلام تەنھا ئىرە

تېيىنىكەربىن نەك بەرپەرچدەرەو. زۆربەي خەلكى نازانن كە

ھەستەكانيان لە لاين بىكرنەو ھەيانەو بەرپو ھەچىت. سۆزى تۆ

سۆزەكانتە و ئەگەر بئەوئىت سۆزو بەرپو ھەري ئەرە لە پىشا بىكرنەو ھە

بەرپو ھەرە.

من وتم "ئەتوانىت بە نموونە بۆم پوونكەيتەو؟"

زۆر باشە نموونەيەكت بۆ دىنمەو. بۆ نموونە كەسىك دەلىت من

پىيوسىتە كارىك بدۆزمەو. لەم كاتەدا ھەست و سۆزى بىكرنەو ھەي

بەرپو ھەبەن. واتا ترسى لەنبوونى پارە لەبىركدەو ھەي ھەرە

سەرچاوە دەگريت. من وتم "زۆربەي خەلكى پىيوسىتيان بە پارەبە

ئەگەري قەواليان ھەيىت بۆ ئەرەي پارەبدەن. باوکی دەولەتە ھەندەكەم

گوتى "ئۆ زۆر راستە" ھەرەك پىشتەر وتم ترس بىكرنەو ھەيان

بەرپو ھەبەت. مايك وتى "من لەمە تىناگەم. " باوکی دەولەتە ھەندەكەم

گوتى بۆ نموونە ئەگەر ترس لە نەبوونى پارە زيادى كرد. ئەوا لەجيانى

ئەرە ئەوان دەچىن كارىك دەدۆزنەو بۆ ئەرەي كەمىك دۆلاريان

دەستکەوئیت و ترسەگەیانى پىسى بپوئىنەو. لەوانەىە ئەوان ئەم
پرسىارەيان لا دروست بىت ئايا کارکردن چارەسەرى ترسەگەمان دەکات
بۆ ماوہىەکی دريژ؟ بە بۆ چونی من نەخىر، چونکە ئەگەر ترسەىرى
ژيانى کەسەگان بکەيت بدريژاي ژيانيان ئەوا بۆت دەردەکەوئیت کە
کارکردن چارەسەرىکی کورت خايەنبووہ بۆ کيشەىکی ماوہ دريژ.

من وتم "باوکم ھەميشە پىم دەلئیت کە بچۆ بۆ قوتابخانە و
نمرەىەکی باش بە دەستبىنە و کارىکی باش بدۆزەرەوہ. باوکی
دەولەمەندەکەم گوئى "بەلئى من لەمە تىدەگەم زۆرەى خەلکى ئەم
ئامۆژگارىە دەکات و زۆر بە باشى دەزانن بەبى ھىچ ترسەىک ھەميشە ئەمە
دوبارە دەکەنەوہ. "من وتم "واتا ئەو لە ترسا ئەمەى گوئوہ؟" باوکی
دەولەمەندەکەم گوئى "بەلئى" چونکە ئەو ئەترسى کە تۆ داھاتوویەکی
پونت نەبىت بۆیە ئەو ئامۆژگارىەت دەکات بەخەلت لىپوہرەمەگرە". وا
دەزانى ئەو ترسەى کە ئەو ھەىەتى دەد گەرانەىە. خوئندن و کارکردن
شتىکی زۆرگرنگ و لای ئەو. بەلام کيشەى ترسەکەى چارەسەر ناکات.
ئەگەر تۆ ورتبىتەوہ لەوانە کە بەيانيان زوو ھەلدەسن بۆ ئەوہى چەند
نۆلارىکيان دەستکەوئیت ئەم چى وایان لىدەکا بىگومان ترسەکەيانە. ھەر
لەبە ئەمە باوکت پىدەلئیت بچۆ بۆ قوتابخانە چونکە ترسیان لە کيشەى
ئابورى ھەىە.

فىرى پاشان من وتم "ئەى تۆ ئامۆژگارىت چىە؟ باوکی دەولەمەندەکەم
گوئى "ئامۆژگارى من بۆ ئىوہ ئەوہىە فىرى زانستى پارەبن و پسپۆرېن
ئىبدا. بەبى ئەوہى بترسن" بەلام ئىوہ ئەوہ لە قوتابخانەدا فىرنابن.
ئەگەر ئىوہ ئەو فىرنەبن ئەوا دەبنە کۆیلەى پارە. ئەم زانستە ئەگەر

ئيوه فيري بن ئەوا لە كۆتايدا هەستی پێدەكەن. ئەو دەبوست لە ئيمه ی
بیرکەنە وەمان تەواو فراوانبیت و درك بە شتەکانبکەین وەك ئەو هی خات
مارتن و کریکارەکانی تر درکی پێناکەن. باوکی دهلەمەندەكەم گزنگی
بەمە زۆر دەدەت و نموونەکانی سەرەتا کە دەهینایەو زۆر نیکەرائی
دەکردین. بەلام من هەرگیز ئەوانە لە بیرناکەم من ئەمڕۆ بیکرنەو زیاتر
فراوانبوو لە پێشوو.

چونکە من ئەتوانم درك بەو داو قەفەزەبکەم کە زۆری لە خەلکی گرتووە.
تۆ سەیرکە، ئیمە لە کۆتايدا هەموومان کریکارین و بۆ چەند ئاستێکی
جیاواز کار دەکەین. بەلام من تەنها دەمەوێت ئيوه پزگاربکەم لەو داو هی
زۆری لە خەلکی پيوه دەبیت. هۆکاری ئەم داو هەش بریتیه لە سۆز
هەستەکانی خەلکی وەك ترس و حەزلیکرد و خواستن. تۆ ئەتوان
ئەوانە بەکار بێنی لە بەرژەندی خۆت ئەك لە دژی خۆت، ئەو ئەو هیە من
دەمەوێت ئيوه فیربکەم. بەلام من نامەوێت تەنها ئيوه فیری بە دەست
هینای پارەبکەم چونکە ئەمە ترس و حەزەکان کە مناکاتەو. ئەگەر تۆ
پارە بە دەست بێن بەلام نەتوانی کۆنترپرلی هەستەمانت بکە، ئەو
دەولەمەند دەبیت بەلام دەبیتە کۆیلە ی پارەکەت. و تە "ئایمە چۆن
بتوانین لە داو قەفەزە پزگارمانبیت؟"

وتی "یەکی لە هۆکارەکانی ههزاری و کیشە ی ئابوری بریتیه لە ترس و
نەزانی، ئەك حوکمەت و ئابوری و دهلەمەندەکان" ئەو ئەو هەستی
ترس و نەزانی کە خەلکی دەهیلەتەو لە دەو کەدا.

ئيوه دەتوانن بچن بۆ قوتابخان و پروانامە ی کۆلیژی بە دەستبێنی.
بەلام من فیرتاندەكەم دەریارە ی چۆن پزگارتابیت لەو داو هە. مەتەلکە

خەلکی تێکەوتووە. مایک وتی وەلامەکە چی بوو؟ ئایا ترس و
 ھەستە کامان مانای نەزانێ؟ ئەی ئەگەر وابێت بۆچی خەلکی
 دەولەتەندەبن. پارە وەك گویژەری گویدریژەكە وایە ھەمیشە
 بەدواوەیەتی. گویدریژ ھەموو شتەكان بە بەدەستھێنای ئەم گویژەرە
 لێكەداتەو. باوكم بەردەوام بوو لە شیکرنەوێ نێوان نەزانی و زانی
 درکپێکردن لە ژيانى سەختى مرقایەتیدا. یەكێ لە شکرەتەوێكانى بریتى
 بوو لە وەستانى گەران بەدواى زانیار كەسى و بۆماوەیەكی بەردەوام.
 سەرکێشێە كە لەوێدایوو كە سات بەسات تۆ چی بپاریێك دەدەیت بۆ
 ئەوێ مێشكەت بەكارپێنى پاخو نا.

قوتابخانە زۆرگنە تۆدەتوانیست نمرەییەكی باش بەدەستپێنى و
 پەسپۆریەكی باش فێربیت پاسان كاریكى باش بۆ خۆت بدۆزیتەو دەبیتە
 ئەندامێك گرنكى گۆمەلگا و لە ھەموو كۆمۆلگایە پێیوستیان بە دكتۆر
 ئەندازیار و مامۆستا و سەرباز و پۆلیس و ھتد. ئەوانە ھەموو كلتور
 نەتەوێكەمان سەرکەتوودەكات بەلكو زۆریك لە خەلك پاش تەواوكردى
 خۆتێد ھیچ كاریك ناكەن. بێدەنگیەكی زۆر پوی تێكسردین و باوكە
 دەلەندەكەم زەردەخەنەى دەكرد، بەلام من زۆر باش لەشتە گرانیكا
 تێنەگەیشنبووم. بەلام وانەى مامۆستاگەورەكان ھەردەمێنیتەو بۆ
 ماوەیەكی زۆر ژێر تەنانت ئەگەر ئەوانیش بمرن.

ھەروەك وشەكانى باوكى ئازیزم كە ھیشتا وشەكانى دەزرنگیتەو
 لەگویمدا. باوكە دەولەتەندەكەم گوتى من " ئەمپۆ تۆزى نێگەرانی بۆ
 چەند ھۆكاریك " من دەمەوێت ئێوەش بەژدارین لە گفتوگۆكەماندا و
 ھەمیشە بێر لە خاتو مارتنبكەنەو و ھەمیشە بێر لە گویدریژێكەنەو كە

پیشتر باسمانکرد. هه رگیز له بیرى مه کهن، له بهرته وهى نه و دوو ههسته وهك ترس و چهزکرد ژیا تان به ره و داوه که ده بات.

نه گه ر ئیوه ناتوان ههسته کانتان کۆنترۆڵبکهن نه و هه رگیز بیر له خه وه کنتان مه که نه وه. نه گه ر پیت و ابیت که پاره ی باش به ده ستبێنى و نه و شتانه پێگه ی که دلخۆشت ده کات نه و شتیکی بێبایه خه. یان نه گه ر تو له نیوه ی شه دا خه به رت بێته وه بیر له لای وه ره قه ی قه رزه که تبیت که چون بیدهینه وه نه و ناخۆشترین ژیا نت بۆ خۆت دروست کردوه. بۆ نه وه ی بژی له ژیا ن پێژه ی به ده ست هینانی پاره ژیا ن نه. یان و ابیر بکه یته وه کار ته نها رێگه یه بۆ ئارمبونه وه ت و خۆشی ژیا نت نه و شتیك بێ سوده و نه وه داوه یه که تیی که وتووی. من ده مه ویت به هه ر پێگه یه ک بیت له م دله پزگارتان بکه م. من زۆر خه لکم بینیه که پاره ژیا یان به ریه ده بات تکایه ئیوه پێگه مه ده ن نه وه پو بدات. تو پێک پلاسیک له ژێر میزه که دابوو باو کم هه لێ گرت و هه لیدا بۆ دوا وه. من برسیا ریم له باه کم کرد و وتم "نه زانی چی کارێک له ترس و ههسته کان ده کات؟"

وتی نه زانی ده ریا ره ی پاره هوکارێکی زۆره بۆ ترس و زیاده بوونی ههسته کانتان. بۆ نموونه دکتۆرێک کاتی که ده یه ویت پاره که ی زیادکات بۆ باشترکردنی باری گوزهراتی خێزانه که ی، هه ولده دات نرخه کانی زیادکات به زیاده بوونی نرخه کانی چاره سه رکردنی ته ندروستی گرانده بیت به مهش خه لکی هه ژار زه ره ر ده که ن و خه لکی هه ژار له پوی نه خۆشیه وه زیاتر له ده وله مەند به م هوکاره ته نها خه لکی هه ژار زه ره رده کات. نه م نموونه یه بۆ مامۆستا و نه دازیار و هه موو پێشه کانی تر پاسته به پوودانی نه م کاره نه و که لێنیکی گه رو دروست ده بیت له نیوان ده وله مەند هه ژار

له ئاکامدا هه ژاره که تیدا ده چیت و شارستانی تیکی گهره له ناوده چیت.
شارسانیتی گهره له ناوده چیت کاتی ئه م که لینه زیادی کرد له نیوان
خه لکید. بۆنموونه ئه مه ریکا. که مه ژاری زۆری تیدا بووه له میژوودا و
ئه وه خه ریکه دووباره ده بیته وه که ئیمه ده زمان له پابردو
وه رنه گرتوه.

واتا پیتوایه که نرخ به رزنه بیته وه؟ وتی " نه خیر به تایبه تی ل
کۆمه لگایکی خویندن و جوکه مه تیکی گه شه کردوو. نرخ پیتوسته به
ته وای دابه زی به تایبه تی بۆ ئه م بیردۆزه مان. نرخ به رزنه بیته وه له بهر
ترس و هه ست و سۆزه کانمان ئه ویش به هۆی نه زانیمانه وه یه. ئه گه ر
قوتابخانه ئیمه فیرکات ده رباره ی پاره ئه و ئیستا پاره زۆرده بوو و نرخ
داده به زی. به لکو قوتابخانه فیرمانده کات کاربکه یین بۆ پاره نه ک بۆ
ئه وه ی که چۆن هیزی پاره به کاربیه یین. مایک گوئی " له قوتابخانه هیه
شتیکنیه ده رباره ی بازرگان و ئابوری واتا تو ئیمه هانده دهیت که
بخوینین بۆ به شی بازرگان و ماسته ر مینین تیدا؟ به لئێ زۆریه ی کات
باشه به لام قوتابخانه ی بازرگانی قوتایه کان فیرده کات ئه زمونیان
هه بیت له وه ک بین کاوتیه واتا ئه وه که سه ی له کۆمپانیایه کارده کات.
من به هیوای ئه وه م که بین کاوتیه که کۆنترۆلی بازرگانی نه کات
چونکه ئه وان ته نها سه یری ژماره و زیانگه یانن به خه لک و بازرگانی
ده که ن. چونکه من ئه وانم دامه زاندوه لای خۆم. ئه وان ته نها بیرو
که مکرنه وه ی به هاکان ده که ن و به زکرنه وه ی نرخه که ی. که هۆکاره بۆ
زۆر کیشه.

مايك گوتى " ئەمە وەلامەكەپە ؟ باوكە دولە مەندەكەم گوتى " بەلى " و
تۆ دەتوانىت ھەستەكانت بەكاربىنى بۆ بىركردنە وەت. ئەك بىربكەيتە وە
لە ھەست و سۆزەكانت. ئەوكاتەى تۆ بەباشى ھەستەكانت
بەپىۋەدە بەيت، كە پازىبى كاربىكەى بە خۇپاى من دەزانم ئەمە تەنھا
ھىوايە بەلام ھەركاتى من بەتۆم پاكەيان كە پارەت بۆ زیادەكەم تۆ
فېردەبىت بىربكەيتە وە لە جياتى ئەوەى بەھەستەكانت كاربىكەيت. ئەمە
پەكەم ھەنگاۋە. مايك گوتى " بۆچى ئەم ھەنگاۋە گرنگە ؟ وتى تۆ
ئارەزوۋى خۆتە ئەگەر بىتەۋىت فېرىت ئەوا من بە چەندەھا رېگەى سەخت
تاقىدەكەمە وە. كە زۆربەى خەلكەكان لەۋىيىن و زۆرى لە خەلك بترسن
بچنە ئەو شوپنە وە. ئەگەر تۆ لەگەل مەنبىيت ئەوا فېرت دەكەم كە پارە
كار بۆ تۆ بكات ئەك تۆ بۆ پارە. گوتم " ئىمە چىمان دەستدەكەۋىت
ئەگەر لەگەل تۆ بىن ؟ يان ئەگەر پازى بىن فېرىن ؟ وتى ئىۋە ئەتوانن
كۆنترۆلى ھەست و سۆز و ترسەكەتان بكن وەك پىشتەر پىم گوتن ".
مايك وتى " رېگەى بىركردنە وە ھەلدەبىزىرەن " بەلى بىركردنە وە ھەلدەبىزىرەن
زىاتر لە وەى وەلامدەنە وەمان ھەبىت بە ھەستەكانمان. " لە جياتى
ئەوەى ئىمە ترسمان ھەبىت لە نەبوۋى پارە دانوۋەى قەرزەكان و چون
بۆ كاركردن لە دانەوۋەى قەرزەكەمان ئىمە دەبىت پرسىيارىك لە خۇمان
كەين ئايا ئىمە بەقورسى كاردەكەين بۆ ئەوۋەى كىشەكەمان بەباشترىن
شىۋە چارەسەربىت ؟ زۆرىك لە خەلكى تائىستاش دەترسن لە وەى
پاستىبەكەى بلىن كە ترس زىانىانى كۆنترۆلكردوۋە. ئەوان ناتوانن
بىربكەنە وە لە جياتى ئەو ئەوان خۇيانى لىلادەدەن. مايك وتى " ئىمە
ئىستا پىيۋستە چى كارىك بكەين ؟ وەتى بەلى ئەو ئەوۋەى من دەمەۋىت

ئېۋە فېربكەم كە رېيازى بېكردنەۋە ھەلبۇتتىن نەك خېر ھەلچىن ۋە ھەستى
خۇتان دەرېپىن. " بېرتبىت مەن پېم دەگوتىن " كە كاركردن چارەسەرى
ماۋە كورتى كېشە ماۋە درىژە كە تانە. زۆربەى خەلكى يەك كېشە يان ھەيە
ئەۋىش كېشەى ماۋە كورتە. بۇ نمونە ترسى دانەۋەى قەرزەى مانگانە.
پارە ژيانىانى داگېركردۋە يان ترس ۋە نەزانىان دەرپارەى پارە.
ئەۋان ئەۋكارە دووبارە دەكەنەۋە كە خېزانە كە يان دەبىكەن پۇژانە
ھەلدەسن ۋە دەچىن بۇ كار بەيئەۋەى بېربكەينەۋە رېگەيە كتر نىە بۇ
ئەمكارە؟ باۋكە دولمە دەكەم گوتى ھەستە كانىان بېركردنەۋە ياننىان
كۆنترۇلكردۋە نەك سەريان. مايك وتى " جاۋازى چىبە لەئىۋان سۆز
بېركردنەۋە ۋە بەمېشك بېركردنەۋە. "
لەۋەلما گوتى " ئۇ مەن ھەمووكات گويم لەۋە دەبىت، " مەن گېم لەم
شتە دەبىت ۋەك ئەۋە زۆر باشە واتا ھەمووكەس كارى ھەيە ۋەكەسى
دولمەند مۇرثىكى خراپە، ھەلدە دەپىن بۇ ئەۋەى كارىكى ترم
دەسكەۋىت، مەن مۇچەى زىادم قابىلە ۋەكە سىناتۋانى پەخنەم لېبگىرىت، مەن
ئەۋكارەم بېكخۇشە چۈنكە داھاتۋوۋىەكى ھەيە. لەجىياتى ئەمانە مەن ئېمە
پېيۋستە بېربكەينەۋە بەپۈنى دوورېپىن لە ھەست ۋە سۆز. بە بۇ چۈنى مەن
ئەمە باشتىرىن ۋانەيە چۈنكە مەن لەرېگەى ئەمەۋە خەلكانىك دەناسمەۋە
كە بە ھەست ۋە سۆزىان بېردەكەنەۋە يان بېكردنەۋەيەكى ناپونە. ئەم
ۋانەيە بۇ مەن جىنى بايەخېۋو سودى زۆرى پېگە ياندووم لە ژيانمدا.
بەتايىبەتى لەۋكاتانەى بەھەست سۆزكارم دەكرد نەك بەبېركردنەۋەيەكى
پۈۋن. لەۋكاتەى ئېمە دەگەپاينەۋە بۇ دووكانەكە، باۋكەمان باسى

دۆلەت مەندى بۆ دەكردين دەيگوت "دۆلەت مەندى راستەقىنە پارە بەرھەمدەئىت نەك كارىكات بۆ پارە.

ئەو بەردەوامبۇو لە شىكرىدەنەوكانى دەربارەى ئەو كىردارەى من مايك ئەنجامان دەدات. وەك دروستكردى سەنت وائا بەقالب، راستبۇو بىركىدەوئەكەى ئىمە ھەمان بىكرىدەوئەى دۆلەت مەندانەى بەلام كارەكەى ئىمە ناياساىبۇو ھەم لەپۇوى ھوكەمەت و بانەكەو، ئەو پىسى پاگەياندىن كە ئەو رىگەىكى خراپە و نابىت لەسەرى بەردەوامبۇ. باوكم بەردەوام دەيگوت دۆلەت مەند دەزانىت كە پارە تەنھا بىرىكى ھەلىە وەك گويزەر گويزىژەكەوايە و تەنھا دۇور لە ترس و ھەستەكانە. بىركىدەوئەى ھەل دەربارەى پارە ملىقنەھا خەلكى گىرۇدەكرىدە بەوئەى كە پارە شتىك زۆر گرنگە. بەلام بەراستى پارە زۆر مەيد ئەپە. چونكە لەبەرئەوئەى بىركىدەوئەى خەلەت دەربارەى خۆشەختى لە پارە و كەمى زانىارى دەربارەى زانىستى پارەىە. لە زۆر بەى كاتەكاندا گويزەرەكەى كەرەكەى زۆر بەھادارترە لە پارە. ئەو باسى سىستەمى زىپى دەكرىد لە ئەمەرىكا كە لەسەر بەردەوامبۇو، لەوسەردەمەدا ھەر دۆلارەو بەقەوالىەكى زىوبىبوو. ئەوئەى ئەوى نىگەرانكرىدبۇو بەردەوامنەبوونى ئەم دىلوار و ئالتۇنە لەگەل قەوالەى زىوى. بەپودانى ئەمە ھەموو شتەكان پىچەوانەدەبنەو پوداوى شاخۆش پودەدا. وەك چىنى ناوئەندى كە ژيانىان تىك دەچىت بەھۆى ئەوئەى ئەوان ھەمىشە پارەيان بەشتىك گىرن داوہ لەقەلەم بۆيە ھەمىشەكارىان بۆكرىدە ھەم بۆكۆمپانىا و ھوكمەت، بەراستى ئىمە لەمانە تىنەدەگەشتىن.

درک بە گومببوو کانی تریکه

کاتی که ئەوە سواری سەیارەگەییو لە نزیک ماریکێتە گوتی " بەردەوامبە لە کارکردن، بەلام ئێوە هەرزوو کریکەتان لە بیردەکن. ئەمە ئاسانە بۆ ئێوەی گەنج کهوابن، بەردەوامبە لە بەکارهێنای مێشکتان و کاری خۆپای. هەرزوو مێشکتان ئەو ریگەیانەتان بۆدیاری دەکات که پارە ی تێدا بە دەستدیت زۆر زیاتر لەو پارە ی من که دەتاندەمی. ئێوە درک بەو دەکەن که کەسی تر هەرگیز درکی پێنامات. ئەوە دەرفەتیکە و هاتو بە پیرتانهو، ئەم دەرفەتە هەرگیز پێنەگەتووە بۆکەسانێتر چونکه ئەوان تەنها دەگەرێن بۆ کاری سیکیورەتی. ئەمە هەموو ئەوانە یە که ئەوان بە دەستی دینن. لە کاتییدا کاتی تۆ درک بە دەرفەتیکە که یەت ئەوا تۆ بۆ تەواوی ژیاونت ئەوانە درکپێدەکەت. کاتی تۆ کاریک دەکە ی که خۆم فێرم کردووی ئەوا تۆ لە گەورەترین داوی جیهان پزگارتبوو. پاشان ئەو پۆی من و هاوریکەم که لوپە لە کافمان هەلگرت و خواحافیزیمان لە خاتو مارتەن کرد و پۆیشترین بۆ پارک واتا بۆ ئەو شوێنە ی که لە گەل باوکه دهلەمەندە که مان گفتوگۆی زۆرمان کرد.

ئێمە داوی کارکردن دەچوو بۆ قوتابخانە و کارماندە کرد بە خۆپای و گفتوگۆماندە کرد و بیرماندە کردووە دەربارە ی ئەوە ی فێریکردین. لە گۆتای شەمە ئێوارە کە ی من کارە کەم تەواوکرد و خواحافیزبوونم لە خاتو مارتەن کرد لە وکاتەدا کتێبە کارتۆنیەکانم بێین لە سەر پەفە ی دووکانە که، زۆر بە لای منەوێ گرانبوو که ئێستا پارە وەرناگرم بۆ ئەوە ی

ئەو كىتەبىنەى پېيىگىرم و خوشم پارەم نىە . بەلام لەوكات و سادەتە خاتو
مارتن كاريكى كرد ھەرگىز شتىوام لىنە بىنىبور پىشتىر .

خاوت مارتىن ۋە رەقەى كىتەبە كارتوتۇنىەكانى بەنىەۋە و دەىخستە
دۆلەتلىكەۋە . مەن پىمگوت بۆچى واىان لىدەكەىت گوتى ئەۋە
فېرپىاندەدەم . ياىن دابەشكارەكە دىت و دەيانبات بۆ ئەۋەى كىتەبى تازەى
لىدروستىكەن . پاشان دابەشكارەكەھات و پىمگوت " مەن دەتوانم ئەۋانە
بەرم گوتى بەلى بەلام بە مەرجى كە نەيان فروشىتەۋە . مەن ومايك
چوپەنەۋە بۆمالۆۋە شونىكى باشمان بۆئەمانە دۆزىۋە واتا ژورى لەلاى
مالى خۆمان و پامانكردەۋە و ۋەرقەكانمان تىبدو چوان رىكمانخست و
خوشكە بچىكۆلەكەى مايمان ۋەك بەرىۋەبەرى ژورى كىتەبخانەكەمان
دامەزان . ئىمە بىرىكى نويمان داهىنا برىتىبور لە بەكرىدانى كىتەكان
بەمدالان واتا خويندەنەۋەيان ھەرلە ژوورە لە رۆژىكدا كاژىر ۲ : ۳۰ بۆ ۴ :
۳۰ كارماندەكرد ھەرمندالەۋ دە سەنتمان لىدەسەند بۆ خويندەنەۋەى
كىتەبەكان . پاشان خوشكەكى مايك مندالەكانى دەپشكنى بۆ ئەۋەى
دلىابىتەۋە كە ھىچيان نەبردۋە . تىكرپاى ئەۋ پارەىيە كە بەدەستمان
دەھىنا لە ھەر حەفتە ۹ . ۵۰ دۆلاربور . يەدۆلارمان دەدا بە خوشكەكەى
مايك لەبرى كارەكەى لەگەل خويندەنەۋەى بە خۆپاى . مەن مايك
بەردەۋامبووین لەسەركارەكەمان ھەمووشەمانى كە كارەكەمان
تەۋادەكرد دەچووت لە ماركىتەكانىتر ئەۋە ۋەرقانەمان كۆدەكردەۋ
بەلىنمان ۋەردەگرت كە نەيفروشىن بەلى ھەندىك شىپوون يۈيە ئىمە
دەمانسوتاندن . ئىمە ھەۋلماندە ئۇفسىيىكىنەۋە بەلام كەسمان
نەدۆزىۋە كەمتمانەى پىيىكەىن جگەلە خوشكەكەى مايك .

له سره تاي نه و ته مه نه كه مه وه ئيمه توانيمان كاريكي باشكه ين به لام
كيښه مان بو دروستبوو له كتيبخانه كه مان به بووني شه پر له نيوان
منداله كاندا هر له بهر هم هوکاره باوکه دهوله مند كه مان پيشنيارکرد
كه واز له و کاره بينين. وتي من ده مه ویت شتی نویتان فيريکه م. ئيمه
گوتمان ئيستا ده زانين كه ده بيت پاره كاريكات بو ئيمه و خومان پايښين
كه ده رفته ته گاني ژيان بقزينه وه و به كاريښيني، به گردني هم
كاره بازرگانيه ئيمه سه لمانمان كه پشتبه كاري خومانده به ستين نه ك
موچه ي كار كردن. هم بزفسه مان باشترين كاريوو بو وه به رهيتاني پاره
به بيته وه ي خومان ئاده بين له وه يانه. ئيمه پاره مان به ده ست هاورد لاي
نه وه زور له وه زياتر كه خوي هه فتانه ده يده يني.

به شى دووهم

وانه ی دووهم

بوچی نیهم فیږی زانستی هارایسین؟

له سالی ۱۹۹۱ مایکی هاوړېم شوینه کی باوکی گرته وه، وانا چوه شوینی باوکی کاره کانی هم به پړوه ی دهر د زور له باوکی باشتړ. نیمه دووچار یه کترمانبینی له یارگایه کی گولف. نه و خوی و خیزانه کیه به شیوه به دهوله مندوون زور له وه زیاتر که وینایده که یت. پشتر باوکی سه روه ت و سامانیکي زور پیکه وه نابوو له و ناوچه یه دا و نیمه ی به باشی پیکه یانده وو.

له سالی ۱۹۹۴ من خانه نشینبوم له ته مه نی ۴۷ سالی دا و خیزانه که م کیم له ته مه نی ۲۷ سالی دا، به لام خانه نشینبون وانا نه کردنی کار ناگه یه نیټ. به لکو له وکاتانه دا شتیکی زور چاوه پوان نه کراو پویدا که بریتی بوو له زیادبوونی سامانه که مان به ریژه یه کی زور و ته توماتیکی. نیمه نه مانتوانی کاربکه ین و کارنه که ین به لام سه رمایه که مان زور زیادیکرد. به لای منه وه ته مه وه ک نازادیه و ابوو بق مان. نه سیته که مان زور زیادکرد به هه ولدانی خومان. هه روه ک چاندنی داریک و ناودانی بق ماوه ی چه د سالک و پاشان که گهره بوو پییوستی به تابوونا بیټ. په که کانی ته و او چوبوونه قولایوه

سەيپەردارەكە لە بنیا دەحەساینەو. ھايك بریاریدا كە سەرۆت و سامانەكەى باوكى بە پێوە بەریت و من خانە نشینبوو. كاتى من وتاردە دەم بۆ خەلكى ئەوان پرسىارم لێدەكەن ئامۆزگارى تۆ بۆم چیه؟ پێیوستدەكات ئێمە چىبكەین؟ چۆن ئەوان دەستپێبكەن؟ من ئەم كەتیبەم بۆ پێشنىار كردن. ئەوان چىكارىك بكەن بۆ ئەوێ منداڵەكانیان بەباشى ئامادەبكەن و پێىگەيەنن؟ نەيىنى سەرکەتن چیه؟ من چۆن بوومە ملێۆنەر من ھەمیشە ئەم ئارتىكلم دەھێنايەو بەرى خۆم.

بازرگانی دەولەمەندترین

لە ئوتیلێكى كە ناردەریا لە شىكاگۆ لەسالى ۱۹۲۲ كۆبوونوھەيكى بازرگانی و سەرکردەكان بە پێوە چوو. لەنیوان ئەو بازرگانانەدا كەسایەتى چاراس سشواب لێوو كە بە پێوەری گەورەترین كۆمپانىا بوو لە بواری سەرەخۆى ستیدا وانا مادەى ستیل. و سامیۆل ئنسۆل كە بە پێوەری بەشى گاس و كارەبا، ھاوارد ھۆپسۆن بە پێوەری گەورەترین كۆمپانىای گاسبوو، ئىقار گروجىر كە بە پێوەری یاریە نێودەولتیهكان، لىۆن فرازى كە بە پێوەری بانكى نێودەولتیهى، رىچارد وىقنى كە لە ولايهىت نیۆرك بە پێوەری كرىن فرۆشتنى شتوومەك، ئەرز كۆتن و جىس لیفمۆر كە دووگەورەترین جامبازى شتوومەكبوون. ئەلبېرت فۆل كە ئەندامى ئەنجومەنى وەزیرانبوو. پاش ۲۵ سال ۹ كەسە لەوانە كۆتایان بەكارەكەیان ھێنا یان بەھۆى مردنەو ھەيت یان خانە نشینبوونەو ھەيت. سچوبا مرد بەبێ ئەوێ پاره لە دواى خۆى جىبیلێت و ئنسۆل و

گروچیر و کۆتۆن مردن ویتنی و ئەلبیرت زندانی کران و فراسە و لیفەر مۆپ
خۆیاکوشت.

من زۆر نیگەرانی ئەگەر یەکێکی بپرسی ئەو پیاوانە چیا بە سەر هاتوووە.
ئەگەر سەیری ئەنێخی سالی ۱۹۲۲ بکەیت بۆ ۱۹۲۹ ئەوا بازرگانی
بەتەواوەتی لە دارماندا بوو و مارکێتەکان بازاریان زۆرکەمی کردبوو. ئەم
پوداوە کارگەری گەورەیی هەبوو لە سەر ئەم پیاوانە. پۆینتە کەمان
لێرە، ئێمە ئێستا لە سەردەمێدا دەژین کە زۆر خێراتر و گەشەکردو
ترە لە لە سەر دەمی ئەم پیاوانە کە باسمان کرد. لە ۲۵ سالی داها تۆوا
من گومان دەبەم پێژەری بازرگانی و وەبەرھێنان زۆر زیادبکات بە بەراورد
بەو سەردەمی پێشوو. بەلام من زۆر لەو نیگەرانی کە خەلکی زیاتر
جەخت دەکەنەو سەر پارە ئەکەن فێربوونی زانستی پارە و فراوانکردنی
بیرکردنەویان. ئەوان دەوڵە مەندەبن و وادەزانن پارە هەموو کێشەکانیان بۆ
چارەسەر دەکا. بەراستی من زۆر لەم بیرکردنەویە دەترسم. چونکە ئەگەر
پارە زۆریش بە دەستبێت، بەلام زانیاریت لە سەر بواری ئابوری نەبێت
ئەوا هەر خێرا لە دەستیدەدەن.

زۆرەیی خەلکی لەم راستیە تێناگەن لە ژانیان. ئەو گرنگیە کە تۆ
تاچەند پارە کۆدەکەیتەو ئەو گرنگە کە تۆ چۆن پارێزگاری
لێدەکەیت. هەر وەک ئەو چیرۆکانە پۆزانی دەیبیستین کە سێک خێرا
دەوڵە مەند دەبێت و هەر خێر موفلیس دەبێت، لە ملینیریەو دەچنەو
قۆناغی سەرەتا.

چەندەها نمونەی ترمان لایە وەک یاریزانەکان کە لە ماوەیەکی
کە ما بۆنەتە ملیۆنە بەلام وەک یاریزانی کە لە تەمەنی ۲۴ سالی دا

توانیبێتە ملیۆنەر بەلیم ۳۴ سالی لە ژێریدا دەخەوت و سەیارە
دەشۆدر و داواى پارەى لە هاوڕێکانیدەکرد ئەمانە بۆچی پودەدەن ئەگەر
ئیمە زانیاریکی باشمان هەبێت دەربارەى لایەنى ئابورى ئەم پوداوان
کەمدەبنەوه. لە سالی ۱۹۹۷ دەبینین زۆریلە خەلى بوونەتە ملیۆنێر
بەمە دلخۆشم بەلام ئەوگرنکە کە چۆن ئەوپارەیه بپاریزێت. هەرلەر
پارەیه پارەى کەبەرەمبێنیت.

خەلکی زۆر لیم دەپرسن من لەکەویۆ دەستپێکەم، یان چۆن
خێزادەولەمەندیم؟ بەلام زۆربەیان بەوهلامەکەم نیکەرانەدەبن چونکە من
باوکی دهلەمەندم ئەوهى فێرکدووم کە لەپیشا فێرى زانستى ئابوریم.
ئەمە ئەو بیروبۆچونەیه کە لەباوکی دهلەمەندم بۆم ماوەتەوه و هەمیشە
پیاوێ دەکەم. هەرۆک پێشتر وتوومە باوکی دهلەمەندەکەم
نامۆزگارى دەکرد کە کتیب زۆر بخوینمەوه.

ئەگەر تۆ بێتەوێت ببنایەك دروستبکەیت دەبێت لەپیشا بناغەکەى
بنیادبنییت و بناغەکەى دەبێت نزىەى ۱۲ بۆ ۱۲ سانتیم کۆنکرتبنییت
ئەگەر ئەم کارە نەکەى ئەوا خانەوێکەت ئەگەر پوخانى هەیه بە
هەركاتیكدابێت. سیستەمى قوتابخانەكان دروستبووه لە سەردەمى
سەردەم کشتوکالیەوه ئەم سیستەمە نەوهکانما پێدەگەیهنیت بەبێ
بناغەیهکى پتەو دەربارەى بواری دارای و ئابورى. بەلام من و ماىك
بناغەیهکى ئابورمان هەبوو چونکە باوى هەر لەمنداڵیەوه فێرى کردى و
بنیادیناين.

دەکرێت ئێستا بواری ژمیریاری ناخۆشترین بابەتییە لەجهاندا.
لەوانەیه ئەمە بوبێتە شتیك سەرلیشوینەر. بەلام ئەگەر تۆبێتەوێت

دهوله دبیت، ده بیټ ئەم بابەتە بێتە گرن گرتین بابەت لەلات. پرسیارە که لێره دایە ئایا تۆ چۆن دەتوانیت ژمیریاری که ئەو وەسفانە ی بۆی کراوە لێ جیا بکە یته وە و فیری مندالە کانتی بکەت؟ وە ئەمە که ی زۆر سادە یە بەم ویتە ی دەتوانیت فیریانبکەیت. باوکه دهوله مەندە که م من و مایک فیری ئەمبابەتە کردووە هەر لە مندلیه وە و بناغە یه کی پته ومان هە یە. ئە و چەند ریگە یه کی سادە ی هە بوو بۆ فیکردنمان. بۆ چەند سالتیک من ویتامە دە کیشا و چەند وشە یه کمان بە کار دە هینا. من و مایک بە سادە ی تیگە یشتبووین دەریارە ی ویتە یشانە که، جولە ی پارە. دوا ی چەند سالتیک باوکه دهوله مەندە که م ژمارە ی بە کار دە هینا. بۆ مایک ئەم شیواز ئالوز تریو چونکە ئەو ملیۆنان دۆلاری لە ژێردە ستابوو و شکرە وە جیا کردنە وە ی کارێکی گرانبوو. بە لām بۆمن ئاسانبوو چونکە وە ک ئەو پارە ی زۆرم نە بوو. بە لām ئیمە تانیستا هەر لە سەر ئەو نە خشە و پیلانە دە پۆین که باوکی بۆ کیشاوین و منیش هەر ئەو تان بۆ دە کیشم. چونکە ئەم ویتە یە یارمە تی ئیمەیدا که لە ئابوریه کی که مە وە بگە یته ئەم ئاستە.

یاسای یه که م: تۆ پیوستە دکات جیاوازی نیتوان وشە ی asset و liability. ئە گەر تۆ بته ویت دهوله مە ندبیت ده بیټ هەم یاسایه بزانیته. لەوانیه که مێک وشکبیت. بە لām زۆیه ی خە لک نازانن گارگەری ئەم یاسایه. زۆیه ی خە لک لە کیشە یه کی گە وەرە ی ئابووریدان چونه سازانن جیاوازی نیتوان ئەم دوو وشە یه ئە سیت و لایه بلایتیت.

نۆرتک لە خلکی پیوستیان بە ئە سیتە. بە لām چینی ناوهند لایه بلایتی بە کار دینن وادە زانن ئە سیتە. کاتی باوکی ئەم بابەتە ی بۆ شیکردینه وە واماندە زانی گالته ده دکات. بە لām کاتیک بوونه ی هەرزە کار بۆمان دەرکەوت

کە ئەمە نەینین دهلەمەندبوونە. ئەمە خالێکە دەبێت بوو سەتین و بۆ ماوەیەکى درێژ بیری لێکەینەو. لەوکاتەدا ما یەک لە باوکە دهلەمەندەکەى پرسى مەبەست چیه لە ئەسێت؟ لەو لامدا گوتى " پێیوستە زۆربیری لێکەنەو. ئەگەر هەربە ئاسانى بیزان ئەوا کارگەرێکى ئەو تۆى نابێت. هەر لەبەر ئەمە ئەم بێرۆکەیه کەمى ناپونە و گران لێتێدەگەیت.

من گوتم " تۆ مەبەست ئەوێه کە ئێمە پێیوستە ئەسێت فێرین و وەرێگرین و پاشان دهلەمەندەبین.

باوکی سەرى لەقاندوو گوتى " ئەو سادەیه " ئەى باشە ئەگەر سادەیه بۆچى خەلکى زۆرى ئەى دهلەمەند نابێت. بەپێکەنینەو گوتى " چونکە ئەوان نازانن جیاوازی نێوان ئەسێت و لایەبلیتیتى.

من بیرمە لێمپرسى چۆن گەنجەکان ئاوا رفتارێان تانیستە هەرنەزان. ئەگەر ئەمە سادەیه و گرنکە بۆچى ئەوان هەولێ ئەو نادەن فێرین؟ ئەم پرسیارەمان وای لە باوکی کرد کە شیکردنەو بەات دەربارەى هەردوو چەمکى ئەسێت و لایەبلیتیت.

سەبارەت بەگەنجەکان ئەم زۆر گرانە شیبکریتهو. بۆچى؟ لەبەر ئەوێ گەنجەکان لەم دۆخەدا زیرەکن، واتا ئەم بێرۆکە سادەیه بۆ ئەوان گرنەبێت چونکە ئەوان فێرى چەند شتیکی جیاوازیبون لە قوتابخانە بۆ نمونە بانکەوا و ژمێریار ئەم پەسپۆریانە فێربوون بۆیهش ئاسان نابێت کە جارىکی تر ئەوان ببینەو بەمەندال و ئەو بێرۆکەیان فێربکەن.

باوکە دهلەمەندکەم بڕوای بە پرسای KISS هەیه واتا لێکەری باهر بەسادهی بێنیتەو. هەرۆک چۆن ئەو ئێمەى فێرى ئەم زانستە

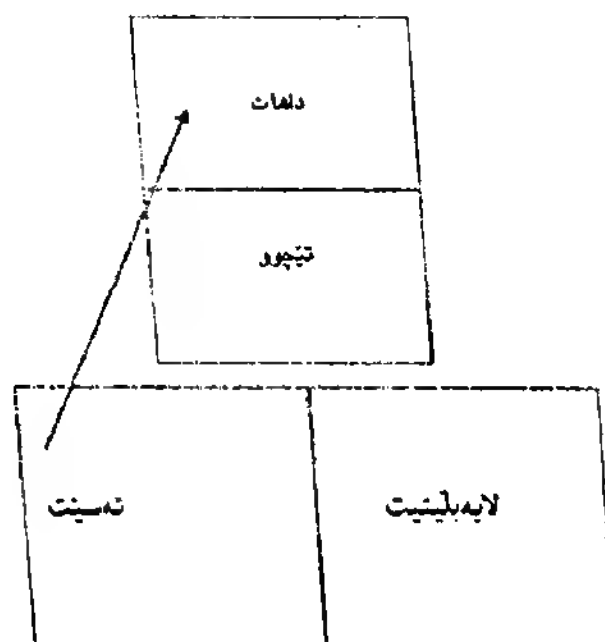
ئابوريسە كىرۈپ بۆتە بىناغەيەكى بىنچىنەي بۆمان. باشە ھۆكسارى
سەرلەيتىكچون چىيە، چۆن شىتىكى سادە دەيتتە شىشتىكى گران و
نارەھەت؟ چۆن خەلكى بىروايان بە ئەسەت نىيە و پاسىتى لايەبلىتى؟
ۋەلامەكەي دەدرىتەۋە بە زانىين فىربوون زانىستى ئابورى و بازىرگانى.
لېرەدا جەخدەكەينەۋە لەسەر وشەي خوينەۋەر نەك خوينەۋار لەبۋارى
ئابورى. پىئاسەي ئەسەت و لايەبلىتى ھىچيان پىئاسەناكرىن بە وشەي.
ئەگەر تۆ بە فەرھەنگ بتۈۋەيت مەبەستەكەي تىبگەيت ئەۋا سەرت
لېتىكەچىت. لەۋانەي ژمىريارەكان شىتىكى لېبزانن بەلام بە زۆرىنەيە
خەلكى شىتىك ھەستەپىنەكراۋە.

كانىك كەئىمە مەندالبووين باۋكە دەۋلەت مەندەكە پىيدەگوتىن " پىئاسەي
ئەسەت بە وشەناكرىت، بەلام بە ژمارەدەكرىت. ئەگەر تۆ نەتۋانى ژمارە
بخوئىتۈۋە ئەۋا تۆ ناتۋنى لە ئەسەت تىبگەيت. لە ژمىريارىدا
باۋكە دەۋلەت مەندەكەم " وتى ئەمە ژمارە نىيە بەلام ژمارە چىت پىدەلەيت.
ۋەك وشەۋايە بەلام وشەنىيە. بەلام چىرۆكىكەي وشەيەكە كە پىتدەلەيت.
ئۆرەي خەلك كە ئەمە دەخوينىتەۋ لىتى تىناگەن، ئەمە پىتى دەلەين
خويندەۋەي لىتگەشتانە. ئىمە تۋاناي جاۋازمان ھەيە بۆ تىگەيشتن لە
ۋىستانەي كە دەخوينىنەۋە. بۆ نمۈنە. ئەگەر مەن موبایل بىكرىم و
كىتەبىكى لەگەلدەيت ۋاتا كە تەلۈك دەربارەي پىرۋگرامەكانى و چۆنىيەتى
پىكرىكرىنى بەرنامەكان. ئەۋىشتانەيە ئەگەر مەن بىچم كە تەلۈكەكەي
بخوئىنمەۋە. چۈنكە ھىچ شىتىك ئەۋەي پىرۋگرامى موبایل گرانىيە. مەن
ئەتۋانم وشەكان بخوئىنمەۋ بەلام لىيتىتى تىناگەم. مەن ئەنجامىكم دەست

دهکه ویت. ئەمەش هەمان شتە دەربارەی پونکرنه وهی ئابوری بۆ زۆری
خەلکی.

ئەگەر تۆ ئەتە ویت دەوله مەند بیت ئەو ده بیت بتوانی لە ژماره کان
تیبیگەیت. من لە باوکه دهوله مەند که مه وه بیستومه که دهوله مەند که کان
ئەسیت وەر ده گرن و هه ژاره کان لایه بلیتی. لێره دا ئیمه جیاوازی نیتوان
ئەسیت و لایه بلیتی وەر ده خەین، هه چەندیکه که زۆریک له پسیپوانی
ئابوری و ژمیریاری پینا پازین. به لām ئەم وینه یه بناغه یه کی باشبوو بۆ
ئیمه دەربارەی زانستی ئابوری. بۆ ئەوهی ئەم دوو منداله تیبیگه به نیت
باوکی دهوله مەندم نمونه ی ساده ی زۆر ده هاورد ده وه، دوور له ئالۆزی.

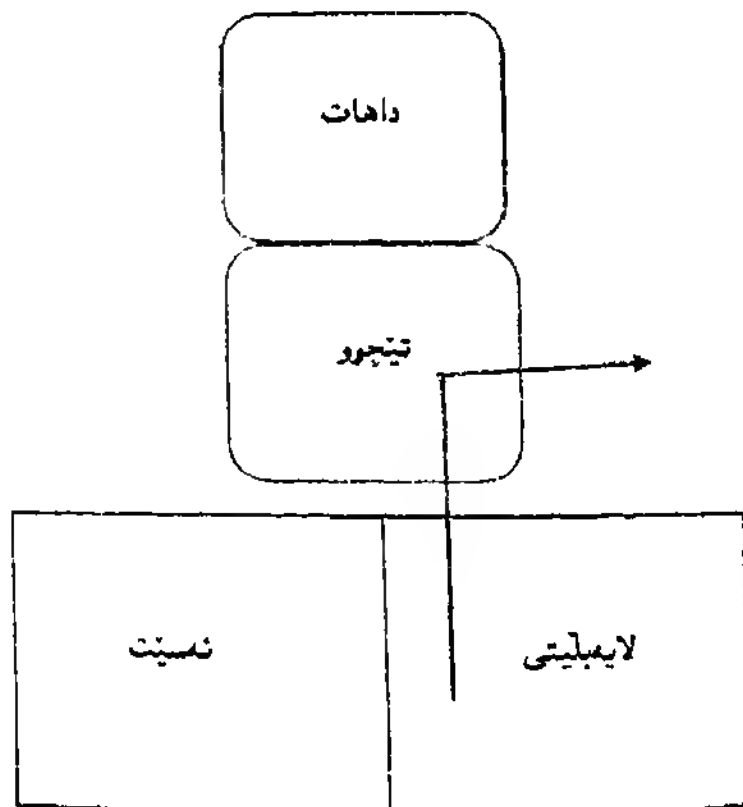
ئەمە کاشفله وه یه که بۆ شتیوازی ئەسیت

ئەم خشتانه ی سەر وهی داهاته وانا ئەو داهاته ی به ده ستیدیتیت له چەند
ههفته و مانگ و سالی داهاتوودا. له گه ل پێژه ی داهات و تیچوو. وانا ئەو

پارەى بە دەستى دىڭىن و ئەوھى سەرفدەبىت. خشتەكەى خوارەوھش
پىدەگوتريت تەرازووى گشتى وانا تۆچەندىكت ھەيە و چەندىك قەرزارى،
وانا لەكاتى خۆبایەبت. بۆيە وای پىدەگوتريت چونكە دەكرىت ئەسپت و
لایەبلىتى دژىيەكەن. زۆرىك لەئابورى ناسان نازانن جىاوازی نىوان ئنكەم
ستەينمىت و بالانس شىت بکەن. بۆيە لەسەرەنای كىتەبەكە باسى
جىاوازیەكەيمانكردوھ. يەككەك لەكىشە ئابورىەكان برىتبە لەوھى خەلك
نازانن مەبەستى و مەئناى ئەم دووچەمكە (ئەسپت و لایەبلىتىت) ئەمەش
ھۆكارە بۆ بەھەلدابردنى زۆرىك لەخلكى چونكە ئەوان مەبەستى وشكەكە

لە

نەرەنگ وەردەگرن. ئەگەر پاهىنان بکەى بە ژمىريارىك بىگومان
ئاساترەلە باقى خەلكى. بۆيە ئەگەر ئەم وشىبە لە فەھەنگ دەربىن

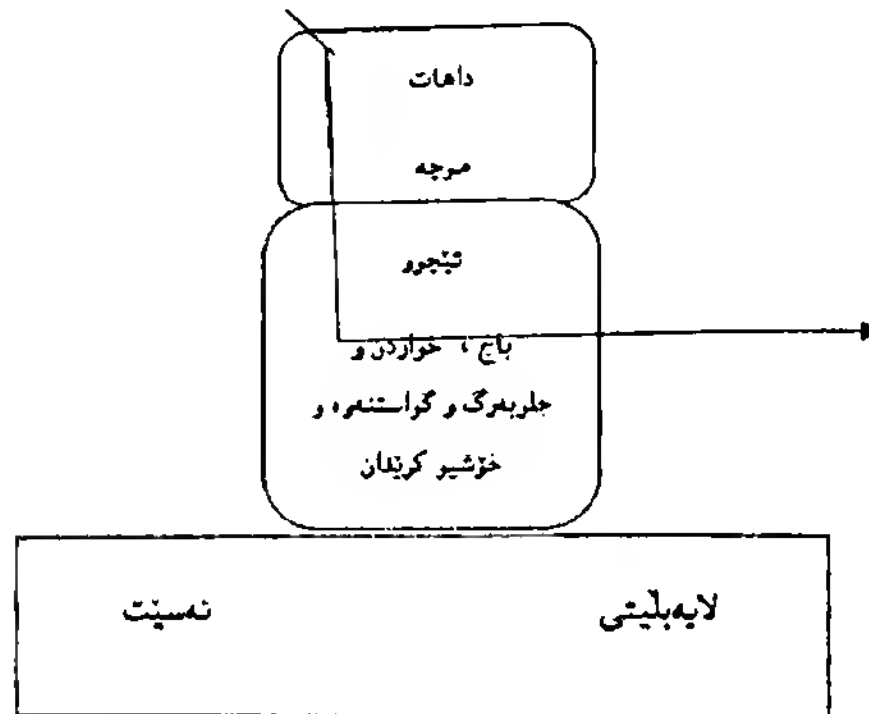
تیگه یشتنی قورسده بیت. ههروه کو پیشتر گوتم " باوکی دهوله مند
فیتریکردوین، که نه سیئت (asset) واتا نه و پاره ی که دیته باخه لته ره
واتا به سوده.

نه مهش شیوازی کاش فله وه یه بۆ لایه بلیتی.
له م وینه یه ده پیناسه ی ههردوو چه مکی نه سیئت و لایه بلیتیم بۆ کردوین،
که ئاسانتره له پیناسه ی وشه ی فهره نگی. نه سیئت واتا ده سته و تنی
پاره و هاتنه گیرفانت، به لام لایه بلیتی واتا ده رهاوردنی پاره له گیرفانتان.
نه گهر تۆ بته ویت دهوله مند بیت نه مه زۆر گرنگه که تۆ فیتریبیت.
نه گهر تۆ نه ته وه ییت هه ژار بیت نه واهه موو ژیانیت با له سه ر لایه بلیتی بیت
یان نه گهر ویست و دهوله مند بیت با هه موو ژیانیت له سه ر نه سیئت بیت.
توانی نووسین و خویندنه وه له ههردوو ژماره و وشه دا بنچنه ی هه ولدانی
ئابووریه. نه گهر خه لکانیک کیشه ی ئابووریان هه بیت یان نه وه نا
خویندنه وه ی ژماره کان و وشکان نازانن یان لییان تیناگه ن. دهوله مند بۆ
دهوله مند هه چونکه، نه وان خوینه وارتر و پۆشنبیرترن له خه لکانی تر.
له بهر نه وه نه گهر تۆ ویستو دهوله مند بین ده بیت زۆر باش خۆت فیتری
خوینه واریبکه ییت و توانای تیگه یشتنت زۆر باشیبت. نه م تیره یه ی خواره
نیشانه ی بۆ کاشفله وه. ژماره کان به تنیا زۆر بچووکن ههروه ها وشه کانی.
به لام نه مه چیرۆکی کۆکردنه وه. له پاپۆرتی ئابووریدا خویندنه وه ی
ژماره کان واتا گه پان به دوا ی پلۆتی چیرۆکه که. چیرۆکه که مان نه وه یه که
که ی له کوی کاش فله وه پوده دات. چیرۆکی ئابوری بریتیه له و چیرۆکی
که له ۸۰٪ خیزانه کان کارده که ن بۆ نه وه ی به ره و پیشه چین، به لام نه وان

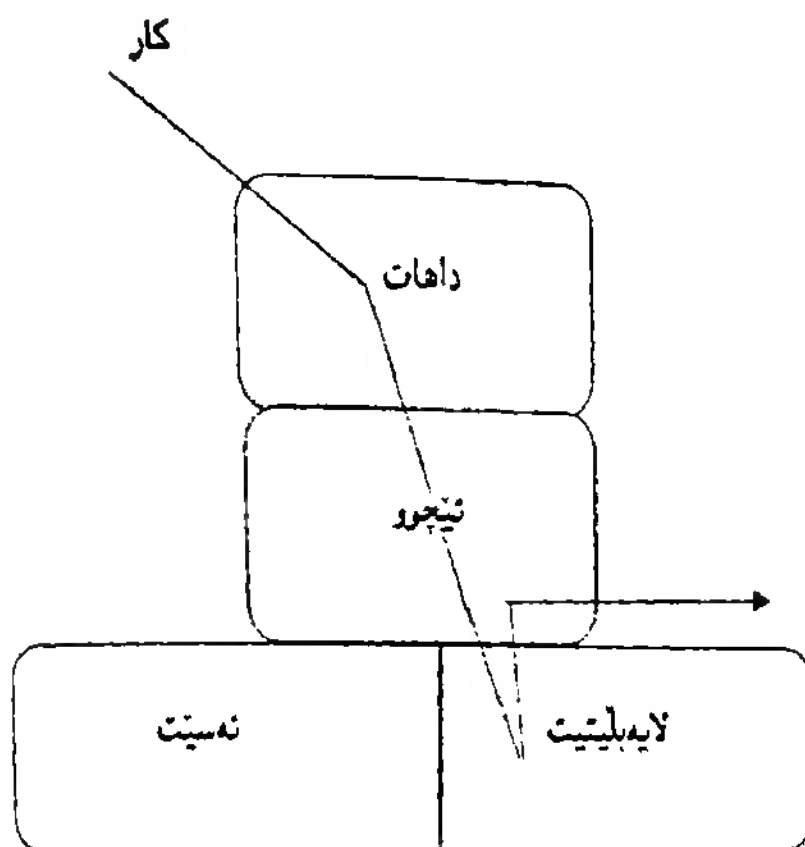
..... باوکی دهوله مندو باوکی هزار .....

ناتوانن چونکه نهوان له ژيانياندا لايه بليتي په پروده كېن له بهري نه سټ.
 بونموونه له م كاشفله وه يه دا باسي خه لگي هه ژارده كات كه سوږي ژيانيان
 چونه.

كار

نهم وینه ی خواره وه کاشفله وه ی چینین ناوړه نده.

..... باوکی دهولمه‌ند و باوکی هزار .....

کار

داهاات

موجه

تنبجور

باج و بارمته‌ی
خانوبیرد و حلوبیرگ و
خواردن و خزشی

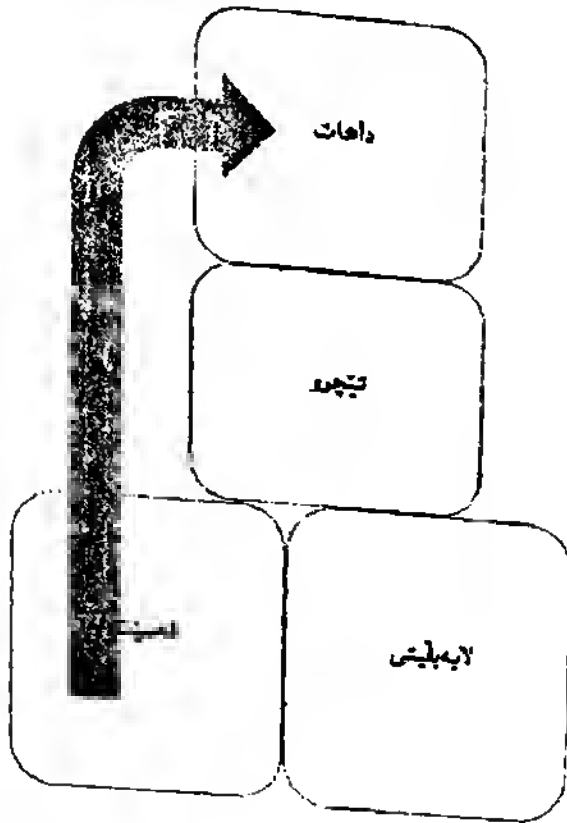
لایه‌بلشی

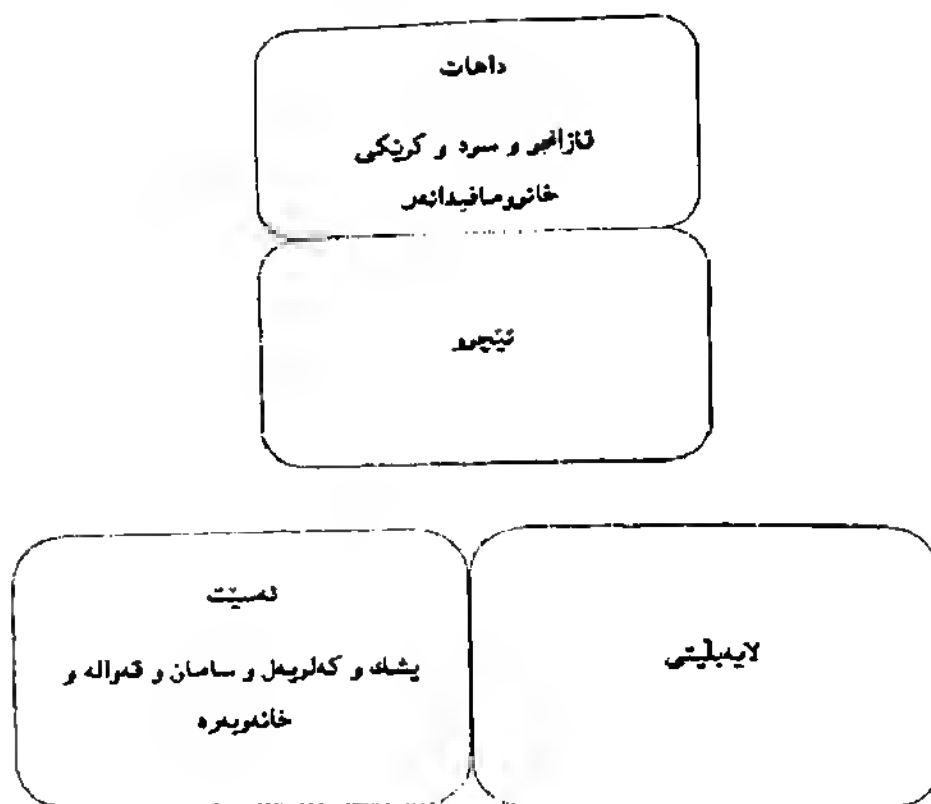
بارمته‌ی خانوبیرد کازتی قعز

نمیت

..... باوکی دهولمه‌ند و باوکی هزار .....

نامه رونق‌دهی کاشطه‌دهی شهو خیزاننده به که خاموشی سهرمایه‌ی نلگت.

ہم موہیلکاریکان بہ شیوازیکی سادہ پونکراوہ تہوہ، ہم موو کہ سیٹک
تیچوون پودہ دات لہ ژیانیدا۔ وہک خواردن و جل و شوینی حہوانہ وہ۔ ہم
ہیلکاریہ پشانماندہ دات کہ چوں کاشغلہ وہ بہ ریوہ دہ چیت لہ ژیانہ کہ س
ہزار و چینی ناوہند و دھولہ مہند۔ ہم کاش قلہ وہ چیمان پیدہ لیت؟
ہم ہیلکاریہ باس لہ وہ دہکات کہ چوں پارہ کہیان بہ ریوہ بہرن۔ پاشان
چی بکن کاتیک کہ نہوان پارہیان بہ دہست ہاورد۔

ہر لہ بہر ہم ہوکارہش نمونہ ی پیواویکی دھولہ مہندی نہ مہریکمان
ہاوردہ وہ، چونکہ پیماوایت ہمہ کیشہ ی زوریک لہ خہلکیہ۔ کہ بریتہ
لہوی خہلکی وادہ زانیت پارہ ہم موو شتہ کان چارہ سہردہ کہت۔ ہر
لہ بہر نہ وہش زورنیگہ راندہ ہم کاتیک کہ یک پیمدہ لیت دہ مہویت
دھولہ مہندیم زوربہ خیرای یان لہ کوپوہ دہست پیبکن؟ یان دہلین من

بوومەتە ژێرباری قەرزێکی زۆرەو پێیوستم بە پارەیەکی زۆرە بۆ چارەسەکردنی کێشەگەم.

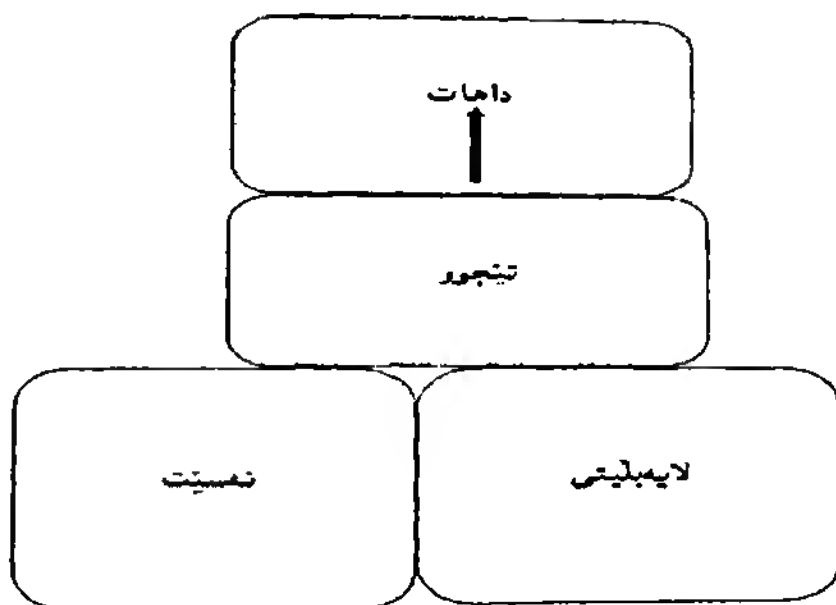
لەپاستیدا، پارە ی زۆر چارەسەری کێشەکاناکات. بەلکو لەوانەیە کێشەگە زیاتر زیاترکات. پارە ھۆکاریکی سەرەکی بۆ زیادکردنی کێشە و گرتەکانی مەژۆ. پارە زۆربە ی جار نیشانە دەخاتە سەر ئەو شوێنە ی کە ئێمە نابزانین. ئەمە بۆچی؟ زۆربە ی کاتەکان کاتیکی کە سێک پارە یەکی زۆری دەیدە کە وێت بە ماوہ یەکی کەم ئە ھۆی چەند شتیکی وە ک (مانەوہ ی سەر وەت و ساما لە باوانەوہ، بۆجە ی زۆر، بردنەوہ ی یانسیب) بەلام ھەرزوو ئەو برە پارە یە لە دەستە دەن دەگەرێنەوہ دۆخی جاران. لەوہ ناخۆشترینە کاتیکی برپارە یەکی زۆر پێییت و لەناکاودا لە دەستی دەیت. پارە تەنھا وە ک شتیکی ئاشکراوایە کە بە شیوازی کاشفەوہ لەمیشکدا دیت و دەچیت. ئەگەر شیوازە کە وابیت تۆ ھەرچیت دەستکەوت خەرجیدە کەیت ئەوا وە ک ئەوہ وایە کە پێژە ی سەرفکردنی پارە پوو لە زیادبوونە. ھەر وە کو وتراوہ ھەرچی زوو بە دەستی بیینی زو لە دەستت ئەچیت. من لە منداڵی وە پێمگوتراوہ بۆ بۆ قوتابخانە و فێری شتیکی و پێپۆری بە دەستی بێنە. ئەمانە گەرنگ ئەگەر ئێمە لە فێربین دەربارە ی پارە شانە بە شانی قوتابخان، کاتی کەم لە قوتابخانە بووم لە سالی ۱۹۶۰ کە تەلەبە یە ک زێرە ک بوايە ناودەردە کرد و خەلکی پێزیکی زۆریان لێدەگرت پێندە گەت تۆ دەبیته دکتۆر. ئەمە تەنھا لەبەر ئەوہ ی دکتۆر پارە ی باش وەردە گرت. بەلام ئەمە ی دکتۆر پوہ ی کێشە ی ئابوری بۆتەوہ بە شیوازی کە من ھەرگیز ئاواتی پێناخوام. چونکە

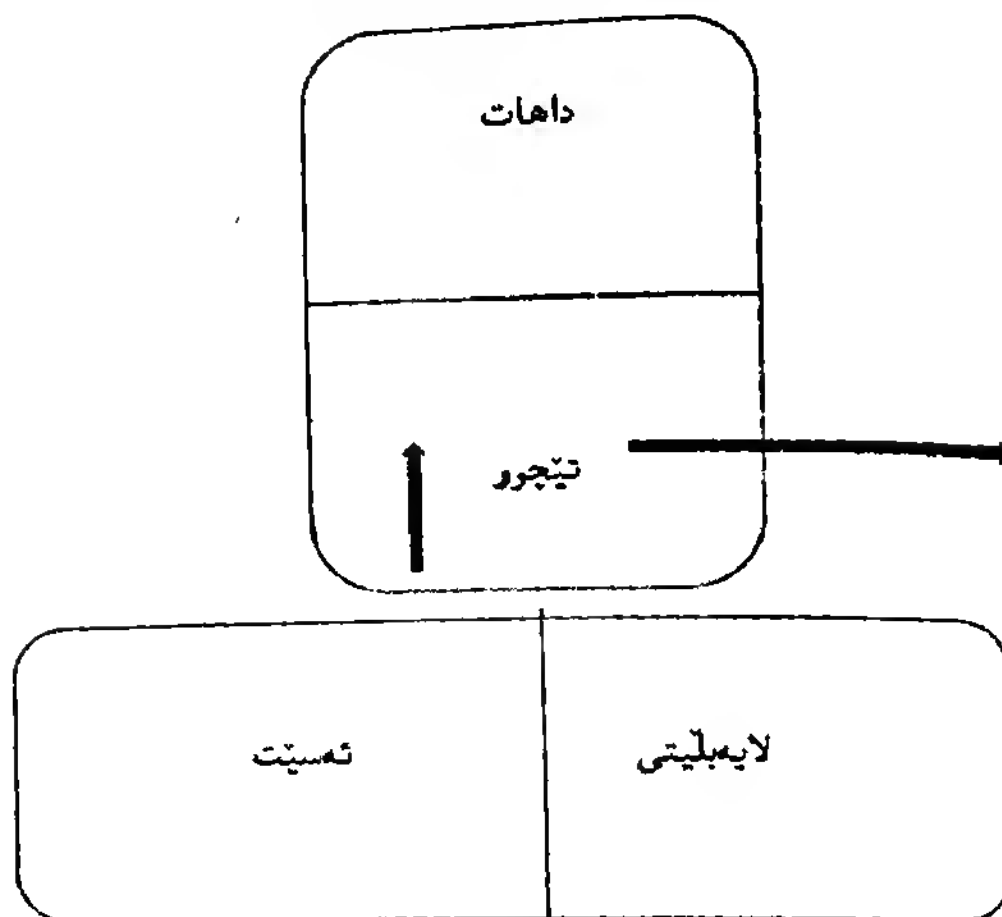
مەموری لە لایەن کۆمپانیای کسان و خاوەنکارە کسان و حوکمەتەوه
کۆتێژلکراوه.

کاتیگە منداکانمان دەچن بۆ یاری گۆلف و تایگرود و کۆمپیتەر نێد و
موشی ستار و پۆکستار و بیوتی کوین و میان کپین و فرۆشتن لە سەر
شەقامەکان بۆچی دەچن تەنھا لەبەر ئەوەی شوێنیکە بۆ ناوبانگ و
بەدەستەینانی پارە. ئەمەش ھۆکاری سەرکی ھاندانی منداڵەکانمانە لە
فوتابخانە. لەگەڵ ئەمەشدا کە ئەوا دەزانن ئەم پیشە بە دەستی دەھێنن
زۆر سەرکەوتونیە لەگەڵ ئەکادیمی سەرکەتن. لەبەر ئەوەی قونایی
فوتابخانە ئەواو دەکات بەلام هیچ پەسپۆریەکی نیە دەربارە ی پارە و
ئابوری.

زۆریە دەچوانی فوتابخانە لە پیشەکەیاندا زۆر سەرکەوتوون بەلام
دواتر پۆبەپووی کۆمەڵی گرتی ئابوری دەبنەوہ. ئەوانکاری گرانەکەن
بەلام سەرکەوتوونابن. ئایا ئەوان بۆچی نازانن پارە بەرھەمبێنن؟ یان
بۆچی نازانن پارەکانیان سەرفکەن؟ یان پاشئەوہی پارەکەیان
بەدەستھارد چیکاریک ئەنجامدەن؟ ئەمە پێیدەگوتری زانستی بواری
ئابوری کە کاتیگ پارەت بەدەستھارد چۆن مامەڵە ی لەگەڵدەکەیت، چۆن
پارەکەت دەپاریزی لەوہی کە خەلکی لێتەبا بەھەر شێوہیەکییت؟ چۆن
پارە بەباشی کار بۆ ئیمە بکات؟ زۆریە خەلکی ناتوانن پێمانبێنن
دەربارە ی کێشە ئابوریەکانیان چونکە ئەوان تێگەشتوون لە
کاشفەوہ. ئەگەر کەسێ خۆیەندنی تەواکردبێت و خاوەنی پیشە یەکی
باشبێت و زانیاری لەبواری ئابورییداھەبێت ئەوا کاردەکات بەگرانی بۆ
بەدەستەینانی پارە نەك بۆ ئەوہی پارە کار بۆ ئەو بکات.

نهم هیکاریه ی خواره وه شیوازی نه و که سانه نیشنده دات کارگرانده که ن.
 بونمونه خیزانی ژن و پیاوی هاوسه رگیریا نکرده و خویندی زانکویان
 ته و اوکرده و ژیانیا ن پیکه وه به له خانویه کی بچوک کریدا. نه وان درک
 به و ده که ن که پیوسته پاره پاشه که و تکه ن چونکه ژیا نی تا کی
 ئاسا تریو وه له جووتی. کیشه که له خانه وه بچو که که دایه چونکه نه وان
 برپارده دهن که پاره پاشه که تکه ن بۆ کپینی خانویه ک بۆ نه وه ی بژین
 له که ل منداله کانیا نه به ئاسوده ی. ئیستا نه وان دوو داهاتیا ن هه ب و
 دوو کاریان هه به به مه پیژهی داهات زیاده کات.

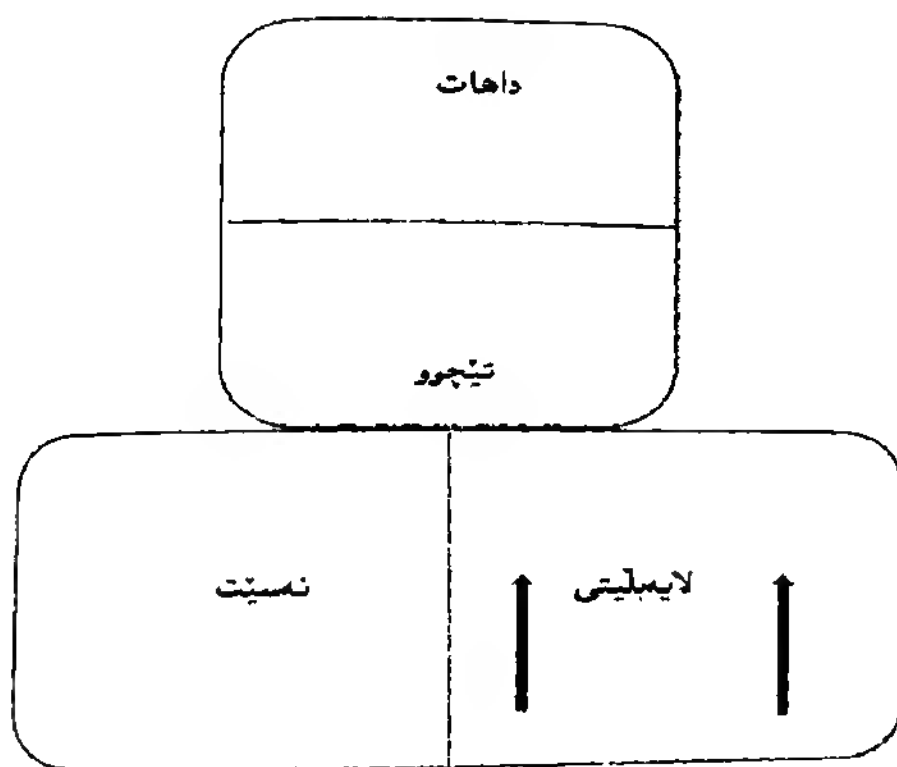
لەم ھێلکاریەدا بۆی تیچوون زیاددەکات

تیچووی بۆ زۆریک لەخەلک بریتییە لە باج. زۆریک لەخەلکی بەداهاتی باجی دادەنێت. بەلام زینەتی باجی ئەمەریکا بۆ ئشوینس کۆمەلایەتییە. ئەوەکاتیکی دەردەکەوێت کە باجی ئیشوورینسی کۆمەلایەت و میدیکەیر یەک بگرن وەرگرتی لە موچەی فەرمانبەران و اتا بەپێژەیی ۰.۷٪ بەلام بەراستی سەدا پانزەیه. ھەرۆھا بۆ خواوەنکاریش پێیوستە پارەکەبدات بەبەر. و اتا خواوەنکار کاتی پارەکەدەدات راستەوخۆ نایدا بەتۆ. تۆ پێیوستە باجی داهات بەدەبە بەپێی ئەوەی لە یاسای ئیشوورینسە کە داهاتو. و اتا ئێوە کاتی ئەو بڕپارەیتان لێدەبڕیت

ده ریناگر نه وه به لکو نه وه وهك باجی لیبراو وایه تایبه ته به ئیشورینسی
کومه لیه تی.

ئیشورینسی کومه لیه تی: نه و موچه یه که حوکمهت دهیدا به وکه سانه ی
که توانای کار کرنیانه یه. لیبره دا حوکمهت نه م پاره یه وهك باج له هاوالاتیانی
ده بریت به پیژده یه کی که م.

به رزبونه وه ی پیژده ی لایه بلیتبت

نه گه ر باس نمونه ی پییشوبکه یین دوو هاوسه ره که کاتیك که هولیاندا
له خانه وه ته سکه رزگاریان بیت و بچنه خانووی خویان بو نه مکاره
بریاراندا پاره کۆکه نه وه. نه وان ئیستا پاره که یان کۆکردۆنه وه ده چن

خانویه کی تازه ده کړن. به لام له گال کړینی مالکه ده بیت بزائن که ده بیت
باجیکی نتيان بو زياد ده بیت، پتي ده لئين باجي ملکو سامان. وانا ده بیت
باجي خانه وه که بده نه حوکمه ت. پاشان سه ياره و که لوپه لی تازه ی
ناو مال ده کړن. به نه نجامدانی نه مکاره لایه بلیتی هه لده ستي له خو به
زياد بوونی قهرزی بانکی و قهرزه کانیترو اتا بو کړینين نه م شتانه
پيوستمان به قهرزه یه بو یه قهرزه که ن له بانک که کان. به نه نجامدانی
نه مکاره نه وان ده چنه ناو یاری پیت ره یسه که که پیشتر با سمانکرد. پاشان
که مندالیان بو پرؤسه که دووباره و دووباره ده بیت وه وانا کار ده که ن
به قورسی و پاره ی زیاتریانده سته ده که ویت له گال زیاد بوونی پاره که یان
پژده ی باجدان زیاده کات نه مه پییده گو تریت براکیت کریک.

کاتی که نه و خیزان بانک ده کړین بو شتيک ده لئين نيمه هيچ ناکړين ته نها
سیرده که یان و کار ده که یان هه لده گرن له کيفه که یان.

من کاتی له و دوو خیزانه ده کولمه وه سیرده که م ناویان گورپاوه به لام
تابووریه که یان هه روه ک خویه تی. پاشان دین پرسیارم لیده که ن
دهرباره ی نه وه ی وتومه له کوړو سیمیناره کانه ده رباره ی زانستی
تابووری. ده لئين نيمه چو ن پاره که مان چاشه که و تکه یان. به لام نه و
خووه ی پوانه ی که له سه ر راهاتوون هوکاری سه ره که بو که م بووی
داهاتیان. نه وان نازانن که چی هه لبراردنیکی نا دروستیانده وه که هوکاره
بو زیاد بوونی کیشه وابووریکانیان. نه مه ش له نه نجامی نه وه وه سه رچاوه
ده گرت که نه وان نازانن جیاوازی بکه ن له نتيوان نه سیت و لایه بلیتی.

پاره هه رگیز کیشه کان چاره سه رناکات به لکو نه وه زیره که که کیشه کان
چاره سه رده کات نه مه و ته یه کی هاوړیکه م وه بیر دینیت وه که دیگوت پاره

هۆکاریکە بۆ قەرزاربوونی زۆریک لە خەڵکی. ئەگەر تۆ کەوتیتە ناز چالێک
پیش هەمووشتێک دەبێت واز لەوە بێنی کە چالکە هەلکەنی. باوکی
دەولهەمەند هەمیشە ئەم وتە جاپانیەیی دەگوت "هێزی شمشیر و هێزی
و گەوهەر و ئاویته"

شمشیرە کە نیشانەیی بۆ هێزی چەک. وەک ئەمەریکا چەندەها ملیۆن
دۆلاری سەرفکرد لە بەرھەمھێنانی چەکدا بۆ یە ئیستا هێزیکی بالی هەب
لە جیھاندا. گەوهەر نیشانەییە کە بۆ هێزی پارە.

ئاویتهش نیشانەیی بۆ پوناکی زانیاری. بە گۆڕەیی پەندە جاپانیە کە ئەم
هێزە لە هەموویان بە نرخترە. خەڵکی هەزار هەمیشە دەیهوێت لە رێگی
هێزی پارەو کێشەکانی چارەسەربکات. بۆیە هەمیشە کار دەکات
بە قورسی. ئەوان بیرنامەنەووە کە بەرێگەترە و لێن ئەم کێشەیان
چارەسەریکەن بە لکو هەر لە سەر ئەو دەپۆ کە لە سەری راھاتوون.
بە پاستی ئەوانە لە پارە تێنەگەشتوون. زۆرینەییە خەڵک دەیانەوێت
لە رێگەیی هێزی پارەو کێشەکان چارەسەریکەن بە لām ئەوان ئەو هێزە
بە مارجە هێنن لە دژی خۆیان. ئەگەر ئەوان هێزی ئاویته کە بە کاربێنن ئەوان
دەپرسن لە خۆیان ئایا ئەمە سودی هەیە ئێمە ئەنجامی دەدەین؟ نەک
پشت بە ژیری و زیرەکی خۆیان ببەستن. زۆرینەیی خەڵکی تەنها ئەو
دەکات کە دەکرێت لە چواردەوری بەبێ بیرکردنەووە.

ئەمە وەک بیرۆکەیی هەمەچەشنەیی وایە کە بریتییە لە مالکەت گەورەترین
ئەسبێت و گەورەترین شوینی بەرھەمھێنانە، باجە کانت کەمبکەرەووە بۆ
ئەوێ قەرزە زۆرە کەت، هەولێدە کاریکی باشت دەسکەوێت و هەلەمە کە و
خۆت توشی مەترسیمیە کە.

وھگو وتراوھ ترسلە قسە کردن لە بەردەم خەلکیدا زۆر زیاترە لە ترسی مردن. بەگوێرەى توێژنەوھکان ھۆکاری ئەم ترسە دەگەرێتەوھ بۆ ترسی ئۆستراسیزم. وھک ترسان لە وەستان لە بەردەم خەلکیدا وترسان لە پەخنەلێگرتن و گالتەپێکردن وشلەژان و جیاوازیبون لە چارەسەرکردنى کێشەکاندا. ھەر لەبەرئەمە باوکی خوێنەوارم دەگوت " وتە جاپانیەکە کە باسی ئاوینەدەھکات زۆر بەھادارتەرە لە وانى دیکە چونکە لە پێى ئاوینەوھ ئێمە راستیەکان دەبینى. ھۆکاریک سەرھکی بۆ ئەوھى خەلکی دەلێن دوور لە کێشە کارەکەت ئەجامبەدە بەبێترس. ھەرشتیک ویست بە دەستى بێنە وھک پارە و کارکردن.

ھەمان ترسى ئۆستراسیزم راستە بۆ ئەو خەلکەى بەبى بیرکرنەوھ ئەوکارانەدەھکات کە خەلکی ئەنجامبەدەت، واتا پای زۆرینە بەلایەوھ پەسەندە. زۆریک لە کێشە ئابووریەکانى ئێستا بریتیە لەوھى کە کەسەکان بیرناکەنەوھ بەلکو دواى ئەوھدەکەون کە خەلکی تر دەیگرێتەبەر. ئێمە پێیوست دەھکات سەبیری ئاوینەکە بکەین بۆ ئەوھى ژیریخۆمانمان ببینین و دوورکەوینەوھ بەو ترسە.

من و ماىک تەمتمان بوو ١٦ سال، ئێمە لە قوتابخانە چەن کێشەبەکمان تۆشبوو، ئەک لەبەر خراپیمان بەلکو لەبەر ئەوھى دەمانویست ئەو بیروکە خراپەى نێو قوتابخانە بگۆرین. پاش قوتابخانە لە کۆتای ھەفتەدا من و ماىک کارماندەکرد بۆ باوکەدەولەمەندەکەم. پاشا کارکردنمان من و ماىک چەندەھا کاژیر دادەنیشتین لەسەرە مێزیک کە بازارانەکان و پارێزەرەکان و بانکەوانەکان و وەبەرھێنەکان و بەرێوەبەرەکان و کارمەندەکان کۆبوونەوھیان لەسەر دەکرد. لەکۆبوونەوھکەدا کەسیکی لێبوو لە تەمنى

١٣ سالی‌دا وازی له قوتابخانه هاوردبوو، ئەم کەسە وەك بەرئۆبە روایوو
رێنیشاندەری خەڵکە کە بوو و یارمەتی له وکە سانه وەرده‌گرت
کە خۆینە واریان هەیه. . ئەم پیاوێ خاوەنی بیری خۆییو وانا ئەو کارێکی
دەکرد بە پیرکردنە وە ئەک هەرچی خەڵکیبیکات ئەمیشبیکات. دەیکوت "
من هەیشە نیگەرانی بە دوو پستە یە کەم بریتییە لە وەهێ خەڵکی دەبێن
بۆیە ئەوکارە دەکەم زۆربەهێ خەڵکی ئەو کارە دەکات و وشەهێ ناتوانم.
واتا ئەگەر پرسیار لێکرد بۆ ئەنجامدانی کاریک مەلێ من ناتوانم بیان نۆ
ناتوانین". من و مایک زانیاری زۆر فێربوون لە وکۆبوونە وە بازراگانیە دا زۆر
زیاتر لە قوتابخانە فێربوون. باوکی مایک پاستبوو قوتابخانەهێ
تەواونە کردبوو بە لām لە بواری ئابوری و داری زۆر زیرەك و سەرکەتووبوو.
ئەو دەیکوت " کەسێ زیرەكە هەمیشە کە سێک دادەمە زیننێت کە زۆر
لەخۆی زیرەكتر بێت. من و مایک سودێکی زۆر مان وەرگرت لە وکۆبو
کۆبوونە وانه‌دا. لە بەر ئەم هۆکارانە من و مایک لە قوتابخانە دژی
بیرۆکەکان دەوستاینە وە کە دژی بیرۆکەکانی خۆمان بێت. وانا مامۆستا
هەکاتی بیگۆتایە هەرچی نمرەهێ باش نەهێنێت ئەوا داها تووی پوتنابین
من و مایک برۆکانمان دەچۆوێهەك. کاتیک گویمان لەم ئامۆزگاریانە دەبوو
تێدەگەشتین کە قوتابخانە منداڵەکانمان ئامادە ناکات بۆ جیهانیکی نوێ
و تەکانی باوکه‌ دهلەمەندە کەم بیر دەکەوتە وە دەربارەهێ قوتابخانە. کە
بریتی بوو لە وەهێ دەیکوت قوتابخانە ناتکات بە خاوەنکار بە لکو دەتکانە
کارماند. من و مایک پرسیارمان لە مامۆستا دەکرد دەربارەهێ بۆچی ئەم
لە قوتابخانە فێری زانستی دارایی و ئابوری ناکرێن و چۆنبتوانین خۆمان
لە کێشە ئابووریەکان پزگارکەین؟ لە وەلامدا دەیانگوت پاره‌ گرنگب

ئەگەر تۆ خویندنەكەت بە باشی تەواو كەیت ئەوا پارە خۆی بۆتدیت.
ئەو هی ئیمە فیژیبووین دەر بارە هی هیزی پارە ھۆکارەكە هی لە دوری
مامۆستا و قوابیە كانبوو.

باوکی خوینە وارم ھەرگیز منی ھانە دەدا بۆ نمرە ھاودن من زۆرجار
پرسیارم دەكرد باشە بۆچی؟ بەلام زۆرجار كە گفتوگومان دەكرد
دەر بارە هی پارە قسە كان دەكرد. بەتێپەرپوونی تەمەن من و مايك
زانباریزیا ترمان دەزانی دەر بارە هی پارە و بناغەكە مان زیاتر بە هیزدە بوو.
من ئیستاكینە زانیاریم ھە یە دەر بارە هی كتیبە بە سودەكان و ژمیریاری باج
و پارێزەر و رێنیشاندەری كارە ھەرەوزیەكان و بانكەوان و جامبازی زەییو
زار و وەبەرھێنەر. پۆژیکیان باوكم پیتی گوتم "بۆچی مائی خۆمان
گەرەترین وەبەرھێنانە. بەلام من دەمگوت وانیە بۆیە ئەو بە ھیلکاریە
بۆی پونكردمە وەكە دەولەمەندەكان برۆیان وایە كە مائیان ئەسیتە و
ھەژارەكان لایە بلیتیە.

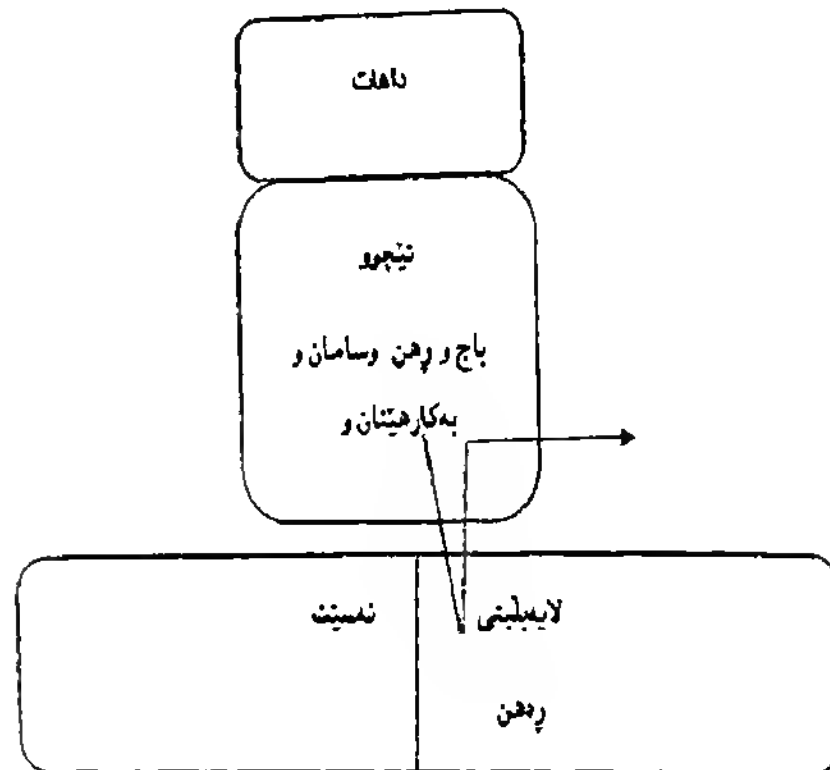
باوکی دهوله مند

باوکی هزارم

نمیت	لایبلیت
	خانوما

نمیت	لایبلیت
خانوما	

ته و ت به بیردینمه وه که پیشتر میلکاریه مان کیشا دهر باره ی ناراسته ی
کاشفله وه ده خست. به لام من زیاتر پونی ده که مه که تیچوون چون چون
له گه ل بوون به خاوه نی خانو. خانوی گه وره واتا تیچوی گه وره. لییره دا
کاشفله وه ده چیتته دهره وه له ستونی تیچوون.

لێره دا هه موو ئه و تیچونانه ی که له مالددا پوده دات خستومانه ته پوو.
ههروهک پێشتر باسمانکرد لایه لیتی رواتا ده چونی پاره له گیرفانی تو
لێره دا کپینی خانوی گه و ره بریتیه له لایه بلیتی چونکه ده بیئت کۆمه لێ
تیچون بگرتە ئەستۆ. تانیستاش من به رنگاری ئه و بیرو بۆچونه ده به وه
که ده لێن مال نا توانیئت بیته ئەسیت. من زۆریک له خه لکی ده ناسم
خه و نیان ئه وه یه بینه وه به رهینه ریکی گه و ره. بوون به خاوه نی مالی خۆت
له هیچ باشتره. واتا واباشتره تو خانویهک بکپی بۆ ئه وه ی تییدا بژی
به لام کێشه که لێره وه ده ست پیده کات هه ندیکه س خانویهکی گه و ره و
نقد خووش و گرانبه ها ده کپیئت له مکاته دا خانوکه ت نابیته ئەسیت.

دەبىتتە لايەبلىت. چونكە ئەمە پارە لە گىرفانت دەردىنيت. من دەمەويت
ئەمە لە چوارخالدا شىبىكەمەو ھەرچەندە زۆرىك لەخەلى بەمە ناپازى
چونكە بابەتى خانو بابەتتىكى گرنگە. بۆيە ھەركاتى ئەم ھەستە
دروستبوو زانستى دارى ئابورى بەرەو چەمەو دەچىت. من بەپىي
ئەزموونى خۆم بۆم دەركەوتو ھە پارە ھۆكارە بۆ بردانى بە ھەستە
سۆز.

۱. كاتى تۆكە خان و دەكرىت دەبىت پارەيەك بدەي كە پىشتەر ھەرگىز
خاوەنى نەبووى وانا كاتى تۆ خانويەك دەكرى بە قىستى ۲۰ سال و
ھەرمانگە و بىرەك پارە دەدەيت بۆ پىكرنەو ھەي قەرزە درىڭخايەنەكو.
۲. پاشان تىچونىكى كە زيادەبىت، كە برتە لە باجى سولە سەرئەو
قەرزەي تۆكردووتە لە وىانقە كە خۆي لە خوۆيدا كاريكە كە تىچون
بەرەو زيادبووندەبات. پاشان ئەم تىچونە لە موچەكەي دەبىت.
ھەتا پارەي خانەو ھەكەي تەواودەبىت.

۳. باجى سەررەت و سامان، خىزانەكەم توشى شوڭبوو كاتى زانى
باجى خانو ھەكە مان كە يشتوتە ھە زاردۇلار لە مانگىكدا. لە كاتىكدا كە
ئىمە خانەنشىنبووين. ئەم پوداوە ئىمەي زۆر نىگەرنەردى و بىراردان
بۆ بە جىھىچشتى خانەو ھەكە.

۴. خانو ھەموو كاتى نرخی بەرزىيە و بەھادارنىيە لە سال ۱۹۹۷
ھاوړىيەكم نىزىكەي ملىونىك دۇلارى قەرزكردبوو بۆ كرىنى خان و
بەلام دواي خانو ھەكەي فرشتەو بە ۷۰۰,۰۰۰ دۇلار.

۵. گەورەترىن لە دەستدان برىتپە لەو ھەي دەرفەت و ھەلەكان
لە دەستدەيت. ئەگەر تۆ پارەكەت داو ھە خانويەك و پارەي زۆت

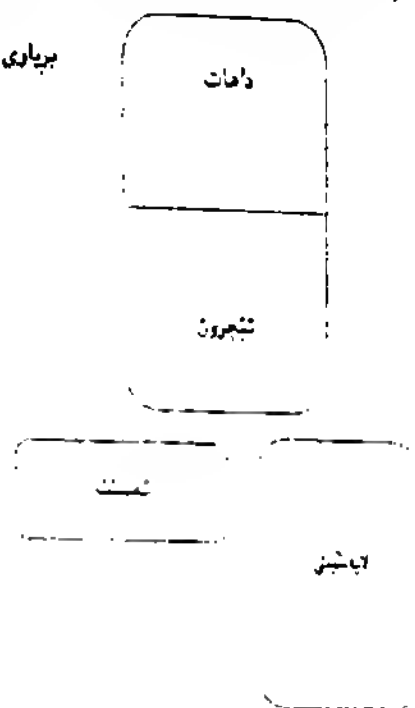
به دهسته وه نیه. نهوا تۆپییوسته کار به باشی بکهیت بۆ نه وهی پاره ی
زیاترت ده سته ویت چونکه تیچونت زیاده کات له جیانی نه وهی
نه سیت زیاده بکات وهک پیشتر پونمان کردوه له هیکاریکه دا. وهک
شیوازی چینی ناوه ندی کاشفله وه که چۆن کاشفله وه پودات له
دهاته که یاندا. نه گهر ئیوه دووسه ر خیزان و پاره که تان وهک نه سیت
به کار ده هیئن له سه ره تای دروست بوونی خیزانه که تان، زۆر
ناسانده بیت که دوا ی به سه ر کیشه نابوریه کاندایا لهن. مندا له کانتان
بنیرنه زانکو و خه ر جی بۆ دابینه که ن. نه و نه سیت هی بنیاد تاندا وه
پارمه تی ده ره بۆ پرکرنوهی تیچونه کان.

- بریار درا که ببه و خاوه ن خانوی خویان له لینۆ و خانویه کی گران به ها،
که نه مه زیانی بۆ سه ر تاکه کان ده بیت که دابه شی ده که ین بۆ سی خال
۱. له ده سته دانی کات چونکه نه توانریت نه و کاته به کار به یتریت بۆ
گه شه دان به نه سیت کی تر
۲. له ده سته دان بریاره یه کی زۆر که نه توانریت نه م پاره یه بۆ
وه به ره یئان به کار به یتریت.

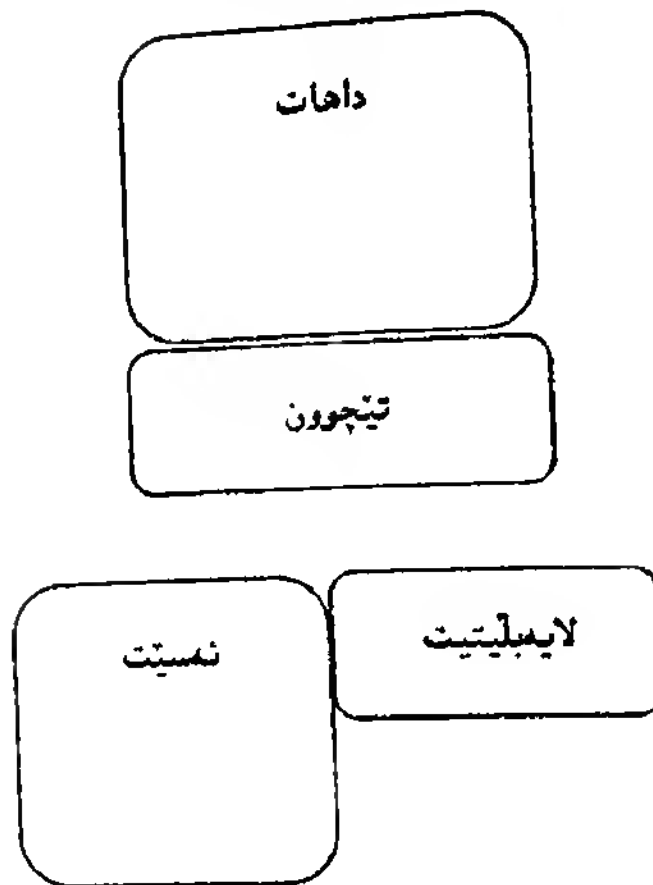
من نالیم خانوی مه کرن به لو ده مه ویت تیقانیگه یه نم که جیاوازی نیوان
نه سیت و لایه لیتی بکه ن. پیش نه وهی من به ویت خانویه ک بکرم ده بیت
له نه سیت تیگه یشت بیتم و پاشان ناماده کردنی سوپی کاشفله وه بۆ
نیجوی بریاره که. بریاره نابوریه که ی باوکی هه ژارم هه می شه ده خه ری
ژیانی چه ندین که س بوو که له یاری ریت ریسا گیریا نخواستوه. لایه نی
تیچوون زیادی کردوه له گه ل دهاته که ی زاتا هه رگیز وه به ره یئانی

نه کردوه له نه سیتته که ی وانا خانویه کی نه کپیوه بیدابه کری یان سووکانه
یان هه شتیکی تر که پاره بهر هه مدینیت. له نه نجامدا لایه بلیتی زاده کات
وهک ره هن و کارتی قهرز و نه و شتانه ی که پاره ت لیده باتو وهک کپینی
سه یاره و موبایلی گرانبه ها و نه و شتانه ی که پاره ی تیدا خه رج ده که بیت
زیاتره له نه سیت. له م هکاریه ی خواره وه دا بۆت پونکراوه ته وه.

بیرای داری باوکی هزارم

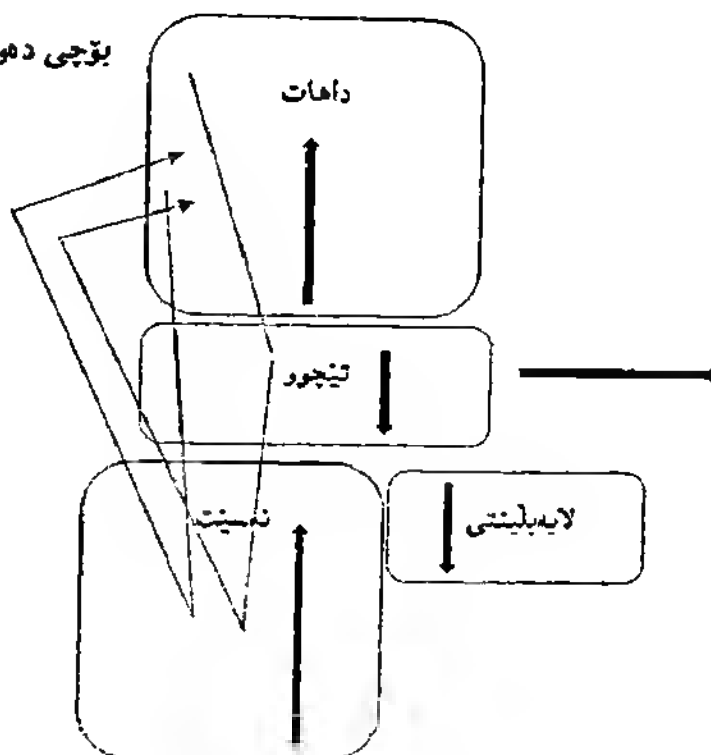
داری و پاره ی باوکی دهوله مهند له م هیکاریه ده ده خه یه پور که
چۆن نه سیت زیاتره له لایه بلیت.

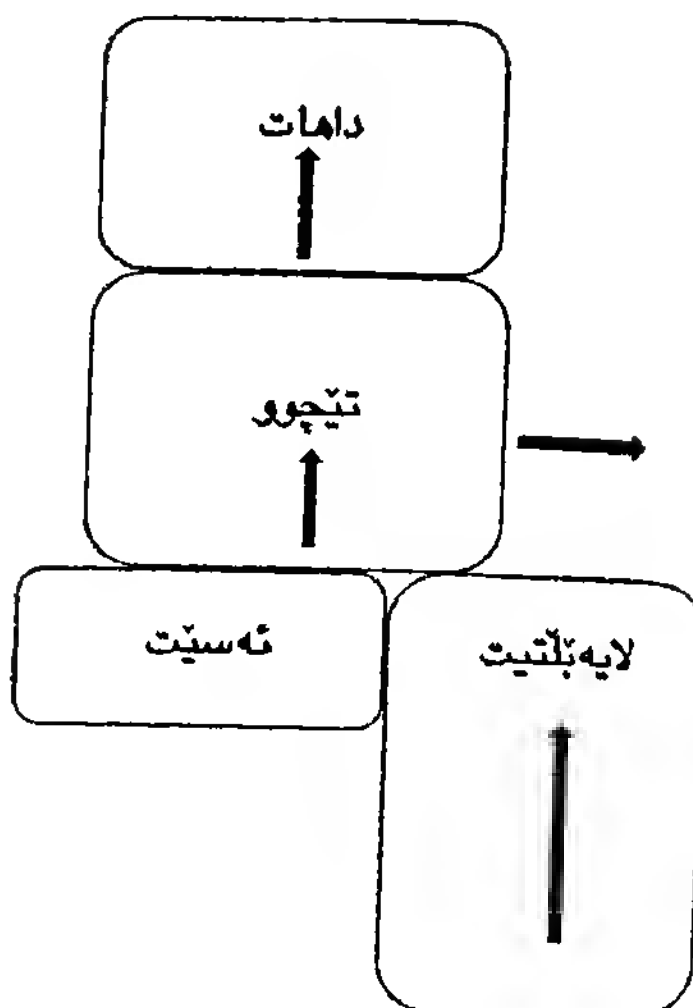
ئەمە مەیکاریە ئەو دەردەخات کە بۆچی ساوکی دهلەمەند دەوڵەمەندە؟ چونکە پێژەری تیچوون و لایەبلیتی کەترە لە داھات بەدایمی ئەمەوادەکات کە داھاتمان کۆیتەو سەرفە کرێت. بەزیادبوونی نەسیت داھاتەکەمان زیاتردەبێت لە پیشتر کە ئەمەسورتیک دروستدەکات بەرەو زیادبوونین داھات.

نهنجامی باوکی دوله مەندم دوله مەندیه

بۆچی دوله مەند دوله مەند دهیت؟

چینی ناوهندی زۆربهی کات ئه م کێشه یان توشده بیت. واتا کانی داهاته که یام زیاده کات له ریگهی موچه که یانه وه له گهل زیاده بونه که دا یه هاوبه شی له گهل باج و تیچوونکه دا واتا تیچوونه که مان زیاده بیت ئه گهر داهات زیادی کرد ئه مه چون ده بیت کاتی داهات زیادی کرد خواست زیاده کات که خواست زیادیکرد تیچوون زیاده بی به یه کسانێ له گهل ئه و مووچه یه ی وه ری ده گریت. ئه مه وه ک یاری پهیت ریسه که وایه که چینین ناوهندی تییده که ون.

بۆچی چینین ناوه نندی هه می شه له کیشه ی ئابوریدان؟

شبواری مامه له له گه لکردن له گه ل خانوه که ت شیوازی وه به رهینانه، به لام به زیادبوونی بووجه که ت نه و چینه خانوی تازه و خوشده کړن و قه رزاریکی نقد دیته سه ریان، نه مه هوکاریکه بۆ نه وهی که بواری ئابوریدان دایه م ناجیگریست و له کیشه دابیت و ئابوریه کی دلفیاین نیه. به شیوازیکی

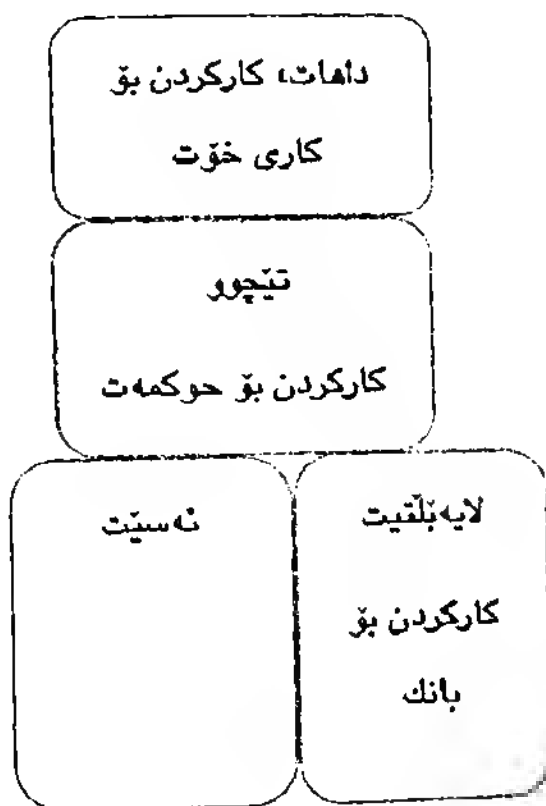
بته پتی له وانیه نه وان موچه وکاره که یان باشبیت به لام هزکار
کیشه که یان ده گرتته وه بق که م زانیاریان ده رباره ی زانستی نابیندر
دارای.

له سالی ۱۹۹۰ بیکاری کی زۆر پویدا که نه م بیکاریه کاری گه
راسته خوی مه بوو له سه ر نابوری چینی ناوه ند. کۆمپانیاکانیش پاره
خانه نشینیان نه هیشته به پیلانی ۴۰۱. خانه نشینین به ته واره تی له
کیشه دابوو و که به شستواز تکبوو که له وه پیش شستی وا پوینه دابوو.
به تاییه تتی کاریگه ریه که ی له سه ر چینی ناوه ند وه دیاربوو. به لام نه مری
خه لکی نه و کیشه یان چاره سه رکردوه به چه ند رتگایه ک یه کیک له
رتگایانه کرینی پشکبووه له کۆپانیاکان و زیادبوونی وه به رهیتان و
به پیزه یه کی زۆرتر له جاری پیشوو که نه مه جموجۆلی گه ورده ی خسته
بازارده وه. نه مری به هوی دروست بوونی کرینی پشکه وه مامه لی چینی
ناوه ندی له گه ل کیشه کانی نابوری ئاسانه تر کردوه.

موچوه ل فاوند بوووه شتیکی گشتی چونکه سه لامه تبوو، کپیرانی
موچوه ل فاوند زۆر سه رقالبوون به کارکدن به دانی باج و ره من و
پاشه که وتکردنی پاره بق منداله کانیا و دانه وه یه پاره ی قه رزه که یان.
ته وا کاتیا نه بوو بق نه وه ی بخوینن که چۆن وه به رهیتان نه نجاده دریت.
نه وان ته نها پشتده به ستن به نه زموونی به رتوبه ری پشکه کانی کۆمپانیا.
له بهر نه وه ی موچوه ل پیک هاتوه له چه ند شیوه جیاوازی وه به رهیتان.
نه وان واهه سته ده که ن پاره که یان بیمه ترسه له بهر نه وه نه وان نه و پاره ی
له چه ند جۆره وه به رهیتاندا داده نین واتا پاره که ته نها بق یه ک لایه نی
وه به رهیتانیه. زۆریه ی چینه خوینه واره که ی چینی ناوه ندی به بی

به گرفته بهری ریگاکه ی و پاره گهت بۆ به ره مه مدیتیت. وهك پیشتر
 باسما نکرده سیته ئه و شتانه دگریته وه که پاره دینیتته باخه لته واته تو
 ته کسیه ده کپی و پاره ی پیپه یدا ده که ی یان پاسی ئه مه ئه سیته، به لام
 لایه بلیتی جیاوازه بۆ نمونه تۆ سه یاره یه کی شه خسی ئاخو مۆدییل
 ده کری به بیته وه ی هیچ پاره یه په یداکات، ته نها بهس پاره سه رنده کات.
 ئه م کیشیه چه چۆن پرووده دا کاتی که خه لکی زانیاری ته وتو یام نیه له سه ر
 ئابوری و دارای وه به ره ینان ئه وان به مه ترسی ناوی ده به ن.

کارمه ند کارده کا بۆ ئه م خالانه :

زۆڤرەیی خەڵك كاردەكەت بۆ مۆچییەك یان بوون بە خاوەن بازوگانی
خۆیان دهلەمەندبوون. ئەم هەولانە كە تۆ ئەیدەیت یارمەتی دەرە
بۆسەرکەوتنی خاوەن کاروكان و خانەنشینیبوونیان.

زۆڤرەكەیی بۆ حۆكمەت، حۆكمەت بەشەكەیی خۆی دەبات لە مۆچەكەت
پیش ئەوەی تۆ ببینی، وانا هەتا تۆ كار زیاتریكەیت ئەوا پارەیی زیاتر
دەتەكەویت و پێژەیی باجدانیان زیاتر دەبێت كە لەلایەن حۆكمەتەوه
لێیان وەر دەگیریت.

كاردەكەیت بۆ بانك: پاش باجدان، تیچونی گەورە بریتیە لە پەهەنی
خان و قەرزدانەوهی کرین کردیت كارد.

كاتی تۆ كاردەكەیت پارەكەیی تۆ دابەش دەبێت بەسەر ئەم سیلایەنەدا
واتا خاوەنكار و حۆكمەت و بانك.

ئەگەر تۆ بتهوێت بێتە خاوەنی کاری خۆت دەبێت. تۆ چۆن ئەم ئامانجە
بەدەست دەهێنیت؟ سەرەتا دەبێت زانیاریت زیادكەیت دەربارەیی
لایەنی ئابوری و بەكارهێنانی ئەو كریی وەری دەگری لە بواری ئەسیتا.
كاتی ئەسیت لەگەشتە كردنایە چۆن ئەو بێرە دەبێتە هۆی
سەرکەوتنت؟ یان چی كاتێ ئەوان دەزان كە دهلەمەندن و سەرکەوتوون
و خاوەن سەرمايەن.

لەگەڵ ئەوشدا من تیگەیشتنی خۆم هەیه بۆ ئەسیت و لایەبلیت و
هەروەها بۆ سامان. من ئەم فکریەم لە کەسێك وەرگرتووە بە ناوی بۆك
مبیسستە. هەندیکێ كە پێی دەلێن كواک، هەندیکێ كە پێی دەلێن
بایمەت، چەند سال لەمە و پیش ئەو داوای مۆلتی کردبوو بۆ کاری
و بەرهێان لە سالی ١٩٦٦. لە داواکریەكەیدا ئەو باسی ساماندەكەت و

دەلەت. لە سەرەتادا کەمێک ئالتۆزە بەلام پاش خۆیندەوێ وانا مینیت.
واتا توانای کەسایەتی کە تاچەن توانای ھەبە بۆمانەو، واتا ئەگەر تۆ
کارنەکە ئایا تۆ ئەوتوانی بۆماوێ چەندێک بەردەوامبیت؟ واتا لە پێی
توانای ئابوریەو، ئەمە جیاوازی ئەسیت و لایەبلیتمان بۆ دەردەخات.
پێی سامانی کاش فلەو ئەسیت بەراورد دەکرت بە ھێلکاری تیچوون، با
نموونەک بێنێو، من کاشفلەو ھەبە لە ئەسیتەو واتا مانگانە
۱۰۰۰ دۆلار ھەبە بەلام تیچوونی مانگانە ۲۰۰۰ ھەزدۆلارە. ئایا سامان
چە؟ باسەرەتا بگەرپێنەو بۆ نمونەکە پێشو بۆکملیستەر فلەلەلە
کە گوتی ئایا چەند پۆزیتەر تۆ دەتوانیت خۆت پراگری بەبێ مۆچە؟ لێرەدا
مەبەستی ئەو ھەبە کە ئایا ئەگەر تۆ مۆچەکەت نەمیتیت ئەتوانی بەبێ
ئەو بژیت. ئێمە لە مانگەکەدا ۲۰ پۆمان ھەبە بگۆیرە پێناسەکەبیت
ئەو دەتوانی ھەتا نیو ھەبە مانگەکە خۆی پراگریت. واتا ۱۰۰۰ دۆلارە کە بۆ
۱۵ پۆز بەلام ئەوتیچوونی ۲۰۰۰ دۆلارە. بەلام کاتی ئەگەر تۆ ۲۰۰۰ دۆلار
بەدەستبێنی لە پێی ئەسیتەو ئەوا تۆ کەسیکی خواو سامانداری، تۆ
ئێستا سامانداری بەلام دەولەمەندیم. من تۆ ئێستا کەسیکی کە خواوێ
داماتی لە رێگە ئەسیتەو واتا داماتەکەت بەشی تیچوونەکەت
بەزیاو دەدەکات.

ئەگەر من بمەوێت پێی تیچوون بەرزیکەمەو دەبیت بە ھاوبەش لەگەڵ
ئەو ھەدا ئاستی ھێلکاری ئەسیتی کاشفلەو بەرزیکەمەو. بۆئەو ھە
سامانەکەم پارێزراوبیت. ئەگەر بەردەوامبیکە لەسەر ئەمە من دەتوانم لە
ئابوریەکی ناسەر بەخۆو ببمە ئابوریەکی سەر بەخۆ. واتا ئەگەر واز
لەکارەکەم بێنم دەتوانم تیچووی مانگەکەم دا بینبیکەم، لە پێگە

نه سېته وه. په کيکي ترله واما نجه که م بریته له دووباره به کاره یتانه وهی
نه وپاره په له بواریکي وه به ره یتاندا که بتوانیت قازانجی تیدابکه یت،
به نه نجامدانی نه م کاره نه سیستم زیاتر ده یت. واتا نه گه ر تو توانیت
سه ربه خوی نابووریت ه یت پاشان نه گه ر کار نه که ی هه رده توانی
تیچووندا بینکه یت، نه و پاره ی ده سنت ده که ویت نه و توانیت سه رفیکه یت
له بوالایکدا که نه سیت یت واتا پاره ت لیی ده سته که ویت پاشام
نه و توانی ده وله مه ند بیت و خه رجیه که ت که میت ه وه. واتا سه رچاوه ی
داماتم زیاتر ده یت به به راورد به کاری پیشوم که ته نها په کی سه رچاوه م
هه بوو و به شی خه رجیه که ی به باشی نه ده کردم. نه گه ر به رده وام نه و
پاره ی به ده سستی ده هینم بیخه مه بواری بازرگانی وه به ره یتانه وه نه و
ده توانم سامانه که م زورتر که م.

نه م سی تبیینیه ت بیغه چیت.

ده وله مه ند نه سیت بنیاد ده نیت.

• هه ژار ته نها تیچوونی هه یه.

• چینین ناوه ندی ته نها به لایه بلایتیت کار ده که ن به لام واده زانن

نه سیت ه.

نایا چون من بیمه خاوه ن بازرگانی خوم؟ وه لاهه که ی چیه؟ گوئله

ناموزگار یه کانی دونا لد بگره.

بەشى چوارەم

وانەى سىيەم

بازرگانى خۆت بەرەو پىش بەرە

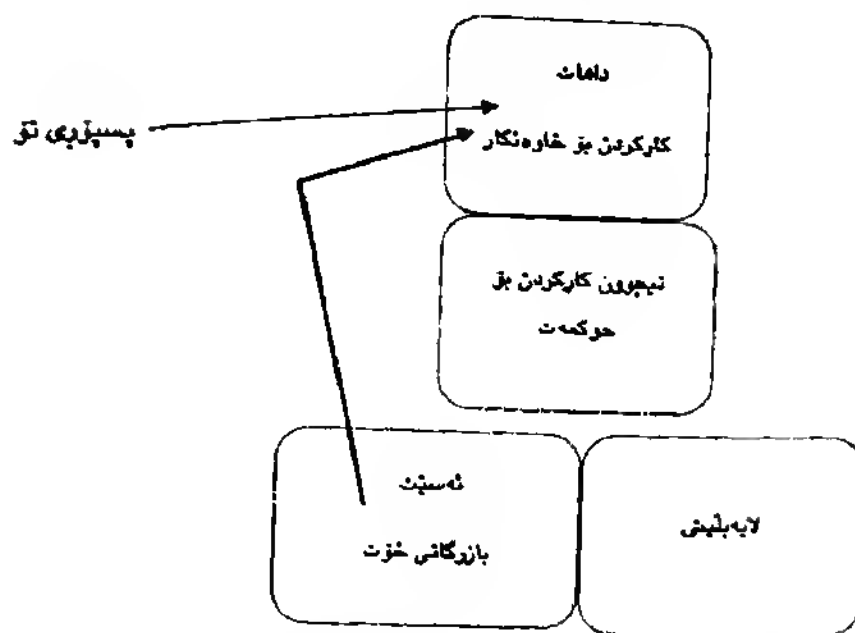
لە سالى ۱۹۷۴ رەى كرۇس كە ناسرابوو بە دۆزەرەوۋى ماك دۇنالىس
گوتارى بۇ خويىنكارانى زانۇكۆ تىكسا لە ئوستىندەدات. پاشا لە وتاردان
و گىتوگۆكردن لەسەر بوارى دەرۋناسى و پىگە ياندنى گەنجەكان. كىس
يەكى لە ھاۋرى خۆشەيۈستەكانم بوو، لەگەل خويىنكارەكان داوامان بە
پىس كىر ئەگەر كاتى ھەيىت دەمانەۋىت ھەندىك كات بەيەكو
بەرىنەسەر. ئەو پازىبوو. لە كۆرەكەدا كە بانگىژكرابوو، پرسىيارىكى كىر
گوتى "نايا من ئىستا لە چى بازرگانى كىدام؟ ھەمووكان پىكەنن كەئەم
پرسىيارەى كىر وامانزانى شىتېبوو. بەلام دووبارە پرسىيارەكەى
دووبارەكردو كەس وەلامى ئەدايەو. بەلام يەككەل قوتابىيە بوپەرەكان
گوتى "كى نازانىت لە جىھاندا كە تۆ كاردەكەى لە رىستۋرانت و
ھەمبەرگەر. لەو لامدا گوتى بەپىزەكەم مەن بازرگانى ناكەم بە
ھەمبەرگەرەو بەلكو مەن خاۋەنى ملكو سامانى خۆم.

كىسى ھاۋپىم گوتى "راى بەماۋەى چەند كاتى بىرۆكەكەى خۆى
شىكرەدەو دەربارەى پلانى بازرگانى. بە بىرو بۆچونى ئەم بازرگانى

سەرپشك بریتیه له فرۆشتنی هەمبەگر بە بازگانیەکی سەر بە خۆ. بەلام ئەم لەكاتی بازگانییدا گەرنگترین شت بە لایەوه شوین و ناوچە ی کارە بازگانیەکیبوو. ئەو بە پاستی لە بواری خانوبەرە و مولک تێگە یشتبوو. دە یگەت ناوچە گەرنگترین فاکتەرە بۆ کردنی بازگانی. بە شتێوازێکی بنچینە ی ئەگەر کەسێ تێگەت لە بازگانی سەرپشك کە بریتیه له دەستکەوتنی قازانج و خێرەکی و کڕین. ئێمە دەمانەوێت ئەو رۆبکەینەوه کە پە ی خواوەنی ملکیکی زۆرە له جیهان و لەتایبەتی له ئەمەریکا وانا بوونی مولک له شوێنی باشدا کاری گەری هەیه له بواری بازگان. یەکیک له وانهکان کە کیس هاوڕیم فیژیبووه دەربارە ی بازگان بریتیه له بوونی مولکو خانبەرە وانا ئەو ئیستا خواوەنی خەسلی خۆیەتیت. بەپای ئەو بازگانی پاستەقنە بریتیه له و مەلکە ی کە ئەو تێیدا بازگای دەکات.

وەک له بەشی پیشوودا باسمانکرد کە هێلکاریکان و چینین ناوەندی کە تەنها کار بۆ سێ لایەندەکەن وەک سەرەتا بۆ خواوەنکارەکان پاشان دانی باج بە حوکمەت دانهوێ قەرز بە بانکەکان. ئەو وانه ی کە رهیس فیژی قوتایبەکانی کرد له زانکۆی تیکسا باوکه دهوله مەندەکەم فیژی من و مایکی کرد، کە بێن بە خواوەنی کاری خۆت، یەکیک له کێشەکانی ئابوری بریتیه لهوێ خەلکی بەدریژی ژیا نیان کار دەکەن بۆ کەسانێتر نەک بۆ خۆیان.

لەم هێکاریەدا زیاتر بێر و بۆ چونکانی پیس پوندەکەینەوه.

سیستهمی خویندنی ئیستا گه نجه کانهان ناماده بۆ شهوهی بینه
 خاوهن پیشه و پسپۆری خۆیان به گه ششه دان به تواناکانیان. ئەم کاره
 واله گه نجه کان دهکات که تهنها پشت به موچه بیهستن و وهک پیشتر
 باسمانکرد له هیکاری داهاتدا. پاشا شهوهی قوتابخانهیان
 به سه رکه وتووی تهواوکرد دهچنه زانکۆ وه وپیشه ییه که وه رگیراون
 زیاتر زانیار و پسپۆری پهیدا دهکن. بۆ نمونه ئەوان دهخوینن بۆ شهوهی
 بینه (ئەندازیار و دکتۆر و مامۆستای و ژمیریار و کارمەنی و ژیشته
 لیتهری هت) ئەم پیشه ی ئەمان به دهستی دههینن ویان لیتهکات که
 کاریکن به لام بۆچی؟ بۆ به دهستهینانی پاره.

ئەم جیاوازیهکی گه رهیه له نیوان پسپۆریت و بازرگانی. کاتی
 پرسیار له خه لکی دهکە ی ده ربتره شهوی ئایا بازرگانی توچه؟ له وه لامدا
 ده لیت من بانکه وانم. واتا تو خاوهنی بانکه که ی ده لیت نه خیر من تهنها
 کاری بۆ دهکە م. لەم نمونه یه دا ئەوان تیکه لی و ئالۆیه کیان
 دروستکردوه ده رباره یی پسپۆری و بازرگانی و خاوه نکاری خۆی.

پسپۆری کە ی ئەوان لە وانیە بیانکاتیە بانکەوان بەلام ئەوان پیستیستان
بەوێه کە بێه خاوەن کاری خۆیان.

رای کرۆس، بۆ جیاوازی نێوان پسپۆری و خاوەنکاری خۆی بۆچونیک
دەخاتە پوو دەلیت "پسپۆری من هەمیشە هەمان شت بوو. واتا ئەوکاتە ی
کەم فرۆشیاریبوم میلک شەیکم دەفرۆشت و پشان هەمبەرگەر ئەمە
پسپۆری منە. بەلام بازرگانی ن و بوون بەخاوەن سەرمایە خۆم بریتیە
لە ئەرز و خان و مل بەشیوازی ئەسیت کە داھاتیکی زۆرم
دەستدەکەوێت.

کێشە ی قوتابخانە لەو دایە کە بۆ چی بخوینی دەبیت بەو. ئەگەر
تۆ بخوین بە یاسا ئەوا لە داھاتودا دەبیتە دادوەر. واتا غەلەتە کە ئەوێه
لە هەر بابەتیکدا بخوینی دەبیت بەو، بەلام نێمە بواری بازرگانیمان
بوون بەخاوەن کاری خۆتان لەبیرکردووە بە قوتابخانە. واتا ئەوان
کار دەکەن بۆ چەند کەشیکێ تر کە بێه خاوەن کار و بازرگانی خۆیان.
بۆئەوێ بیتە خاوەنکاری خۆت و دهلەمەندییت دەبییت دەبییت ئەو
بیرکردنەوێه و بگۆری دەربارە ی کارکرد دەبت خۆت بیربکەیتووە کە بیتە
خاوەن کاری خۆت لە جیاتی ئەوێ کار بۆ خەلکی تریبکەیت.
بازرگانێکە ی تۆ دەخولیتووە بە دەوری ئەسیتە کە دا. بە پێچەوانیە
هێلکاری داھات. وەك پیشتر پوونمانکردبوێه لە جیاوازی نێوان ئەسیت و
لایەبلی و تیگەیشتن لە ئەسیت. دهلەمەند جەخت دەکاتووە سەر
هێلکاری ئەسیت لەکاتی کدا کە کەسانی تر جەخت دەکەنەووە سەر
داھاتە کە یان.

بۆیە زۆربەیه کات گۆییبیستی ئەو دەهەبن کە " دەلێن ئیمە موچە ی زیاترمان دەوێت. " بۆیە من پێیوسته بچمەو و بۆ قوتابخانە و بخوینم بۆ ئەوێ لە رینگە ی بېوانامە کەمەو و پارە کەم زیادکات. پاشان من کار بە قورسیدە کەم زۆربە ی کات بۆ ئەوێ لە کارێکی باش وەرگیریم. واتا ئەگەر من دەکرام یان کارە کەم بە دلنە بوو دەگەریم بۆ کارێکی تر کە موچە کە ی زۆرە.

لێرەدا دەمانەوێت بێر بۆچونی رهیس بخیه نەروو، بەلام ئەگەر تۆ لەم کەسە تێگەیشتبێتی ئەوا تۆ هیشقا بێرکردنەوێ ئەوێ نەبە کە بیتە خاوەن بازەرگان و کاری. بەپای ئەم دەبێت تۆ جەخت بکەیتو سەر هێلکاری داهاک کە یارمەتی دەرته بۆ ئەوێ ئەو نامپازانە ی کە ئەسێت دروستدەکات بیتە خاوەنی.

زۆربە ی خەلکی بۆیە هەزارین چونکە ئەوان وابپایان بەخۆیان هاوردوو کە ناتوان بەرنگاری مەترسیەکانی ئەمکارە بنەو و اتا ئەگەر ئەوان ببێ خاوەن کاری خۆیان تۆشی زیانی کێن ناتوانن بەرگە بگرن هەر لەبەر ئەم خال ئەوان دەیانەوێت بە سەلامەتی کاریکەن و پارەیان دەسکەوێت وەک وەرگرتنی موچە ی مانگانە.

کاتی قەیرانیکی بێکاری پودەدات زۆریک لە کرێکارەگان ئەشتانە ی کە خۆیان ناویانناو ئەسێت تۆشی کێشه یان دەکات، بۆنموونە خانوو سەیارە ، کە ئەمانە مانگانە پێیوستیان بە خەرجیە. یان ئەویاریانە ی کە کپیویانە بە چەندە ها ۱۰۰۰ دۆلار بەلام ئیستا هیچ بەهایەکی نیە بۆ ئەوان. چونکە ئەوان تەنها پشتیانە بە موچە و خانە نشینین بەستبوو. کە ئەو نەما ئەوان ناتوان بەرگە بگرن لەو قەیرانەدا.

واي دابنى زۆرىك لە ئىمە ئەو قۇرۇمە پەردەكەينەو كە بۇ قەرزكردنى پارە لە بانق بۇ كرىنى سەيارە و خانو، ئەمە سودەكەي لە پەوى نىت ورسەو گەنگە چونكە بەشىكە لە نىت ورس. چونكە ھەمكارى بانكى و زمىريارىيە كە پىگە دەدات بە ئەسىنى كەسەكان.

بەلام پۇژىيك دىت قەرزار دەبى و بنچىنەي ئابورىت لەرزۆك دەبىت. چونكە ئىمە زۆر شت زىادەكەين وەك گۆلف كلوپ و كىتب و ستىريۆ و تەلەفون و جلو بەرگ و پىلاو ئەو شتانەي تر كەكارىگەريان ھەيە لەسەر زىادەبوى ھەلكارى ئەسىت. مەن نىگەران دەبەم كاتىك كەسى دەلىت كە نىت ورس وانا ملىونىك دۆلار يان ھەرجىيەكى بەھادار. چونكە كاتى تۆ ئەشتانە دەفروشى كە ئەسىتە ئەو ئەو دەستكەوتە دەبىت باجى لىدەيت. خەلكى خويان خستوتە قەيرانىك گەورەو كاتى كە تەنھا كاردەكەن لەسەر دەھاتى ماوەكورت وانا ئەوان ئەسىتى خويان دەفروشن بەبەھايەكى كەم كە لىستكراو لە بالانس شىتەكەيانە. يان دەستكەوتى ئەم فروشتەنە باجى لىدەدرىت. لەبەر ئەو كاتى كە حوكمەت باجى خوى دەبات دەبىتە ھۆي كەموبىنى بىرى پارەيكە نەدانەو ھەي قەرزەكە. بۆيە نىت ورس زۆر بەھاي كەمترە لە ھەي بىرى لىدەكەيتەو.

خۆت ببە بە خاوەن كارى خۆت دەستبەكاربە و ئەوشتانەي ئەسىتن بىان كپە و دوور بگەورەو لە وانەي كە ئەسىت نىن. وەك كرىنى سەيار بە تازە كە ھىناتە دەورەو لە مەئەز ھەرخىرا ۲۵٪ نرخەكەي لەدەست دەدات. ئەمانە ئەسىت نىن ئەگەر بانكىش ئەمەت بۇ بكات بە قىست. بۇ كەنجەكانىش پىپوستە كە تىچون كەمبەكەنەو و بنچىنەيەكى ئابورى ئەسىت بىيادبنىن. بۇ ئەو گەنجانەي كە لە مالى باوكياندا دەژىن

پێیوستە کە فێرترین دەربارەى جیاوازی ئەسێت و لایەبلیتی. واتا
کەنجەکان با ئەسێتێکی بنچینەیان ھەبێت کاتێ ھاوسەگیردەکەن و
مەندالیان دەبێت و خانوودەکەن بۆ ئەوێ دوورین لە کێشە ئابوریەکان.
چونکە من زۆریک لەو کەنجانەم بینیوە کە ھاوسورگیریانکردووە تۆشی
قەرزاریەکی زۆریوون کە کاتێک زۆریان لە ژیاڤیان تەرخانکردووە بۆ
دانەوێ ئەو قەرزانە. کاتێ خێزانەکان ئاخیر مەندالیان مالکە
بەجێدەھێلێ، ئەوان بەباشی خۆیان ئامادە نەکردە بۆ خانەنشینیبوون.
تۆشی بەرپرسیاریکی زۆردەبنەو. من چەند پێشنیاریکت بۆ دەکەم
دەربارەى ئەسێت و جۆرەکانی بۆ مەندالەکانتان. وەک

۱. بازەرگانی ئەو ناگەییەنێ کە خۆت لەوێ ئامادەبیت واتا ئەگەر تۆ
لە شوێنێک کارت کرد ئەو بازەرگانی نیە بەلکو کارکردنە.

۲. پشک و کەلوپەل

۳. پەیمانداڤان

۴. پشک

۵. بەرھەمەتێنانی داھات لە خانووبەرە.

۶. بەلگەنامەى دانەوێ قەرز

۷. ھەرشتیچکی تر کە بەھاڤاریت و داھات بەرھەم بێنیت.

باوکی دهلەمەندەکەم ھەمیشە ھانی دەدام بۆ ئەوێ پێداویستییەکانی
ئەسێت داڤین بکەم و خۆشم بوێن. واتا ئەگەر تۆ ئەمانەت خۆشنەوێت
ناتوایت چاودێریان بکەیت. من ھەمیشە خان ئەزەم خۆشوێستووە بۆیە
ھەمیشە ھەولمداوە کە کۆیان بکەوێ و بیانکێم. پاشان بیان فرۆشم. ھەر
لەبەر ئەوەشبوو کە کاتێک کێشەییەک دروستدەبوو من ئەو ھەستەم

ئەدەگۆپا بەرامبەر خان ئەرزه بۆ یە ھەرکەسێک پقی لە خان ئەرزه بێت
ئەو ھەرگیز نایانکرییت. من خۆم ھەزم لە کۆمپانیایەکی ھاوبەشە لەبەر
ئەوێ پێشتر من وەبەرھێنبووم، واتا لەسەرەتاکانی ژيانم من کارم بۆ
چەندین پێخراوکسردووە وەک (STANDART OIL OF
CALIFORNIA, the U. S marine crops, Xerox corp
من کاتیکی زۆر خوشم لەگەڵ ئەوانا بەسەربردووە، بەلام من پیاوکی
کۆمپانیاکانیم من دەمەوی کارێ کۆمپانیایەکەم بەلام بەسەر بەخۆی ئەک
وێک کریکار کاری تێداکەم.

بەلای منەو کەپنی ئەرزه و خانەوێکە وێک کۆمپانیایەکی بچوک وابوو بۆ
من. بەلام لەوانە یە من پۆژێک بە تەلوی کاری کۆمپانیایەکەم بەشتوویەکی
گشتی. خەلکی زۆریکیان دەترسن لە کێشەکانی ئەرزه خان واتا ئەو
کێشەکانی کە توشیان دەبێت. بەلام من ھەزم لەم جۆرە کارانە یە
بەپێچەوانە ی خەلکی کە لەمە دەترسن کە بەمە ترسی ناوی دەبن. بەلام
مەترسیەکانی ئەم کارە کارگەری نیە ئەگەر تۆ وەبەرھێنانەکی خۆت
خۆشبوویت و لێتێبێگەیت. لەگەڵ کۆمپانیایا بچووکە کا ستراتیجی
وەبەرھێنانم من گەشتم کرد بۆ دەرەوێ ئەرزه و خان لەو سالەدا. واتا
بازرگانی ئەرزه و خانووەکەم لە بچووکە وە دەستی پێکر پاشان وەردە
وەردە سامانەکەم زیادێ کرد بەلام من باجم کەمی دەدات یان دوام
دەخست ھەتا بەھاکێ بە شیوازێکی دراماتیکی بەرز دەبنەو. واتا من
سویدی ئەرزه و خانەوێکەم لە جاران زیاتر دەپاراست.

بۆ چەند سالێک دەبێت کارم دەکرد بۆ کۆمپانیای مارین کرۆپسۆکس و
خیرۆکس. من ئەو کارەم دەکر کە باوکی دەوڵەتەکەم فێر کردبووم.

من لە سەر کارە کەم بەردەوام بووم بەلام هەر لە مێشکما بوو کە جەبێت
خۆم بێمە خاوەن کاری خۆم. هێکاری ئەسێتم زیاتر چالاکدەبوو. من
زیاتر بازرگانیم بە خانوو بەرەو و ئەرزەو دەکرد بە بەراورد بە چشکی
کۆمپانیای کارەکانی تر. بەلام باوکی دەرلەمەند کەم هەمیشە جەخی
لە سەر زانستی ئابوری دەکردەو. یەکیک لەو شتەکانی بەباشی فێربووم
بریتیت بوو لە بواری ژمپریار و بەرپۆە بردنی پارەکانمبوو. واباشتربوو ک
م بەباشی شکاری وەبەرھێنانێکەم و لەکۆتایدا دەستکەم بە بنیادنانی
کۆمپانیایەکە ی خۆم. من هەرگیز کەسم ھانەداوێ کە کۆمپانیای دەمەزرێنێت
مەتا خۆیان بە تەواوی نەیانویستو. من دەزانم کە کۆمپانیای چۆن
بەرپۆە دەبریت بۆیە ئاوات ناخوازم ئەم ئەرکە کە سانیکی تر بیکرێ
ئەستۆ چونکە گرانە. کۆمپانیای بۆ ئەو کەسانێک کە بەدوای دامەزراندن
دەگەرێن بەلام بە دەستی ناھێنن. لەو کاتەدا بۆ ئەوان دامەزراندنی
کۆمپانیای دەبێتە چارەسەر. بەلام لەم چەند سالی پابردوودا لە ۱۰
کۆمپانیای کە دامەزرابوو نوێیان شکستی ھاوردا و ئا لە ۱۰ کۆمپانیان
یە کدانە ی سەرکەوتووبوو. من پێشنیار تەبەردەکم ئەو کارە ئەنجام دەیت
ئەگەر تۆ دامەزراندنی کۆمپانیای تەنھا خولیا و ئاواتە.

گرنگ ئەوێە تۆ بەردەوام بیت لە سەر کار و بیری بوون بەخاوەن
کاریخۆت. کاتیکی کە من بێت دەلێم تۆ بەردەوام بە لە سەر بیرۆکە ی بوون
بەخاوەن بازرگانی خۆت، مەبەستم ئەوێە کە ئەسێت بنیاتبێتی و
ھێلکاریەکە ی بە بەھیزی بەھێتەو. ئەگەر دۆلاری بچیتە ناوی هەرگیز
نایەتە دەرەو. کەمێک بیر لەمە بکەرەو ئەگەر تۆ دۆلاری بخیتە تۆ
ھێکاری ئەسێتەو، ئەو وەک فەرمانبەرێک وایە بۆ تۆ کە کارت بۆ بکات،

به گنجگير له سوده کانی ۲۴ کاژیر کارت بۆ ده کات پاره به ره مده هینیت.
بۆ ئه م جاره ش دووباره ی ده که مه وه به رده وامبه له سه ر کاره که ت و ببه
به باشتري ن کارکه ر له کاری خۆت دا، هلکاری نه سیتی به به هینزی
به پهلاره وه.

کاتیك که کاشفله وه به باشی که شه ده کات، تۆ ده توانیت هه ندیک له و
هۆکارانه ی ده بیته خوشگوزه رانی بیانکریت، جیاوازیه کی نیوان هه ژار و
ده وله مهنده وه به که ده وله مهنده ئه م بابته ی خوشگوزه رانیانه له دوایدا
ده کریت، به لام هه ژار له سه ره تا دا، وه ک کرینی مال و ئالتون و که وه ره و
سه یاره) نه وان وه ک ده وله مهنده ده رده که ون. به لاو له راستیتدا نه وان
ده وله مهنده نین، به لکو له قه رزاریدا نوقومبوون. به لام خه لکی ده وله مهنده
له پیشدا هلکاری نه سیت بنیاتده نیت و داهاتی خۆی زیاتده کات پاشان
خشگوره رانیه کانی ژیان ده کریت.

خه لکی هه ژار پاسته و خۆ پاره که ی به ده ستهینا ده چیته ئه و شتانه
ده کریت. باشتري ن هه دی کاتی وه ده ستهیت که هیکاری نه سیت بیاتنا بیته
و داهاتو زیاردی کرد بیته، له و پاره ی به ده ستهیده نیته نه توانی نه وه
بابه تانه بکریته. بۆ نمونه، کاتیك من و خیزانه کم پاره به کی زیاده مان
ده بیته له نه و خانوانه ی که به کریتمانداوه، پاشان هاوسه ره که م
سه یاره به کی گران به ها ده کریته، نه م کرداره ی هاوسه رم نابیته مه ترسی
بۆ سه ر داهاتمان، چونکه نه و پاره به له نه سیتوه به ده ستمان هاوردوه
واتا له کریی خانوه که وه. نه م نمونه به ده رخری باسه که ی پیشومه واتا
جیاوازی نیوان هه ژار و ده وله مهنده له کریندا، واتا نه و چاوه پیی کردوه بۆ
۴ سال هه تا سه یاره به کی کریوه له کریی خاوه که مان. به لام هه ژار خیزار

..... باوکی ده وله مند و باوکی هزار .....

چی ده سستکه ویت ده چیت ده یکرییت. بویه ئەم سه یاره یه پاداشتیکی
نەسیتە. راستە ئەم سه یاره گرانبه هایه به لان بۆ ئەم کیشە ی نیه. چونک
ئەم ئەقلی زانستی به کار هاوردووه له کاره کهیدا. ئەم بابەتە ی باسما نکرد
بۆ خەلکی هه ژار کیشە ی زۆدی دروستکردووه و بۆتە هۆی ئەوه ی باری
سه رشانیان گرانتربیت.

به‌شی پینجه‌م

وانه‌ی چوار

میژوی باج و هیژی هاوبه‌شی

له‌بیرمه مامۆستا له قوتابخانه چیرۆکیکی خوش بۆ ده‌گیڕاینه‌وه ده‌راره‌ی پۆین هود، ئه‌وه به‌که‌سیکی قاره‌مان و دلسۆز ناوی ده‌هه‌نا. رۆبن هود که‌سیکبوو که‌ پاره‌ی له‌ خه‌لکی ده‌وله‌مەند و خانه‌دانه‌کان ده‌دزی و ده‌بدایه‌ خه‌لکی هه‌زار. به‌لام باوکی ده‌وله‌مەند به‌ پۆین هودی ده‌گوت "که‌سیکی ناراپاست ناوی ده‌برد. چه‌نده‌ها سالدەبیت رۆبن هود نه‌ماوه، به‌لام شوینه‌که‌ وتۆکانی هه‌شتا هه‌رده‌ژین. واته‌ چۆن؟ من زۆر گوێیستی ئه‌م وتیه‌ده‌بم" بۆچی خه‌لکی ده‌وله‌مەند پاره‌ ناده‌ن به‌ هه‌زار؟ یان ده‌وله‌مەند له‌بری هه‌زار باج‌دات " ئم‌بیر و بۆچونه‌ی رۆبن، که‌ پاره‌ دزینه‌ له‌ ده‌وله‌مەند و پیدانی به‌ هه‌زاره‌ بۆته‌ هۆکاری کێشه‌ بۆ چینی ناوه‌ندی و هه‌زاره‌کان. له‌به‌ر ئه‌م کاره‌ی رۆبن خه‌لکی چینی ناوه‌ند باجی زایاتریان له‌ سه‌ر ده‌ده‌نرا و ده‌وله‌مەند که‌ باجیان لێوه‌رنه‌ده‌گیرا. ئه‌وه‌ چینی ناوه‌ند بوو، به‌تایبه‌تی چینه‌ خوینه‌واره‌که‌ که‌ کرێی بۆ هه‌زاره‌که‌ دا‌بینده‌کرد.

بۆ ئەوێه زیاتر تیڤگین که چۆن ئەم شتانه رویاندا، دەبیئت بگەریینەرە
بۆ میژوو. پییوسته ئیمه سهیری میژوی باجیکهین. بۆ ئەم زانیاری
دەگەریینەرە بۆ لای باوکه دهوله مەندە کهم. چونکه ئەو زانیاری هه بهو
دەرباره ی میژوی خویندن و باج.

باوکه دهوله مەندە کهم بۆ من و مایکی پونکردوه، ئەمەریکا و ئنگراند
له بنچنه دا سیسته می باجیان نه بووه. تهنها به شیوه یه کی کاتی بووه، واتا
له کاتی کهدا شه رێک پویدایه ئەوکات باجان وەر ده گرت. بۆ ضووب
پاشاکانی ئەو سه رده می به ریتانیا سیسته می باجیان جیبه جی کرد کاتی
دژی نیپۆلۆن له سالی ۱۷۹۹ بۆ ۱۸۱۸ جه نگان. هه ره مان پوداوله
ئه مەریکا رویدا له شه ری ناو خۆدا له سالی ۱۸۶۱ بۆ ۱۸۶۵. ئەمی
باسمانکر ته نها شیوازیکی کاتی بوو، به لام له سالی ۱۸۷۴ سیسته می
باجی داهات له ئینگله ند جیبه جی کرا. له سالی ۱۹۱۲ له ئەمەریکا
سیسته می باجی داهات سه پینرا. به لام له پێشدا ئەمەریکا دژی باج بووه،
به تایبه تی کاتی که له ژێر ده سه لاتی به ریتانیا بووه، که باجی چای
سه پاند بوو به سه ره خه لکی ئەمەریکا، هه ره ئەم سیسته مه وای کرد که
پوداری بۆستق پویدات و بووه ڤریشکی سه ره تای شۆرشی ئەمەریکا،
ئه مه شه ره نزیکه ی ۵۰ سالی خایه ند له نیوان ئەمەریکا و به ریتانیا. ئەمه
هه مووی له به ره نه وه بوو که نه وان ئەو سیسته می باجه یان په تکرده وه.
باوکه دهوله مەندە کهم ده یویست بۆ مان پونبکاته وه، که هه ردور
سیسته می باج دژی ده وله مەندە کانپور. واتا که سیسته می باج
دروستبوو، سه ره تا ده گوترا "ته نها بۆ ده وله مەندە کانه، به لام له دوایدا
به سه ره زۆرینه ی خه لک سه پینرا. واتا سه ره تا ده نگ کۆکرایه وه بۆ

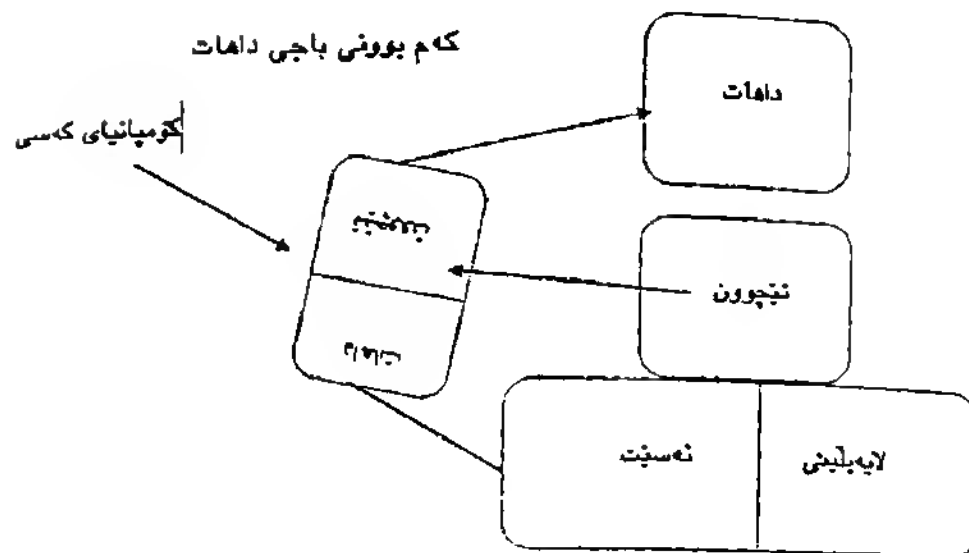
بەسەنگردنی یاسای دەستوری باج دژی دەوله مەندەکان، بەلام لە دوایدا
ئەم سیستەمە ھەموویانی گرتەو، واتا چینی ناوەند و ھەزارەکان. پاش
ئەوێ که حوکمە بەم باجە راھات ئیتر نەیتوانی دەستبەرداری بێت.
باوکدەوله مەندەکەم پێیگوتم: "من و باوکت تەواو پێچەوانە ی بەکترین.
"چونکە ئەو لە بیوکراتەکانە و من لە سەرمايەدارەکان. ئێمە
مەردوو کامان داھاتمان ھەبە، بەلام بەشیوازیکی جیاواز. ئەو داھاتی خۆی
وەرەگریت و سەرفیدەکات و قەرزی ماوە کورت دەدات بە خەلکی.
پێخراویکی زۆر گەرە پێکھێناوە بۆ خۆی، لە نێو حوکمەتدا ریزیکی
زۆری لێدەگیری. من چەندێک دەدەم بە خەلکی بە قەرزی ئەوندە زیاتر
مەولەدەم بۆ ئەوێ زیاتر بە دەستبێنم. ھەر لەبەر ئەم ھۆکارانە من ئەو
کەسانە خوشتناوێت کە کار بۆ حوکمەت دەکەن. بەلکو وەبەرھێنەرەکانم
خۆشدەوێت. چونکە ئەوان دەریارە ی بوازی بازەرگانی ئەندایان جیاوازی.
مەتا حوکمەت گەشەبکات پێیوستی بە باجی زیاتر بۆ پرکردنەوێ
پیدا یوستیەکانی.

باوکە دەوله مەندەکەم بپراوی وابوو، کە حوکمەت پێیوستە یارمەتی
خەلکی بدات. ئەو جۆن فیتجیڤەرل کەنەدی سەرۆکس ئەمەریکای خوش
دەبوست، بەتایبەتی بیروکە ی ئاشتی کرۆپس. ئەو و دایکی وەک
خۆبەخشێک کاریان دەکرد بۆ ئەم پێخراوە لە مایزیا و تایلەند و
فلپینس. لە پێخراوی ئاشتی کرۆپس ئەو ھەمیشە لە ھەولدا بوو بۆ
خزمەتکردن و زیادکردنی موچە کەیان بەتایبەتی بۆ ئەو کەسانێک کە
کاریان بۆ دەکرو لە زانکۆبوون.

من که ده سالان بووم، ده چووم بۆ لای باوکه دهوله مهنده کهم، نامزگاری ده کردم به وهی "که نه وانه ی کار بۆ ده سه لات ده کهن وه ک دزیکی ته مه ل وان". به لام که ده که پامه وه بۆ لای باوکی هه ژارم ده یگوت "نه وانه ی ک دهوله نندن پییوسته حوکه مت باجیان زیاتر لیوه ربگریت". به لام نه مه بۆ من زۆر گرانیوو که له نیو نه دوو بیر و بۆچونه دانه یه کیان هه لبرێرم.

نه گهر تۆ به رچا و پونیه که ت هه بیته بۆ میژووی باج و بخوینیت وه له سه ری، ته نها له وانه یه له یه کاتدا یاسای سه پاندنی باج بوونی هه بیته شه وه ش له بهر نه وه ی زۆرینه بریایان به پێیازه که ی رۆین هه یه که پاره سه ند له دهوله مهنده و پێدانی به هه ژار. کێشه که له وه دایه که له کاتی جهنگردا خواستی دهوله ت بۆ پاره زیاده کات و باج وهرده گریته له چینی ناوه ن. به لام دهوله مهنده نه و یاسایه نایگریته وه، چونکه نه وان ده زانن ده رباره ی کاری خۆیان و کۆمپانیاکانیان. واتا دهوله مهنده کانی نه و سه رده مه کاریان ده کرد به هه ره وزی بۆ دروستکردنی که شتی و گروپ و ناردنیان بۆ دۆزینه وه ی شوینه نه دۆزرا وه کان. نه گهر هات و گروپه که که شتیوانه که گومبوون له ده ریادا. گریپی کۆمپانیاکان ته نها نه وه له ده سته دهن که وه بره هینانیان تیدا کردوه له که شته که دا و باج یان له سه ر که ده کریته وه.

چون دهللمه ند یاری به یاریه که دهکات.

ئمه هیژ و زانیار و پیکهاته ی کومپانیاکانه، که سودیکی زوری هیه بۆ دهولمندهکان. من له نیوان دوو باوکدا بووم. بهکیکیان سهرمایه دار و نهووتر سۆسیالیست. من وهرد وهرد چومه سهربیر و بۆچونی باوکه سهرمایه داره که م. واتا ئهوم بهلاوه په سه ندبوو. بهلام بهلا من سۆسیالیست وهك سزادانیکی خودی وابوو له بهر که می زانیاری دهرباره ی ئابوری. چونکه ئهوه گرنگیه که باج له سه ر دهللمه ند هکان داده نریت له بهر ئهوه ی ئهوان هه میشه پیکایه که ده دۆزنه وه بۆ پرگار بوون. هه رله بهر ئه مهش باج زیاتر چینی ناوه ن ده گریته وه دهللمه ند ناگریته وه چونکه ئهوان تیگه بشتروون له هیژی سهرمایه، ئه م زانسته ئهوان ده یزانن له قوتابخانه فیرینه بوون.

بۆچی دهللمه نده كان زیره کترین له پۆشنه بیره کان؟ به کهم جار کاتیك که پاره له دهللمه ند کۆده کریتته وه و سیسته می باج ته واوده بیئت و پاره کان ده چیتته وه تۆفه ره کانی حوکمهت. سه ره تا خه لکی خوشحالن، چونکه نه و پاره یه دووباره دابهش ده بیئت به سه ره فرمانه ران و دهللمه ندان. به شتوازی کریمی کارکردن و خانه نشینی نه و پاره یه دابه شده بیئت به سه ره نه و که سانه ی کار بۆ حوکمهت ده کهن. هه ره ها بریکی تری ده که ریتته وه بۆ دهللمه ندان له یتگی کارگه و نه و گریبه سته ی له نیتوان خویان و ده سه لاتدا دروستیان کردوه. له م کاته دا حوکمهت وه ک خه زانیی گهروره ی پاره ی لیتاته وه.

به لام کیشه که له به یتوه بردنی پاره که دایه. که هیچ پاره یه ناکه یتته وه بۆ خه زیتته که. له گه ل نه وشدا حوکمهت سیاسه یتکی تر به یره و ده کات، نه گه ر تۆ له بیوکراته کانی ده سه لاتی، پاره ت زیاد له پییوست به ده ست نه میتاوه و تۆ شکستور هاوردوه له به کاره یتانی نه و بره پاره یه ی که بۆت ته رخانکرا بوو، نه و له وانه ی له موچه که ی داماتوو که م بکریتته وه. له وانه یه حوکمهت وه ک که سیکی چالاک تۆ له قه له منه دا. به لام به پیچه وانه وه یه بۆ که سانی بازرگان و خاوه نسه رمایه و پاداشتیان ده کات له بهر نه و بره زۆری پاره که لای نه وان که لکه بووه و به که سیکی چالاک ده یاندا له قه لم.

سیاسه ته ی به ماره یتانی پاره له لای حوکمهت که شه ده کات و به رده وم ده بیئت. خواستی وه رگرتنی باج له دهللمه نده کان پیچه وانه ده بیئتته وه و باج له چینی ناوه ندی و که سانی هه ژار وه رده گیریت. سه رمایه داره راسته قینه کان هه میشه یتگیایه ک ده دۆزنه وه بۆ نه وه ی خویان پرگار کهن.

باسەكەمان دەگۆرپن بۆ كۆپۆریشن. بۆ ئەوەی بزانن ئایا كۆپۆریشن
چۆن دولەمەند دەپاریزیت. پێش ھەمووشتی زۆریەى خەلك نازانن
كۆپۆریشن چىيە و چۆنكار دەكات. كۆپۆریشن واتا بۆنمونه كۆمپانىيەكە
و بەرھێنانە ئەم كۆمپانىيە باج و قەرەكانى لە ڕيگەى ئەسپتەو نادات
وانا لە سەرچاوەى بەرھەمەكەيەو نادات. ئەمە وەك بەلكەنامەك تۆمار
كراوە كە تايبەتە بە كۆمپانىياكان و سەرمايەدارەكان، لە ڕيگەى ئەمەو
ئەوا ئەتوانن پارەى باج نەدەنە حوكت يان كەمى بكەنەو بە بەراورد
بە خەلكى. كێشەكە لەوەدايە كە خەلكى لەو يارىيە نازانن كە
دولەمەندەكان ئەنجامى دەدەن. بەلكو ئەوان دەچن بۆ قوتابخانە و بۆ
ئەو شتەك فيزىي و كاريكيان دەستكەوێت. بۆيە وەك پيشتەرگوتومە "
پارەسەندن لە دولەمەند بە زەرە بەسەر ھەژاردا دەشكێتەو. " خەلكى
نۆدبەى كات دەيانەوێت كە دولەمەندەكان سزابەن، بەلام
دولەمەندەكان سەرمايەيا ھەيە و دەتوان شتەكان لە بەرژەو خۆيان
بگۆرین.

كەسى دولەمەند خێرا رازى نابێت بەو باجەى دەبێت بیدان بەلكو
رێگەيەك دەبۆزێتەو بۆ ئەوەى ئەو پێژەيە كەمبكاتەو. وەك
دامەزراندنى پارێزەر و ژمێريار بەتوانا و خۆنزيكردنەو لە سەرکەرە
سياسيەكان و كۆرپىنى ياساكان بۆ بەرژەوەندى خۆيا. شوپوازيكى تر لە
باج ھەيە لە ئەمريكا، كە رێگە خوشكەرە بۆ كەمكردنەوەى باج لەسەر
دولەمەندەكان. وەك پيشتەر وتمان رێگە زۆرە بۆ ئەو دولەمەندانە كە
پێژەى باجيان كەمبکەنەو. واتا دولەمەند ھەميشە لە گەراندايە لە

دۆزىنە ۋەى ئەورىگانە، چۈنكى ئەوان دەيانە ۋىت ھىلكارى ئەسپىتيان بەھىزىكەن.

بۇ نمونە لە بىرگەى جارگۆن ۱۰۲۱ بەشى ۱۰۲۱ لە و پىخراۋەى كە بەرپرە لە كۆكردنە ۋەى باج ھاتو، كە ئە و فروشىارانە ئازادن لە كەم كرنە ۋەى باجەكەيان كە خانوبەرە و دەكپن و دەيفروشن واتا ئە و ئەرزەى كە ئەوان دەيكپن بە گران دەيفروشنە ۋە. لەم بەشەدا ئامانچەكە زيادبوونى نرخی ئەرزە و خانرە. لەگەل ئەوشدا بەھای بازىرگانى پارىزاد دەبىت و باج ۋەرناگىرى ئەتا ئە و ملكانە ساقنەبىتە ۋە. زۆرىك لە خەلكى ئەم دەرفەتە ياسايەنە بە كار ناھىنن بۇ زيادكردنى ئەسپىتى خويان.

ھەر لە بەرئەمەش حوكمەت زۆر بە ئاسان باج لە زۆرىك خەلكى دەسپىتت ۋە ئە و دەرفەتە بە كار ناھىنن. بە پاستى من توشى شۆك دەبم كاتى گويىبىستى ئە ۋە دەبم كە خەلكى باجىكى زۆر دەدەن بەبى ئە ۋەى مى لەم ياسايانەى باسمانكرد سودى لىۋەرىگىرت. من ھۆكارەكەى بۇ ئە ۋە دەگەرئىنمە ۋە كە ئەوان بە حوكمەت دەترسن و چى ئەمرىكيان بەسەرا بدريت خىرا جىبەئى دەكەن. زۆرىك لە ھاورىكانم مايەپوچ بوون لە بەر ئەم خەلقەى حوكمەت كە دەيكات. بەلام باوكە دەۋلەمەندەكەم زۆر بە زىرەكانە خۆى دەرباز دەكرد لە سىستەمى باج بە رىگەى ئۆپۆرىشنە ۋە.

تۆ لە ۋانەى ئە و ۋانەىەت لە بەبىرىت كاتى من لە تەمنى ۹ سالىدابووم دەچوم بۇ لای باوكە دەۋلەمەندەكەم، چاۋەرئىم دەكر لە سەرمىزەكە ئە ۋەشم لەبىرە كە ۋ ئىھمالىدەكردم ۋ لە ئۆفيسەكەى دەپەشتە ۋە بىگومان ئەمانە ھەمووى مەبەستىكى لە پىشتە ۋەبوو. ئە و دەبوىست كە من درك بەتواناكانى خۆم بكەم. بۇ چەندىن سال من لە لای ئە و فىزىووم.

ئەوێ ئەو فیتیرکردم بریتی بوولە زانیاری دەریارەى بازەگانی و ئابوریو. پارە هێزیکى زۆر گەورەى بەبێ زانیاری ناتوانى بە بەیزانیاری ببەیتە پێوە. ئەو فیتى ئەو زانیاریەى کردم. بە بیزانیاری ئەو پالەى کە ژيان پێوەمان دەنیت سودى لێوەرناگرین. باوکی دهلەمەندم هەمیشە دەگوێ "گەرنەگەرن شەش ئەوەنەى بێت بەرپەرەیان سەرپەرشتیار، بەلکو پیاوی باج گەرنەگە. واتا ئەگەر تۆ رێبەیت بە سیستەمى باج ئەوا هەمووکات پارەى زیادت لێدەبات.

یەكەم وانه بریتیبوو لەوێ کە پارە کاربەت بۆ تۆ ئەک تۆ کاربەت بۆ پارە. ئەگەر تۆ کاربەت بۆ پارە، کەواتا هێزى پارەت داوە بەو کەسەى کارى بۆدەکەیت. بەلام پارە کارى بۆ تۆ کرد، بە پێچەوانەى و تۆ هێزەکەت کۆتەرۆڵکردووە. لەیەكەم جاردا دەبێت بزانی کە چۆن پارە کاربەت بۆ ئێمە، ئەو هێزە کۆتەرۆڵبەکەین. ئەو دەویست زانیاری باشمان هەبێت دەربارەى لایەنى ئابوری، ئەک رێبەین بەکەسێک بەکاربێت بۆ بەرژەندى خۆى. بۆیە پێیوستە تۆ یاساکان و سیستەمەکان بە باشى شارەزابیت. ئەگەر تۆ زانیاری باشت ئەبێت ئەوا بە ئاسانى بەکار دەهێنیت. هەر لەبەر ئەوەى کە ئەوان پارەىکى زۆر تەخەندەکەن بۆ پارێزەر و ژمێریارە زیرەکان، چونکە لە رێگەى ئەم کارەو ئەوان پارە زۆر نادەنە حوکمەت. یەکیکە لە وانه گەرنەگان بریتى، لەوێ زیرەکەن و شارەزابەن بۆ ئەوێ دوورین لەو کێشە ئابوریانە پووبەرپوتان دەبێتەو.

باوکە دهلەمەندکەم هەمیشە منى هاندەدا بۆ ئەوێ کاربەت باش و کۆمپانیایەکی سەرپەرە خۆم هەبێت.

كاتێك من ئامۆژگاریه كانی باوكم به باوکی دهولنه دم دهگوت پێدهكەنی دهیگوت "تو بۆچی خۆن نابیتە خاوهنی په یژه كه." "ئهوكاتهی كه من مێرد مندلبووم، تینه دهگیشتم نه مده زانی مه به سستی چیه له بوونه به خاوهنی كۆمپانیای خۆم. ئه و بیر بۆچونه وهك شتیکی موسته حیل وابوو. به لام له گه له نهوشدا من ئه و كارهم زۆر به لاوه ئهستم نه بووه له داماتودا بیه خاوهن كۆمپانیای خۆم.

ئهگەر باوکی دهلەمەندم نه بوايه له وانهیه تهنها بیر و بۆچونه كانی باوكم په سه ندبكرایه. به لام من ئه و وتانی ئه و م هه رله یادبوو، كه دهیگوت تو ده توانیت بیه خاوهن كۆمپانیای خۆت. به تێپه ربوونی ته مەم گه و ده بووم ۱۵ و ۱۶ سال. من چیت ئه و ریگه یه م هه لته بژارد كه باوکی هه ژارم پێژنیاری بۆ كردبووم. نه شم ده زانی ئه وه ژۆنه و چیه؟ به لام من بپیارم دا كه ده بیست جیاوازم له هاورێكانی قوتابخانه م و ریگه یه کی تاییه ت به خۆم هه بیست. ئه و گه ره ترین بپیارمبوو كه زیانی گۆپی. له ته مەنی ۲۰ سالیدا به تهاوه تی ئامۆژگاریه كانی باوکی دهلەمەندم كاری تێكردم و بووه خالی

پێشكه تته كانی بۆ ده كردم، ئه مه هه مووی وهك ستایشوابوو بۆ من. به لام هه میشه ئه و وته ی باوكه دهلەمەندم له گویدا ده زرنگایه وه، كه ئه و كه سه كێیه كاری بۆ ده كه یه ت؟ یان ئه وه كه سه كێیه كه دهلەمەندی ده كه یه ت؟

له سالی ۱۹۷۴ من هه ر وهك كریكار كارم بۆ كۆمپانیای خپروكس ده كرد. به لام له و سالانه دا من به كه م كاری سه ره بخۆی خۆم بنیادنا و به كه م بنچینه ی ئه سیتی خۆم پێكه ینا. پاشان من هه موو توانای خۆم خستبو

گه پښو نه وهی نه م نه سیته فراوانیکه م. هه ستم ده کرد داهاتوم
 پونده بیت، نه گه ر ناموزگاریه کانی باوکه دهللمه ندو که م جیبه جیبه که م.
 زوریک له خاوه نکار و بازرگانه کان پیینوایه ناموزگاریکردنی کرتکاره کان
 پښو نه وهی پښه خاوه نکاری خوین و نه سیته خوین بنیادبنین پښو
 بازرگانی خراپه. له وانیه نه مه شتیک تاکه که سایه تی بیتن، به لام من ته نها
 جهخت ده که مه وه سهر بازرگانیه که ی خوم و گه شدن به نه سیته خوم، پښو
 نه وهی بیمه خاوه نکاریکی باشتر. من نیستا مه به ستم هه یه. به باشی و
 به شکومه ندیه وه کارده که م پښو به دهسته نانی سهرماییه کی زیاتر، بیمه
 خاوه ن وه به ره نانی خوم له بواری خانوبه ره دا. به م ناواته م سهر
 له نوی پښه ی بازرگانی هه وای به رزده که مه وه. چه نداها دهره فته هه یه پښو
 نه یه پاره ی زیاتر به ده سته به یتریت. به لام نیتمه له قوناغی سهره تاداین،
 هه تا زورتر نامبره کانی کومپانیای خیروکس بفروشتایه نه و زیاتر پاره م
 وهرده گرت، له گه ل داشکانی موچه ی مانگانه م. من پښو نه وهی له و داوه
 پزگام بیت زور هه و لمداوه و به باشی کارم کردوه. له سالی ۱۹۷۸ من
 به کیک بووم له پیچ باشترین فروشه ره که. من زور به جدی ده مویست
 پزگام بیت له یاری ریت ریس.

پاش نریکه ی سی سال، من توانیم گه شه ی زیاتر بده م به و کومپانیای
 خانوبه ره که دروستم کردبوو. زوری زیاتر له کومپانیای خیروکس. نیستا
 من خاوه نی نه سیته خوم، نیستا پاره کانم کار پښو من ده که ن. من
 تقدیری کات ناموزگاریه کانی باوکه له بیره که ده یگوت "هه ولبد هه سته
 ترکپیکردنت زیاد بکه پښو شته کانی ده وریه رت". هه رزوو کاشفله وهی
 سامانه که م که شه ی کرد، کومپانیاکه م به هیزبوو. پښو یه که م جار ویستم

سه ياره يه کي گران بهام بکريم. هاورتي کان له کۆمپانياي خريۆکس پتيان واپوو، من هه موو ئه و موچه يه ي وهر مگرتوه سه رفکردوه. به لام من ئه وپاره يه م خسته بواري نه سيته وه و وه به ره ميئانم زياديکرد. پاره کانم به باشي کار ده که ن بۆ ئه وه ي پاره م بۆ به ره مبيتن، يه ک دۆلار له هيلکاري نه سيته ده وري خاوه نکاريک ده بينيت.

به رده وام هه و لهدات ئه و خاوه نکاره و وه به ره ميئان زياد بکهم، پيشه وه ي باج بده ک. من به باشي کارم ده کردوه بۆ کۆمپانياي خريۆکس، بۆ ئه وه ي کرپني سه ياره گران به ها که سه لميتم. به و وانانه ي باو که ده وه لهده که من توانام په يدا کرد که له و قوناغي ياري پست پرسه پرگارم بکات و له سه رتاي ته مه م بمکاته خاوه نکار. ئه مه شتي کي مه حال نه بوو چونکه من هه موو ئه و وانه گرانگانه فير بووم له باوکم ده رباره ي ئابوري و داراي. به بي زانيار ئه م پرگا به زۆر گرانه. بريه من زۆر هه و لهدا وه سيميناري زۆر بکهم ئه و زانياريه ي پيمه بگه يه م. بۆيه پاش ته واپوو من له سميناره کانم دا تاقير دنه وه يه ک ده کرد بۆ ئه وه ي بزانه هه تا چه ند زانياريه کانم گه يشته، که پيک هاتوه له چوار خال.

۱. ژميرياري. من ئه مه په يوه ست ده که م به تواناي خویندن و نوسين له بوای ئابوریدا. نه گه ر تۆ ده ته ويت سه رمایيه کي گه و ره بنيات بنی. نه واپيوستی به پاره ي زۆر و کاري راست و پيک و ورده کاي ره يه ن که په يوه ست به لای چه می ميشک. بوونی زانيار و خوینده واري له بواری داراي تواناي تيگه يشتنت زياده کات له برياري ئابوریدا.

۲. ۋەبەرھىتان. مەن پېيىدەلېم زانستى پارە و بەرھەمىنانى پارە، كە پىڭھاتوھ لە چەند ستراتىجىيەك. ئەمە پەيۋەستە بە لاي راستى مېشكەۋە، چۈنكە برىتتە لە تواناي داھىتان.

۳. تىڭەشتەن لە بازار. برىتتە لە زانستى پاشەكە وتكردن و خواست. چۈند تەكنىكىك ھە پېيۋوستە بىزانى دەر بارەي بازار. ۋەك بەرتوھ بردنى ھەستو سۆزى. يەكچىكى تر لە بىنماكانى بازار برىتتە لە بىنچىنەي يان سىنسى ۋەبەرھىتانى ئابورى. ئايا ۋەبەرھىتان ھەست دروستكات و نەيكات كارگەرى ھەيە لە سەر بازاري ئىستا. زۆرىك لە خەلگى پېيان وايە ئەم چەمكى ۋەبەرھىتانە بۆ مىندالەكانمان گرانە و لېنى تىناگەن. بە بى ئەۋەي كەسىك نەبىت تېيان كەيەنېت ئەۋا تىناگەن.

۴. ياساي. كۆمپانىياكان پىسپۇرىيەكان لە بەرژەۋەندى خىۋان بەكار دەھىتن ۋەك ژمىريار و ۋەبەرھىتان و بازار كە ئەنجامى گەۋرە سەرسۈپتەرى دەبىت، ھەروھە زانىارى لەسەر باج و چۆنىەتى خۆلېلادانى بەكار دەھىتن بۆ ئەۋەي باج نەدەن ۋەك ئەۋ خەلگەيتىر. پىشكەۋتنى ئەم دوولايەنۋە ۋەك ئەۋە وايە كە دەۋلەمەندكان بىفېن ۋەھزارەكان لە سەر پىيېۋىن بۆ ئامانجەكەيان. ئەم جياۋازىيە زىياتر دەبىت بە پىي بەرنامەي ماۋە درىژ.

۱-سۈدى باج. ئەۋەي كۆمپانىيامان و خاۋەن سەرمايەكان دەيكەن، تاكەكان ناتوان بىكەن. ۋەك تەرخانكردنى پارە بۆ تىچۈنەكان پېش ئەۋەي پارە تەرخانكات بۆ باج. كە ئەم شارەزايەكى گەۋرەي

كۆمپانیاكانە كە پەیری دەكە. بەلام ئەمە گرنگ نیە ھەتا تۆ
نەبیتەخاوەن ئەسیت و بازوگانی خۆت.

خاوەنکارەگان پارە قازانج دەكەن، بەلام خێرا باجی لێدەدەن.
لەوێە كە ماوە سود وەردەگرن. بەلام كۆمپانیاكان قازاندەكەن و
سەرفیدەكەن ئەوێ لێ ماوە باجی لێدەدەن. ئەمە باشتەین ئامرازە كە
دەولەمەند بەكاری دەھێنێت. ئەوان ئەتوان خۆیان بە ئاسانی پێكبخەن،
بەبێ ھیچ گرانی. بۆنمونە ئەگەر تۆ خاوەن كۆمپانیای خۆت بیت چەند
تیچونێك ھەبە لە كۆمپانیا كە خۆت پێ دەكەیتەو، وەك كۆنێ سەیارە
و دابین كردنی ھاواری ئەگەر كۆنێكارەكە توش ھەر پوداویكبوو كە
نەیتوانی كاریكات، چاكردنەو، دابین كردنی بەشی تەندروستی و
پرستۆرات. ئەگەر ئەكانە بە یاسای ئەنجتم بدەم ئەوا من كۆنێ باج
كەمدەكەمەو یان دواي دەخەم.

۲_ خۆپاراستن لە كێشە یاسایەكان، ئێمە لە كۆمەلگایەدا دەژین پەر لە
كێشەبە، ھەركەسە بەشی خۆی دەكارەكە ی تۆ دەوێت. دەولەمەند
سامانەكە ی خۆی دەشاریتەو لەرێگە ی چەند رێگەبەكە یاسایەو
پارەكە ی دەخاتە بواری ئەسیت و ئەسیتی خۆی دەپاریزی لەو قەرز
دەدا بەھیچ كەسێك. كاتێك كەسێ سكاڵیان لە سەر تۆماركات پووبەپە ی
چەند یاسایەك دەبنەو و پاشان بۆیان دەردەكەوێت كە ئەو
دەولەمەندە ی شكاتی لێكردو ھیچ شتیکی بە ناوەنیە. ئەوان كۆنترۆلی
ھەمووشتیکیان كردو، بەلام خاوەنی ھیچ نیە. بەلام ھەزارەكە
دەبەوێت خاوەنی ھەموو شتیكەبێت، بەلام ھەمووشتیك لە دەستدەدا
لەرێگە ی حوكمەتەو.

مارلىيان ۋە مەزىران زۆر جار ئارەزى ئىشە دەكەن سىكالىكەن لى
دەۋلەت مەندەكان، ئىشان ئىشە ۋانىيە لى رۆينەۋە فېرىيون، كە پارەى لى
دەۋلەت مەندان دەدى ۋە دەيدا بە مەزىران.
مەبەسىنى ئىشە كىتىبە ئىشە كە بىتە خاۋەنى كۆپۈرۈشنىكى تايىت،
بەلكو مىن دەلىم ئىشە گەرتۇ خاۋەنى مەزىر جۆرە ئىشەنىكى ياساى بووى،
مەلىدە بېپارىزە ۋە پىزەى سود ۋە قازانجى زىاد بەكە ۋەك چۆن
كۆمپانىكان ترئە ۋە كارە ئىشە نجام دەدەن بۇ خۆيان. چەندە ما كىتىب
نوراون دەربارەى مېزى كۆپۈرەيشىن ۋەك (grow rich) كە
سودەكانى ۋە وردەكارىەكانى دەخات پوو. ئىشە چوار تەكنىيەى باسماى كىرد
، كە لى تاقىكرنەۋەكە دا بەكاردىت زۆر بەسودە ۋە بىنچەنى زانىستى
ئابورى ۋە دارىيە. ئىشە گەرتۇ تامەزىۋى دەۋلەت مەندى ئىشە ۋە تەكنىكانە
بەك بە بۇ ئىشەى بىتە خاۋەنى زانىيارىەكى بىنچىنەى لى بوارى ئابورى دارى
دا.

شېكرىنەۋە

- دەۋلەت مەند لەگەل كۆپۈرەيشىن خەللى كە كارەكات بۇ ئۆپۈرۈش
۱. قازانج ۋە دەستكەوت   ۱- قازانج ۋە دەستكەوت
  ۲. خەرجكرىن ۋە سەرفكرىن   ۲- پاشان باجدان
  ۳. پاشان باجدان   ۳- خەرجكرىن ۋە سەرفكرىن
- ۋەكى بەشەك لى مەموو سىتراتىجىەكانت، مىن ئاكۆزگاريت دەكەم ۋەك
مەموو خاۋەن كۆمپانىكان ئىشەنى خۆت بە باشى بېپارىزە.

بەشى شەشەم

وانەى پىجەم

دەولە مەند پاره دادىنىت

شەوى رابردوو سەيرى پىرۆگۆمىتىكى تەلەفىزىۋىم دەكرد، دەربارەى
مىژوى پىاوتىك بەناوى ئەلىكساندەر گراھام بىلل، ئەوزانىيە مافى فرۇشتىنى
تەلە فونەكانى خۆى ھەبوو، لەبەر ئەو ەزۆر ھىلاك و ماندو دەبوو چونكە
خۆواستىكى زۆر ھەبوو لەسەر داھايتانە بەھىزەكەيە. بۆيە پىيوسىتېووك
كۆمپانىيەكەى گەورېوكات. ئەو داوى لە يەككىكتى پۆژئاواكرد كە ئەم
دامىنان و مافى فرۇشتىنى و كۆمپانىيەى لىبىكىن بە ۱۰۰۰۰۰ دۆلار. بەلام
سەرۆكى ئەوكاتە ئەمە نرخەى بە شىتىكى گىلانە دەيە قەلم و پەتى
كردەو. پاەوەى كە چىرۆكى ئەلىكساندەر كۆتاي ھات، ھەوالىكى نوئ
بلاو بوويەو دەربارە دەربارەى كۆمپانىيەكە كە دەيوست رىژەى
كرىكارەكانى كەم بكاتەو. ئەمەلەكان كۆبوونەو سكاليان دەكرد دژى
ئەو كۆمپانىيە و بە نادادى ئەويان دالەقەلم.

بەپىيوبەرى كۆمپانىيەكە دەستسى لە كاركىشايەو كە خاوەنى دوو
مەندالبوو، دەست لە كاكىشانەو كەى بۆ خاوەنى كۆمپانىيەكە بەرزكردەو
و داواى لىكرد كە مافى ئەوەى پىبدات كە خانويەك بىرپىت بۆ خۆى.

من له سالس ١٩٨٤ وانه بئژم له بواری چه ندیشه یه کدا، نه مه نه زموونیکه و پاداشتیکی گه وره بۆمن. له گه ل نه شدا هه ندیک جار لێی دابراوم. به لام هه زاره ها که سم فێرکردوه. یه کێک له وانه خۆم که نه زموونم له م بواره دا زیادێ کردوه.

ئێمه له یه کش تا هاوبه شی ئه ویش هه موومان خاوه ن توانای خۆمانین. خواپه گه وره له نێمه ته بێبه شی نه کردوین. شتیك که ئێمه ی دواخستبێ بریتیه له وه ی که ئاستی برۆا به خۆبوومان زۆر که مه، نه مه له بهر نه وه نیه که ئێمه زانیاری ته کنیکیمانیه به لکو له بهر که می برۆا به خۆبوونمانه. کاتیك له یه کجار ئێمه واز له قوتابخانه ده هیئن بن زۆر گرنگ نیه به لامانه وه نرخێ زانکو و خویندن و برۆانامه. به لام له دنیای دوور له خویندن و نه کادیمی هیچ شتیك گرنگترینیه له برۆانه زیاتر. نه وان پێیده لێن ئازایه تی و وێران و به توانای چاونه ترسی، به لام له راستیدا هه رناوێکی لێتین گرنگ نیه نه وه ی داها توی تو دیاری ده کات زۆر له قوتابخانه و نمره زیاتر و گرنتره.

خه لکی له وانه ی هه ردوو سیفه ته که یان تێدا بیت، وه ک ئازای و زیره کی به لام نه م توانایه نان لایه ن باش و خراپی هی له سه ر که سه کان، بۆنموونه هه ندیکه س نه و ئازایه تی بو خراپه به کار ده هیئت وه ک که وه سه ر نه ژنو و سوال کردن که نه مه خو له خۆیدا ئازایه تیه به لام بو شتیکی خراپ. پاش شه پی فێتنام من نه و دوو حالته م به سه ر هات. به لام هیچ کامیان باشت نه بوو له وه ی تریان. له کاتی مامۆستا ییدا هه ستم به هیزی ترس و گومانی خراپه کردبوو، که چه ندیک کارگه ری هه یه له سه ر که مبوونی توانا کافان، بۆنموونه ئاسک له پوشتنا له شیر و پلنگ خێراتر پاده کات،

بەلام کاتى شىر دواى دەکەوت و ئەمىش لای بۆ دەکاتەو دەترسى،
تواناى پاكردنى کەم دەبىت. کاتىک کە مامۆستا بووم پرسىارىکم لە
قوتابىەکان دەکرد هەستم بە و ترسە دەکرد لە کاتى وەلامدانەو
پرسىارە کەدا. بەلام لە جىهانى راستەقىنەدا سەرکەوتن گىرنگ نىە بەلام
ئازاىەتى جىى باىەخە. بەئەزمون و شارەزای خۆم ، بۆ زانىار و زىرەکی
لە ئابورىدا پىیوست بە هەردوو تواناکە هەيە بەتایبەتى زىرەکی. ئەگەر
ترس بەسەرتا زالبوو ئەوا زىرەکی و توانات لە ناودەچىت. لە قوتابخان
من تەلەبەکان هاندەدەم کە بەسەر ترسى خویاندا زالبىن و زىرەک و چاو
نەترسبن. ئەگەر پىنگە بەتواناکانت بەدى ئەو ترسە بگۆرە بۆ هیز و توانا
و زىرەکی.

من دلنیام بۆ زۆریەى خەلکی، کاتىک مەسەلى پارە دیتە پىشەو،
دەترسن و هەموویان دەیانەوت بە سەلامەتى کاربکەن و دورىن لە
مەترسى و کىشە. بەبۆنەى ئەم کردارەو مەن چەند پرسىارىکم بۆ
دروست دەبىت. بۆچى دەترسن یان نایانەوت کارىکی نادلنیای نەکەن؟
بۆچى نىگەراندەبن دەربارەى تاقىکردنەوئى ئای کىو؟ یان بۆچى
پىیوستە مەن بىمە کەسىکی شارەزا لە بواری ئابورىدا؟ بەپای من
وەلامەکەى ئەوئە کە ئەوان هەلزاردنیاى زۆر لەبەر دەستدایە.

ئیمە گۆرانکاری زۆر مان لە پىشە، بۆنموونە کاتى چىرۆکی ئەلیکساندەم
بۆ گىزانەو، لە چەند سالکىک دواى ئەو سادا کەسى تر پەیدا بوون، بۆ
نموونە بیل گەیت گە خواوەنى کۆمپانیای مایکرو سۆفته و گەرەترین
سەرمايەدارە لە جىهاندا. یان. واتا جىهان لە یەک قوناغدا ناوەستىت
هەمىشە لە پىشکەوتندایە ئەمۆ بیل گەیت سبەى یەکیکی تر. هەرەها

چەندە ھا کەسى تىرمانە ھەيە کە کايە پوچىبوو و توشى زەرەرىكى
زۆربوون.

يان بۆچى تۆ نىگەرانى لە تاقىکردنە وەى ئايکيو؟ من پىت دەلیم بۆ چى
ئەو کارە دەکەن لە بەر ئەو وەى کاتىک من لە ژياندام، ئەو بۆ من لوتکەى
خۆشە، خۆش ھاتن لە گۆرپانکارىەکان دەکەم ئەک لىيان بترسم. من زياتر
خۆشحال دەبم بىمە مليۆنەر لە نىگەرانىم بۆ شکست و مايە پوچى. واتا
من ئومىدەم بۆ سەرکەوتنە کە زياتر لە شکستە کە. ئەو سەردەمەى ئىمە
تەيدا سەردەمىكى خوشگوزەرانىە و لەمىژدا شتى وانە پويىنە داوہ. نەو وەى
ئىستا ئەوتوانن ئە بەراوردە بکەن بە لىکۆلەنسە وەيان لە رابردوو
بەراوردنى بە ئىستا. وەک ھەموومان دەزانين ئەو سەردەمە کۆنە
نەماوہ و سەردەمىكى کە لە دايک بووہ،

بۆچى تاقىکردنە وەى ھەلسەنگاندنى زيرەكى دەکەينت نىگەران دەبىت؟
لە بەر ئەو وەى کاتى تۆ ئەم تاقىکردنە وىە دەکەيت، ئمانجە کەى ئەو وەى تۆ
بينە کەسىكى دەولەمەند، بەلام ئەگەر تۆ ئەم کارە نەکەيت ترس و
دوليت زيادە کات. ئەم تاقىکردنە وەى دەرخەرى ئەو کەسانەى کە زالبوون
بەسەر ترسە کەيان، ديارى کردنى ئەو کەسانەى کە تەنھا لەسەر پىنگە
کۆنە کەى پيشودە پۆن بە بى بىرکردنە وە.

۲۰۰ سال پيش ئىستا ھەر کەسىک خاوہن زەويىبوايە بە کەسىكى
ساماندار دەناسرا. پاشان گۆرپا بۆ کارگە و پيشە سازى. واتا ئەگەر
کەسىک خاوہنى کارگە بوايە بە کەسىكى ساماندار ناسرابوو. بەلام ئىستا
ھەرکەسىک خاوہنى زانىارى بىت بە کەسىكى ساماندار دەناسرىت. بەلام
کيشە کە لەو دايە کە فايلى زانىارىەان لە جىھاندا وەک تيشكى پوناكى

خیرا ده گوازیته وه، هیچ سنوریکی بۆ دانانریت وهك شهوهی له نهرزو
کارگه کاندای بۆی داده نرا. گۆرانکاریه کان زۆر خیرا و دراماتییکن.
مه ندیکهس خیرا وهك قارچک مه لتوقین واتا خیرا دهوله مه ند ده بن. به لام
له گهل شهو سه رکه وتنه دا که سانیکي تر هه ن که مایه پوچبوو.

شه مپۆکه، زۆریک له خه لک ده ناسم که به باشی کار ده که ن بۆ به ده ست
هینانی پاره، به لام هه ر له کیشه دان. چونکه شه وان له سه ر شهو بیر
باوه رپه کۆنه ده پۆن. واتا شه وان ده یانه یت هه ر به وه پریگه پوبه پوی
کیشه کان بینه وه، به بی شهوهی هیچ گۆانکاریه بکه ن. من زۆریک که س
ده ناسم که کاره و خان و سامان له ده ستداوه. شه وان بۆ شه م پودار
ته کنه لوجیا و خاوه نکار تۆمه تبار ده که ن، به لام له پاستیدا شه وان خۆیان
کیشه سه ره کیه که ن.

شهو بیرۆکه کۆنه لایه بلیتی سه ره کیانه، چونکه شه وان درکیان به وه نه کرد
و شهوهی دوینی شه سیت بووه شه رت فیه شه مپۆ هه ر شه سیت بیت.
پاشنیوه پۆیه ک من ده رزم ده گوتوه ده رباره ی وه به ره یینن و شهو یاریه ی که
دام هینابوو. به ناوی کاشفله وه. زیاتر جه خمان له سه ر ئامارزه کان
ده کرده وه. هاوریه کم هاوریه کی هاوردبوو که زیانیکی زۆری کردبوو له
کاتی ته لقدانى خیزانه که ی. شهو بۆ چاره سه ریک ده گه را و پییوابوو شه م
کلاسه چاره سه ر یشه که ی بۆ ده کات.

شه م یاریه یارمه تی خه لکی ده دات که چۆن پاره کار ده کات. یاری کردن
له م یاریه دا شه وه مان فیرده کات که کارلیکردنی نیوان بالانس شیت و
ئنگه م سته یت مینت.

لیتره باسی نه وه دهین که چون کاشفله وه مانگانه زیاده کین له میلکاری نه سینه وه و تیپه پاندنی تیچونی مانگانه ت. نه گهر له ما سرکه وتبوییت، توانات هه یه که له داوه که دهرچی. وهک پیشتر گوتم هه ندیک که سی نه م یاریه یان به لاوه گرنگ نیه و هه ندیکی تر خوشیاند هوییت. هه ندیکی تر خاله گرنگه کانی نه م یاریه وهرناگرن. بۆنموونه ژنیک له کاتی یاریکردنه که دا چهند دهره تیکی له ده سندا. کاتی ده سی کرد به یاریه که ژنکه ناوی نه شنانه ی نوس که له بیرى نه مابوو. زۆر دلخو شبوو به لام که هاوړپیه کی خزی شیکر ده وه که چون ژماره کان کار ده که ن له بواری بالانس شیت و ئنکه م سته یتمینت، نه و زۆر بیه یو ابوو چونکه ده یگوت من هه زم له بیرکاری نیه. پاشان ئیمه چاوه پوانی نه و هاوړپیه ی بووین که په یوه ندی نیوان نه و دوو چه مکه کان بۆ شی بماته وه له ماشفله وه ی مانگانه دا. پاشان که نه و ژنه زانی ژماره کان چون کار ده کات.

پاشان که یاریه که نه و او بوون هاوړپیه کی هات و پتیگوتم "نه و زۆر بیزاره، نه و ماتبوو شتیک فیتریت دهر باره ی وه به رهیتان" هه روه ها نه و زۆر حازی له و بیرۆکه یه نه بوو که یاریکردن بۆ ماوه یه کی زۆر "هاوړپیه کی هه ولیدا که تیپکه یه نیت نه گهر تۆ له ناخی خو تدا کاری گهر بووی به م یاریه به هه ړیگه یه کبیت نه و خواستی نه وه ت لادروست ده کا که پاره که ت بگه ړنیت وه، به لام نه و وتی "کاریگه ریه کی یاریه که به شیوه یه کی گالنه جارپانه کاری گهری هه بوو له سهرم. به لام نه و پاره ی که جیم هیشبوو بۆم گه رایه وه. له سال ۱۹۸۴ من ملیونه ها نمونه م بۆ هیتاونه ته وه دهر باره ی نه وه ی سیسته می قوتا بخانه کان نه یاندر وه. چونکه نه و ولناهی که مامۆستا کان ده یلینه وه هیچ سودیک به لایه نی

ئابوری ناگه یه نیت که ئیستا کیشه یه کی سه ره کیه. بویه له سالی ۱۹۸۴ له ریگه ی یاریه که وه ئه م وانهم فیبری خه لکی ده کرد. هه میشه که نجام هانده دات بۆ ئه وه ی بیر له رابردوویان بکه نه وه که چی یانزانیه و چی پیوسته بیزانن.

یه کیک له خالگرنگه کان ئه م یاریه بریتیه له وه ی که بیر له رابردوی رفته ره کات بکه یته وه، وه ک سیسته می فیدباکی وایه. واتا وه ن تاقیکردنه وه یکی که سایه تیت وایه له رابردوودا. ئه و ئاوپتی ژنه که له یاریه که تینه ده گه یشت په یوه ندی پیوه کردم و گوتی "که هارریکم که میک تیگه یشتوه له په یوه ندی نیتوان ئه و دووچه مکه." "ئه و ئیستا هر خاوه نی به له م نیه به لکو خاوه نی هه مووشتیکه له خه یال یخویدا. ئه و زور توریه پاش ئه وه ی که له میرده که ی جیابوو، ئه و به جیی هیشتبوو پاش ۲۰ سال له پیکه وه ژیان. هه ره له بهر ئه وه ئه و بنچینه یه کی ئه سینتیان نه بوو. له بهر ئه وه ئه وان هیجیان نه بوو تا به جیی بیئن. واتا پاش ۲۰ سال له ژیان هه وسه رگرییان ته نها له که یفو خوشابوون. ئه وان ته نها کۆمه لی یادگاری له برنه کراو ناخوش به جیماوه. ئه م که میک له یاریه که تیگه یشتبوو له بهر توریه یه که ی نه ک له بهر تیگه یشتنی.

ئه و بریای و ابو ئابوری تاییه ته به کاری پیاو. ژنیش مالکه ی بۆ بیاریزی و خاوینی بکاته وه. واتا پیاو لایه ی ئابوری به پیوه ده بات. پاش پینچ سال له هه وسه ریان درکی کردبوو که پیاوه که ی پاره ی لیده شاریتته و. ئه و له وه نیکه رانیوو که ناگایه له وه نه بووه که ئه و پارانه چی لیده کات ئایا ده داته ژنیکی تر؟

هەر دەرەك بۆردی یاریه، ئیتمه دهستكهوتی زۆرمان بۆ دەرە خسی نهگەر
بهردهوام ههولبدەیتن. جیهان هه میسه دهوسته کوتمان بۆ
دەرە خسی نیت. پۆژیکیان من سکالم له پاگه ره وه که کرد له لای
خیزانه که م که پانتۆلکه م بچو کردۆته وه هۆکاره که ی نه وه، به لام نه
پیکه نی و گوتی " پانتۆلی تۆ هه ندیک شتی تر گه ره ی کردوه.

نهم یاریه ی باسی ده که یین وادی زاین کراوه که هه رکه سه و یاری پیکات،
دهستكه و تیکي ده داتی. مبهسته که ی نه وه یه که چەند بزارده یه کت باتی.
بۆ نموونه نهگەر تۆ بۆرت کار ده که دابنیتی له یاریه که نه وه مه بسنی نه وه یه
که تۆ قه رزدار بوویت. پرسیاره که ی ئیستا نه وه یه تۆ نه توانیت چی کاریک
بکهیت؟ چەند بزارده ی جیاوازی داری تۆ نه توانیت نه نجامی بهیت و له
گه لی بهردهوام بیت. من سه یری ۱۰۰۰ که سم کرده که نهم یاریه یان
نه نجامداوه، نه و که سانه ی که توانیویانه له میاریه دهریازین و بیبه نه وه
به خیرای، نه وه که سانه بوون که توانای بیکاری و میشکی ئابوریان
به هیزبووه. واتا نه وان جوازی بزارده داریایه کان ده دۆزنه وه. نهگەر
که سیک له م یاریه دا زۆر پیچیت نه وایان تینه گه یشتوه یان میشکی
ئابوری و داهینانی نه. بۆیه خه لکی دهوله مەند هه میشه زنگ و چاو
نه ترسن بۆ نه نجامدانی کاره کانیان.

نه و که سانه ی که یاریان کردبوو له م یاریه دا و پاره یه کی زۆریان به دهست
هێنان، به لام نه وان نازانن چۆن نه و پاره یه کاری پیکه ن، به یه زۆریه ی
که سه کان سه رکه و تونین له دارایدا له ژیا نیاندا. له کاتی که دا که پاره یان
هه یه واده زانن زۆر چیر و زیره کن به لام له راستیدا گرنگتر شت نه وه یه که
پاره ت به دهست هێن بزانی چی لیده کهیت. نه و گرنگیه که ته نها پاره

به دهست بیئی به لگو بیر بازرگانی و دارای گرنگه. نه گهر بیتو بزارده کانت
سنورداریک پیت نه و له سهر هه مان بیروکه ی جاران جیبه جیده پیت. من
چیرۆکی هاورییه کم ده گیرمه وه که له قوتا بخانه به یه که وه بوون.
نه و کاری ده کرد له سی شوین نوای ۲۰ سالبینییه مه وه نه و له هه موو
هاوپیکانی قوتا بخانه ی دهوله مهندتر بوو. به لام کاتی که نه و کارگییه ی
چاندنی شه کره که کاری تیدا ده کرد داخرا، کریکاره کانیاں ده رکرد.
کریی نه ویشیاں که مکرده وه و توشی زیانیکی زۆر بوو. هۆکاره ی چی
بوو خۆ نه و زۆر ساماندار بوو؟ هۆکاره که ی نه و بریتی بوو له یه ک بزارده
واتا ته نها یه کشیوازی ئابوریانه کاری ده کرد و به باشی هه ولده ده ته نها
به باشی و به قورسی. نه و له سهر بیوکه کۆنه که ده پۆیشت. بیری له وه
نه ده کرده وه، که بجیت کۆمپانییه ک و به شیوه یه کی درێژخان و به
سودیکی زۆر کاریان به گه لبات. واتا بژرده زۆر گنگه له کارکردندا.
پاشان چی به سهر هات؟ نه و سیکاری ده کرد به س بۆ نه وه ی پیی بژی.
کاتی نه و که سانه ده بینم که یاری کاشفله وه ده که ن، سکالا له شانسی
خۆیاں ده که ن و خۆیاں به بیشانس ناوده به ن. من ده زان له چیاں
راستیشیا نا نه و کاره ده که، چاوه پیی ده رفعت ده که ن. به لام کاتی نه و ان
یاری ده که ن کارتی هه لیاں ده سته ویت ناتوانن بینه خاوه نی پاره. بۆیه
سکالده که ن و ده لیتن: نه گهر پاره ی زۆر مان هه بووایه له م یاری پیت
پیسسه پزگارمانده بوو. نه و ان بۆ ژیاںی پاتیشیاں هه مان کار دووباره
ده که نه وه و ده رفعتیاں بۆ دیته پیش به لام هه ر نابنه خاوه نی پاره.
من خه لکی زۆر ده ناسم که ده رفعتی زۆر گه وره یاں بۆ هاتۆته پیشه وه
به لام بیریکی ئابوریان نه بووه و که بتوانن نه م ده رفعته وه ربگرن. بتوانن

لەم یاری پیتە پێسە پزگاریان بێت. زۆربەی کەسەکان لەم بوارەدا وەك ئەوان وان. ئەو کەسانەی کە دەرفەتەکانی چیا نیان وەك خۆی وەرناگرن و پا چەند سلیك هەستی پێدەكەن کە کەسانێکی زۆر دەوله مەندببون کە هاوشانی ئەوانببون.

زیرەك بون لە واری ئابوریدا تەنھا بریتیە لە زۆری بژاردەکان. ئەگەر مەلێك بۆ تۆ پێنەكەوت ئەواتو تۆ پێیوستە چیبكەیت بۆ ئەوەی بژاریدەي ئابوریت بسەلمێنیت.

زۆر بەی خەلکی یەك چارەسەر و یەك كاردزانن و بەیك شتیواز مەولەدەن و پاشەكەت دەكەن و قەرزدەكەن.

بۆچی تۆ دەتەوێت ئاستی توانیای خۆت بەرزبکەتەو لە بوازی دارایدا؟ لەبەر ئەوەی تۆ دەتەوێت بینە کەسێك کە خاوەنی بەخت و شانسی خۆتیی و هەرچبەكت بویت پوڤدات و باشتری بکەیت. ئەو کەسانەی کە برۆیان وایە کە بەخت دروستدەکریت، لە پێگەی پارەو. یان ئەیانەوێت کەسێکی بە بەخت و خاوەن پارەبن لە جیاتی ئەوەی کاری گرانبکەن. ئەوا زیرەکی لە دارایدا زۆر گرنگە بۆ ئەوان. ئەگەر تۆ لەو کەسانەی کە چاوەڕێی تەنھا هەلیت و هیچ کاریکی کەناکەیت وەك ئەوا وایە کە بچی بۆ گەشتێك لە دوری پێنج میل پیش ئەوەی گەشه کە دەست پێبکەیت چاوەڕێی تراقیک لایەکان بکەیت بێتە سورسەوز.

کاتێك کە گەنجبووم لە گەلم مایم باو کە دەوله مەندەكەم باسی پارەمان دەکرد و دەمگوت پارە شتیکی راستی نیە. بەلام باوکی دەوله مەندم فێری نەهێنی پارەي کردین دەیگوت "چینی ناوەن کار دەكەن بۆ پارە بەلام دەوله مەند پارە دروست دەكات.

بیرۆکی پاره که زۆرکەس بە گرنکی دەزانن وایان لێدەکات که بە باشی
هەولێ بۆ دەدەن و خۆیانی بۆ ماندوودەکەن. بەلام ئەگەر تۆ زیاتر
گەنگی بە بیرۆکە کانت بەدەیت ئەوا زۆر باشترە لە گرنکی پاره لە لات و
خێرا و زۆر بە سەرکەوتووی دهللمه ند دەبیت. بەلام من و مایک. " بەلام
من و مایک هەمیشە دەمان گوت " ئەگەر پاره گرنک نەبێت ئەی چی
گرنکە؟ باوکه دهللمه ندەکم گوتی " ئەو ئەو پرسیارەیه که من ئێوه
دەبیت بەو لاهەکی پازی بین. " بە لێرەدا بایە زیاتر پون بکەینەو
دەمەوێت پێتا بۆیم که گرنترین ئەسێت که خاوەنی بین بریتیه لە
میشکمان. ئەگەر ئێمە بە باشی بەکاری بینین و پراپتانی پێکەین،
نەتوانین لەم پێکەیهووە بینە که سێکی سەرمایه دا بە هەر شێوێهە که تۆ
وێنای بکەیت. بە پێچەوانەشەو ئەگەر پراپتەن بەمیشکە نەکی و بەکاری
نەهێنی لە لوتکەکی دهللمه ندیدا بێت مایە پۆچ دەبیت ئەو نموونە زۆر لە
ژیاانی پۆژانەماندا.

لەسەردەمی زانیاری ئیستامان، پاره بە شێوێهەکی بەرچاوەگەشی
کرێوە. زۆریک لە کەسەکان لە سەرمایه یهکی که مەوێ خێرا دهللمه ندوون
بەپێگەکی بیرۆکە و پێکەوتن، واتا ملیۆنیک کەس زیاتر دهللمه ندوون و
بوونەتە خاوەنی سەرمایه ی خۆیان لە سفره و وە پاره پۆلی نەبینووە
لە بوارەدا بە لکو پێکەوتن دەوری بینووە. واتا ئەگەر تۆ پرسیار بکەیت
لەو کەسانە که بازرگانی بە شتومەک و بەشەکانی تری وەبەرھێنانەو
دەگەنن، ئەوان دهللمه ند ئێمە پێمان وایە ئەو کارە ئەنجام دەدەین
بەدریژای زۆرەکی کاتەکانمان. پێکەوتن واتا تۆ کاتیک لە ئاراستەکی
بازرگانی ولاتان دهللمه ند و چەند هێمایهکت بۆ دهللمه ندەکەویت که ئایا

ناستی بازار چۆنه و چی شتیك خواستی زۆر له سه ره خیرا به بریکار و
هاریکاره کانم ده لیم فالان شت بکړن و له ووه خته دا بیفروشن که
قازانجیکی زۆر ده کات نه مه من ناوی ده نیم ریکه وتن.

من پرسیاریک ده که م ئایا بۆچی تو گه شه به میشکی درای و بازرگانی
ده دهیت؟ ته نها وه لام که وه ری بگریست نه وه یه، من ده توانم پیت
رابگه یه نم که بۆچی من گه شه ده دهم به بواری عه قلی بازرگان
وه به رهین؟ ئایا له بهر نه وه یه من ده مه ویت پاره خیرا به ده ست بپنم؟
نه خیر له بهر نه وه ی پپیوستی منه بیت، به لکو نه مه ویت. واتا نه م
پپۆسه سه پیوستی به چه ند تاقیکردنه وه راپهینان هیه. وه ک
تاقیکردنه وه ی هه لسه گاندنی توانای زیره کی، چونکه نه مه وه ک
گه وره ترین یاری وایه له جیهاندا. ده مه ویت بچه نه وه جیهانه که
مروغه کان به میشکیان کاربکه ن و کراداریان هاوتای وته گانیان بیت. له
نه نجامدا تو توشی بهر به ره گانیده بیت و سه رکه تن و خووشی ده بیت.

هه ره له بهر نه وه یه من زیاتر بایه خ ده دهم به بوونی زانیاری دارای.
گه شه دان به و نه سیته ی که من خواوه نیم، پیتشکه وتن شانه شانی
نه وکاسانه ی که سه رکه وتوون له م بواره دا نه ک نه و که سانه ی جیماون.

من نمونه یه کی بچوک باسده که م که پینیشاندهرته له به ره مه پینانی
پاره. له سه ره تای نه وه ده کان ئابوری ولاته که مان ته واو له مه ترسیدابوو.

له که نالیکى نه مه ریکی به ناوی (good morning America)

به رنامه یه ک هه بووه ده رباره ی کیشه ئابوریه که، هه ندیک میوانیان
بانگیشکردبوو که گفتوگزیان ده کرد ده رباره ی کیشه ئابوریه که. نه وان

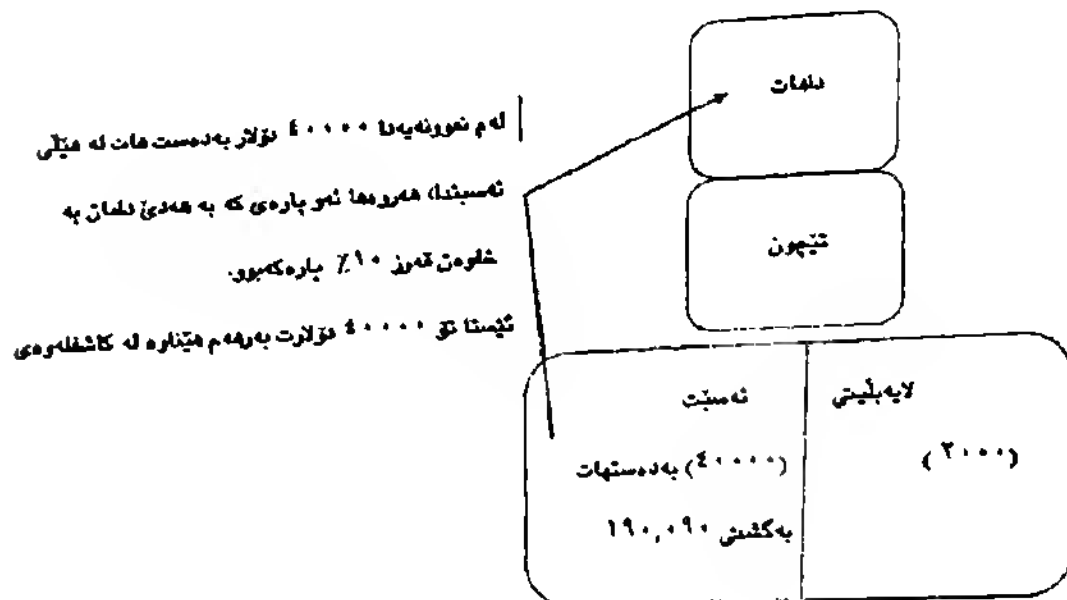
ئامۆزگارى خەلکيان دەکرد که پاره پاشەکەت بکەن. واتا مانگانە سەر
دۆلار پاشەکەت بکەن لە ٤٠ سالى داھاتوودا دەبنە ملیۆنێر.

ئەم بىرۆکەيەم پىياشبووم دەريارەي پاشەکەت کردن، ئەمە يەكەم
بژاردەيە و خەلى پىي پازين. بەلام کيشەك لەو دەدايە لای خەلکی پون نیه
کە چۆن ئەمە دەگوزەریت، چونکە ئەوان هەلێکی زۆر لە دەست دەدەن
بە بى ئەوێ پىي بزائن، خەبەريان نیه کە چى دەگوزەریت.

وەك پيشتر گوتم: ئابورى لە مەترسیدابوو، بەلام بۆ وەبەرھێنەکان
هەلێکی باشبوو. بەتایبەتی بۆ من چونکە پارهکەم زیادى کرد لە
شتومەکی بازارا و خانوبەرە. بەلام من پارهي نەخت کەم لەبەر
دەستدابوو، چونکە خواستی خەلک کەمبوو و من کپياربووم و پارەم
پاشەکەت نەدەکردن بەلکو وەبەرھێنانم دەکرد. من و خێزانەکەم زیاتر
ملیۆنێک دۆلاران لە بازاردا کاری دەکر و پێژەگەي زیادى دەکرد. ئەمە
هەلێکی باشە بۆ وەبەرھێن. بەلام من وەك پىيوسست سودم لێنەبینی.

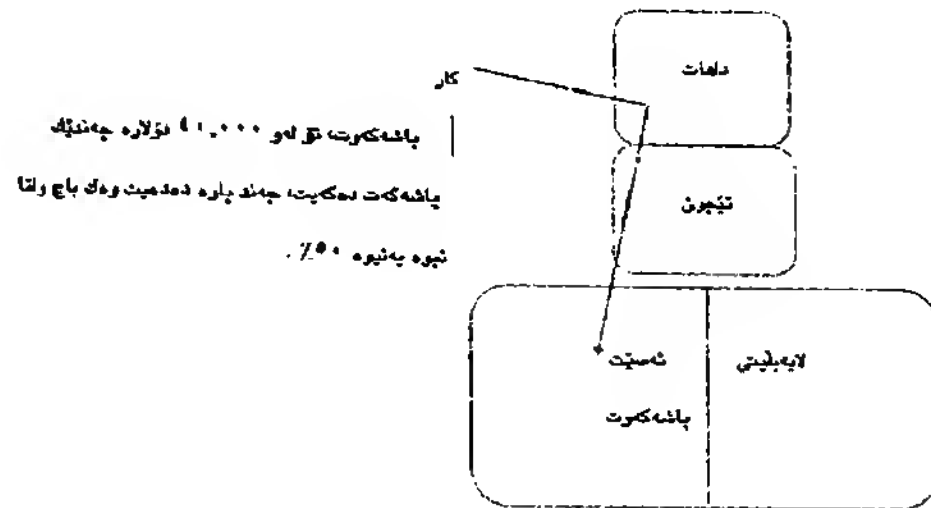
فرخی خانو لە ١٠٠,٠٠٠ دۆلارەو دەبەزى بۆ ٧٥٠٠ دۆلار. من شوینی کپین
و فرۆشتنی خانم گواستەو. بۆ شوینیکی تر. لەو شوینەي کە تازە بۆي
پۆشتبووم خانوی ٧٥٠٠ دۆلاری دەکپي بە ٢٠,٠٠٠ دۆلار و کەمتر. ئەو
پارەيەم لە ھاورپێەك قەرزەکر بۆ ماوێ سى مانگ. من ژمیرارەکەم
ئاگادار کردەو کە پارهي پيشەکی قەرزەکە بدات. پاشان لە پۆژنامە و
گۆزارەکان ریکلامم بۆ کرد کە خانوی ٧٥٠٠ بە ٦٠٠٠ دەتوانن بیکپن.
پاش ئەو وە پەيوەندیەکی زۆرم بۆ ھات دەريارەي فرۆشتنی خانەوێ
پاش ئەوێ کپيارەکان ھاتن و خانوێکەيان بینی دەست بەجى
خانوێکەيان کپي.

پاش تەواو بوونی کردارەکانی مامەلکە و وەرگرتنی پارەگە. پارەى
قەرزکراوم دایەو و بە و هاوێی لێم قەرزکردبوو. وانا ٢٠٠٠ دۆلارەگەم
دایەو و ٢٠٠ دۆلاری داپێسی وەك هەدیەك. بەکردنی ئەم کردارە
هەموومان دلخۆشبووین و قازانجمانکرد. لەم کڕین و فرۆشتنەدا من ٤٠٠٠
دۆلار قازانجم کرد وانا خانووەگەم فرۆشت بە ٦٠,٠٠٠ دۆلار کە بە ٢٠,٠٠٠
کڕیبوو.

لە ماوەى كۆزى بازاردا، من خێزانەگەم شەش جار كاری مامەلکردنمان
ئەنجامدا. لەكاتێكدا زۆر بەى پارەگەمان لە خانووبەرەو و شتومەكدا بوو.
لەكاتى ئەنجامدانى ئەو شەش مامەلیەتوانیمان ١٩٠,٠٠٠ دۆلار
قازانجكەین. بەنزیكەى ١٩٠٠٠ دۆلار تەرخان كرا بۆ پێداویستەكانى
كۆمپانیا لە ماوەى سالێكدا وەك كڕینی سەیارە و گاس و گەشت شتەماى
تر. حوكمەت چانسى ئەوەى هەیه كە باجى داهاتمان لێوەرێگریت.

بەلام باج دەدەین لە دواى گشت تىچوونەکان کە ئەنجامدرا ئەوکات
پىژەى باج دیاریدەکریت.

ئەمە نموونەىەكى سادەبوو کە پاره چۆن دروستدەکریت. بۆ دروست
کردن و پاراستنى ھزرى ئابورى بەکار دینین.
ئایا ئەگەر تۆ پرسىار لە خۆت بکەى کە چەندى پىپوستە ھەتا ئەو
پارەى بە دەستبىنم. یان ئەگەر ئەو پارەى بەم بانکەو لە ٪۱۰ زیارەك
دەداتى سالانە، ئەگەر ئەمە بکرىت بۆ ماوہى ۳۰ سال داھاتىك باشە.
بەلام بۆ خۆم نىگەنم ئەگەر پارەم بدەنى لەسەر ۱۹۰۰۰ دۆلارە کە چونکە
لەبرى ئەوہ باجم لیدەستین. بۆیە ئەگەر پىپوستى کرد باج بدەم دەبیت
ئەو یاسایەم بۆ داپىنکەن کە بانک سالنە لە ٪۱۰ پارەکەم بۆ زیادکات کە
دەکاتە برى ۱۹۰۰۰ بۆ ھەرسالىك بۆ ماوہى ۳۰ سال دەگاتە ۵۰۰,۰۰۰ دۆلار
لە داھاتەکەم.

من گویم لە زۆریك له خەلی بوو دەلێن " ئەگەر ئێمە ئەو پارەنە دەین ناتوانیت سود مەندبین لەو پارەییە. ئەو کیشەیی باسماڵ کرد کە پویدا بوو نرخێ شتومەك و خانوویەری دابەزاندبوو، لە ساڵی ۱۹۹۴ بۆ ۱۹۹۷ کیشە کە وردە وەردە چارەسەر بوو. نرخێ خانووە پرایەو ئاستی چارانی خۆی. واتا خانووی ۶۰,۰۰۰ دۆلار گەریاو بۆ ۷۰,۰۰۰ دۆلار بەو نرخە فرۆشرا. بەلام ئەگەر پەلەت بوايە لە فرۆشتنی خانووەکا ئەوا تەنها ۲,۰۰۰ دۆلار وەردەگرتەو دەدایەو بە خاوەن قەرزە کە.

ئەمە تەکنیکی کە بەبێ پارە ئەوتوانی وەبەرھێنانیکەیت. نموونە یەکی ئاشکرایە کە بەبێ پارە ئەتوانی پارە یەکی زۆر بەرھەمبێنی.

چی پوودەدات لە گەرنەوێ بەرھەمھێنان ئەگەر من پارەم مەبوو بۆ بەرھەمھێنان. زۆر دانیانیم بەلام لەوانە یە پارە کەت کەمبکات. بۆنموونە مانگانە ۱۰۰ دۆلار پاشەکەوت بکە ی لەوانە یە لە ۵٪ باجی لەسەر دابنێن، بێ پێوستە لە ۱۵۰ دۆلار کە ترنەبێت، چونکە بەدریژای ۴۰ سال ئەو باجە وەردەگیرێت.

کاتی لە ساڵی ۱۹۹۷ ئەم کتیبەم نووسی چمو جۆلی بازار تەواو پێچەوانە ی ۵ سال لەمەو پێشبوو. نرخێ شتومەکو خان و بەرە بەرزبوو ئەو خانووی بە ۶۰,۰۰۰ دۆلار دەتکری ئیستا بە ۱۱۰,۰۰۰ دۆلارە. راستە ئەمە مەلیکی باشە بەلام بەھای ئەسێت لەگەڵ ئەو دا زیاد دەکات. واتا سودەکە ی وەك چاران نابێت، بۆیە پێوستە کە ئەو کەسانە ی ئەم کارە دەکەن بەدوای دەرفەتیکدا بگەڕێن.

له کاتی باسکردنی ئەم نمونانە گویم دەنگە دەنگبوو که دهیان گوت
ئەمە پیچەوانە یاسایە، تۆ راستناکەیت، ئەتوانی پیشانمان بەیت ی
ئەمە چۆن دەکریت.

من گوت: ئەمە شیوازی بیرکاریە سادەیه، من شستی ئالۆزم تیدا بەکار
نەهاردووە تەنها باس بە لگنامە ی مامە لکارانم کرد وە لەگەڵ خزمەت
گوزاری کرێدان. دەربارە ی قەرزە که کای خانەووە دەفرۆشی پیشەکیە
وێرە گریت و ئەوی تر دەمێنیتەووە بۆ ئەو شیوازی لەسەر پێکەوتون.
لەوانە یە ئەمە ی باسمانکرد لەگەڵ ئەو بارو دۆخە ی تۆدا نەگەنجی و بازارو
شوینەکانیتر وەك ئێرە نەبن بەلام ئێمە لەم نمونە یەدا ئەومان
پونکردووە که چۆن لە پارە یەکیەم سەدان هەزار دۆلار قازانج دەکەیت.
ئەم کارە ی ئێمە تەنها بە پێکەت ئەنجام درا، بۆ ئەم کارە هەموو که
سەکان ئەتوانن ئەنجامی بدەن، بەلام زۆرێک لە خەلکی ئەم کارە ناکن
تەنها لەسەر ئامۆژگاریە کۆنە که دەپۆن که بە قورسی کاربکە بۆ پارە و
پارە پاشەکەتیکە.

تۆ بۆ سی کارژیر کارکردن ۱۹۰,۰۰۰ دۆلار دەجیتە هێکاری ئەسیتەووە و
هیچ باجێک نادهی، ئایا ئەم بیروکە یە ئێو نیکە رانده کات. تۆ دوو
هەلبژاردنت لە دەستدایە.

۱_ یان ئەواتا تۆ کاربکە ی و نیووە دەهاته کهت بدە ی وەك باج و ئەو ی
تری لێمایدە و پاشەکه تی دەکە ی و لە سەدا پێنج وەك باج دیسانەووە لێ
دەپواتەووە. یان

۲_ یان گەشە بە هزری ئابوری بدەیت و پاهێنان بە مێشکت بکەیت و
ئەسیتی خۆت بنیاتنێی.

ئایا نه گهر خالیه که م جیبه جیبکه ییت تۆ چه ندیک کاتت پییوسته بۆ به ده ست هینانی ۱۹۰,۰۰۰ و بنیات نانی نه سیئت.

ئیسنا ئتوه له وه تیده گهن که بۆچی من سهر پاده وشینم کاتیك دایکیک ده لئیت مندالکه م له قوتابخانه ی و نمره یه کی باش هاوردوه و داهاتویه کی پون چاوه ریی ده کات. به لام من ده لئیم داهاتویه کی لئیل چاوه ریی ده کات. ههروه ک پیشتر پوونم کردۆته وه باشتری ستراتیجی ئابوری هزی ئابوریه هه تا تۆ بناغه یه کی ئابوریت نه بیئت ناتوانی بیته که سیك که پاره کارت بۆ بکات و له پاره ی که م پاره به ره مبیئیت. بۆ جیبه جیبکردن و که شه دان به توانای هزی ئابوری پییوست ده کات چه ند ته کنیکی جیبه جیبکه یین.

۱. خوینه واری واتا تۆ ده بیئت توانای خویندن و نویسنت هه بیئت.
  ۲. ستراتیجی وه به ره هینان. واتا زانستی پاره که پاره دروستده کات.
  ۳. بازار. خواستی شتومه ک، ئه لیکسانده ر و بیلگه ییت ئه وه یان خسته بازارپه و که خه لی پییوستی پییبوو. یان فروشتنی خانوی ۷۵۰۰۰ دۆلاری به ۶۰۰۰۰ دۆلار به به های ۲۰۰۰۰ دۆلار. ئه مانه هه مووی هه لن هه ندیک که س له مکاته دا ده کرپیت و هه ندیکتر ده فروشیئت.
  ۴. باسا. زانیاری ده رباره ی شیوازی باج و ژمییریاری و یاساکانی ده ولت، به وشیاوزه ی من ئامۆزگاریم کردبووی کاره کان ئه ندامبده.
- ئه مانه ی باسمانکد بنچینه و ته کنی سه ره کین بۆ ئه و که سانه ی که ده یانه ویئت سامانی زۆر پیکه وه بنیین. هه رکاتی ئه م ته کنیکانه به کاره یینران و سودی لیوه رگرا له کرپینی خان و شوقه و پشکی کۆمپانیا و

كانزا بە نرخەكان و بەيسك بۆلكارد ئەوا ئەو شتومەكانە بە قازانجىكى زۆر دەيان فرۆشى. بۆيە ھەولبەدەن ئەم تەكنىكان بە باشى جىبەجى بگەن. لەسالى ۱۹۹۶ بەدواوہ نرخى ئەرزە و خانوبەرە بە شتوہىەكى بەرچار زيادى کرد و ھەمووگەسى بەشى خۆى قەيرانى ئابورىەگەى چارەسەريور. ئابورى ئەمەريکا گەرايەرە سەر پىى خۆى. ھنىش دەستم کردوہ بە مامەلو کرپنى فرۆشتنى خۆم و گەشتکردن بۆ يرو و نۆروہى و مايزيا و فليپپنس. وەبەرھىنان و شتياوزى کارم گۆپى بۆ ئەوى بە باشى و بەوردى چاودىرى بارو دۆخەگەبگەم و بزائم چين چى ياسايەك لە كۆنگرەسەوہ دەردەچىت و چۆن بتوانم بەسودى خۆم خانووبكرم و بيفرۆشم. تىبىنى شەش خانووم کرد كە نرخەگەيان گونجاوبوون و نزىكەى ۴۰,۰۰۰ دۆلار خىرى دەکرد، بۆيە بە ژمىريارەگەم گوت كە پارەگە ئامادەبكات و لە كاتى خۆيدا بيدات.

من بۆيە باسى ئەم پوداوانەتان بۆدەگەم كە بزائن كە ئابورى و وەبەرھىنان پۆزىك باشە و پۆزى خراب، زيان ھەمووى ھەلە ھەندىك جار تۆ ئەوانە دەبينىت و لەبەرژەوندى خۆت بەكارى دەھىنى. ھەندىك جاريش ھەر دىت و دەپوات بەبى ئەوہى ئەو دەرفەتە بقۆزىتەوہ. لەكاتى ئىستادا بە ھۆى پىشكەوتنى تەكنەلۆجياوہ چەندا دەفەتى گەرە بۆ نەوہكنمان پەخساوہ ھەر لە فىركارى ھندالكاتان لە زانستى ئابورى و داراى بنیاتنانى بناغەيەيك پتەو بۆ يان.

بۆچى ئىمە ھەلدەدەين گەشە بە ھزرى ئابورىمان بەدەين؟ ئەم پرسىارە چەند جارىكى كەش کردوومە، وەلمەكەشى برىتيە لەوہى ھەمووكات گۆپانكارى دىت و ئەوہى ئىچمە بينيومانە لە رابردوودا ئەوہنىە كە ئىمە

ده بیینین. لهوانیه چهند سالتیک له مه و بهر بازار ته واو دابه زی بوو نرخی
شتو مهك ته واو که می کردبوون به لام ئیستا به پیته وانه وهیه، ههروه ها
ته کنه لوجییا له پیشکه تن دایه، بۆ ته وهی له گهال نه م گوانکاریانه دا خوومان
بگونجینی ده بیت هزی نابوریمان گه شه پییده یین. چونکه هه رگوانکاریه
پویدات کۆمه لیکه س ده کاته مایه پوچ و کۆمه لیکه که ش ده وله مند و
ملیونه ر. نه مه له نه نجامی چیه زوده دات؟ بیگومان به هوی جیاوازی
هزی نابوریه وهیه له که سیکه وه بۆ که سیکی تر. من زۆر به ی کات که
داوه له و که سانه ده که م که بوونه ته ملیونه ر و به گیر گرفته کان تیپه پیون
و هزی نابوریان زیادی کردوه. نمونه ی زیاتر تان بۆ بینمه وه چونکه
لهوانیه به که سیکی فشه که ر وه سفم بکه ن و بلین هه ر باسی خوی
ده کات. نه وه سرنج من نیه به لکو سرنجی خه لکه، به هه ر حال من
که نمونه کان دینمه وه به ژماره و بۆ ته وهیه که ئیو به باشی لیم تیپکه ن
و بزائن که نه مه زۆر ئاسانه و نه و چوار پایه سه ره کیه هزی نابوری
باسمانکرد زیاتر بۆ پون بیته وه.

من دوو ته کنیکی گرنک به کار دیم بۆ ته وهی ئاستی دارایت به ره و
پیشبه ریت. یه که م خان و به ره، دوو هه شتومه کی که م، من خان و به ره
به کار دیم بۆ شتیکی بنچینه ی و پۆ به پۆز قازانده کات و خیری زیا ده کات
و سه رمایه که م به ره و پیشده بات. به لام شتومه کی که م بچوک
به کار ده دیم بۆ که شه سه ندنی خیر واتا نه مه یان ماوه کورته. من
پیشنیار نا که م که تو هه مان شت بکه ی که من ده ی که م. به لام نه که ر له
هه ر نمونه ی تیمه که یشتن من پینج خالتان بۆ ده نووسم بۆ ته وهی
به باشی نمونه کانتان زۆر بۆ ئاسان بکات.

- ۱_ خه لکی مانبدە بۆ خویندن.
  - ۲_ به خه لکی پابگه یه نه ته گه ر بچینه ی ئابوریتان به هیزیتت نه واکاره کات زۆر به ئاسانی به پتوه ده چیت.
  - ۳_ بۆ خه لکی شیبکه نه وه که ده ستکه وتنی سامان زۆر ئاسانه هه مووکه س ده توانیت به ده ستی بپنیت.
  - ۴_ بۆ خه لکی شیبکه نه وه که پتگی سهرکه تن ته نها یه ک پتگه نه به لکو ملتۆنانه.
  - ۵_ بۆ خه لکی شیبکه نه وه که نه م ئامانجه کاریکی زۆر قورسنیه.
- له سالی ۱۹۸۹ سهردانی ناوچه یه کم کرد له پۆرلاند. نه و شیۆینه ناوچه یه کی خۆشبوو. نه وه ی من تیبینی پارچه له وحیکم کرد که له سهر نووسرابوو بۆ فروشتن. بازار و خان و به روه به ته وای له قهیراندابوو. ئابوری پوو له داروخانیوو. نه و له و خانه ی که هه لواسرابوو کۆنبوبوون واتا ده میک بوو هه لواسرابوون. پۆژی به شیۆنیکدا پۆیشتم که خاوهین له وحه که لیوو. که بینیم وادیاربوو که زۆر خه مباره و کیشه ی هه یه. من وتم تۆ چیت ده ویت له و خانوانه ی خۆت؟ به پیکه نینه وه گوتی بۆ یه کم جار که سیک لئی پرسم نه وه چیکاره ی تۆ لیڤه. من بۆ ماوه یه کی زۆر ده ییت نه م خانوانه م خستۆته سهر سه واهه لام که س لیینا پرسیت. من گوتم من لئی ده پرسم و نیو کارژیر ده ییت که خانویه کم کپی به بی مامه له به ۲۰۰۰۰ دۆلار. خانوه که له دووژوری نوستن و چه ند ژوریکێ تر و په نگێ شین و په ساسیبوو و له سالی ۱۹۳۰ دا دروستکراوو، له ناوه ی باشتترین ئاگردانی تیدابوو و له گه ل دو ژووری بچوکی جوان که باشتترین خانوبوو بۆ کریدان. خانوه که نرخێ سه ره کی ۶۰۰۰۰ دۆلاریوو به لام نه وه ی

تەبىرانەكەو دەيگوت بە ٤٥٠٠٠ دۆلار بەلام من بە ٤٠٠٠٠ دۆلار لىم كېرى كە
ھىچ كەس پېشىتر ئەو پارەيى نەدابوو پېتى. مۆلتەي يەك ھەفتەمدا
بەخاوەنەكەي بۆ ئەو ھەي چۆلىبكات و، پاشان كە چۆلىبوو كرىچچىيە
دەھىنمە ناوى. ئەو كەسە كە دىچتە ناوى مامۇستايەكى زانكۆيە و مامەلر
پېشەكى و ھەموشتى كيان تەواوكرىو. كرىي مانگانەكەي كە متر لە ٤٠
بۆلاربوو پاتە زۆر كەمە بەلام ئەمە وەبەرھىتانە. سالىك پاش ئەو پوداوە
لە تۆرگۆن نرخى خانووبەرە و بازار بەرزیوویە وە بەشىوویەكى زۆر
خىرا. وەبەرھىنەكانى كالىفۆرنييا پارەكانيان كۆكردەو بە وەرە و باوگور
پۆشتى بۆ كرىنى ئەرز و خانوولە تۆرگۆن واشنتۆن.

ئەوخانەوە بچوكەي كە كرىم فرۆشتىم بە ٩٥٠٠٠ دۆلار بە دوو ھاوسەرى
كالىفۆرنيياي. لەم كرىن فرۆشتەندا نزیكەي ٤٠٠٠٠ دۆلار قازانچم كرىد
بەلام ئەم پارەيە خىرا باجم لىنەدا بەگوێرەي ياسای باجى ١٠٢١، بەلكو
لە ناوچەيەكى تر كارم پىدەكرد، و خانوم پىدەكېرى لە نزیك ناوچەي
بىفیرتۆن لە تۆرگن ئىپاراتمانىكى ١٢ قاتم كېرى، كە خاوەنەكەي لە
ئەلمانیا دەژيا ھىچى نەدەزانى دەربارەي نرخى خان لەو شویتە، بەلكو
تەنھا دەيوست بىفرۆشىت. نرخەكەي خۆي ٤٥٠،٠٠٠ دۆلاربوو بەلام من
تۆفرەي ٢٧٥، ٠٠٠ دۆلارم بۆكرد. پاشان لەكۆتايدا پىكەوتىن لەسەر
٢٠٠،٠٠٠ دۆلار و ئەو ئىستا بۆ ماوہي دووسالە من خاوەنیم. بۆئەم
خانەش ھەمان سىياسەتي باجم بەكار ھاورد. فرۆشتىم بە ٤٩٥،٠٠٠ دۆلار
ئەپارتمانانىكى ٣٠ قاتیم پىكېرى لەتۆرگۆن.

قەيرانىكى تر لە تۆرگن سەرى ھەلدا نرخى شتەكان دابەزى، من
خىزانەكەم بېيارماندا كە ھەموشتەكامان بفرۆشىن، بەلام زۆر

زیانماندە کرد. بۆ نموونە ئەو ئەپارتامنتە ی کە کریمان بە ۸۷۵,۰۰۰ دۆلار دەبەزی بۆ ۲۲۵,۰۰۰ دۆلار کریمی خانەکانی ئەم ئەپارتامنتە ئەنھا ۵۰۰۰ دۆلاریوو. بەلام زۆر بەردەوام نەبوو لە سەلی ۱۹۹۶ بازارا بوژایەوہ نرخەکان زۆر بەرزبوونەوہ. وەبەر ھێنەکانی کلۆپادۆ نزیکە ی ۲.۱ ملیۆن دۆلاریان پێشکەش کرد بۆ ھەموو سامانە کەمان.

من خێزانە کەم بڕیارماندا چاوەڕێکەین بۆ ئەوہ ی زیاتر نرخە ک بەرزبێتەوہ وکۆنگرێسی ئەمەریکا گۆرپنکاریە لە یاساکانی دەستکەوتابکات. ئەگەر یاساکە نەگۆرێا ئەوا نرخەکان بەرز دەبەنەوہ لە ۱۵٪ بۆ ۲۰٪ جگە لە زیادبوونی نرخە کرێخانوو. لەم نموونانە دا ئەوہ دەردەخەین کە چۆن پارە یەکی کەم دەتوانیت بڕێک قازانجی زۆر بکات. دووبارە ی دەکەوہ گرتنترین شت ئەوہ ی کە تۆ لە ستراتیجی بازارا و وەبەرھێنا و یاساکان تێیگەیت. ئەگەر خەلکی لەمە تێنەگەن ئەوا ھەر لە سەر بێرو بۆچونە کۆنە کە دەپۆن. ھەر کارە ک و موچە کە یان مانگانە وەرێگرن ھیچی تریان ناوێت، یەکیک لە کێشە سەرەتایەکان ئەوہ ی کە ئەوان خەز لە شتی دۆنیا و دەستە بەرکراو دەکەن، واتا ئەوان شتیکی کەم و پوختیان دەوێت کە زۆر قازانجە کات.

زۆر بە ی مامەلکارەکان کاری کرپن فرۆشتن ناکەن کە دواتر بێفرۆشن و ئەوا ئەمە سیاسەتیکی ژیری دادەنێن. بەلام ھەلی باش و بەسود خەلکی بۆت ئۆفەرناکات بەلکو دەبێت خۆت ھەستی پێیکەیت. واتا تۆ دەبێت ھەست بە وێژدا و پێشھات و ھەلانەبکەیت کە پودەدات واتا لەوانە یە ئەم کارە ی من دەیلێم زۆر لە دەولتە کە ی تۆ بایەخی نەبێت بەلام ھەندیک

شتی تر بایه خی زیاتره له لای ئیوه بویه هر شوینه و بارو دۆخیکی
تایبەت بە خۆی هەیه .

نەوهی تۆ سەردەخات بریتە له ئەزمونی باش و زانیاری باش دەربارە ی
بازرگانی و دارای .

وشە یەك هەیه پیتی دەلێن ئەزمون و کارمە ی ئەم سفاتە بە گوێرە ی
تەمەن و کەسە کە دەگوێت و اتا هەندێ کە هەیه کە تەمەنیان زۆرە
بەلام ئەزمونیاننێ و اتا خەلە لێك هەیه ئەویش بریتیه لەوێ ئەوان لە
ژیانی پۆژانە یان گەرنگیان بە هەزریان نەداوە بویه ئەگەر گەرنگیەن بە هەزری
دارای لە گەل ئەزەنە کە یان یەك دەگریت و دەتوانن هەلە کانی ژیان کە
بۆیان دەپەخسی لە دەستی نەدەن .

هەر ئەو هەزەر داراییە کە مامەلە خراپەکان یان بارودۆخە خراپەکان
دەگوێت بە مامەلی و بارودۆخی باش . هەتا تۆ ئەزمون فێربیت لە ژیان
ئەوا ئەتوانیت پارە زیاتر بەرھەمبێیت . من هاوریم هەیه تەنها کاری
قورس دەمات و بە پیشە کە ی خۆیەوێ خەریکە و نایەوێت بێتە خواوەن
کاری خۆی هەمیشە حەزی بەسەلامەتیه ، بەلام ئەم جۆرە کەسە شکستی
هاوردووە لە بە دەستھێنانی ئەزمون لە بواری دارای و بازرگانیدا .

یەكێك لەو فەلسەفانە ی منی پیشخست بریتی بوولە چاندنی بیرۆکە ی
نەسیت و پاشان گەر و پێدان و پوانی و گەشەکردنی . من چەندین ملیۆن
دۆلارم قازانجکرد بەھۆی کرپین و فرشتنی خانوبەرە بەلام هەندێك جار
زیانم کرد بەلام گەرنترین شت ئەوێ کە خانوو بەرە و بەرھێنانانیکی
دنیاییە . ئەو ملیۆنان دۆلارە ی من بە دەستم هاوردووە لە پیتی پارە یەکی
کەمە و بوو و اتا ۵۰۰۰ دۆلار یان ۱۰۰۰۰ دۆلار بوو ، بەلام چون من

توانیومە ئەو ھەلانە درک پێبکەم و لە کاتێ بێبازاریدا خانووم کرپیو و لە کاتێ گرانیدا فروشتومەتەو لەگەڵ بازگانگدن لە چەند شوێنێکی جیاوازا.

من و خێزانم خاوەنی کۆمپانیایەبووین کە من خێزانم بە پشکی کەمی ناومان دەبرد، لەگەڵ ھاوڕێیەدا گریبەستمان ھەبوو کە پارەبەکی زۆر ھەبوو مانگان و وەبەرھێنانی پێدەکرد لەگەڵ وەبەرھێنەکانی تردا پەییوەندیەکی باشی ھەبوو. ئێمە کارێکی پڕ مەترسیمان دەکرد کە بریتی بوو لە گۆڕینەوێ شتومەك لە ئەمەریکاوە بۆ کەنەدا. ئێمە پشکەکانمان دەفروشت کە مەزەندەدەکرا بە ۱۰۰,۰۰۰ پشک کە لە سەرەتادا نرخەکەمی ۲۵ سەنتیوو. بەلام دواى شەش مانگ نرخەکەمی بەرزبویەو بۆ ۲ دۆلار. ئەگەر کۆمپانیاکە بەباشی کاری بکردایە لەوانەى بگەیشتاىتە ۲۰ دۆلار. بۆیە کەتر لەسائیک پارەکەمان لە ۲۵۰۰۰ دۆلارەو زیادى کرد بۆ ملیۆنێك دۆلار.

ئەمە وەك قومانرێە کە بزانی چى دەكەیت بەلكو ئەو قومانرە کە تۆ پارە بخەیتە ناو مامەلەكەو و دوئابكەیت بێبەیتەو. بۆ ھەر بیرۆكەيەك و كیشەيك دەبیت تەكنیکی نوێ و زانیاری و ئەزمون و خوشەوێستیت ھەبیت بۆ کارەكەت و كەمکردنەوی مەترسیەكان. بێگومان لە ھەموشتیکدا مەترسی ھەبەيە بەلام ئەو گرنگە کە بە زانیار و ئەزمونت ئەو مەترسیە کەمبکەیتەو.

ئەم مەترسی و ترسە لە کەسیكەو بۆ کەسیكی تر پێژەكەى جیاوازه، ھەر لەبەر ئەوە من کاتێ کە نامۆزگاری خەلكی دەكەم دەربارەى وەبەرھێنان پێیان دەلێم پێش ئەوێ سەرقالبن بە خانوو ئەرزە و بازارو

چەند شتىكى تر با سەر قالبن بە خويىندن لە بواری دارايدا. باشترین شت
ئەوھى كە تۆ بتوانى ئەو پىگىرئانەى دىنە پىشت بە سەر كە وتوى تىنى
پەپنى.

كېن و فرۆشتنى خانوبەرهو ئەرز نۆر مەترسى ھەبە بۆيە لە ھەموو
شوتىنكىدا خەلكى ھان نادەم لە سەر ئەگەر نەزانم ئاستى زانىبار و
ئەزمونيان چۆنە. چونكە من لە ۱۹۷۹ خەرىكى ئەم كارەم و پارە زياتر
دەدەم بە پشكەكەم لە كۆمپانىياكان. واتا ئەگە تۆ دەتەويت
پياچونەو ھەبكە بۆ ۋەبەرھىنان و كە چۆن خەلى بە سەر ئەو ترسە ياندا
زالدەبن و لە ۲۵۰۰۰ دۆلارە بۆ مليۆنىك دۆلارە داراييان بەرزىتەو، ئەوا
ئەوان ژيانيان جياوازە واتا ۋەك خەلكى تر بىرناكەنەو ئەگەر تۆ جياواز
نەبى لە و خلكە ئەوا تۆش ۋەك ئەوانە دەبيت لە ھەمان ئاستادە دەبيت.

ۋەك پىشتەر گۆتم " من نامۆزگای ھىچ كەسنىك ناكەم بچى كانوو بکړيټ و
بېفرۆيت بەلام تەنھا بەس نمونە تا بۆ دەھىنمەو. ئەو من باشى دەكەم
ئەنجامەكەى لە كەسىكەو ۋە بۆ كەسىكى تر جياوازە دەويتە سەر
ئەزمونى كەسەكە و زيرەكى. بۆنمونە ئەگەر بتەويت داھاتى سالتەت
۱۰۰،۰۰۰ دۆلارىت لەوانەيە لە چەند سالى داتودا وات لىتېت بۆنمونە ۵
يان ۱۰ سال بەلم دووبارەى دەكەمە بۆ كەسەكان دەگۆپيټ. كە چى كارى
دەكەن و چۆن بەسەر تىچونى پۆژانە يانادا زالبوون. چۆن بتوانن
سىستەمى ياس و باج و ئە وياسايەنەى ھوكەت جىبەجىيدەكات بە
بەرزەوندى خويان بەكارى بىنن.

من ۋەك كەسايەتى خۆم زيات جەخت لە سەر خانوبەره مۆلدەكەمەو،
خۆشەويستە لای من چونكە بەھىواش كارم بۆدەكات و ۋەك بنچينەيەكى

جیگىر وایە . کاشقلەوہم بە شىوازىك زۆرباش جیگىر دەبیئت و ئەگەر
سامانەكەم بە باشى بە پێوە بەرم دەرفەتى باشت دەبیئت بۆ ئەو
سامانەكەت زیادەكەیت . جوانى خانووبەرە و ئەرزى بنچىنەى لەو دەایە كە
من كردوہ بە كەسىكى نەترس و بۆیر و لە كاتى كرىن شتومەكدا .

ئەگەر من دەستكەوتىكى زۆر بە دەستبىنم لە كە كرىنى شتومەكدا ، باجى
ئەو قازانجەى كردوومە لە سەر قازانجەگەم دەدەم . دووسارە
قازانجەكەمدە چىتە ھىلى ئەستەوہ و پەرەى پێدەدات .

ئاخر پۆینتم لە سەر خانووبەرەو ئەرزەت من زۆر گەشتم كردوہ بۆ
زۆربەى ولاتەكان و خەلكم فێر كردوہ دەربارەى وەبەرھىنان ، ھەشارىك كە
چوم خەلكى پىيان گوتم تۆ ناتوانى خانوو (مەلك) بكرى بە نرخىكى
ھەرزان . بەلام ئەوہ بىرۆكەى من نىە ، تەنانەت ھەندىك شوین ھەبە لە
نىۆرك و تۆكىۆ و ناوچە دوورەكان لە سەنتەرى شارەوہ بە نرخىكى
ھەرزان دەستدەكەويئت . بۆنموونە سەنگاپورە پاستە زۆربەى
شوینەكانى گرانە بەلام لە ھەندىك شوین مۆلكەت دەست دەكەوت
بە نرخىكى ھەرزان . لە زۆربەى سىمىنارەكان خەلكى پىم دەلین كە تۆ
ناتوانى ئەو كارە لێرە بكەیتن منیش دەلیم لەوانەى پاستەكان چونكە من
بە باشى شارەزای ئێرەنیم .

گەورەترین دەرفەت ئەو نىە كە بە چا و بىبىنن بەلكو ئەو نىە كە بە
مىشك ھەستى پىبكەیت . زۆربەى خەلكى ھەرەگىز دەولەمەند نابن چونكە
ناتوانن دەرفەتەكانى ژيان درك پىبكەن . باشتەرىن شت ئەو نىە كە من لە
پىگەى بىر كردنەوہ ئەزمونى ئەخۆمەمە ئەو دەرفەتانە بە بەرژەوہندى

خۆم بە کاربێنم. زۆرجار پرسیارم لێدەکرێت کە من چۆن دەست پێبکەم؟
من لە ناخێر بەش دە رێگەم بۆداناوی کە جێبەجێی بکەیت.

بەلام بێرتبێت زۆر ئارام و بە خوشیەو و کارەکانت بکە چونکە بنچینەی
کارەکە یە. تۆ ھەندێک جار دەیبەیتەو و ھەندێک جار فێردەبێت بەلام با
بە ئرامی و خوشیەو و بێت. زۆرێک لە خەلکی ھەرگیز نایبەنەو چونکە
ئەترسن لە دۆپانن. بۆیە من قوتابخانە بە باشنازانم، چونکە لە قوتابخانە
ئەو خەڵتە خراپانە فێردەبین. ھەرۆھا باجی خەڵتە کەیش وەرەگیرن،
ئەگەر سەیری ئەو پڕۆگرامینانە بکە ی کە مەوێ دایناو بۆ فێربوون تەنھا
خەڵتمان فێردەکەن. ئێمە فێرکراوین کە تا نەکەوین ناتوانین پێبگیرن.

ئەمەش پاستە بۆ ماتۆرۆ پاسکیل سواری. بۆنموونە من زۆر دەترسمان
کاتی پاسکیل لێدەخوێ بەلام ئێستا زۆر بە ئاسی لی دەخوێم بە
بێرکردنەو ھەرمان شت پاستە بۆ دولە مەندبوون. بەداخەو زۆربە ی
خەلکی بۆیە دولە مەندابن، چونکە ئەوان ئەترسن لە شکست و زەرەر.
کەسی سەرکەوتو ھەرگیز لە شکست ناترسێت. بەلام کەسی سەرئەکەت و
بە پیچەوانەو یە. شکست بە شێکە لە پڕۆسە ی سەرکەوتن. ھەرکەسیک
ببەوێت خۆی لە شکست لادات دەبێت خۆیشی لە سەرکەتن لادا. من
کاتی کە پارەم بێردەکە وێتە و یاری تێنسیشم بێردەکە وێتەو. چونکە لە
سەرئادا زۆر خەڵت دەکەیت بەلام ھەنگاو بە ھەنگاو باشتەر دەبێت بەلام
دەبێت خەڵتی زۆر کەیت ئەوکات فێردەبێت.

لێرەدا من دووجۆر وەبەرھێنەرم بۆ دەست نیشانکردووی.
١. یەکە میان خەڵکە ئاسایە کە یە کە پاکێج دەکرێت بۆ وەبەرھێنان، یان
ئەوکە سانەن کە دووکانی وەرەدە فرۆشیان ھە یە، یان ئەوانە ی کە کاریکی

ساده که کهن بۆ کپین و فروشتن له ناو بازاردا وه ئالتوفروش و
کۆمپیوتەر و قه ساب هتد.

۲. دووهم جۆر له وه به رهینه رهکان بریتین له وانه ی که خۆیان وه به رهینه
دروسته که ن. وانا مامه لی کۆکۆدنه وه ی دهکات وانا کاتی کۆمپیوتەر
دهکپیت به پارچه کانی دهکپیت خۆی چاکی دهکات وانا لای نه وشته مان
پێک دهخرین. وه ک چاکردن به دهست کردنی نه شیاکان وایه به خواست
کپیار. من خۆم نازانم پارچه ی کۆمپیوتەر چابکه مه وه به لام دهزانم
دهرفه تهکان کۆیکه مه وه، هه ندیک که ی تر دهزانم نه وکاره دهکات.

نه مه جۆر دووهم بوو که باسم کرد به لام نه مه جۆره یان زۆر باشته و
پیشکه وتوتره. له وانه یه سالکت پیچیت بۆ لکانی پارچه کان به یه که وه
به لام له وانه شه هه رگیز نه توانی به لام نه وه نه و نامۆگاریه یه که باوکی
دوله مه ندیم هاندی دابووم بۆ به دهیت هینانی. گهرتین شت نه وه یه که
بزانی چۆن پارچه کان به یه که وه داده نییت نه وه گه وره ترین سه رکوت نه
به لام له وانه یه هه ندیک دار شکستیکی گه وره بیچت نه گه ر شه پۆلی
دهریاکه دژی تۆبیت.

نه گه ر تۆ نه ته ویت بیه دووهم وه به رهینه ره نه و پیوسته چه ند سکلیکت
هه بیت که کردوکانه به چه ند خلیکه وه.

۱. چۆن درک به دهرفه تانه بکه ی که که سی تر درکیان پینه کردوه. وانا
ده بیچت له پیتی نه قله وه درکی پیچکه ییت که نه وان له ریی چاویانه وه
درکی پیده که ن، بۆنموونه هاوپییه کت خانویه دهکپیت خه لکی زۆد
به لایه وه سه یره ده لێن نه مه ی بۆ چیه به لام نه وه ی ئیمه بریاری له سه ر
ده دهین دیوه روکه شه که یه تی نه و خۆی دیوه که یتری ده بیفیت.

۱. چۆن پارە زیادە کەیت، دووهم جۆری وە بەرھینەکان پیوستە بزانی کە چۆن پێژە ی پارە بەرز دەکەنەو. نۆدیە ی خەلکی کارەکانی لە بانق ئەنجامدەکات، بەلام ئیتمە چەندین پێگەمان هە ی بۆ ئەو ی نەچیتە بانک بۆنموونە کاتێک کە خانوبە ک دەکریت پیوستەکان بچیتە بانک، بەلام بۆ خانوی نۆد نا.

بیستەمە لە نۆرێک لە خەلکی کە دەلێن بان پارەمان بە قەرز ناداتی یان پارەمان نیە ئەوکارە ئەنجام بدەین. بەلام ئەگەر تۆ ئەتوێت بیت کەسی دووهم ئەوا فیربە کە چی شتێک ئەو خەلکی وەستاندوو مەتا تۆ نەوێت. بەهۆی کەمی پارەو نۆرێک لە خەلکی ناتوانن مامەلێکەن. ئەگەر تۆ لەم داوێ پرگارت بوو ئەوا تۆ ملیۆنیێک جار لە پێشینە ی ئەوانەو ی کە ئەو توانایان نیە. نۆدیە ی کات کە خانوو ئەپارتمان و شتومە ک دەکریم بەبێ درای بانکی دەیکریم. بۆنموونە کاتێ ئەپارتمانێک دەکریم بە ۱,۲ ملیۆن دۆلار، بەشیو ی گریبەست وانا بەلگەنامە یە ک لە نیوان کریار و قروشیاردایە. لەسەرەتا پێشەکی ۱۰۰,۰۰۰ دۆلارمان دا ئەو بەشی تریش کە مامبوو بە ئەو پۆژ دەبووبیدەم. بۆچی من ئەو کارەم کرد چونکە دەمزانی کە نرخەکی زیادەکات بۆ ۲ ملیۆن دۆلار. بەلام ئەگەر کەسی بیزانیایە و لەمن زیاتر پارە ی بدایە ئەوا من هەرگیز نەمدەتانی ئەو قازانجە بکەم. وانا تۆ کار لەسەر کات بکە چونکە لەوانە ی بۆماو یەکی کەم ئەو خێرە گەرە لە دەست بەیت. بەپراستی وەبەرێنەر ئەنھا ناکریت بەلکو دەزانیت و خێرا و بەشیواریکی پێک و پێک کارەکانی ئەنجامدەدات.

..... باوکی دءولمەند و باوکی ھزار .....

۳. چۆن تۆ بتوانی كەسانی زیرەك لای خۆت دامە زۆرینیت، بەتایبەتی بۆ ئەو هی كارت لەگەڵكەن. تۆ پێیوست دەكات ئەو كەسە زیرەكان ھەلبژیریت و لای خۆت دایانمە زۆرینیت. چەندەها شت ھەبە كە فێریبووین لە ئەنجامی ئەمەشدا پاداشتێك بەنرخ وەردەگیرین. ئەگەر تۆ ناتەوێت بێتە ئەو كەسە كە نایەوێت فێریت ئەوا تۆ دەبیتە وەبەرھێنەر لە جۆری یەكەم، ھەوڵبدە لە زیانتانە لە ترسەكان پامەكەن و خۆتانی لێ دەربازمەكەن بەلكو بتوانن بە پێوەی بەرن و بیان گۆپن ئەو ھێزە بۆ بەرزەوھندی خۆتان.

بەشى حەوتەم

وانەى شەش

كارىكە بۆ فيربوون ئەك بۆ پارە

لەسالى ۱۹۹۵ مەن بانگىشكرام بۆ چاپىكە وتنى رۆژنامەوانى لە سەنگا پورە، كە كچىكى رۆژنامەنوس مقابەلەى دەكردم. چاپىكە تەكە بەخپاراي بەرپۆە دەچوو، ئىمە لە ھۆلى ھوتىللىك دانىشتىبووين. بە دەم قارەخواردنە ۋە باسى مەبەستى گەشتەكەم دەكرد بۆ سەنگافورە. پاشان چومە سەر ستەيجەكە و دەستم كرد بە قسەكردن دەريارەى نەيتى دەولە مەندبوون.

پىشكەش كارەكە گوتى " مەن رۆژانىك حەزمكردوۋە بىمە نوسەرىكى كە كىتەبەكانم پىرفرۆشبوایە. مەن ھەندىك ئارتىكەم بىنى كە ئەو نووسىبووى بۆ رۆژنامەيەك. ئەو ستاىلى نووسىن و دارىشتەكەى زۆر باش و سەركە وتووبوو، بە نووسىنەكانى خوينەرى ئاسودە دەكرد.

مەن پىمگوت كە تۆ ستاىلىكى سەركە تەوت ھەيە لە نووسىندا. چى شتىك

پىگرە لە بە دەستەينەكانى خەونەكانتا؟

ئەو دەيگوت ۋاھەستەكەم كارەكەم گرنگىكى ئەو تۆينىيە، ھەمووكە سىك پىم دەلەيت ئەو پۇمانەى تۆ نووسىوتە زۆر باشە بەلام نازانم ھىچ شتىك

پوونادات. من ئیستا بەردەوامم لەسەر کارەکم و کار بۆ پۆزنامەپەن دەکم و خەرجیەکم دابیندەکم، ئایا پێشنیاری تۆ بۆ من چیه؟ من گۆتم بەدنیایەوه من پێشنیاری باشم بۆ تۆ ھەیە. من ھاوڕێیەکم ھەیە لە سەنگافورە کۆرسی فیکرکاری دەلێتەوه دەربارەی فرۆشیاری، پاهینان بە زۆرێک لە کارمەندانی کۆمپانیاکانی ئێرە وانا سەنگاپورەدەکات. پێم وایە ئەگەر تۆ بەژداربیکەیت لە کێک لەو خولانە ئەوا زۆر باشدەبێت،

زۆر بەگریزی و تورپیەوه گۆتی "تۆ ئەلێیت من بچمەوه بۆ قوتابخانە بۆ ئەوێ فیتری فرۆشیارییم؟"

گۆتم "بەلێ" وتی تۆ دنیای لەو قەسەبەت کە وادەلێیت؟" گۆتم "بەلێ" چی خراپییەکی تێدایە، بەلام واهەستم کرد کەئەو پێنفاخۆشەو تێرەدەبێت من خۆزگەم دەخواست کە هیچم نەگەتایەن بەلام ھەول و ئامانجی من بریتیە لە یارمەتی داننێ خەلکی. بەلام بۆم دەکەت بە پێشنیارەکم تورپیووه. چونکە دەبگۆت من ماستەرم ھاوردووه لە ئەدەبی ئنگلیزیدا، بۆچی من بچم بۆ قوتابخانەو فیتری فرۆشیاری بم؟ من کەسیکی پەسپۆیم، من دەمەوێت بچم بۆ قوتابخانە و پاهینان بەتەلەبە بکەم لەو بواری خۆمدا، ئەک بۆ فرۆشیاری پاهینانکەم.

من پەم لە فرۆشیاریە. ئەوان تەنھا پارەیان دەوێت، بەلام تۆ پێم بلی بۆچی من بخوێنم لەبواری فرشتندا؟ جانتاکەئەو ھەلگرتوھ چاوپێکەوتنەکەمان کوتای پێھێنا. لەسەر میزی قاوەخواردنەوه کە کۆپە لە و کتێبە پەرفروشیە من کە نوویبیووم مابوو، من دەستم داپێی ھەلمگرت و ئەو بەخێری ھەندێک شتی نووسی لەسەر لیگال پادەکە. من نامازەم بۆ ئەو نۆتە کرد ئەو نوویبیووی و وتم ئەو دەبێنی؟ ئەو واقعی

وېماو وتى چى؟ گوتىم ئەو ەى نوسىيوتە پۇبلىت كىۋساكى پىرفۇشتىن نوسەر. ئەو نوسىراۋە پىرفۇشتىن نوسەر نەك باشتىن نوسەر. ئەو خەپەسابو، وتى من نوسەرىكى ترىنىۋىك تۆ نوسەرىكى گەرەى و من دەمەۋىت بىرۆم بۆ قوتابخانە و فىرى فرۇشيارى بىم، من وتم پاستە تۆ بىرونامەى ماستەرت ەەيە بەلام ئەتوانىت ەەمبىتە نوسەرىكى باش و فرۇشيارىكى باش.

دوبارە تورەبويەۋە و گوتى " من ەەرىگىز ناپۇم بۆ ئەۋەى فىرى ئەۋەبىم كە چۆن شت بفرۇشم. من كەسىكى پىسپۇرېم لە بوارى نوسىنداۋ پاهىنان بە خەلكىدەكەمو تۆ كەسىكى فرۇشيار ئەمەكەى پەۋايە. ەەموو تۆتەكانى سىرپوۋە بە خىراى و بە تۆرەيەۋە چوۋ دەرەۋە. لەكۆتايدا ئەو نىيىنەكانى لەسەر كارەكەم بۆ بەجىھىشتىبوو و تىيدا ەاتىبوو كە جىهان پىرپوۋە بە كەسى زىرەك و بەتوانا و خويىنەۋار ئەمانە ەەلىيەكن بۆ خەلكى. ئىمە ەەموو پۇژىك ئەۋانە دەبىنىن و ئەۋان بەدەۋرى ئىمەۋەن.

چەند پۇژىك تىپەپى، مەكىنەى سەيارەكەم بەباشى كارى نەدەكرد، لەگەرەجەمدا دىناۋ ەەستايەكى زىرەكەم بۆ ەاوردوۋ لەماۋەى كورتا بۆى چاكردىم. ئەۋا زانى كىشەكەى چىە كاتىي كە گوتى لە سەۋتى مەكىنەكەى گرت. من تۆر سەرسامبووم. بەلان پاستى لای ەەندىك كەس تۆر مايىەى خەمبارىە و ئەۋ زىرەكەى ەەيانە بەسەنىە بۆ ئەۋان. بەپاستى من توش شۆك بووم كە دەبىنم ئەۋ خەلكە زىرەكە لە بەدەست ەىنانى پارە وسامانى تۆرەكەمە تۋانان. ەەروەما بىستەمە كە لە سەدا پىنج كەمتر لە خەلكى ئەمەرىكا دەھاتى سالانەيان ۱۰۰،۰۰۰ دۆلارە. من لەگەل ئەۋكەسە

به توانا و زیره کانه دا گفتوگۆم کردوه که داماتی سالانه یان ۲۰۰۰۰ دۆلاره. من نه و بازرگانانه ده ناسم که پسیپۆریان ههیه له بواری دکتۆر و بازرگانی، نه و به منی ده گهت دکتۆری ددان و هه و به شه کانی تر له م بواره دا کیششی ئابووریان ههیه. پیموایه کاتی که نه وان زانکۆ ته واده که ن پاره یه ک زۆر دیته ده ستیان. به لام نه وان یه ک پسیپۆریان ههیه که زۆر دووره له سامانداریه وه. نه و مه به سستی نه وه بوو که نه و که سانه ی که شاره زایه کیان له یه ک بواره ههیه و هه ولده دهن که شاره زای په یدابکه ن له بواره کانی تر دا نه و داماتیان زیاده کات. وه ک پیشتر که باسم کردوه له به شی زرنگی ئابووری و و ستراتیجیه کانی وه به ره ینان و ژمیریاری و یاساکان و بازار. نه گه ر نه م چوار ته کنیکه ت هه بیته نه و نه توانی به خیرای له پاره که ت پاره ی تر دروست بکه یت. به لام که باس پاره دیته کایه وه نه وان هه ر بیران لای کارکردنه به قورسیو به س.

نه و نمونه ی پیشه باسمانکرد ده رباره ی کچه نووسه ره که زۆر باشده بوو نه گه ر نه و بجوایه ته کۆرسیکی فیکرکاری فروشیار، نه گه ر به باشی فیکربوایه نه و داماتی به شیوه یه کی سه رسورپینه زیادی ده کرد. نه گه ر من له جیگه ی نه و بوومایه ده چوومه کۆریکی خویندنی فروشیار و شاره ابوون له بواری پیکلام. له جیاتی نه وه ی کاربکات بۆ پۆژنامه کان، من خۆم حه زده که م کاربکه م وه پیکلام که ریك، ته نانه ت نه گه ر پاره که ی که میبیت چونکه نه و فیکری چۆنیه تی گفتوگۆت ده گات به شیوه یه کی سه رکه توو و له کۆتایدا پیکلمکه ریکی داشت لیده رده چیته هه روه ها فیکری چه ند شتیکی تریش ده بیته که نه مانه هه مووی سکیلی باشن. هه روه ها نه توانیت له شه و له کۆتای هه فته کان نوڤلی خۆی بنوسیته و پاشا

تەواو بوونی رۆمانە کە دەتوانیشت بە شیوەیەکی سەرکەوتوو بیفرۆشیت.
لەماوەیەکی کورتادا دەبیته باشترین نووسەر پزقروشتترین کتییی
دەبیته.

من کاتی یەکەم کتیبم نووسی بەناوی ئەگەر دەتەویت دەوله مەندبیت و
دلخۆش بێت ئەوا مە یۆ بۆ قوتابخانە. بەلام خواوەنی چاپەمەنیە کە
پیشنیاری کرد ناوەیکە ی بگۆرم بۆ پەروەردە ی ئابووری. من بە خواوەنی
بلاو کراوە کەم گوت مەندیک ناوینیشانی تر لەلایە کاتی کە دووکتیبیترم
کرد بۆ بازارپەرە بەناوی شتیک بۆ خێزانە کەم و شتیک بۆ باشترین
هاوڕێکانم. کێشە کە لەوە داوو ئەوان پێژیبینیان دەکرد ئەمە بێتە خۆپای،
بەلام لەکوێتایدا ناوینیشانی "ئەگەر تۆ دەتەویت دەوله مەندبیت و دلخۆش
بیت ئەوا مە چۆ بۆ قوتابخانە،" چونکە ئەم ناوینیشانە شتیکی سرنج
راکیشبوو.

من خۆم کە سێکم زۆر گرنگی بە بواری خوێندن و پەروەردە دەدەم هەر
لەبەر ئەم هۆکارە چەندە ها لێدوان و پیشنیارم کردووە لەسەر گۆڕینی
سیستەمی پەروەردە. هەر لەبەر ئەوە ئەو ناوینیشانەم هەلبژارد بۆ ئەوەی
زیاتر ئەم بۆچونە بلاو بێتە وە بەناو خەلکیدا لە رێگە ی رادیۆ و تەلەفیزۆن
چونکە شایەنی باسە کە خەلکی درک بەم کێشە یە بکەن. بەلام زۆرێک لە
خەلکی پێیان وابوو من کە سێکی نەخۆشم، بەلام کتیبە کەم بە باشی
فرۆشرا.

کاتی تەخەرۆجم کرد لە پەیمانگای مارچند ماریان لە ئەمەریکا لە سالی
١٩٦٩. باوکی مەزارم زۆر دلخۆشبوو چونکە دامەزدام لە کێلگە ی نەتی
کالیفۆرنیا لە بەشی گواستنە وە ی نەوت لە رێگە ی کەشتیە وە لەگەڵ

..... باوکی دوله مەند و باوکی ھزار .....

سیکە سدا کارم دەکرد. بەلام پارەکم بە بەراودی بەوان زۆر کەمبوو بەلام کیشەنەبوو چونکە ئەمە کار سەرەتایمبوو دواي تەخە پوچم. پارەي سالتەم لەم کۆمپانیایە دەگەشتە ٤٢٠٠٠ دۆلار لە ھەر سالتیکدا. لە سالتەدا من ھەوت مانگ کارم دەکرد و پێنج مانگ پشومبوو. ئەگەر من بموستانایە ئەو پۆژە پشوانە کاریکم ئەوا دەتوانی کاریکموو مۆچەکم دوو ئەوەندەي لێدەھات.

من کارێک گەورەم لە پێشبوو کە دەبوو ئەنجامی بدە. پاش ئەوەي من بەلێنامەي کارکردنم واژووکرد لەگەڵ کۆپانیاکە بۆ ماوەي شەشمانگی تر، ھەروەھا پەروەندیم کرد بە مارینا کروبس کە بۆ ئەوەي فێری فرۆکەوانی بێ. لەوکاتەدا باوکی دولەمەندم پیرۆزیای لێکردم بەلام باوکی ھەزارم توشی شوکبوو. لە قوتابخانە بیت یان لە شوێنی کار باشترین بڕۆکە ئەوەي کە تۆ بیتە کەسیکی شارەزا لەوبارەدا ئەوکات پارەت زیادەکات و سەردەکەویت. بۆنموونە ئەگەر تۆ دکتۆربیت ئەوا خێرا ئەتەویت بیتە کەسیکی خێرا پلەکیە بەرزبیتەو مۆچەکەي. ھەر ھەمان شت راستە بۆ فرۆکەوانێک یان مامۆستانێک یان ئەمدازیاریک.

باوکی ھەزارم بڕوای بە بیرو بۆچونە کۆنەکە ھەبوو ھەر لەبەر ئەمە کە دکتۆراکەي بە دەست ھێنا زۆر دلخۆشبوو و ئەو ھەمیشە بەو ھەدیانیەي کە لە قوتابخانەکا کە دەدران بە قوتابیەکان دلخۆش دەبوو.

باوکی دولەمەندم بە پێچەوانەي ئەو نامۆگاری دەکردم.

ئەو دەیکوت تۆ پێیوستە بزانییت کەم تا زۆر. ھەر لەبەر ئەمەش کە چەندین کارکردوو بە چەندین کۆمپانیایا و لە شوێنی جیاوازا. ئەوکاتەي کە من لەبەشی ژمیریاری کارم دەکرد ھەرگیز بیرم لەو نەدەکردووە ببە

ژمێریار، بە لکو دەمويست فێریم لە رینگە ی بیستنه وه . باوکی دهلەمەندم دەبزانێ کە وشە باوه کان دەرباره ی زانسته کان به کاربینیت و لە رینگە ی ئەم وه گرنگی و ناگرنگی بابە ته که ی دەر ده خات. من کار زۆرم کردوه له پستورانە کان و مارکیتە کان ئەمانه هه مووی بۆ من بۆته ئەزموون. ئەو من و مایکی پێگە یان و هەلی بۆ دە پرخسانین بۆ بینین و گفتوکرد لە گەل بانه وانه کان و یاساناسه کان و ژمێریاره کان ئەو ده ی ویست که نێمه له هه موشتیک شتیک بزانی.

کاتی که من وازم له کاره که م هاورد له کۆمپانیای نه تی سه ره پای ئەوه ی مۆچه یه ک زۆرم وەر ده گرت. باوکی هه ژارم به دلسۆزی خو ی زۆرنیگه رانیبو. چونکه ئەو تینه ده گه یشت که مۆچی من ئەو بریاره م داوه واز له و کاره ده هیتم که مۆچه یه کی زۆر وەر ده گرت. ئەم دەر فە تیکه که هه موکاتی نایه ته پێت. ئیواره یه کیان پرس یاری لیکدرم که مۆچی تر وازت له کاره که ت هاوردوه ؟ من نه متوانیبۆ پوئیکه مه وه هه ر چه ندیک هه لمەدا با، چونکه بیر کردنه وه مان له یه ک زۆر جیاوازیبو. کێشه ی گه و ده ی نێمه ئەوه بوو که لۆجکمان جیاوازیبو له یه کتری.

به لای باوکی هه ژارم کاری هه موشتیکه، به لام به لای باوکی دهلەمەندم فێزیوون هه موشتیکه. به بیرو بۆچونی باوکم له کاتی قوتابی بووندا پیوسته من بچم بۆ قوتابخان بیه به رتوبه ری به شی که شتیوانی، به لام باوکی دهلەمەندم پییوايه پییوسته که من له قوتابخانه بخوینم له بواری بازرگانی نیوده ولتی و زانیاری به ده ست بیتم له بواری گواستنه وه و شتومه ک به که شستی وه ک که لوپه ل و ته نکه ری نه وت و گه شتیاره کان بۆ پۆژ هه لات و باشوری ده ریای هیمن. باوکی دهلەمەندم هه میشه پێداگری

دەکرد کہ پێرەوی بازرگانیەکت با بەرەو ئاسیابیت ئەک ئەو رووپا چونکہ من نەتەوہکان بە باشی شارەزام. چونکہ من کہ قوتابیبووم دەم خۆیند لە بواری بازرگانی و خەڵکناسی و کلتور و نەریستی نەتەوہکان وەک جاپان و تایوان و تایلەند و سەنگاپورە و ھۆنگکۆنگ و فیتنام و کۆریا.

باوکی دۆلەتەندەم تێنەدەگەیش کہ بۆچی من وازم لەوکارەم ھاورد و پەیوەندیم کرد بە سوپاوە. من لای باوکم دەمگوت ئەمە ویت قری فێرکەوانی یم، بەلام لە راستیدا دەمویست فێری بە پێوەبردنی سەربازی یم. باوکی دۆلەتەندەم ھەمیشە پێدەگوتین کہ بە پێوەبردن کۆمپانیا ئەرکیکی زۆر قورسە بۆ پێیوستە پیش ئەوہی بیتە بە پێوەری کۆمپانیا لە ئەسکەری بکەیت. ئەو دەیگوت من بۆ خۆم سی سال ئەسکەریم کردوہ، ئەو پیاویکی زۆر خۆراگریو و خاوەن بریاربوو.

ئەو دەیگوت گرنگترین شت ئەوہی کہ تۆ کۆمەڵێک خەڵک بە پێوەبەری لە دۆخیکی ترسناک و ناجیگیردا. دەیگوت وائەہی داھاتووت بریتێ بەوہی بیتە رابەریکی بەھێز. ئەگەر نەبوویتە ئەو کەسە ئەوا تۆ خێرا شکست دەھێنیت ھەرەک ئەوی لە بازرگانیدا روودەدات.

لە سالی ۱۹۷۲ لە فیتنام وازم لە کارەکەم ھاورد ھەرەندیک کہ کارەکەم خۆشدەبوست. کاریکی ترم دۆزیوہ لە کۆمپانیای خیرۆکس، تەنھا ھۆکاری من بۆ ئەوہی لێرە کاربکەم لەبەرئەوہبوو کہ ئەم کۆمپانیایە باشترین پرۆگرامی ھەیە دەرارەہی فرۆشیاری لە ئەمەریکا دا واتا سیستەمی فێرکاری و رابھێنانەکەہی زۆر بەھێزە.

باوکی دۆلەتەندەم شانازی پێوەدەکردم و باوکی ھەزارم بە بەبونی من شەرمی دەکرد چونکہ کەسیکی خۆینەوا رو پۆشنبیر بیتە کەسیکی

فروشیار، ئەو کارە بەلای ئەو زۆر پەسەندەبوو. بۆماوەی ۴ سال کارم لەگەڵ ئەو کۆمپانیایە کرد و توانیم کاری باشی لێوە فێریم و زالبم بەسەر ترسەگەما. لە کۆتایدا بوومە پێنجەمین لە باشترین فروشیارە لە ئەمەریکا. م لەسەر بۆ چوونەکە ی خۆم بەردەوامبووم کە وازم لەم کۆمپانیایەش هێناو دەچومە کۆمپانیایەکی تر بۆ ئەوەی زانیاری باش فێریم.

لە سالی ۱۹۹۷ بۆیە کەم جار کۆمپانیای خۆم دامەزراند. باوکی دەرلەمەندم بە باشی فێری بەرپەرەبردنی کۆمپانیای کردبووین. واتا من ئێستا دەتوانم کارکانم پێکبخام و جێبەجێیان بکەم وەک خاوەن کارێک. یەکەم بەرھەمم بریتی بوو لە دروستکردنی کیف لە پۆژەلاتی دوور و بۆ بارخانەکانی نیۆرک.

ئێستا کاتی ئەوە هاتووە کە بالکانی خۆم تاقیبکەمەو. بەلام ئەگەر کەوتم و شوێنێکم شکا ئەوا کێشەنێ چەنکە نامۆزگاریەکانی باوکە دەرلەمەندە کەم چاکم دەماتەو. یەکەم باری کەشتی بازگانی لە نیوان ئەمەریکا و کۆریا بوو دەستمان پێکرد.

ئەمە پۆ من بازگانیەکی نێسودەولتی دەکەم، وەک ئەوەی باوکە دەرلەمەندە کەم فێری کردوم دەربارەی نەتەکان. ئەم پۆ کۆمپانیای وەبەرھێنانم لە باشوری ئەمەریکا و ئاسیا و ئورووی و روسیا. ئێستا ئەو بێزکە کۆنانە ی کە زالبو بوو بەسەرما کۆتایان پێھات بە خۆپراگری لە بەردەم شکستەکان.

من ئەم پۆ داوا لە ملیۆنەھا خەلکی دەکەم. قوتابخانە پێتوانیە کە وەھنی ئداری و زانیاری شتیکی گرن گبیت. زۆریە ی فەرمانبەر و کرێکارەکان تەنھا

بەرد بەلام يەك ژنەبىت كە دەلئىت من لەگەل تۆ وازدېنم بەلام بە مەرجېك كە بۆ ماوەى سى مانگ لە باشتىن كۆمپانىا كارم بۆ بدۆزىنەو.

من ئەو دەزانم كە باوكى ھەژارى ھەمىشە چاوى لەو ھەيە كە سالىبىت و بېوات و موچەكەى زيادىكات بەلام لە گەل زيادوونى موچەكەى ھەربى ھىوادەبىت، دووبارە دەپواتو ھە قوتابخانە و لەو پىلەى بەرز دەبىتو بەلام ھە ھەمان ئەنجام چاوەپى دەكات.

ئەو پىرسىارەى من كە لە زۆر بەى خەلكى دەكەئ ئەو ھەيە كە لە كۆئ كۆتاي بەوكارە پۆزانەبەدېن؟ ھەروەك سىمۆرەى نىو يارىەكە. من زۆر پىم سەيرە ئەگەر خەلكى بىرىك لەو كارەى پۆزانەيان بكن كە بزانن بە كوئيان دەگەبەنئىت؟ داھاتويان چى لىدئىت؟

سرىل بىرىك فىلد بە بىرئو ھەرى بەشى خانە نشىنى لە ئەمەرىكا راپۆرتىكى بلاوكردەو ھەربارەى پارەى خانە نشىنى و گوتى دۆخىكى ناھەموارى دروست كردو ھە خەلكى، چونكە لەسەدا پەنجاي ئەو كەسانەى كە كاردەكەن خانە نشىنى ھەربارەى، كە ئەمە خۆى بۆخۆى كىشەيەكى گەورەيە، ئەوش ھەرى دەگرئىت لە پىژەى ۷۰٪ بۆ ۸۰٪ لە ۵۰٪ ئەو كەسانەى كە ھەرى دەگرن زۆر كەم بەشى ژيانى پۆزانەيان ناكات بۆنمۆنە ۵۰ دۆلار ۱۵۰ دۆلار بۆ ھەربارەى.

من سەردانى زۆرىك لە خەلكى شارە زام كردو كە زانىارى باشان ھەبو ھەربارەى خانە نشىنى، ھەندىكەس ترم ناسىو ھە تواناي باشيان ھەبو ھە دارشتنى بەرنامەى خانە نشىنى لە كۆمپانىاكان، من زۆر بەى كات ئەو پىرسىارەيان لىدەكەم چى خەلكىك لە ئۆفیسەكەيدا چاوەپى ھەركتنى پارەى خانە نشىنى ناكات.

تھو وہ لامي داموہ گوئی "تھو کیشہ یہ زور خیرا چارہ سہر دھکریٹ" وتم
چون مہ بہ سست چہ؟ گوئی تھو گہر گہ نجیک بزانیٹ کہ پیر دہ بیٹ و
خانہ نشینی بۆ ناکن تھو خوی ہولڈہ دات، کاریک دھکات کہ پاشہ پور
سودی پیبگہ یہ نیٹ. ہر وہ ما کاریٹل لہ کتیبہ کہ یدا باسی جیاوازی نیوان
تھو وینایہ ی کہ پیشتر بۆ خانہ نشینہ ہن ہہ بوو وہ تھوہ ی ئیستا ہہ
وہ ترسیدارہ. تھوہ ی تھو بای دھکر وینہ ی کہ باش نہ بوو بۆ تھم
خہ لکی ئیستا کہ کار دھکن و بہ تاییہ تی بۆ خانہ نشینان. بۆنموونہ کری
تہندروستی کہ سستہ ریان کہ سیک کہ لہ مالہ وہ چاودیری
نہ خوشہ کاندہ کات بۆ ماوہ یکی زور تھمہ پییوستی بہ کریہ و ئیستا تھم
کریہ زیادی کردہ بۆ دووہ تھوندہ و زیاتر بۆنموونہ لہ ۲۰۰۰۰ بۆ ۱۲۵۰۰۰
بۆلار لہ سالی ۱۹۹۵.

بہ تاییہ تی تھو لہ نہ خوشخانہ کان و بہ شی تہندروستی بہ دی دھکریٹ کہ
نامری نہ خوش و تھو کہ سانہ ی کہ مردوون دھکریٹ بہ لام جیاوازیہ کہ
لہ وہ دای چاودیری تہندروستی بۆ تھوہ کہ سانہ ی کہ ہزارن و بہ تہ مہن
کہ مترہ بہ بہ راورد بہ و کہ سانہ ی کہ سہرماہ ی زوریان ہہ یہ. من بہ وہ
سہرم سوپماوہ تھوانہ ی کار دھکن تہنہا بینایان بۆ داہاتویان
تھوہندہ یہ کہ موچہ کہ وہ ردہ گرن و ئیتر بیر لہ ہیچی ترناکہ نہ وہ بۆ
داہاتویان.

کاتی من نامۆژگاری کہ نجان دھکہم بۆ تھوہ ی دھولہ مہندہن ہمان
شتیان بۆ باسدہ کہم، واتا تھوہ بہرنامہ ی کہ دايدہ نیٹ با بۆ داہاتویہ کی
دوربیٹ و تہنہا بۆ ئیستا نہ بیٹ، ہمیشہ بیرکہ نہ وہ لہ وہ ی داہاتود
چی کاریک تھنجامبدہ یں. لہ بہری تھوہ ی کاریکہ یٹ بۆ تھوہ ی موچہ کہ ت

زیادبیت و خزمەت زۆربیت ئەوا کاریکی تر بکە بۆ ئەویە زانیاریەکی تر
فەربیت. ھەروەھا ئامۆزگاریتان دەکەم کە ھەندیک پرۆگرام ھەیە لە
ئەنتەرنیٹ کە لە لایەن ھەندیک کەساتی بە ئەزموون دانراوە بۆ ئەوەی
پاھێناتان پێبکات لە سەر بوون بە فرۆشیاریکی باش و زالبوون بە سەر
ئەوترسە ناخت کە ھۆکاری شکستی زۆربەیی خەلکیە.

کاتی من ئەو پێشنیاری دەکەم گوێم لە خەلکی دەبیت کە دەلێن ئۆ
بەراستی ئەو زۆر ناخۆش و گرانی، ئیمە تەنھا ئەومان دەوێت کە خۆمان
پێمان خۆشبیت.

ئەو وەلامەیی ئەوا کە دەلێن ئیمە تەنھا ئەومان دەوێت کە دەمانەوێت
کاری گەری خراپی دەبیت چوکه ئەگەر بە ھەموو ژێانی کاریکات دەبیت
نۆی ئەو قازانجی بداتە حوکەمەت. لەبەر ئەوە ئەگەر کاریک حەزەت
لێنەبوو ئەو مەرجنێ کردنی باشتەرە بۆنموونە من حەزەم لە یاری
جوکلاسیکینێ بەلام دەچم چونکە ھەست بە ئارامی دەکەم کاتی ئەو
کارە دەکەم.

بەراستی زۆر گرانی ئەو بێرۆکە جێبەجێبکە لە سەر بەکێک کە خۆی
نەبەوێت.

ئامۆزگاری من بۆ ئەو کەسانە دەکەم کە دەیانەوێت خۆیان بگۆین و
نۆیکەری لە ژانیاندا بکەن ئەو بە ژیان وەک یاری چوملاسیکە کە وایە
لە سەرەتادا تۆزیک مەحالە پاش ئەوەی بەردەوامبووی کارەکانست لا
ئاسان دەبیت. من زۆر دەترسام لەوەی بچم بۆ ئەم یاریە بەلام لە کۆتایدا
چوم و بە سەر ھەستە کەما زالبووم، ئیستا ئەو بەکێکە لە یاریەکان کە

ئاسودەم دەکات. ھەمیشە ھەستێک لە ناخدا ھانم دەدات کە بپرۆم بۆ ئەم یاریە.

ئەگەر تۆ ئارەزووی فیزیوونی کاریک دەکەیت یان ئەتەوێت لەو بواریە خۆتا باشتەر شارەزابیت ئەوا دڵنیا بەرۆه لەو کۆمپانیایە کە ئەندامە لە یەکییتی کریکران، چونکە خزمەت گوزاریە لە یەکیتییە کەدا ھەبە کە یارمەتی دەرتە بۆ زیادبونی شارەزاید و پەخساندنی ھەلی زۆر.

باوکە دولمەمدەکەم ئەو کارە ی دەکر کاتیبوو بە خواوەن کۆمپانیای حۆی زۆ ھەولیدا کۆمپانیاکە ی ئەندامبیت لە یەکییتی کریکاران. بە بۆچونی من ھەردوو کارە کە زۆر پیوستە واتا سەرەتا دەبیت لە بواریکدا شارەزابیت پاشان بۆ کۆمپانیایە کە بگەرێ کە یارمەتی دەرت بیت بۆ پیشخستن و گەشەدان بە پیشەکەت. بۆنموونە من لە بەشی فرۆکەوانبووم و فرۆکەوانبووم، زۆر ھەولیدا بەدوای کۆمپانیایە کەدا بگەرێم کە یەکیتییە کە بە ھیزی ھەبیت، چونکە ئەمە ولە من دەدەکات کە ھەموو توانای خۆم لەسەر پیشەکەم چڕبکەمەوە، ھەروەھا لە کاتی گۆڕینی بۆ پیشە یەکیتر ئەوا پەھایە کە زۆری نەبیت. بۆنموونە سالتە ئەگەر ۱۰۰۰۰ کارتێر کاربکەیت ئەوا سالتی ۱۵۰۰۰۰ دۆلار وەردەگرت کە ئەم مووچە یە زۆر ئەستەمە لە پیشە یە کە وەک مامۆستایە تیدا بە دەستی بیت.

ھەمان شت راستە بۆ مامۆستاش چونکە پیشە ی مامۆستای پیشە یە کە لە چوارچێوە ی پەروەردە دانەبیت.

کاتی کە پرسیار لە قوتابیەکان دەکەم کە چەنێک لە ئێوە توانای ئەوتان ھەبە کە خواردن ئامادە بکەن بەتایبەتی ھەمبەرگەر؟ ھەموویان دەڵێن دەزانین زۆر بەباشی پاشان من پێیان دەلێم ئە ی بۆچی ماک دۆنالا ھەمان

کارده کات و پاره‌ی له‌تو زیاتره. له‌وه لاما ده‌لین نه و سیستهمی
بازرگانی نقد به‌هیزه و ده‌زانیٔ چؤن کاربکات. خه‌لکی هه‌زاره‌میشه
جه‌خت ده‌کاته‌وه سه‌رکه‌شخه‌ی بیناکان و شوینه‌کان نه‌ک بازارگانیه‌ک.

پوښتيان هاوړيښه کم له هه واوي که مونږ سازه پيښگونم که من پاره يه کی
نډم کړکودونه وه. وټم چوڼ وټي کاتي که دايکم مرد پاره يه کی نډی بڼ
به جيتيستم نزيکه ي ۳۵۰۰۰ هه زار ډولار ده بوو. به لام حوکم وټ
پاريزه ده که ي به شي خوی ليږد له پشه که که ي، پاشان من خير هه ولد
نه وپاره يه به کار بيټم ريکلام پيکر دن. پاشا دوومانگ به ره مه
هونه ريه کانم له باشتريڼ شوين نمايش ده کران و به گراترين نرخ.

زۆربەى خەلقى ۋەك شىئە باۋەكە كاردەكەن بۆنمۇنە بىنایەكى
كردۆتەۋە ۋ پرېستۆراتىكى ھەمرىكى تىداداناۋە. بەلام زۆركەم دىبارەى
بازرگانى دەزانىت. كاتى پرىسارى لىدەكەيت كە چى فىربوۋىت دەلىت
نەنھا رىكرام بۆ خواردن لىنەرەكان فىربووم. كاتى پىى دەلىت كە
بچۆرە كۆرسىكى راھىنانى فرۆشبارى ئەۋ دەلچىت من پىيوسىم بەۋەنىە
ۋكات ۋ پارەى خۆم بەفىرۆنادەم.

جيهان پرپړوه له خه لکي هه ژار، زور بهی زوریان به کیښه ی نابوریوه
ده نالین. نه ک له بهرته ویه نه وان شتیځ دهرانن به لکو له بهر نه وهی نه وان
کومه له شتیځ هه یه نایزان. بونموونه باسی هه مرگړه که مادیوال له وانه ی
به باشی نه و خواردنه ناماده نه کات به لا به توانایه له پیکلام کرن و
فرښتندا که بنچینه ی سهره کی کاره که یه تی. باوک هه ژاره که م بهر
دهوام هانی ددهام که شاره زابم له بواریکدا ته نانه ت پاش نه وهی که له
کاره که ی خوی دهرکرا له هه وای. باوکی دهوله مه ندیم هه میش پییده گوتم

..... باوکی دهلعهند و باوکی هزار .....

که راهیان به خۆمانیکهین چونکه هه موو کۆمپانیامان هه مان کارده کهن. چونکه ئه وان ده گه پین به دزای ئه و قوتابیانده دا که شاره زان و راهیان پیکراون له و بوارانه ی خۆیاندا و پۆژیک ده بیت ئه وان بینه خواهن کۆمپانیای خۆیان. ئه گه ر تۆ راهیاننیککی باشه نه کرد بیت بۆ پیشه که ت ئه و له م کۆمپانیا ده بیت بیکوازیته وه بۆ ئه ویترا تا به باشی ئه زموون په دا ده کهیت و فیرده بیت. بۆیه من ده لیم راهیان به مند لگانتان بکه ن چونکه ئه وان شاره زاده بن له بواری بازرگانیدا که کهسانی تر به چهنده ها سال دهستی ده که ویت.

نه وه ی دوا ی جهنگی دووه می جیهانی ده بیت پچاوی چه ند بابه تی ککه ن، وه ک سه رده مانیک شتی خراپ و باش مۆد هه بو واتا شته که ت که ده فروشی ده بوایه باش بوایه به لام ئیستا ئه وه گۆراوه ده بیت شته که ت زۆر جوان بیت. یان ئیستا زیاتر پرۆسه ی فیربوون باشتره له قازانج. له ماوه کورتدا له وانه یه تۆ پره یه ک قازانج کهیت به لام هه رزوو له دهستی ده دهیت.

ئه م چوار سکیل به پیره به ره زۆر به باشی سه ره که وتوو ده بیت.

یه که م به پیره بردنی کاشفله وه.

دووه م به پیره بردنی سیسته میک که پیک هاتوو له خۆت و کانت له گه ل خیزانه که ت.

سییه م به پیره بردنی خه لکی.

باشترین شاره ای بریتیه له پسپۆری له بواری فروشتن و تیگه یشتنه له بازار. ئه مه توانایه که که یارمه تیت ده دات له فروشتندا و بازرگانی کردن له گه ل مرقه کاندایا. ئه مم سکیل هه موو شتی که بۆ تۆ یارمه تی ده رته له

سه ركه وتندا و په يوه ندى كردنتوه به جيهانتيكتره وه وهك مشتهري و
 كړيكاړ و به پيو بهر. هه روه ها خوښدن و نووسين به شيكه له مسكيل كه
 يارمه تي ده رته له زيانقا. هه روه ها نه وانهش سكيله كه من به ژداري
 كورسه كانبكه م و سیدی دهر باره ی بابه ته جياوازه كان بكريم گوڼي ليبيگرم
 هه مو نه مانه يارمه تي ده رته له زايد بووني زانياريه بنچنه په كانت.

وهك پيشتر باسم كرد باوكه دهوله مند هكم زور هه وليداوه كاري زور
 گراني كړدوه بو نه وهی بيته كه سيكي زور چالاك و زيرهك و به توانا. نه و
 زور كيته ی و گرفتني توشبوو بو به لام به رده وام بوو هه نا نه وهی كه
 نه مړو بيته نه وه كه سهی كه خوی دهیوست. وانا كاتي كه موچه كه ی
 زيادی دهكر نه و خواستی كه م ده بووه. پاش نه وهی كه له كاره كه ی كه
 بو حومه تي دهكر دركرا، نه و دركي به به های پسپوپی خوی كرد گرنگی
 زياتر به په كيتي دهكر وانا وهك ياريزانيك كه له نكاو توشي پتيكان
 ده بيت و له جيگا ده كه ویت و ناتواني ياريبيكات و نه و موچه زور كه
 هه يبوو له دهستی ده دات.

بو به هه ميشه باوكه دهوله مند هكم گرنگی به لايه نيك ده دات كه په كيتي
 بيت وانا مافي كړيكاړ تيد دهسته به ركراو بيت.

باوكه دهوله مند هكم هه ميشه گرنگی به لايه بن كه مينه دادات هه نا
 نقرينه. هه روه ها دهیگوت له گه ل خه لکی زيره كدا كاريكه و پان
 كويان بكه ره وه بو نه وهی وهك تيم كاريكه ن. كه به زمانی نه مړو پييده لئين
 كاري به هه ره وهزی.

پژنيكيان له گه ل ماموستايه گفتوگو مانكرد دهر باره ی موچه كه ی نه و
 دهیگوت كه موچه ی سالانه م سه ده ها هه زار دولاړه. نه و پاره ی زور

قازانجی دەر چونکە ئەو لە بوارەکی خاویدا زۆر شارەزابوو و لە بواری تردا شارەزابوو. ئەو توانای وانه گوتنەوهی هەبوو دەر بارەیی فرۆشتن و بازارێ کە هەموو شارەزاییەکانی تری لەمە گرنکتر نەبوون. ئەم سکیلی فرۆشتن و بازارێ زۆر گرانبوو بۆ زۆر بەی خەلکی چونە دەر بوو ترسیان بە لاهەنایە. لە کاتی کاری بازرگانیدا دەبێت خەلکی بە سەر ترسەکی خۆیدا زالبێت. ژیان زۆر بە ئاسانی بگرت. لە کاتی ئامۆژکاریکردنی کەسەکان بە تاییەتی نووسەری پۆژنامە کە کە پێم گوتبوو "ئەگەر دەتەوێت بیتە کەسێک کە کتیبە کانت پرفروۆشبیئت دەبێت تەکنیکی شارەزایت هەبێت.

من چەندەها هاوپی زێرەکم هەیه کە ناتوانن بازرگانیکەن چونکە ئەوان شارەزایان نیە لە بازاردا بۆیە ئەوهی بە دەستی دەهێتن خێرا لە دەستی دەدەن. بەلام ئەگەر شارەزاین لە بواری فرۆشتن و بازاردا ئەوا ئەگەر پارەشیان دەست نەکەوێت ئەوا هەر سەردەکەون بە بازرگانیکەیاندا. لەگەڵ ئەوەشدا بۆ ئەوهی بیتە کەسێکی فێرکارو فروشیار و بازاری ئەوا دەبێت مامۆستا و قوتاییەکی باشبێت. ئەگەر دەتەوێت بیتە دهلەمەندیکی راستگۆ دەبێت هەم ببەخشی و هەم وەرگر بیت.

ئەوکە سانهی کە هەژان زۆرینهیان قوتایی و مامۆستایی سەرکەوتنەبوون.

هەردوو باوکەم کە سایەتیەکی زێرەکیان هەبوو. هەردووکیان بە کرداری منیان فێری وانهکانیان کرد. بە گۆڕەیی جیاوازی بیروپایان. ئەوهی زۆر ببەخشی زۆری دەست دەکەوێت. باوکی دهلەمەندم پارەییەکی زۆری ئەبەخشی بە پەرزگە و پێخراوه خێرخوازیەکان. ئەوه دەیزانی کە هەتا

نه به خشی پارهت زیاد ناکات. به خشی پاره نهیانی که سه
 دهوله مند هه کانه. هه بویه که ریخراویتی وه راکتیفاتیر و فورد
 پیچزی سامانه که یا به بهرده وامی له زیاد بووندایه. باوکه دهوله مند هه کم
 دهیگوت هه رکاتی پارهیه کی زیادم دهست که وتایه نه واهندیگیم
 ده به خشی. نه و به باشی کاری ده کرد بۆ نه وهی پاره به دهست بیتیت،
 یاسایه که ده لیت "له پیشا ببه خشه پاشان وه ریگه". به لام نه
 وهی ده گریت و ده بیه خشی.

له کۆتایدا من بوومه هه ردوو باوکه که.

به کیکیان هانی ده دام و بۆ نه وهی پاره به دهست بیتیم به ته کنیکیتی تاز
 وهیگوت با پاره کار بۆ تۆ بکات نه که تۆ کار بۆ پاره بکهیت. نه ویتریان
 بنچینهی خویندی زانستی فیکردم. من له نیوان نه م دوانه دا که وره بووم
 وه ردوو بیرۆکه که م وه رگرتنه وه.

بەشى مەشت

زالبوون بەسەر كۆسپەكان

كاتىك خەلكى زۆر مەۋلەدات و تىدەكات لە لە زانىارىيە ئابورىيەكان
لە و پروسەيەدا توشى چەندەھا گرفت دەيىت بۆ سەر بەخۆكۆدنى
ئابورىيەكەي، كە لىرەدا پىنچ ھۆكارى سەرەكى دەخەينە پوو كە ھۆكارى
سەرەكىيە بۆ ئەۋەي پىگري بكات لە سەر بەخۆي ئابورىيەكەت و لاولزبوونى
ئەسسىت، ھىكارى ئەسسىت دەتوانىت پىئزەيەكى زۆر پارە و دەست
بكەۋىت. لە رىگەي ئەسسىتەۋە دەتوانى خەۋنەكانت بەدى بىنى و ژيانىك
سەر بەستانە بژى. لە جياتى ئەۋەي كە بەس كار بكەي بۆ ئەۋەي پارەي
قەرز بەدەيت و ژيانى رۆژانە بەرىكەي.
ئەمە پىنچ ھۆكارەكەن.

۱. ترس

۲. كەسىكى ۋەرە روخاۋ

۳. تەمبەلى

۴. خوى خراپ

۵. لەخۆباي

هزکاری یه که م: زالبوون به سهر ترسی پاره له دهستان. من ههتا ئیستا
که سیکم نه بینیه که ههز بکات پاره له دهستبات. له هه موو ژيانما
که سیکم نه بینیه که ههز گیز پاره ی له دهست نه دابیت، به لام زۆریک
خه لکی هه ژارم بینیه که ههز گیز پاره یان له دهست نه داوه له
وه به رهیتادا. نه مه ترسه سه ره که یه که یه. هه موو که سیکم خاوه نی ئه م
ترسه به نه نانهت دهلەمەند هه کانی ش. نه وه گرنگه که تو چۆن نه و ترسه
به ره به ری یان چۆن نه و سمانه ی له دهستی ده دهیت به به ره وه نهید
خۆت به کاری دینیت. هه ره ها چۆن شکسته کانت والیده که ی که
جیاوازی که گه وه ره له ژيانما دروست بکه ی و سه ره که وه ی. نه مانه ی
باسمان کرد به پرۆسه یه کی ژياندا ناو ده بریت نه ک ته نها بۆ لایه نی
ناپووری. جیاوازی که سی دهلەمەند و هه ژار نه وه یه که نه و ترسه چۆن
به ره به رن.

شیکم ئاسایه که تو بترسی به تابه تی ماتیک به وه ییت دهلەمەند بیت.
به لام نه وه بزانه تو ده توانی دهلەمەند بیت، ئیمه ده وه توانیت بینه
پاله لوان له زۆری شتان له ژيانماندا و له هه ندیک شتی تر ده ترسین،
بۆ نموونه خیزانی هاوڕییه کم سه ره بوو له نه خوشخانه یه کی فریا که وتن نه و
که خۆینی ده بین زۆر لای ئاسای بوو به لام که باسی وه به رهیتانم بۆ ده کر
خبره بزار ده بوو، به لام له کاره که ی خۆیدا وانه بوو. باوکه دهلەمەند که م
تیگه یشتهو له فۆبیای پاره، نه و ده یگوت که خه لک چۆن له ماره ده ترسن
ئارا له له دهستجانی پاره ده ترسن نه مانه هه ردووکیان فۆبیان.
چاره سه ری ئه م فۆبیای ترسه بۆ له دهستجانی پاره له م چه مکا
کۆده که یه وه:

"ئەگەر تۆرپەت لە ترس و خەمباریە .. ئەوا سەرەتا دەست پێیکە
واتا لە سەرەتای گەنجیدا دەست پێیکە ھەر لە بەر ئەمە زۆریك لە
بانكەكان ئامۆزگاری مان دەكەن كە لە تەمەنی گەنجیدا ھەول بە دەست
ھێنان و كۆکردنەوێ پارە بدەن، بۆیە ئەگەر لە تەمەنی گەنجی ھەلبەت
ئەوا شانسی دولەمەندبوونت زیاتر دەبێت. بۆیە ئەگەر كەسێك لە
تەمەنی ۲۰ سالیە دەست پێیکە زۆر جیاوازی لە كەسێك ئەگەر لە سی
سالیەو دەست پێیکات.

ھەروەك چیرۆکی ۲۴ دۆلارەكەى مانھاتان كە وەختى خۆى كۆچەریەكا
كەپیبویان ئەو دورگەى بە ۲۴ دۆلار، ئیستا ئەم چیرۆكە باوە لە
ئەمەریكا دا و من بۆیە ئەم چیرۆكەم ھێنایەو كە بۆتان دەربخەم كە
خستە گەپى ئەم ۲۴ دۆلارە لەو سەردەمەدا لە وەبەرھێناندا ئیستا زۆر
پارەكەى لە وەزیاتریبوو كە تەنھا مان ھاتانی پێیكەیت بەلكو لە بەھای
لۆن ئەنجەلوس زیاتریبوو. لێرەدا مەبەستم ئەوێ كە زوو وەبەرھێنان و بە
گەنجی كاری گەری زیاتر و سودی زیاتری دەبێت.

دراوسنیەكمان كاری بۆ كۆمپانیایەكى بوارى كۆمپیوتەرى دەكرد بۆ
نزیكەى ۲۵ سال. ئەم پیاو ئەگەر لە ماوێ پینج سال كە لەوێبوو كە
كاری دەكرد وازی بێنانەى لە كارەكەى ئەوا برى ۴ ملیۆن دۆلارى
وەردەگرت بە پێى یاسای ۴۰۱، ئەیتوانى ئەم پارەى بەكاربێنێت بۆ
وەبەرھێنان و كەپینی پشك. ئەم پارە بەكارھێنراوێ زیادى دەكرد زۆر لە
موچەكەى خۆى زیاتر، بەلام ئەوێ رێگرى لەم پیاو دەكرد ترسەكەیبوو كە
وازی لە كارەكەى نەدەھارد و دەترسا كە زەرەركات. بەلام ئەگەر زۆر
دەترسن لە بوارى وەبەرھێناندا و پلانەكانتان بەسەر كەتو نازانن ئەوا

دەتوانن کە سیکی زیرە کە لە و یارانە هەلبژێرن و پێشەرتان بکات، بە ئەنجاندانی ئەم کارە تۆ زوو خانە نشین دەبیت و اتا تۆ کە کاتی کە ئەوەت داهاست هەبوو کە کار نەکە و پارت بۆ بیتە ماله وە وە کە بوونی ئەستێی بە هیز ئەوا تۆ زوو خانە نشین بووی و کاریک سەرکە وتوانە یە.

هەمیشە باوکی دهوله مەندم نامۆزگاری دەکردم کە وە ک تێکسانیم، تێکسان شاریکی گەورە یە لیڤە ئەم بە کاری هاوردووە وە ک نموونە یە ک بۆ ئەوەی کە هەموو شتی کە لە وێ گەورە یە و اتا تۆ هەڵبەدە کاری گەورە بکە و با دەستکەوتی گەورە بە دەست بیستی و لە هەمان کاتادا شکستی گەوریش دەکەیت. من گوتم و اتا ئێمە دەبیت حەزکان بە شکست بیست وێ " نا من وام نەگوتووە کە حەزت لە شکست بیست بە لکو هیچ کە سیکی حەزی لەوە نیە. کە سیکم پیشان بە کە شکستی هاورد بیست و دلخۆش بیست، بە لکو ئەمە هەلوێستی تێکسایە بە رامبەر مەترسی و پاداشتی بە رامبەر بە سەرکەوتن. کێشە کە لە سەر بە پێوە بردنی زیانە، و اتا تۆ چون زیان بە پێوە دەبیت.

واتا بە سەر بەستی بژی و هەوڵی دەستکەوتی گەورە بدە و لە شکستەکان نە ترسی، بە پاستی ترس هۆکاریکی سەرەکی شکستی خەڵکە. خەڵکی لای خۆمان وە ک سیسە ک دەژین و اتا ماتیک سیسە ک پێشنایە دەبینی زۆر دەترسیت دەریارە ی پارهش خەڵکی وای کە باس باسی پاره دیتە کایە وە و پرۆژە ی نویی نادانیای پێشنیار دەکړیت خەڵکی خۆی لیدورد دەکړیت و دەلێت دەست دەگرم بە کلاوێکی خۆمە وە با بانە ی بات.

باوکه دهلەمەندەکم بەردەوام بوو لە شیکردنەوهکەى. دەيگوت بۆيە
من هەلوێستى تەكسانيم خۆش دەوێت چونکە کاتى ئەوان براوه دەبن
شانازی دەکەن و کاتى ئەوان شکست دەهێنن زۆر خۆپاگى و شانان.
زۆریەى خەلکى دەترسن لەوێ هەیانە لە دەستى بدەن ئەم ترسە
ئەوانى بچوک کردۆتەو. وانا ئەوان پارەیهکیان هەبێت نای خەنە بوارى
و بەرهێنانەو و هەر دەلێن ئێمە زیان دەکەین ئیفلەس دەکەین. ئەو
بەردەوامبوو لەوێ کە گەورەترین کێشەى خەلکى ئەم سەردەمە بریتى
لە کەمى زانیارى دەربارەى لایەنى ئابورى و ترسان وانا خەلکى بە
مەتاشیکى کەم پازى چەنکە دەزانیکە زەرەر ناکات و مانگانە دیتە
دەستى و بە بى مەترسى و دوودلى.

فرانک تراکنۆت یاريزانىک ئەمەریکیە و لە وتەبەکی جوانیدە دولێت"
بەکیکی تر لە رێگەکانى سەرکەوتن بریتى لەوێ کە نەترسى لە
شکست. بەرێزان ئەمە تەنیا چوند وشەیهێ بەلکو شتیکیە ئەگەر
جێبەجێکەى تەواوى ژيان دەگۆرێت. بە ئەزمومونى ژيانم ئەو
تێگەیشتم کە سەرکەوتن بریتى لە برینى چەند قوناغیکى شکست پلە بە
پلە دەبێت بێرێ. بۆنموونە کاتى فێرى پاسکیل دەبێت دەبێت چەند
جاریک بەکەویت و پابێت وانا سوار تا نەگلى نابێت بە سوار. بۆ دنیايش
هەروایە لە هەر بواریکدا بێت دەبێت بەکەوى ئەوکات سەر دەکەویت. من
هەرگیز یارییچەکم نەبینیووە کە تۆپى بە خەسار نەدابێت بەلکو زۆر تۆپ
و هەلى لە دەست چوو و ئەوکات سەرکەوتبوو. هەروەها بۆ
ئەوکەسانەى کە خۆشەيوسى دەکەن دەبیچت سەرەتا چەندەها جار
دلیان بشکێت ئەوکات بە خۆشەيوسى خۆیان دەکەن.

بۆ ھەموو شتەکانی ژيان وايە بە دڵنیايشەو ھە بۆ لايەنی پارەش وايە نەگەر
تۆ پارە لە دەست نە دەي چون پارە قازانچ دەکەیت. ھۆکاری شکستی
تۆ ئەوەی ھەلکی بریتیه لەوێ ترس و ئازاری لە دەستدانی پارە کانیا
تۆ زیاترە لەوێ کە بیانەوێت دولە مەندبن. وتەیکێ تر ھەبە کە
دەڵێت " ھەموو کەس دەیهوێت بچیت بۆ بە ھەشت بەلام ھیچ کەس
نایەوێت بمریت. ئەمەش بۆ پارە کە تۆ راستە ھەموو کەس دەیهوێت
دولە مەندبیت بەلام ھیچ کەس نایەوێت پارە لە دەست بات، بەیە ئەوان
ھەرگیز ناچن بۆ بە ھەشت ھەتا نەمرن.

باوکی دولە مەندم دەیویست ھەندێ شتمان پێبێت کە فیری بوو لە
گەشتە کە ی بۆ تیکسان. ئەو دەیکوت ئەگەر دەتەوێت بەسەر ترس و
شکستە کانتا زالیب دەبیت سەردانی ئەنتۆنیۆ و ئەلامۆ بکە. کە چیرۆکی
سەرکەوتنی تیدا تۆکار کراوە خەلکی ئەوێ لە کاتی شەردا بریارباند
شەپکەن کە زانیان نایبەنەو ھەردنیا ھەڵبژارد لە بری خۆتە سلیم
کەرن. ئەمە گەورەترین وانە یە بۆ ئیمە کە لیوێ فیرین، واتا کاتی تۆ
کاری تۆ دەکە ی تەنھا نابیت بێر لە شکستە کە بەیتەو بەلکو دەبیت
گەشبینیت بە سەرکەوتنە کانت و خۆراگریبیت بەرامبەر شکستە کانت.
بارکیدیەو لە مەندم ھەمیشە چیرۆکی خۆی بۆ دەگێراینەو ھە تاییەتی
لەوکاتانی کە مامەتە ی گەورە ی دەکرد و قەلەقی و دوودالی پوی
تێدەکرد، پاش ئەو ھەموو ناخۆشیە ئەو دەیتوانی کارە کە ی بەو پەپی
نوانایەو تەواو بکات سەر کە وتروپیت ھەندێ جار توشی سکست دەبوو
و سەردە کەوت. ئەو دەیکوت من ھەموو کات ترساوم لە شکستە کان ولە
دەسچونی پارە بەلام ئەمانە نەبوتە تە پێگەر لە بەردەما بۆ ئەوێ سەر

نه که وم توتنیومه همووی بېم پاسته قهله قی و ناخوڅشی پوت تپده کات به لām نه وه گرنکه بهر که بگری. چونکه نه وانه هیزت ده داتی و به توانات ده کات. همیشه نه وهم بیر ده خاته وه که من ده توانم کیشه نابوریه کان و زیانه کان بگړوم به سهر که وتن و قازانجی زږ، و ته یه کی نه نیشتاین هیه زږد جوانه پیمباشه لیره دا باسی بکه م ده لیت " له زیاندا قازانج هیه " نه مه واتاچی؟ واتا نه گهر زیان بوونی هه بیت نه و ده بیت قازانج و ده سته وت هه بیت واتا خودا ته نها یه کدانه دروست ناکات به لکو هه ردووی وه ک جوت دروست کردوه.

پاسته که زیان و ناخوڅشیه کان به هیزت ده کهن به لām نه مه به مانای نه وه نایه ت که نه و حه زی له زیان له ده سته دانه. به لکو نه و ده زانیت که کی بووه له سهره تاو و چون نه توانیت زیانه کان بگړیت به قازانج. نه گهر نه و بتوانیت سود له زیانه کان وهریگریت و دووباره یان نه کاته وه نه وه جیاوازی نه و شکست خواردوویه نه وه یه که نه و ده رزی له زیانه کان وهریگریت. نه مه هه نگاویکی نویی ده داتی که له هه مان کاتدا که سانی تر هه نگاویک ده چنه دواوه. " هه ر له به نه مه یه که من تیکسان خوڅ ده ویت ". چونکه نه و هه موو شکسته بووه هوی له دایکبوونی چه ندان ملیونه. نه وان پیگه یین به و شکستانه و یه گ ده نگبوون له سهر بیرو پاکانیان که به رامبه ر شکست و که وتن هه یانبوو. هه ر نه و شکسته و بوو که تیکسانی گړپی بۆ سهر که وتووی. نه م پیمازه ی ته کسان ته نها بۆ خو یان نیه به لکو بۆ هه موو جیهان پاسته.

هه ر وه ک پیشترم گوتم مندال هاتا نه که ویت فیری پاکیل لیخوری ناییت بویو هه میشه که وتنه کان هانی داوین که وابکه یین فیربین و پابیین بۆ

فەربوونی لێخوڕین پاسکیل. یان یاریزانیك كه هەمیشە تۆپەكەى ئامانجى خۆى نەپىكاو بە لكو زۆربەى كات پوچى كردوو. ئەگەر بته ویت بیتە یاریچەكی با دەیت زۆرترین تۆپ ئاراستەبەكەى كه زۆربەى شكست دەهینیت و پاشان سەر دەكەویت. شكست بۆ سەرکه وتوكان وانەیه و بۆ شكست خواردوكان دۆپانە.

وتەبەكی جۆن پۆكفیلەر هەیه " هەمیشە من هەول دەدم هەموو قەیران و كێشەكان بگۆڕم بۆ دەرفەتێك ". هەروەها ئەمە ئەو شەرەم بێر دەخاتوێ كه لە نێوان ئەمەركا و جاپاندا پویدا كه هۆكارەكەى جاپانبوو ئەم شەرە سەرەتا بۆ ئەمەریكا جێى ترسبوو بەلام لە دوایدا بەهێزى كردوو بۆ هێزێكى جیهانى. جاریكى تر دووبارەى دەكەوێم شكست سەرکه وتوكان پێدگەبنیت و دۆپوكان دەبەزینیت ئەمە نهینى سەرکه وتنە. ئەمە ئەو نهینیه به كه كه سه ناسەرکه وتوكان نایزانن، گەرەترین سەرکه وتن ئەو به كه پێگەیت به شكستەكانت. ئەوان لە شكست ناترسن. دووبارەى دەكەوێم و تهكەى فران " سەرکه تن واتا نەترسان لە شكست ".

خەلكى وەك فرانك ناترسن لە شكست و لە دەستدان لەبەر ئەوەى ئەوان دەزانن كه ئەوان كۆن.

پاستە ئەوان شكستیان بە لاوه ناخۆشه بەلام دەزانن كه شكست پێیان دەگەبنیت و باشتریان دەكات. جیاوازیهكى گەرە هەیه لە نێوان ئەو كه سانهى لە شكست دەترسن و یان شكستیان خەش ناوێت. زۆربەى خەلكى دەترسن لە دەستانی پارە كاتى كه پارە لە دەست دەدەن ئەوان شكست دەهینن و سەرەوتوونابن، ئەوان لە یانیاندا كاریكى كەم

دهكەن و هەميشە هەولە دەن كە كارێكى دوور لە مەترسى بگەن وەك
وەرگرتنى موچە و كاتى كە پارەيان خپر كرد خهرا خانوبەكى گەودورە و
سەيارەى ئاخىر مۆدىل دەكەن دوور لە وەبەر ههتەن. لە سەدانەوى
خەلكى ئەمەريكا بە هوى ئەم كيشە ئابورىيە وە دهنالەتن و توشى كيشەى
گەودەى ئابورى بوون. ئەوان بۆ ئەو هەولە دەن كە يارىيە بەرنەو.
زۆر بەى خەلكى خەرىكى بازگانی بچوكە و هەولە دەت تەنها خۆى
پەتەنەت و واتا بازگانیيە كە پەرە پەندەت و بچوكى دەكەتەو لە ترسى
لە دەستەدان. ئەمە كارى لە سەدا خەفتای دانیشتوانى ئەم ولەتە.
بالانس پاكەتن لە كارى بازگانییدا زۆر كارێكى خراپە بۆ ئەو كەسانەى
دەیانەوێت سەر كە وتووبن چونكە تۆ هەموو پارەكەت ناخەیتە يەك
كارەو و پەرژو بلاوى دەكەیت. كارى كەسى سەر كە وتوو بريتە لەو
هەموو هەزى بخاتە سەر يەك كار و هەموو پارەكەى لە يەك كاردا
بەكار بێنیت، وەك دهنالترامپ و بیل گەیت و جۆرج سۆرس. ئەگەر تۆ
دەتوویت دهلەمەند بێت ئەوا دەبیت فۆكس بخەیتە سەر يەك كار كردن و
هەموو هەزەكەتى تیا كۆبكەیتەو، واتا هەموو هەلەكەكانت بخەرە يەك
سەبەتەو ئەك كۆمەلەك سەبەتە چونكە ئەو كارى زۆرێك لە خەلكى
هەزارى ئەم پۆیە.

دووەم هۆكار: ئەو گومانە خراپانەى كە لە دڵدا دروست دەبیت بەرامبەر
پوداوەكان، لێرەباسى ئەو دەكەين كە چۆن ئەمە چارەسەر بكریت.
چیرۆكى سرنج پاكیش هەبە بەناوى مریشكە بچوكە كە كە ناسراو بە
ئاسمان داكەوت ئاسمان داكەوت. لەم چیرۆكەدا مریشكێكى بچوكە هەبە
كە ئازەلكان ئاگارد دەكەتەو لە مەترسیەكان بە شێوەیەكى ترسینەر و

توقینه و اتا هه میسه هه سستی نه ریڼی هه یه بهرام بهر ژیان، لیږه هم
نمونه یه بویه دینینه وه که زوره به مان وهک هم مریشکه پفتار ده که یڼ له
جیهانی پوژانه ماندا. به تاییه تی کاتیک ترس و پوداوکی ناخوش پومان
تیده کات.

سهره نا دمه ویت شه وه بلیم که هه موومان بی که موکورپین و کیسه و
گرفته کان به شیکه له ژیانمان. کیسه کان هه ندیک جار زور بیورومان
ده که و قهله قی زورمان توشده که ن. دایمه له ناو نه گهر دا ده ژین هه میسه
جالیڼ نه گهر چی؟ و اتا نابوری داپوخا بازار نه مان نه مانه له میشکی
هه موومان وهک کارژیر لیده دات. بۆ چاره سهر کردنی هم گرفته پرسم به
چند که سیک کرد که خاوه ن نه زموون بوون له و بواره دا. شه وان ده یان
گرت "هرچون تو بیر بکه یته وه له ژیان نه و ژیان پفتار له گه لده کات"
وانا نه گهر تو هه میسه بلی بازار نیه وه پاره نیه و زهره ده که م بیگومان
هه مان شت به سهر دیت. ههر له بهر شه وه ههر له نیستاوه بیرکردنه وه
نریکانت بگړپړه بۆ نه ریڼی. و اتا شه و شانه ی که ده یلیڼ و نیگه تیغ به
شیوازکی توتوماتیکی ده یکه یڼه کردار. ته نه ا نیمه پوولی ته ماشاکه
ده بیڼ له ژیان و هه زنا که یڼ که به ژداری بکه یڼ له و ململانییه. نه هه
پیشه ی هه موومان له ژیان ته نه ا که مک نه بیت جیاوازیڼ.

پیر لېنچ که سیک به ناوبانگ له بواری بازارگانیدا و ته یه کی هه یه
دهرباره ی شه ترسه ی له ناخمانایه و به دنگیکي مه ترسیدار وه سفیده کات
که هه موومان گویمانتیوه یه. هه ندیک جار هوکاره کی خومانین و یان
له دهره وی ده سه لاتی خومانه. نه و نمونه ی جهنگی جیهانی دووه م
نیتینه وه که خه لکی شه و سهرده مه خه ریک بوون به دروستکردنی په ناگای

نهیانی له ژێرخانه وه کاندای و شارده وهی ئاو خواردن به پای ئهم نه گهر
خه لکی له و سه رده مه دا ئه و پاره ی له بازاردا خه رج بکردایه به
شیوه یه کی ژیرانه ئه و ئه مه پۆ ئابوریه که یان ته و او سه ر به خۆده بوو.

چه ند سالی له مه و پیش پشیوی و قه لبالحی و ناره زای له لۆج
ئه نجلوس دروستبوو، نرخ ی چه ک و ته قه مه نی زۆر زیادی کردبوو.
مه روه ها که سیك مردبوو بو هۆی خواردنی گوشتی پرستوانته کانی
واشتنۆن و له و کاته دا وه زاره تی ته ندروستی بریارێکی نوێی ده کردبوو
سه باره ت پا کو خاوینی پرستۆرانه کان و بو ئه وه ی که پرگری بکه ن
په ره سه ندنی نه خوشی ئه نفلۆنزا که که خه ریکبوو بلاو ده بووه. مه ر
له هه من کاته دا نرخ ی ئالتونیش به رزبووه و له گه ل ده رماندا.

زۆربه ی خه لکی بۆ یه هه ژارن له به ر ئه وه ی کاتی کیشه یه ک بۆ وه به ر هینا
دروست ده بیئت دنیا یان لیدیته وه یه ک و وه ک مریشکه بچوکه که ده لێن
ئاسمان پوخا ئاسمان پوخا. هه موو که س له ناخی خۆیدا ئه و مریشکه
بچوکه ی هه یه و کاری گه ری لیده کات، ئه بیته هۆی ترسیکی زۆر له
ناخمانا به رامبه ر شته کانی ده ور به ر و نه کردنی کاره به سو ده کام.

له سالی ۱۹۹۲ هاو پرێیه کم به ناوی پرچاره سه ر دانی خۆم و هاو سو ری
کریدن له بۆستۆنه وه ها تبوو بۆ فیۆنیکس ئه و زۆر سه ر سامبوو به و
کارانه ی ئیمه ده یکه ین چونکه له و کاته دا به ته و او ه تی نرخ ی شتومه ک و
خان و ئه رزه هه رزان بوو ئیمه ده کانگری و دامان ده نا، ئه و ئه مه ی به
هه لیکی زۆر باش لیک ده دایه وه ده یگوت ئه مه سه روه تیکی زۆر شار او هیه
بۆ دا هاتوو و اتا کاره که ی ئیمه ی زۆر به دل بوو. ئه و موانه مان ده یویست که
خانویه ک بکریت به لام ئیمه ته نها وه به ر هینه ریکبووین و به س نه ک

جامبازلیکی خانوبەسەرە بۆیە پەيوەندىمان کرد بە نوسنگەيەکو و خانوبەمان بۆ دۆزىووە بە ٤٢٠٠٠ دۆلار کە دوو ئوردى نوستن و ئوردىكى مېوانبوو. هەمان خانوو هەبوو بە ٦٥٠٠٠ دۆلار بەلام ئىمە ئەوێ بەکەمان بۆکې و ئەوگە پایەووە بۆستۆن.

پاش دوو هەفتە ئەو کەسەى خانووەکەى بۆ دۆزىنەووە گوتى خانووەکە نان بە گران کپووە وتمان چۆن وتى دراوسىيەکى وادەلێت من کە ئەوهم بە رىچاد گوت وتى ئەو دراوسىيەيان چىکارەيە و وەبەر هيتەرە وتمان نە گوتى " و خۆم لىکۆلینەووەى ورد دەکەم بۆ بابەتەکە، بەلام ئەو لە مامەلگەى پەشيمانبووێەو.

پاش دووسال نرخی خانو گرۆپانى بەسەرداهاات و نرخی بەگرێدانیش بەرز بووێەو لە ١٠٠٠ دۆلارەووە بوو ٢٥٠٠ دۆلار بۆ هەرمانگى بە تايبەتى لە زستاندا. هەرەها ئەو خانووەى کە وىستى بىکرىت نرخیەکەى بوو ٩٥٠٠٠ دۆلار لە سالى ١٩٩٥ دا. بەمە رىچارد ئەى توانى توانى خۆى لە يارى پیت پس پزگارىکات و ئابوورى خۆى سەر بەخۆبکات. ئەو ئەگەر تەنها ئەو خانووەى بکریایە دووقات قازانجى دەکرد، ئەمە چیه؟ ئەو ترسبوو وای لەورد کە پەشمانبیتەووە نەیکرىت. کەواتا مریشکە بچوکەکە کارى خۆى کردووترس و دوودلى خستە دلى رىچاردەووە خانووەکەى نەکرى. خالى سەرەکى ئەوێە کە کیشەکان و ئەو ترسەى کە لە ناخدا هەيە تۆ بەرەو هەزارى دەبات

نەهەمبشە حەزىان لە کارى بى کیشە و زەحمەتووە لێرە مەبەستم ئەوێە کە نەقربەى خەلکى لە ولى ئىمەدا دەيانەويت دامەزرین و موچەيەکى باشايان هەبیت و کار نەکەن بۆ کەترى تايبەت يان نەبنەووە خاوەن کارى

خۆیان. جیهان زۆر به سادەى چاوه پێى تۆیه بێته که سێکی دهوله مەند به لام دوودلی و قەلە قیمان نوور مان دەخاتەوه له ئامانجە که مان. له وانه یه که بتوانی له قوناغی هه زاری سه رکه ویت و بیجری بۆ باشتەر به بی خۆیندن. به لام زۆر ئاسان نیه که بێته که سێکی دهوله مەند به بی ئه وه زال نه بیت به سه ر ئه وه سه ته ی له ناخماندا هانمان دهدات و ده مان ترسینیت.

باوکی دهوله مەندم ده یگوت " که سی قەلەق و دوودل هه رگیز سه ر که وتوونی، ئه وه ترس و دوودلیه که نه خووشی سینیک دروست ده کات، که سی دوول و قەلەک هه میشه ره خنه ده گریت و که سی براوه هه میشه کاره کان به باشی شیده کاته وه لیکۆلینه وه ی خۆی هه یه بۆ هه مووکاره کان". یه کێکی تر له وته کانی باوکم بریتیبوو له وه ی که ده یگوت " کوێرکی ره خنه گرمه به به لام به لام که سێکیبه شیکردنه وه ت بۆ کاره کان هه بیت به و شیوه یه هه میشه چاو کراوه ده بیت. واتا ئه وه لانه ببینه که که سی تر نایان بینیت نه ک ته نها کوێرکی ره خنه گریت واتا بگه ری بده وای ئه وه ی خه لکی له ده ستیان داوه ئه و سه ر که وتووده بیت.

کاری کانوبه ره و کرپن و فرۆشتن هه نگاوێکی زۆر باشه بۆ ئه وانه ی ئه یانه ویت که ئابوری خۆیان سه ر به خوێکه ن، که به شێکی سه ره که یه له بواری وه به ر هینان. هه ر له به ر ئه وه یه که تائیتستا من که باسی خانبه ره دیت به رباس به ئامپازنکی سه ره کی ناوی ده یه م بۆ ده وله مەندبوون. به راستی هه ندیکه س له ژیان ته نها به س ره خنه ده گرن و به س و پێکه بۆ ترس و دوودلیه که یان ئاواده که ن که له جیاتی نه قلیان بریاربات و

کۆنترۆللى ھەموو ژىريانىڭ كات. زۆربەى خەلكى تەنھا ئاپەزاي دەردە بېن
بەرامبەر كارەكانيان لەبەرى ئەو چارەسەرىك بۇ كىشەكانيان بدۆزەو.
بۆيە زۆربەى كات ئەوان پەختەى كۆپرانە دەگىن لەبەرى ئەو
شېكىرنەو ەيان ھەبىت بۇ كارەكان.

باركە ەۆمەندەكەم دەيگوت "من نامەوئىت كلىلى سەر كەوتنى تۆ بگرم. "
لەبەر ئەمەى من تەنھا ھەول بۆ گە دەم نەدەم ئەو ەى دەستم دەكەوئىت
نايخۆم بەلكو كۆى دەكەمەو. من زۆر كارم كردو بە تايبەتى لەدوكان
و ماركىتەكان و پىارەم كۆكردۆتەو و چەندەھا ئەرزەو خانوم كپو
چەندەھاكەس وەك من بوون بەلام ئەوان پارەكانيان سەرفكرد و
خوارديان بەلام من وام نەكرد. ھەتا سامان و پارەكانم زۆر زىادى كرد.
سەر كەوتنى من لەو دەستى پىكرد كە ئەو ەى بە دەستم دەھارد كۆم
دەكردەو و لە كارى كپىن و فروشتنى خانوا بەكارم دەھارد. بەلام
پىش كارى خانوبەرە كارىك زۆر گرنگە ئەویش مامەلو كپىنەكە كە دەبىت
زۆر باشى لىبزانى بۆ ئەو ەى بە باشى كارەكانت سەرىكەوئىت. ھەر لەبەر
ئەو باوکی دهلەمەندەم دەيگوت كلىلى سەرىكەوتنت بە دەست من نى
چونكە ئەگەر تۆ بتوانى پارەكانت كۆبكەيتەو كارى پىبكەى سەر
دەكەوئىت ئەگەر بە پىچەوانەو بى ئەوا سەر ناكەوئىت.

من تەنھا ئەو پوندەكەمەو كە چۆن لە يارى پىت پىس پزگارىم بوو بە
كارى كپىن و فروشتنى خانوو. زۆربەى خەلكى دەلئىن ئىمە خۆما نەگىن
و پارەكان سەرف ناكەين ئەو باشە بەلام ئەوان خۆيان لە بواری
و بەرھىنان لادەدەن و كارى سەرىەخۆناگەن و دەترسن.

له بواری بازارو ماریکیتی و شتومه کدا گویم له زۆریک له دهلکی ده بیئت که ده لێن ئیمه نامانه ویت زهره رکهین و پاره له دهست بهین، باشه منیش حهزم له له دهستدانی پاره نیه و هیچ که سیش وابیر ناکاته وه که واییت، به لام من و تو هه ر کار نه کهین و بلێن زهره ر ده کهین ئایا نه مه ده بیئت؟ بیکومان نه خیر. نه وان نایانه ویت کاره کان چۆنیه تیان بۆ پونبیته وه وه نه گه ر بۆشیان پونبیته وه ده لێن نه و کاره ناخۆشه و وه ترسی هه یه ر ئاله م قسانه یان نه گه ر خیری نه بیئت کاره که نه و خیرا ده لێن ئیمه نامانه ویت زهره رکهین بۆیه نه وان خۆیان بریار له سه ر داهاتوی خۆیان ده ده ن نه ک لایه نی تر. له مانگی به فرانبار له سالی ۱۹۹۶ من و هاوڕێیه کم به سه یاره به لای به نزیخانه یه کدا تیپه پین و بینیمان که نرخى نه ت به رز بۆته وه، هاوڕێکه م زۆر خه مباربوو و به و پروداوه من خیرا ههستم به قه له قی و دوودلی کرد تییدا و دنیاى لیتهاته وه یه ک.

کاتی چوینه وه ماله وه نه و بۆی پونکردمه وه که بۆ چی نرخى نه وت به رز بۆته وه له م سالفه ی دوایدا. من زۆر سه رم سوپرما له و داتایانه ی که پیشانیام و بریارمدا که چه ند پشکیک بکرم له و کۆمپانیا نه وتیان و گه رام به دواى پشکی که شدا له کۆتایدا توانیم نزیکه ی ۱۵۰۰۰ پشکم کړی که نرخى هه ردانه یه به ۶۵ سه نتبوو. له سالی ۱۹۹۷ من و هه مان هاوڕیم تیپه پین به لای به نزین خانه یه ک و بینیمان که نرخى نه وت زیاده ی کربوه من زۆر دلم خۆشبوو به لام نه و وانه بوو هه ر خه فته ی ده خوارد ژیان ئاوايه من خیرا چوم پشکم کړی به نه و خه فته ی ده خوارد. بۆ هه ر پشکی ۲ دۆلاری چوبوو سه ر که پاره یه کی زۆرم قازانچ کرد.

ئەگەر خەلکی تېبگە ياشتاينە لە کاری کەپىن و فرۆشت لە بازاردا و کار
 وەستان چۆن دەکرێت لە بازاردا ئەوا کاری وەبەر هێنانیان قازانی دەکرد،
 بۆنمونه کاری وەستان سیستەمى کۆمپيوته ریه که کاتى نرخەکان
 بەرەو نزمبونە وە کاری فرۆشتنە کەت بۆ ئەنجام دەدات و پێگەرە لە
 زیانی زۆر یان قازانجی زۆر دەکات که ئەمە کاری زۆر باشە بۆ ئەوانەى
 که لە زیان زۆر دەترسن. زۆر بەى خەلکی تەنها دەلێن ئیمە پێیوستمانیە
 و جگە لەوەى که ئەوان کاری وایان نەکردووە بۆ پێکردنە وەى
 پێداوستیەکانیان ئەوان پێیوستیان بە زۆر شتە بەلام دەترسن و نایانەوێت
 خۆیان بکەنە نێو ئەو کارانەى ژیان بەسەریان دینیت لە ئەنجامی بەدى
 هێنانی خەونەکانیان. ئامۆژگار باوکم بۆ ئەوەى لەم دوودلیو قە لەقیە
 پزگارم بێت دەیگوت " چاوە کۆنیل ستان دەر بکە، که ئەو کەسایەتیە
 لە تەمەنى ٦٦ سالیدا هەموو شتێک لە ستدا بەلام وەرە توانای لە دەست
 نەدا ئەو توانی دووبارە خۆی بنیاتبنیتە وە لەسەر بنەمای گرنی
 کۆمەلایەتی کارەکانی ئەنجام دەدا و کاری فرۆشتنی پەسولیبوو بە
 ریسقپراتەمان ئەو زۆر شکتی هاورد و زۆر پەفزی وەر دەگرت بەلام
 کۆلینەدا و دەیوست بێتە ملیار دێر بەلام زۆر بەى خەلک لەو تەمەندە واز
 دین. ئەو بەراستی پیاویکی زۆر زیرە کبوو. بۆیە ئەگەر زۆر دلگرانپووی
 لە کارەکەت ئەوا بەسەر هاتی ئەم پیاووە مەردە بخوینە وە بۆ ئەوەى
 وەرەو هیزت بێتە وە بەر خۆت.

تەمبەلی: زۆر بەى خەلکە سەرقالکان زۆر تەمبەلن، ئیمە هەموومان
 دەزانین که جۆرەها کەس هەبە لەم کۆمەلگایا که کاری باش دەکات بۆ
 بەدەست هێنانی پارە تەنها لەبەر ئەوەى که خێزان و منداڵکانیان چێیان

لیداواکرد بۆیان دابینبکات واتا ئەم تەنها بۆ ئەوه کار دەکات که دلی
خیزانه کی به پاره خوشبکات، به لام ئەمه کاره ساته چونکه پۆژیک که
کاره کەت له ده ستدا ئەوا خیزانه که شت له ده ست ده دهیت چونکه کاری
نه کردوه بۆ به هیزبوونی په یوه ندیان له سه ر بنه مای خشه یوست و له یه ک
تیگه یشتنت.

ئەمرۆ زۆریک له خەلکی ده بینین که زۆر بایه خ به پاراستنی سامانه که یان
ده دهن و زۆر سه رقائێ پێوهی و یان بایه خی زۆر له ئاستی خوی به
تەندروستیان ده دهن، ئەم بایه خه پێدان و سه رقائێبوونه هۆکاره که ی
ئەوه یه که ئەوان نایانه ویت هەندیکاری تر بکه ن و خۆیانی لیلا ده دهن به
سه رقائێبون به م جۆره کارانه وه. ئەوان ئەزان که خۆ سه رقائێکردن به
کاریکه وه که ئەونه پێیوستنیه به لام له بیر خۆیانی ده به نه وه. ئەگەر
پیشیان بلیی ئەوا توپه ده بن. یان ئەگەر ئەم کاره نه ش نه کات ئەوا
سه یری ته له فیزۆند ده که ن یان یاریه ک ده که ن به کوردیه که ی خوی له
هەندیک شت ده دزیته وه که ده زانیته گرنگه به لام ئاماده تیا نیه بیکات.
ئەمه پێی ده گوترێ ته مبه لی. ئایا چاره سه ر ته مبه لی چیه؟ وه لامیکێ
زۆر ساده ته ماح، ئیمه ی مرۆڤ له ناخمانا ته ماحمان هه یه که به خششیکێ
خوای گه وره یه که به مرۆڤی به خشیه جار به نه بوونی ته ماح
مرۆڤ ته مبه لده بیت یان به زیاده بوونی کیشیه ی که دروست ده کات، جاله به ر
ئەمه بوونی ته ماح له ناخی هه ر یه کیگمانا به پێیپوست سودی هه یه.
ئەوه ئەو ته ماحه یه که له ناخمانا هانمان ده دا بۆ به ده ست هیئانی شته
جوان و سه رنج پاکیشه کان له م ژیا نه دا، به لام وه ک گوتم " ده بیت به یوه یه
بیت که هاوسه نگبیت نه ک ئەونه که م بیت که زۆر ته مبه لبیت یان زۆر له

خدی خوی زیانربیت که زیانت پیبگه به نیت. هه روه ها کانی که پرسپار
یان دواکاریه له یه کیک ده که یه له وه لمدا ده لیت که نه و کاره ناکریت یان
مه حاله بۆنموونه کانی ده لیتی من پرۆژه یه کی بازرگانیم هه یه و ده مه ویت
هاوکارمی که سی ته مه ل له وه لمدا ده ولت " نه وه ناکریت نه وه مه حاله
وانا ریگه به میشکی نادات بیربکاته وه خیرا دای ده خات، به لام که سی
زیره ک و به توانا هه میشه ده لیت چاره سه ریک هه یه بۆ کیشکان به لیم
نه وه پیوست که چون نه و کاره بکریت وانا ریگه ده ده ت به میشکی که
بیربکاته وه نه ک خیرا بللی نه نه وه مه حاله. بۆیه هه میشه باوکه
دهوله مند که م ده یگوت " چون نه و کاره بکریت و چون نه ناجامبدریت
به پیچه وانه وه باوکی هزارم ده یگوت که نه وه مه حاله و نه و ناکریت و
میشکی خیرا ده ده خست.

کاتی که که مروف نه مه ر به میشکی ده کات که نه وه مه حاله نه و خیرا
میشکی فرمان ده ده کات که نه و کاره کردنی نه سته مه به لام به
پیچه وانه وه نه گه ر وتی نه و ناسانه نه و میشکی به دوا ی وه لامیکدا
ده گه ریت. بۆیه زۆریه ی هه ژاره کان ده لین خه لکی دهوله مند زۆر
به ته ماحن و بیان و بۆ خویان دینه وه. ده لین نیمه چون نه و کاره
ده که بن پپ مه ترس و کیشه یه و نه گه ر موچه یه کمان هه بیت سه رو
زیاومانه نه مانه قسه ی خه لکی هه ژارن،

دوباره ده مه ویت له سه ر نه و وته یه ی هه ژارره کان بیرینمه وه که ده لین
"من ناتوانم نه و کاره بکه م" نه و قسه گه ره ترین کیشه به دوا ی خۆیدا
ده مه نیت میشکیان خیرا ده وه سستی له بیرکردنه وه و دۆزینه وه ی چاره سه ر
بۆ نه و کاره. به لام که سانی دهوله مند هه میشه ده لین " چون نه و کاره

بەتوانین ئەنجام بدەین " کە دەلێت چۆن واتا مێشکیان کار دەکات بۆ دۆزینەوهی کارەکه و کردن و بە ئەنجام گەیاندنی کارەکه. بە بەردەوام بوونی ئەم پرۆسەیە توانی مێشک و پۆچی ئەو کە سانه زیادەکات توانای بەرنگابوونەوهی کێشەکانیان زیاتردەبێت.

هەرە لەبەر ئەمە باوکی دهلەمەندم هەمیشە ئێمەی هاندەدات بۆ ئەوهی بۆلێن کە چۆن ئەو کارە ئەنجام بدەین ئەک بۆلێن ئە ئەوه ئەنجان نادریت. بۆنموونە لە زانکۆ کاتیەک توشی کێشەیه دەبوومەوه خێرا ئەو وتەیی باوکم بیر دەکەوتەوه کە چۆن ئەو کارە ئەنجامبدەم.

بەلێیەکیەک لە کێشەکانی ئەمڕۆ ئەوهیه کە بۆچونی خەلکی لەبارەیی پارەوه زۆر نەپۆنیە واتا ئەگەر هەر کەسێک پارە کۆکاتەوه ئەوه بە پەزیز و تەماحاو ناوی دەبن، ئەمە نە هەموویان نەریتیکی کۆنی باوی چەقبەستوون کە خەلکی پێوهی ئالوودەبەوه و هەر بەوهشەوه وازیان نەهاردوو بەلکو دەلێن کە تواناوتوانی ئەو کارە بکەیت و ئەوه بە تۆناکریت وەک خۆیان پێیان ناکریت ئێمەش سار دەکەنەوه لە ئامانجەکانمان.

کاتی کە من بێیار دەدەم کە خۆم یزگار بکەم لە یاری پیت پیت ئەوه دەبێت ئەو پرسیارە لە خۆم بکەم کە چۆن من بتوانم هەرگیز نەکەومە ئەو یارییه جاریکی تر؟ واتا ئەمە وەک سەرەتا و کۆتاییه بێت بۆ دەرچوون لە یارییه کە. کاتیەک ئەم پرسیارە دەکەم مێشکمان بەدوای وهلامەکهیدا دەگەریت. من یەکیەک لە کێشەکانم ئەوهبوو کە خێزانەکم تەواو منیان خەمبارکردبوو بە قسەکانیان و هەمیشە دەیان گوت کە تۆ ناتوان ئەوه بکەیی یان بۆ تۆ هەر بیر لە خۆت دەکەیتەوه بۆ بیر لە کەسی

تر ناکه یتو نه مانه کۆمه لی قسه ی باو بیسودبوو که شکور بۆ خوا توانیم
به رگه بگرم و ده لایان بنیم.

ئایا چۆن بتوانم کۆتای به ته مبه لی بینم؟

نقد ئاسانه ته نها تۆزیک ته ماحت هه بیته، قسه یه کی نقد جوان هه یه که
ده لیت "ئای ته مه چی بۆ من تیدایه؟ کاتی که سیک نه و پرسیاره
له خۆی ده کات که ئایا ته مه چی شتیکی بۆ من تیدایه که من ته ندروستیم
باشه و که سیک پیگه یشتووم یان ئایا چیانی من وه ک کیده بیته نه که من
کار نه که م. یان ئایا من چی ده که م نه که ر پاره ی پیوستم هه بوو بۆ کرین
و دایینکردنی پیداو یستبه کانم. بگومان نه کانه به بی بوونی ته ماح نا کریت
نه که ر سه یریکی جیهان بکه ین ده بیته ین که هه مووی ته ماحیکی هه بوو و
شتیکی داهیناوه و بۆ ته وه ی ژیان یان با شتر بیت نه که ر نه و ته ماحه نه بوایه
ئایا من و تۆ نیستا نه موبایل و کۆمپیتەر و هه موو نه شنانه نه بوو
به کاریان بینین و سودیان لیوه ربگرن. بۆیه با شتر ین چاره سه ر بۆ
کۆنایه ینان به ته مبه لی بریتیه له بوونی ته ماح.

وه ک پیشتر گوتم بوونی ته ماح به پێژده یه کی ماتناوه ند زۆرباشه بۆ
کۆنایه ینان به ته مبه لی. به لام هه ندیکه سی تر پیان وایه که هه ست کردن
به تاوانکردن و دانیشتن کار نه کردن نه و زۆرباش به لام تۆ خۆت
سه رهستی که کامیان زیاتر کار تیده کات و کاره کانت به باشی بوور له
ته مبه لی ده که یت.

خوه کان:

ژانی ئیمه پنگدانه وه ی خونه ریته کانی کاری پۆژانه مانه که بیکه ین، وانا
ژانی یمه په یوه سته به و خوانه ی له سه ر راهاتووین. خوو بریقیه له و کاره

پۇژانەى كە ئىمە ھەمىشە دووبارەى دەكەينەو ھاجى خراپ بىت يان
باش بۆنمۇنە ئەگەر تۆ بەيانيان زو ھەستى و پيازەبکە ئەو
خوئەكىكى باش بەلام ئەگەر بە پىچەوانەو ھەبو ئەو خراپە جابۇيە زۆر
بەى كەس لەسەر بەفېرۇدانى پارە زۆر پاھاتوون وەك خوئەكى
ھەمىشەى لىھاتووە. بەلام مەن بۇيە ئەم ھۆكارەم بۆ باسکردن كە تۆ
دەتوانى بىگىرۇرەيت و بۆ خووى باشە بىگومان ئەگەر تۆ نەتوانى ئەو
ھەرگىز ناتوانى سەرکەويت چۈنكە خووى پۇژانە بناخەى و بنچىنەى
ئمانجەكەمانە.

مەن ھەمىشە لەباوگە دەولەمەندەكەم دەپرسى دەربارەى خووى پۇژانە ئەو
دەيگوت "بەيەك نمۇنە بۆت دەسەلمىنم بۆنمۇنە كاتى كەباوكت
موچەكەى وەردەگىت بۆ مانگەكەى تەرھىچى پىدەمىنەيت؟ وتم نەو
بەشمان ناكات و ناگاتە سەرى مانگ وتى ئەو خووى خراپە ئەگەر ئەو
ئەو خوو نەگۇرەيت ئەو چۆن دەتوانەيت پارە خەزىنكات و دەولەمەند بىت
بىگومان ئەمە ھەر كىشەى باوكم نىە بەلكو كىشەى ھەموو كەسىكە.
بوپاى ئەو كە پىيوابو دەبىت ئىمە لەپىش ئەويە پارەكە خەرج كەين
دەبىت ھەندىكى بدەين بەخۇمان واتا سەرەتا ھەندىك پارە بۆ خۇمان
ھەلبىگىن پاشان ئەوى تەرى خەرج كەين، چۈنكە وانەبىت ئەسەيتى خۇمان
ناتوانىن بىات بنەين. بۆ مەن گوتم چۆن پارە كۆيكەينەو و پىزگارمانبىت
ئەو بازەنەيتى "سەرەتا دەبىت ھەر پارەيەكت دەيت كەوت بەشى
خۆتى لىبەدەيت ئەوكات خەرجى كەى واتا كۆى كەيتەو بۆ ئەو
ئەسەيتى پىبىياتبەيتى.

بەلام مەن گوتم چۆن ئەو كارە بىكەين گوتى مەلى چۆن بلى بۆچى؟

من گوتم باشه بۆچی؟ وتی "هاندان" وتی چی واله من دهکات زیانتر بیریکمه و کاربکهم؟ وتم نازانم گوتی "نه گهر تو له پیشا شه و پاره‌ی دهستت دهکه ویت بیده‌ی به خۆت شه و زه ختیکی زۆرت له سهر ده‌بیت که کاریکی که بکه‌یت بۆ شه‌وه‌ی باج و تیتونه‌کانی تر دابین بکه‌یت. واتا کاتی تو پاره‌ت دهستت دهکه ویت مانگانه شه له پیشا شه به‌شی خۆت له‌وپاره‌یه هه‌لگره و کۆیکه‌ره و هه‌تا له کاریکی بازرگانیدا به‌کاری ده‌مینی و ده‌بیت داهات بۆت له‌وگاته‌ی تو شه‌مه دهکه‌یت فشارت له‌سهر ده‌بیت بۆ پرکردنه‌وه‌ی تیچونه‌کانی تر بۆیه هه‌ولده‌ده‌یت و زۆرت‌تر بیرده‌که‌یت‌ه‌وه و کار دهکه‌یت بۆ پرکردنه‌وه‌یان. که واتا له پیشا به‌شی خۆت هه‌لگره. به‌لام نه‌گهر به‌ پیچه‌وانه‌وه‌بوو واتا پاره‌که‌م له پرکردنه‌وه‌ی تیچونفکانا سهر کرد شه‌وا وه‌ک پیشو نابک که کار به‌ باشی بکه‌م و هه‌ولبه‌م.

کاتی که حوکمه‌ت و خاوه‌ن قهرزه‌کان ده‌گه‌ریئن بۆ کۆکردنه‌وه‌ی باج و جزره قهرزه‌کانتر شه‌وا خه‌لکی ترسیان لا دروست ده‌بیت خپرا هه‌ولده‌ده شه‌وا پاره‌یه‌بدنه‌ به‌لام من شه‌م ترسه‌م به‌ قازانجی خۆم لیکده‌ده‌مه‌وه بۆنموونه کاتی که پاره‌که وه‌رده‌گرم و به‌شی خۆم ده‌ده‌م و بۆ قهرزه‌کان پاره‌م پینامینیت شه‌وا خپرا هه‌ولده‌ده‌م له لایه‌نیکی تره‌وه شه‌وا پاره‌یه په‌یدا بکه‌مه‌وه و بیده‌مه له‌بری قهرزه‌کان که واتا من شه‌م کیشه‌دا که خه‌لکی لیتی ده‌ترسن من به‌هتیزبووم. هه‌روه‌ک باوکی دهوله‌م‌ندم ده‌یگوت که له پیشا پاره‌که به‌شی خۆی لیبیه شه‌وکات لایه‌ین نابوری و مادی و به‌هتیزده‌بیت. به‌لام نه‌گهر تو پاره‌که نه‌ده‌ی به‌خۆت و بترسی له‌وه‌ی که ناتوانی قهرزه‌کان بده‌یت‌ه‌وه و تری شه‌وا تو لاواز ده‌کات و ژیان کاری خۆی ده‌کات و ته‌کانه‌که‌ی تو له‌نیوده‌بات.

ھۆکاری پێنجەم لەخۆبای بوون:

لوتبەزی بەشیکە لە نەزانی بۆنموونە ئەگەر من کەسیکی لە خۆبای یم
ئەوا گەمژەم چونکە گرنگی بەو نادەکەم کە نایزانم، من زۆرێک لەو
خەڵکانە دەناسم کە لوتبەرزن بۆ ئەوێ نەزانی خۆیان بشارنەو
بەتایبەتی کاتێک کە باسی لایەتی ئابوری و بەرھەم ھێنانیان بۆدەکەم. لە
کۆپو کۆبونەویدا ئەوانە بەس قسەی زۆر دەکەن و ھیچیان لەبارانیە.
زۆربەی ئەوانە ھیچ بیر و داھێنانێکیان نیە دەریارە ی پاره و وەبەرھێنان
قسەشی لەبەرەو دەکەن. بەکورتی لەخۆبایبوون و لوتبەزی پێگەرە
لەوێ کە فێری ئەو ھەبیت کە نایزانیت.

به شی نو دهست پیبکه

من چه زم ده کرد که بلیم پیدایوستیه کانی بیون به سه رمایه دار ناسانه
به لام وانیه. به لام نه توانم نه زموونی خومتان پیبلیم که چون دهستم
پیکرد و پوژ له دوی پوژ. من دلنایام نه و پرسیاره له میشکنا دروست
بوره که چون دهست پیبکه یین نه وه پرسیارکی زور جوانه نایا یه که م
هنگاو چون دهست پیبکه یین. پیش نه وه ی دهست پیبکه م نه مه ویت
پیتان ریگه یه م نه مه وه نه وه وایه که یه که م جار که چون فیری
پاسکیل لیخو رین ده بیت، که ده که ویت و یان به سه ر پاسکیل که وه نه م
لاو لاده کی هه مان شت راسته بۆ باری نابووری به لام به شیوازکی
جیاواز.

له ناخی هه مووماندا توانایه کی شاراو هه یه، بۆ نه وه ی بیته که سیک سه ر
که تو پییوست ده کا نه و توانا لیها تو وه به ناگابیتیه وه و درکی
پیبکه ی نه وانه ی که سه رکه تون نه وانه ن که درکیان به م توانا شارلوه یه
کردوه بیگومان توش خاوه نی هه مان توانای به لام تو درکت پینه کردوه
بویه پییوسته که تو به ناگابیتیه وه نه و توانایانه ت وه که پبخه ییت. له
کومه لگی خومان نه ریتیکی خراب هه یه ده رباره ی به دهست هینانی پاره
واتا هه رکه سی هه ولبات که پاره به دهست بیتیت نه و ده لین که سیک

چاۋبرسىيە ۋ تەماحاۋىيە. ئەمە ۋايىرىدۇ ۋە قەدىمىي مان تۈرۈكلىككە بەكار
نەھىيىن بۇ بابەتە ئابۇرىيەكان.

بەپاسىتى زانىيىرى دەريارە ۋابۇرى ھەر ئەۋەنە كە پارە پەيدەكەي
بەلكو زۆر شىتى دىكەيە كە نايىزانىن ۋەك ئەۋەي كە پارە كارت بۇ بىكات
نەك تۆكار بۇ پارە بىكەيت، ھىچ پىلانېكمان نىيە بۇ داھاتوۋ تەنھا كار
دەكەين زۆر بە قورسى ۋ ھىچىتر ھەروھە تەنھا چاۋمان لەۋەيە كە
خەلكى ۋ كۆپانیا گەرەكان كارەكانمان بۇ بىكە خۇمان بىر لەۋە ناكەينەۋە
كە پۇژىك خۇمان بىنە خاۋەنى ئەۋكارە. بەتايىبەتى خەلى پۇژ ئاۋا توشى
ئەم دۆگمايەبوۋن. مەن دە ھەنگاۋت بۇ دەست نىشان دەكەم كە خۇم بۇ
سەرگەتن لە ژيانمدا ئەنجام داۋە ۋەك پىۋەرەيىكى گىرەك ۋابۇرە بۇ مەن
سەرىش كەۋتوۋم، بەلام ئەۋە بزانە ئەقلى ئابۇرى خۇت زۆر يار
مەتيدەرتە بۇ سەرگەتن لەم پۇژەيا.

كاتىك مەن لە پىۋېۋوم لە كەسىكى ئالتون دۆزەرەۋەم پىرسى كە ھەستەت
چۆنە دەريارە ۋەزەنەۋەي ئالتون ئەۋگوتى ئالتون لە ھەموو شۇيىنېك
ھەيە بەلام خەلكى ھەۋلەنات بىدۆزىتەۋە. زۆر ئەۋقەسى پاستىۋو
چۈنكە مەن كاتىك ھەستەم كىرە بە كىرىنى ۋ فرۇشتىنى خان ۋ مەن ۋ
دراۋسىكەم ھەمان ئاستىۋوۋىن بەلام ئەۋ ھەۋلى نەدا ۋ مەن مەۋلەمدا ۋاتا
مەن كەپام بۇ ئەۋەي ئالتونەكە بدۆزەۋە.

مەن لەم دە ھەنگاۋەدا چەندىن بابەتان بۇ باس دەكەم كە يارمەتى
دەرتان دەپىت لە گەشەدان بەتۈرۈكلىكتەن.

۱- مەن پىۋىستەم بە ھۆكارىك ھەيە كە لە پاستىدا بەر جەستە بىرەيت، بۆنمۈنە
زۆرىيە خەلكى دەلىن كە ئىمە دەمانەۋىت دەۋلەتەندىن پان كە

پرسپاریان لیده که ی ده لپین نیمه ده ماوه یت زیانمان باشبیت. به لام که هیته سر راستیه که ی ده لپین وه لا نه و به نیم ناکریت نه و ناره حه ته. نه و نامانجه پیوستی به قوربانی دانی زور هیه جا هه مووکه سه ساتوانی به بی پوچیکی پر له وزه و تواناوه نه و کاره بکات.

من له گه ل نافرته تی چاوپیه تنم کرد و باسی خهونی خوی بو ده کردم و ده بگوت من ده مه ویت بیمه باشتین مه له وان له یاری نولمپی له نه مه ریکا. له راستیدا نه و بو نامانجه که ی تیی ده کوشا و هه ولی زوری ده دا. به یانیاں کارژیر چوار له خه و هه لده سا و بو ماوه ی سی کارژیر مه له وانی ده کرد و راهینانی ده کرد. پاشان ده چو بو قوتاخانه. نه و له شه ماندا به ژداری هیچ شاهه نگیکی نه ده کرد و ده ی خویتند و کاتی دانابوو بو راهینان.

کاتیک که من پیم گوت تو چی هوکاریکت هیه که وات لیده کات بو نه وه ی نه و هه موو قوربانیه بده یت نه و ده یگوت من نه مه له به ر خوم و نه و که سان ده که م که خوشم ده وین. هوکار و مه به سستی سه ره کی نه و یاری نه وه یه که نه وان پیوستسان پییه تی نه ک پیوستسان پیینیه. واتا که که سیک پرسپارم لیده کات ده لپیت بو نه ته ویت ده وله مند بیت من ده لیم پیوستم پییه تی و پیوستم پیینیه. بو نه وه ی پیوستم پیینیه نه وه یه که من نامه ویت وه ک دایکو باوکم بریم من کار موچه خوریم ناویت من نامویت مه مره و مه ژی بریم. من هه میشه له وه بیزارم که باوکم هه میشه هه له کانی زیانی له ده ست نه دا به هو ی سه رقالی به پیشه که ی خویه وه. هه روه ها له وه بیزارم که باوکم گشت کاره کانی که ده یکرد بو

حۆكەت ھەتا كاتى مردنى بىو بەلام دەولەتەند بە پىچەوانە وەبىو
سەرۋەتەكەى بۇ مەنەلەكانى دەمايەو.

بۇ ئەوانەى كە و من دەمەوئەت بۆنمورنە من دەمەوئەت كارىك ئازاد بىكەم و
بە ئازادى گەشتىكەم بۇ ولاتان و ژيانىكى خوشم ھەبىت. من دەمەوئەت
ئوانە ھەمووى بە گەنجى بە دەست بىنم نەك بە پىرى. من ژيانىكى
ئاسودەم دەوئەت وەك و تراوە كاسەى پىرئاشتى مائە. من دەمەوئەت
پارەكانم كارم بۇ بىكەن نەك خۆم كار بۇ پارەكانم بىكەن.

ئەو ئەو ھەسەى من و كە واهان دام بۇ ئەو ھەى بىمە كەسىكى
دەولەتەند. ئايا تۆ مەبەست و ھەست و ھۆكارەكانت چىە بۇ ئەو ھەى بىتە
كەسىكى سەر كەوتوو و دەولەتەند. ھەتا ھۆكارەكات بە ھىزىن چانسى
سەر كەوتن زىاتر دەبىت. بۆنمورنە كاتى كە من زىاننىكى زۆرم دەكر
ئەو ھەى منى دووبارە ھان دەدايەو ھۆكارە كانم بۇ و ئەو ئامانجەى
ھەمبوو. بۆيە ھەتا ھۆكارەكانت بە قوەتبىت ئەو چانسى سەر كەتنت
زىاتر دەبىت. بۆيە لە كۆتايدا دەلئىم ئەو ئامانجە زۆر گران نىە و ئاسانىش
نىە بۆيە تەنھا پىيوسىتى بە ھەول و ماندووبون ھەيە بۆيە بىئومئەد مەبە.
ئەگەر تۆ ھۆكارىكى باش و مەبەستىك گىنگىنىە ئەو زوو خۆت بە دەست
شكىستەكانەو دەدەيت.

۲- ھەلېئاردنى پۆزانەم: ھىزى ھەلېئاردن ئەو ھۆكارى زۆرىك لە خەلكە كە
ئەيانەوئەت بە ئازادى بژىن. بۆيە پىيوسىتە ھىزى ھەلېئاردنمان ھەبىت.
ئەو دۆلارنەر پۆزانە دەستمان دەكەوئەت وەستاوە لەسەر ھىزى
ھەلېئاردنمان كە لە داھاتوودا بمان كات بە چى واتا ھەژار بىن يان
دەولەتەندىن. واتا ئەو خوانەى پۆزانەمان بىرپاردەدەن كە ئىمە چىن و

ئەبەین بەچی. بۆنموونە خوی خەلکی هەزار وەك هەزارانە و خەلکی
 دهوله مەند وەك دهوله مەند. كاتێ كە من گەنجبووم حەزم لە یاری
 مۆمۆپۆلبوو بەلام كەس پێینە دەگوتم كە ئەمە تەنها بۆ منداڵانە. بەلام من
 هەتا تەمەنی گەنجی بەردەوامبووم. هەر لە و كاتەدا باوکی دهوله مەندم
 جیاوازی نێوان ئەسێت و لایەبلیتی بۆ پوونکردمەوه و منیش بریارمدا كە
 ببمە كەسێکی دهوله مەند بۆیە هەڵمدا فێری ئەو جیاوازیانە بێم و كە چۆن
 ئەسێتی خۆم بنیات بنێم، پێیوستسەكای بۆ فەراهەم بكەم. هەرچ
 خۆشە یوستەكەم ئەسێتی زۆر بەهێزبوو بەلام ئەو هیشتا پیوستبوو كە
 فێری پاراستنی بیت. زۆربەی خانەواده دهوله مەندەكان لە ئەوێ نوێیانە
 ئەو ئەسێتەیان لە دەستدا چونكە وەك پێیوست راھێنانیان بە ئەوەكانیان
 نەكردبوو.

زۆربەی خەلکی خۆیان نایانەوێت دهوله مەند بن واتا لە سەدا ٩٠ خەلکی
 دهوله مەندی بە كێشە دادنێن، دەلێن كە ئێمە حەزمان لە پارەنیە و یان
 هەرگیز ئێمە دهوله مەند نابین یان جاری ئێمە گەنجین و یان ئێگەر ئێمە
 پارە بە دەست بێنین هەمیشە بیرمان لای داھاتوومانە و بیرمان نامێنێت
 بەلای كە سووكارەكەمانا. كێشەكە ئەوێبە كە ئەو بریارە ی ئەوان
 بێركنەو یان دەدزێت، بێركردنەو یان پێكھاتووێ لە دوو لایەن بەكەم
 كات كە ئەسێتیکی لە پیشینە یە.

و ئەو وێریشیان فێربوونە، ئەگەر تۆ پارەت نیە بیانوت نیە كە فێرنەبیت.
 هەلبژاردن بریتیە لەوێ كە پۆژانە ئێمە ئەنجامی دەدەین وەك چۆنیەتی
 بەرپۆوە بردنی كاتەكانمان و پارەكانمان و ئەوێ فێری دەبین. واتا ئەو
 هێزی هەلبژاردن دەردەخات و هەموومان خاوەنی ئەو هەلبژاردنەین من

بۆ خۆم بریارمدا بیمه که سیکی دهوله مند و هه لباردن پۆژانه هشم
له گه ل گۆری.

سه رتا وه بهر هینان له خویندندا بکه :

له راستیدا گه وره ترین سه رمایه له بۆ مرقف بریتیه له له وهی که له
میشکیدا به واتا نه وهی فیری ده بیست. وهك پیشتر گوتومه که هیزی
هه لباردن بریتیه له وهی له پۆژانه ئیمه ئازادین که چی ده که ین و چی
هه لده برترین هاتا کاتی پیربوون بۆ نموونه هه به رۆژانه سه یری ته له فیزۆن
ده کات یان ده چیت بۆ یاری یان هه رشتیک خوی پیتی خوشبیست، به لام
زۆربه ی خه لکی هه ولده ده ن که باوه ر به وه بهر هینان بیتیت پیش
ئه وی هه ول به ن که خویان فیری وه بهر هینان بکه ن.

هاوپییه کم هه بوو که ژنیکی زۆر ده وله مند بوو که خاوه نی چه ندن بیناو
دووکانبوو پۆژیکیان دزی لیکرا کاتی که چوونه سه یری بۆیان ده رکه وت که
دزه کان ته نها به س ته له فیزۆن و چه ندين ئامیری تریان بر دووه به سه ئه
کتییبانه ی که له وییوون نه یان بر دوو هه ر له بهر ئه مه من بۆم ده رکه وت که
له سه دا نه وهی خه لکی بیریان ته نها لای ته له فیزۆن و شته کانی تره له
سه دا ده بیریان لای کتییبخوندنه وه و وه بهر هینانه هه ر بۆیه ئه وسه دا
ده به حوکمی هه موویان ده کات.

به پای من باشترین کار که بیکه یت بریتیه له به ژداریکردن له کۆرسیک
ده رباره ی ریکلام و چۆنیه تی کرپنی مولکو خانووبه ره من خۆم هه ز
ده که م ئه و کۆپسه ی به ژداری ده که م ماوه که ی له دوو پۆژ که متر نه بیت
واتا زۆر بخایه ئیت و سودی لیوه ربگرم، من له کۆرسیک به ژدارم کرد که
سی پۆژی خایه ند کوپیکی زیره ک کاره کانی ده کرد من له و کۆرسه دا

یه کێك له کاره سهركهوتوه کان بریتیه له وهی که نه و که سمانه ی دایان
دهمه زیننی ده بیست له سه ر بنمه مای زیره کیبیت نه ک هاوپییه ییتی واتا
کاتی تو کارێک ده که ی نه گهر که سی زیره ک و سه رکه ت و دامه زیننی نه و
تو سودیان لیوه ر ده گری هم له پووی فکره و کاره کانیا ن. بۆیه من
هاوپیکانم له سه ر پیوه ری پاره هه لئابژیم به لکو له سه ر پیوه ری زانیاری
هه لده بژێرم. به لام من مه به ستم نه وه نیه که باسی پاره یان کرد له
خۆتیان دوور که یته وه به لکو نه وانه ی که پیتیان خۆشه له و بواره
قولب نه وه نه و فکره ی باشیا ن لایه بۆیه پیوسته که سودیا ن لیوه ربگریست.
به س زۆر نیگه رانم به و هاوپییا نه که ده لێن پاره هیچ نیه و ئاله م وتانه
په نێک هه یه که ده لێ نه وه ی به ده سستی نه هیئنی زمانی بو درێژ ده که ییت
بۆیه خه لکی هه میشه نه گهر به شتیك نه گهن هه ولده ده ن که له به ها که ی
که مبه که نه وه .

من هاوپییم زۆر بووه له ماوه یه کی کورت بونه ته ملیۆنه ر به چه ند ریگه یه ک
به س نه وه ی نه وان ته کیدی لیده که نه وه نه وه یه که قه رزو کار بنچنه ی و
نه یینی کاره که یانبوو ه .

ئاگارداریه :

زۆر گویمه ده به و خه لکه هه ژار و ترسنۆکا نه کاتیك که ئامۆژگاریت ده که ن
هه ر چه نده نه وان هاوپی ئازیز به لام له م بواره یه قه د
گوێله ئامۆژگاریه که یان وه ر مه گره نه وان هه میشه وه ک مریشکه
بچو که که وان که دایمه دنیا یان به سه ر دا پوخاوه هه میشه بیر له لایه نه
نیگه تیغه که ی ژیا ن ده که نه وه . وه ک وتراوه مریشک که په ره کانی جو لند

همووی بهیه که وه ده جولینیت بویه همیشه نذر بهی خه لکی وان که
ده ترسن و خیرا بریار ده دن که نه و کاره نه کهن مه ترسیداره. من کاتیک
له تله فیزقن گوئله شاره زایان ده گرم بیرو بۆچونیان ده خنه پرو
ده ریاره ی بازار مهستیگی نه رتیم همیه چونکه نه گهر بازار کسبیت و پرو
له دابه زین بیت نه واهر باشه چونکه نه مانه همووی وه نه زمون وایه
له پاستیدا بازرگانی وه هر چوار وهرزه که وایه جاری زستان جاری
به مار جا له بهر نه مه دوو دلمه به به و کیشانه که پووده دات به لکو نه وانه
به هینن ده کات.

هاورینه کی نزدیک مه بوو کاتیکه مامه لی ده کرد و کیشیه ی نوشده هات
ده هات و بوی باس ده کدم بۆ نه وه ی چاره سه ریکی بۆ بدوزینه وه. چهند
سالتک له مه و پیش نه و مامه لیه کی ده کرد وانا وهرگرتنی مۆلته ی پیشه کی
نه و له سه دا ۶ قانزاتجی وهر ده گرد به لام من له هه مان کاتدا که کارم بۆ
کۆمپانیایه کی مبری ده کرد له سه دا ۱۶ قازانجم وهر ده گرت. گرنه گرتین
شت له بواری کپن و فروشتندا نه وه یه که تۆ بتوانی زوو تیری خۆت
بهاویری، وانا نه وه مه لانه وه شه پۆل وان نه گهر خیرا به ده سستی نه هینی
نه واهه پوات و له ده سست ده چیت بویه پییوسته کاریک بکه ی که له
ده سستی نه ده بیت. هه ندیک جار کاتیک خه لک هه مووی بهیه که وه ده چن بۆ
شینک نه و کاره ده کهن بهس تروامه که هه مووکات وانا به گویره ی بیر و
باوه ری خۆت بکه نه ک که خه لک چی گوت تۆ وایکه ت یان چیان کرد تۆ
وایکه ی.

بویه نارامبگره و نه و کاره بکه که خۆت برپوات پییه تی.

ئەگەر تۆ ھىلاكىت لەۋەى كە دەيكەيت و پارەى پېيوسنت دەست
ناكەۋىت يان ئەۋەندەنپە كە پېۋەى ھىلاكبوۋىت ئەۋا ۋاز مەھىنە بەلگۈ
پېشەكەت بگۈرە نەك ۋاز بېنىت لە خەۋنەكەت. چەند سالىك لەمەۋ پېش
كاتى تەمەنم ۲۶ سالىۋو لە كۆرسىك بەژدارىم كىرد دەربارەى چۆنىەتى
كېرىنى خانوبەرە، ئەۋەى فېربووم وېستىم لە كارىكدا تاقىبكەمەۋ و
بەكارىبېنىم. مەن لە كۆمپانىيەى خىرۆكس بۆ ماۋەى سى سال كارم كىرد
ئەۋەى فېربووم بەكارم ھورد لە ھونەرى كېرىنى فۆركلۇس كە ملىۋنان
دۆلار قازانچم لىكردۈۋە. بەلام ئەمىرۇ لەبەر ئەۋەى خەلكىكى زۆر ئەۋمارە
دەكەن ئەۋكارەش ۋەك جارەن نەماۋە. پاش ئەۋكۆرسانە مەن ئىترۋازم
لە كۆرس ھىناۋەۋەلما لە كەسە نوپكانەۋە زانىيارىەكان فېرىم.

مەن لە پېگەم بۆ شوپىنىك كۆمەلى ئەندازىار و زانا شارەزا لە بۋارى فېزىا و
چەندىن شىتى دى ئەۋانم بېنى و پېرسىيارم لىكردن دەربارەى خانوبەرەۋو
جۆرەكانى بەپاستى مەن زۆر سود بېنى لەۋ كۆمەل خەلكانە، ھەرۋەھا لە
نەزىك مالگەى خۇماندا چەندىن كۆلىچ بەش ھەبۋون دەربارەى چۆنىەتى
دانانى پىلانى ئابۋورى ۋەبەرھىنان ئەۋە شوپىكى باشبۋو ئەگەر لە
قۇناخى سەرەتابۋويناپە. مەن ھەمىشە دەگەپام بۆ پېسا نوپىەكان زوۋ
ھەۋل دەدا فېرىم بۆپە مەن ئەۋەى فېرى بۋوم زۆر زىاترە لەۋەى خەلكى
كە بە ھەمۋو زىانى فېرى بېت.

لەم ساتۋ ۋەختەى كە دنيا لە پېشكەۋتن داپە ئېمە دەبېت زۆر ۋراپاين و
زۆر بە خىراى ھەۋلەبەين كە زانىيارىەكان ھېچ نەبېت لىيان تېبگەين ئەگىنا
دۋا دەكەۋىن شىكست دىنىن. بۆپە ئەۋەى دۋونى دەيزانى ئەمىرۇ كۆن بۋو
جا تۆ پېيوستە ھەمىشە لە نوپىۋونەۋە دابېت.

۵- لە پېششا بەخۆتى بە.

لەكەك لە ئاكارەكانى خودى ئەوەى كە ئەگەر تۆ ئەوانى كۆنترۆلى خۆت
بەى ئەوا ناتوانى دۆلە مەند بیت. لە پېششا تۆ دەبیت بەژدارى چەند
خولېكى ئەسكەر بېكەیت و دىنت ھەبیت واتا ئەگەر تۆ بېرپروابیت لەپوى
ھەستەكانەو ئەوانى كۆنترۆلى خۆت بېكەیت. لەبەر ئەو ئەوت پېدەلیم
كە زۆرىك لە خەلكى دۆلە مەندبوون بەلام بە ھۆى ئەبوونى يان ئەتوانىن
كۆنتسۆلكردنى خۆيان ئەو سەرمايەيان لە دەست داوہ. واتا كە
دۆلە مەندبوون خیرا سەیارەى جوان و خان و گران بەھار لەم جۆرانە
ئەمانە بۆیە دەكەن كە ناتوانن كۆنترۆلى ھەستەكانمان بکەن.

ئەم ھەنگاوانەى باسى دەكەم زۆر قورسە ئەگەر خۆت بە باشى و بە
بەژدارى خۆت ئەنجامى ئەدەیت واتا دەبیت خۆت ئەو ھەست و سۆزەى
ناخت كۆنترۆلبكەیت. بەپای من جیاوازی نیوان ھەزار و دۆلە مەند بریتىيە
لە پەتارى خودى واتا بتوانى كارىك بکەى بېتەوہى خەلك پازى بېت يان
بیت بلیت.

دووبارەى دەكەمەوہ ئەگەر كەسێك بە كە بەرگەى ئەو پرىشانەى پۆژانە
كە دەبیتەوہ ئەتوانى بەرگەيان بگریت ئەوا ھەرگیز دۆلە مەند نابیت،
ئەوتەى باوكە دۆلە مەندەكەم دووبارە دەكەمەوہ كە دەيگوت ژيان
تەكانێك يان لەرەيەك بەخەلكى دەكات ئەگەر كەسەكان بزانن چۆن ئەو
كېشەى چارە سەر دەكەن ئەوا براوہن واتا لە ژياندا ھەمووكەس كېشەى
ئوش دەبیت بەس ئەوہ گرنكە كە چۆن بتوانىن كە چارە سەرى بکەن.
من لە كۆرسى تايبەتى خۆم ھەمیشە ئامادەبووان لەسەر ئەوہ پادىنم كە
گرنكى زياتر بدەن بە بەرپۆەبردنى سكىلكانتان لە بەرھەمەكانتان.

- به پړوه بردنی کاش فله وه

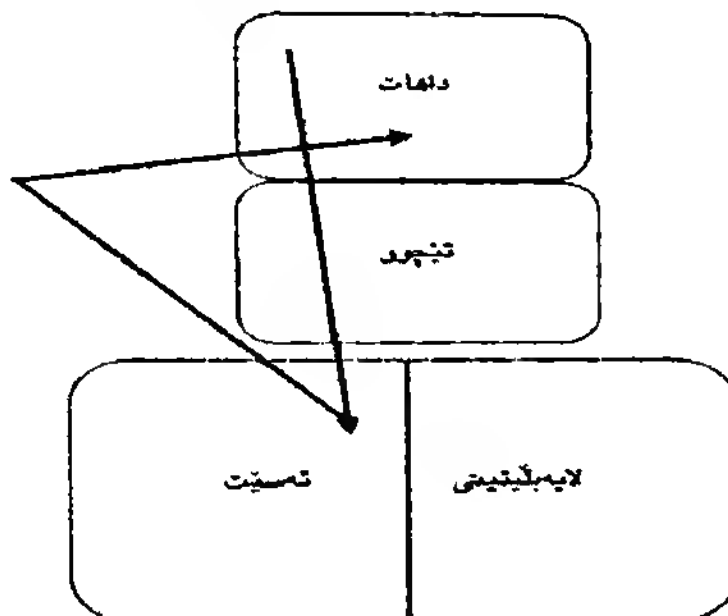
- به پړوه بردنی خه لکی

- به پړوه بردنی کاته کانت به باشی

به پای من هم سئ سکیل باشتړین نامپازه بۆ هه موو شته کان زۆر زیاتره
بواړی وه بهر هینان. هم سئ خال له ژبانی ژباننا کارت پیی ده بیت له
هه موو بواره کانا وه بواړی خیزانی بازرگانی پړخواوی هتد.

هم سکیلانه له لایه ن خودی به پړوه بردنه وه گه شعی پییده دریت وانا
برپاری تاکه که س به رام بهر کاره که ی بی گویدانه خه لکی. هه به بهر
همه من سهره تا هم گوت که سهره تا به شی خۆت بده له داهاته که ت.

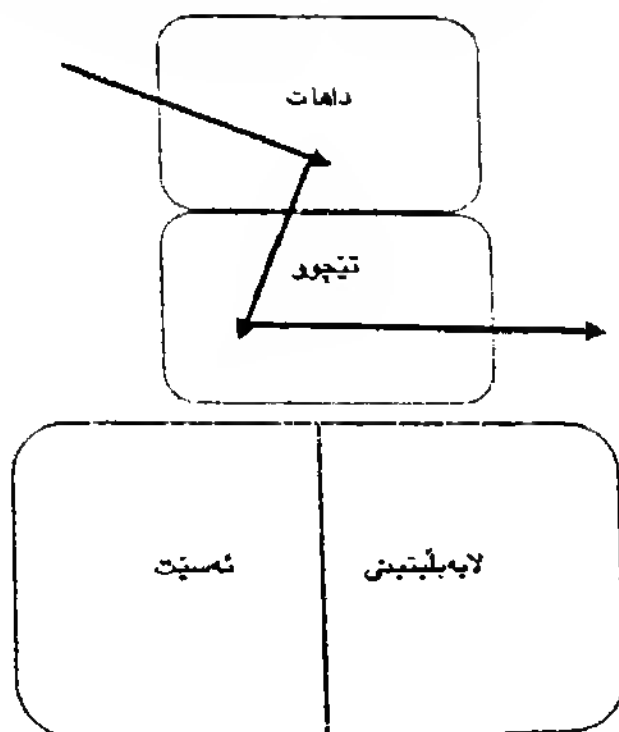
هم وته یه که بۆ یه که م جاره لایه ن ملیونه ریکی بابیلونی بلاو کرایه وه
به ناوی جۆرج کلاسو، له سهره تا دا هم وته یه ی زۆر کاری گه ربوو که
ملیونان کوپی کتیبه که ی لیه فروشرا، وته که ی بۆ یتیبوو له وه ی "که
سهره تا به شی خۆت بده له داهاته که ت" خه لکی زۆر به م وته کاری

گەربوون و نۆز ئەمیان دووبارە دەکردەو. هەندێک کردیانە کردار که له دوایدا ئەو جیاوازیەکان بۆ دەرکەوت که ئەوانەى جێبە جێیان کرد چون داهااتیان زیادى کرد ئەوانى دیکەش بە پێچەوانەو.

له تیگەیشتن لەم دایەگرامە و تێبینین کردنى گشت بەشەکان بۆمان دەر دەرکەوتت که چون کاشفەو بەرێوە دەبریت ئەو جیاوازیانەمان بۆ دەر دەرکەوت که له نێوان هەزار و دۆلەتمەندا هەیه بۆ نموونە لەم دایەگرامەدا دۆلەتمەند یەكەم جار پارەکه دەدات بەخۆی پاشان بۆ لایەبلیتی بەلام هەزار بە پێچەوانەو هیه. واتا بە تێپەرپوونی مانگانە ئەسیتی خۆیان بنیات دەنێن و داهااتیان زیاد دەکەن. بۆیه پێیوسته که سەرەتا ئەو پارەیهیه که دەستت دەکەوتت بەشى خۆت بدەیت بە خستنى بۆ ناو بواری ئەسیت.

ئەمە هێلکاری داهاتی ئەو کەسانەیه که پارەکانیان یەكەم جار بەخۆیان

نادەن واتا زۆرىنەي خەلگى.

من و خىزانم چەندىن كارمەند و ژمىريار و دوكانارمان ھەبووئەو
كىشەيان ھەبوو واتا كاتى كە داھاتەكەيان وەردەگرت پارەكەيان بەشى
خۆيان لىنەدەدا. ئەو كىشەي سەرەكى ئەوانبوو. كاتىك كە باج وەرگر
باجى كۆدەكرەو ئەوان پوپەپوى كىشەي گەرە دەبوونەو ھەندىك
جار كارەباكەيان دەبىرپىن ئامانجى ئىمە ئەو ھەيە كە ئەو پارەي وەرى
دەگرى ھەر چەندىك بىت دەبىت يەكەم جار بۆ بوارى وەبەر ھىنان
سەرفىبەكەيت. بۆ نموونە ئەگەر تۆ مانگى ۴۰۰۰۰ ھەزرت ھەيە ئەواتۆ
دەتوانى پاش ئەو ھەي تىچون و باجت دا ئەو پارەي ماوئەو بىخەرە
بوارى وەبەر ھىنانەو ھەي ئەگەر كەم ئەواتۆ كۆي بىكەرەو تا دەبىت
پارەيەكى زۆر پاشان بىدە بەشتىك كە قازانجى ھەبەيت وەك پىشكى
كۆمپانیا ھەي وەبەر ھىنانى لە مېشكى خۆتدايە. نەك بچى خانويەكى
گەرە بىكرىت ھەي سەيارەيەكى ئاخىر مۆدىل قەرزارىش بىت لەسەر ئەو
خىزمەت بە تۆنامات تۆ دەبىت ئەسەيتى خۆت بىيات نىيت. پاشان كە
داھاتت زۆرپو ئەكات ئەگەر خانويەكېش بىكرىت كىشەت بۆ دروست
ناكات. بۆنموونە داھاتت بگاتە دە مليۆن مانگانە ئەواتۆ ئەگەر سەيارەي
ئاخىر مۆدىل بىكرىت كىشەي پارەت بۆ دروست نابىت بىس لەسەرەتاو
بە پىچەوانەو ھەبوو.

- وەك ھىندىكان بە كە دەبەخشن.

ئەمە برىقىيە لە ھىزى دەستكوتنى ھەندىكشت بۆ ھىچ شتىك لەبەرامبەردا.

کاتێک کە سەپی پێستەکان دەهاتن و لە ئەمەریکا جێگیر دەبوون
لەوکاتەدا نەریستی هندیە سورەکان وابوو کە یارمەتیاڵ پێشکەش بە
خەلکی دەکرد بە تایبەتی لە زستاندا کە پێخەفیان دەدا پێشیاڵ بەلام
هەندیەکان لە دوایدا چاوەڕێبوون کە ئەمانەیان پێدەریتەوه سەپی
پێستەکانیش ئەمانەیان پێناخۆشبوو. بۆیە وەك وتراوه کە وەك
هەندیەکان بەخشن.

بەلام هەندیەکان زۆر بێزار دەبوون کە دلتیا دەبوونەوه کە ئەو هاوکارە کە
کە بەخشیویانە وەری ناگرنەوه ئەمە لەبەر ئەوە پوویدا کە
تێنەگەشتنێک هەبوو لە نیاوان نەریستی ئەواندا.

هەمان وتە کە دەگووترێت بە هەندیەکان بۆ هێلکاری ئەسێت راستە واتا
ئەوێ دەیه بەخشی چاوەڕێی وەر گرتنەوهی دەکەیت، بۆنموونە لە
دنیا ئەمڕۆدا وەبەرھێنەکان چاوەڕێی ئەوە دەکەن کە چۆن بە خێراترین
رێگا پارە لەدەست چووەکانیاڵ بەدەست بێنەوه. واتا ئەو پارە کە
دەست چووه چۆن بێگێڕیتەوه بازگای سەرکەوتوو ئەوێ کە ئەو
گرنیە کە سەرفیدەکات بەلکو ئەو گرنگە کە چۆن ئەو پارە لەدەست
چووهی بە باشترین شیواز وەدەست بێنیتەوه.

بە بوونی ئەسێت پێداویستە کانی ژیاڵت بکەرە.

کاتێک کە مندالی هەموو هەولێ خۆت ئەوێ کە چۆن سەیارەیهکی جوان
و ناخەڕمۆدیل بکڕیت، بەتایبەتی کاتێک هاوڕێکانت باوک و دایکیان بۆیاڵ
دەکڕن، هەر لەبەر ئەمەش تۆ بریار دەدەیت کە پارەکوێتەوه بۆ
ئەوێ ئەو سەیارەیه بکڕیت بۆنموونە نرخە کە ٨٠ هەزار دۆلارە تۆ

ئەمە خەزە وات لیدە کات ئەو پارە یە کۆیکە یته وە و بته ویت بیکریت
مە بەستە کە ی من لیرە ئەو یە کە ئەو پارە ی کە کۆی دە کە یته وە ئەتوانی
لە بواریکی هەبەر هینان بە کاری بیتی دوا ی چەند سالتیک ئەو پارە یە ت بۆ
دە مینیتە وە ئەتوانی سە یارە گەش بکریت کە ئارە زووت کردو و اتا ئەو
پارە یە بخەرە بواری ئە سیتە وە . بە لام ئە گەر تۆ خیرا پارە کە بدەیت
سە یارە کە ئەوا تەنها دە بیتە خاوەنی سە یارە کە و بەس بە لام ئە گەر
رینگە ی دوو م بە کاری بیتی ئەوا دە بیتە خاوەن ئە سیتی خۆت.

پاشان لە دوا ی ئەو تۆ هەر خاوەنی وەبەر هینانی خۆتی و پارە ت دیتە
دەست و داهاقت زیاد دە کات . لیرە چیمان دەست گەوت بە کە مێک
ئارامگرتن توانیمان بینە خاوەنی زۆرشت بە لام ئە گەر وانه بووینایە ئەوا
هەر دە بووینە خاوەنی سە یارە کە و بەس .

لیرە دا من نمونە یە کە دیکە دە هینمە وە ئە گەر من دە هەزار دۆلار بدەمە
چەند کە سیک ئایا چی لەو پارە یە دە کە ن ؟

۱- جۆری یە کە م کە لە شە دا هەشتایە پارە کە هەمووی دە دە نە بواری کانی
خۆشگوزە رانی وە ک کرینی سە یارە بە وەرگرتنی قەرز ی تر . یان کرینی
خان یان گەشت کردن .

۲- جۆری دوو م پارە کە کە مێک زیاد دە کە ن و اتا دە گە یە نە ۲۰ هەزار دۆلار

۳- جۆری سیتی م پارە کە دە کە نە یە ک ملیۆن ئە مانە بە چی دە کریت بێگومان
بە زانستی ئابوری دە کریت کە زۆرمان لیبیبەشین .

من بۆیە هەمیشە دە لێم کە قوتابخانە فیری زانستی ئابوریمان ناکات کە
کیشە یە کە سەرەکی کۆمە لگایە . ئیمە سەر بە ستین کە ئایا ئەو خەزە ی
هەمان بۆ شتە خوشیە کانی ژیان بە چی رپگە یە ک بە دەستی بێنین ،

بۆنمونه له پێگه ی نه سیت یان لایه بلیتی یان قهرز کردن. بێگومان نه سیت باشتترین پێگه یه که نه نجامی بدهیت.

پتویسته کانی بۆ نه وه ی بییته قاره مان:

کاتیک که من مندالبوم کار گه ربوم به چهند قاره مای نه و سه رده که و هه میشه هیوام نه وه بووه که بیه به یه کیک له وان بۆیه من هه میشه له هه ولدایوم بۆ نه وه ی زانیاری په یدا که م ده رباره ی نه وان. بۆیه نه وم ده کرد که نه وان ده یانکرد هه روه ها ته واو خولیای نه وانبوم. کاتیک که گه رده بوم چومه ته مانی نتوجه وانی نه وا به چهند که سیکی که کاری گه ربوم پاشان نه وان هه گۆرا بۆ چهندین که سی تر هه تا گه رده بوم له دایدا به باوکه ده وله مهنده که م کاری گه ربوم به پای من کار گه ربوم به کسێک که سه رکه وتوه نه وا زۆرباشه به لام نه ک بیته که سیک شوین هه ناوه کان بکه وی به لکو بیه به قوتابی و ئامرازه کان و نه زمونه کانی نه و ده رگه که به هه موو ژیا نی به ده سستی هاوردوه. بۆیه تۆ ده توانی چهند که سیک بکه یته پیشه نگی خۆت له م بواره دا.

- فێربه و ده ربگه:

هێزی به خشین نه وه ی باوکه فێری کردم بووه وانه یه که له ژیا نی هه مووکات ده ستم پتوه گرتبوو بریتی بووله وه ی به خشین نازا نی چۆن پیناسه ی نه وه بکه م بۆت به لام نه وه ی که ده یزان بریتیه له وه ی به خشین بنه مای ده وله مهنده بونه بۆنمونه نه گه ر باسی دار میو بکه ی نه گه ر سالانه نه ی برین نه وا دار و په رژه کانی زیاد ده کات ورده ورده لاواز ده بیته به لام نه گه ر بیه برین نه وا هه موو سالی زه کی جوان لیده دات بێگومان بۆ سامان هه مان شت راسته نه گه ر تۆ بیه خشی نه وا پاره و سامانت زیاد ده کات

بەگوێزەری ئەوەی کە خواوەنیت. باوکە دەرلەمەندە کەم ھەمیشە دەیگوت
ئەگەر پارەت پێیوو ئەوە سەرەتا ببەخشە واتا ئەو ھەمیشە پارەری
دەبەخشی بەتایبەتی لەو کاتانەی کە پارەری کەمی پێیوو. من لێرەدا
شتێک پوون دەکەمەو ئەگەر تۆ ھەستت کرد کە پارەت کەم پێیە ئەوا
سەرەتا ببەخشە دڵنیابە بە دە ئەوەندە دیتەوە گیرفانت بە دەیت
ئارانم گریبت. ئەوە یاسای دنیا بە ئەگەر تۆ شتێک بکەیت ئەو دیتە پێش
بۆنموونە ئەگەر تۆ پارە ببخشی ئەوا پارە دیتەوە شوێنی یان یارمەتی
کەسێک بدەیت بۆ فروشتنی سەنگانی ئەوا تۆ دەتوانی ئەشیاکانت
بفروشی یان ھەر شتێکی تر کە بتەوێت بیکەیت. بەلێ ئەوە بەلێنی
خودایە کە خودا پێیوستس بەوەنیە کە وەرگریت بەلکو ئەوە ئیمەین کە
پێیوستە کە ببەخشین. باوەکە دەرلەمەندە کەم ھەمیشە دەیگوت کە خەلکی
ھەژار چاوچنۆکتەن لە دەرلەمەندان. دەرلەمەندان زۆربەیان ئەوە دابین
دەکەن کە خەلکی پێیوستیان پێیەتی، ھەر کاتێ من ھەستم بە چار
چنۆکی کردووە ئەوا چووم ھەندێ پارەم بەخشیووە لەو دڵنیابووم کە
ئەو دیتەوە شوێنی خۆی بە چەند ئەوەندە.

بۆنموونە ئەگەر تۆ ھەمیشە لێواند بەخەندەیت لەگەڵ خەلکی ئەوا
ئەوانیش وادەبن لەگەڵت یان ھەر شتێکی تر من دەمەوێت ئەوە بلیتم کە
ئەم ژیاوە وەک ئاویئەوایە کە ھەر چۆنێک بین ھەر ئەوەمان دیتەوە پێ.
ھەر لەبەر ئەوەیە کە دەلێم ئەگەر تۆ خەلکی فێربکەیت ئەوا خۆت
بپروکە ی نوێت بۆ دیت بۆیە بەردەوام بە لەو ھەمیشە ھەولبە یار
مەتی خەلکی بدەیت بۆ ئەوەی فێری ئەوەیان کەیت کە خۆت دەیزانی.

فەرھەنگۆك

كۆپۇریش: واتا كۆمپانیا.

موچوھل فاوند: واتا پشكى كۆمپانیا.

نېت قۇرس: ھەموو ئەو شتائەى كە تۆ خاوەنیت.

براكیت كريك: باج

كۆميك. چىرۆك بۆ پىكەنەن و كالتە

كاش فلەوھ: دەستكەوتنى بېرى پارە واتا ئەو پارەى كە تۆ دەستت

دەكەوئت لە ھەر كوئىيەبىت.

ئىنشورېنس كۆمەلايەتى و مېدى كېر. واتا ئەو پارەى ھوكمەت دەداتى

كاتى تواناى كارت نامېنىت.

ROBERT T. Kiyosaki

RICH DAD

پرفروشترین کتیب
له لیستی شه مارون نیویورک تایمز
له لیستی به ناوبانگترین کتیبه کانی سه رکه و تن له جیهاندا.

3000 DI